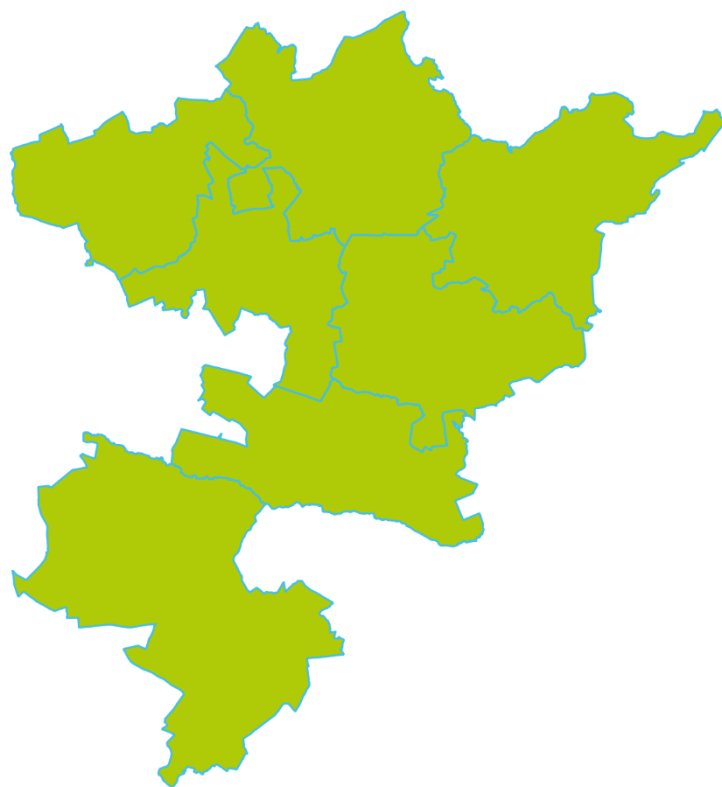

Raport

diagnostyczny

Portret Partnerstwa
jednostek samorządu terytorialnego
Powiatu Stargardzkiego

Gmina Chociwel

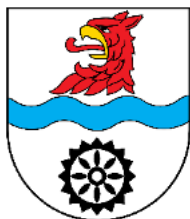
Gmina Dobrzany

Gmina Dolice

Gmina Ińsko

Gmina Marianowo

Gmina Stara Dąbrowa

Gmina Suchań

Raport diagnostyczny

**Portret partnerstwa JST
powiatu stargardzkiego**

Portret obszaru Partnerstwa

Jednostek Samorządu Terytorialnego Powiatu Stargardzkiego

Opracowanie

Fundacja Miasto

Zespół autorski

Joanna Ćwiklińska-Ziomek, Sławomir Doburzyński, Jakub Jaźwiec, Marek Karzyński, Marek Leśniak, Zbigniew Pluta, Andrzej Sobczyk, Sandra Szczerbal, Andrzej Szczodry, Marcin Turzyński.

Koordynatorzy projektu

Ryszard Grobelny, Andrzej Szczodry, Jacek Woźniak.

Strategia terytorialna została zdefiniowana w art. 29 rozporządzenia ogólnego jako podstawa do wspierania zintegrowanego rozwoju terytorialnego państw członkowskich Unii Europejskiej. Formami takiej strategii są: zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT), rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) lub inne narzędzie terytorialne wspierające inicjatywy opracowane przez państwo członkowskie (IIT). Natomiast jednym z celów polityki spójności Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027, jest zwiększenie wpływów lokalnych wspólnot na kształtowanie polityki terytorialnej.

Gminy Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego, mając na uwadze szanse rozwojowe płynące z wdrażania strategii terytorialnej IIT – 21 lutego 2022 r. zostały sygnatariuszami listu intencyjnego podpisanego pomiędzy Województwem Zachodniopomorskim, a Gminą Stara Dąbrowa, Gminą Chociwel, Gminą Marianowo, Gminą Dobrzany, Gminą Dolice, Gminą Ińsko oraz Gminą Suchań, w sprawie przygotowanie projektu strategii terytorialnej dla rozwoju obszaru Partnerstwa.

Opracowanie niniejszej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, stanowi jeden z trzech etapów przyjętego procesu strategicznego.

Opracowanie dokumentu jest finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020.

Skład Partnerstwa

1. Gmina Chociwel,
2. Gmina Dobrzany,
3. Gmina Dolice,
4. Gmina Ińsko,
5. Gmina Marianowo,
6. Gmina Stara Dąbrowa,
7. Gmina Suchań.

Skład Rady Partnerstwa

- ▶ Stanisław Szymczak – Burmistrz Chociwla,
- ▶ Paweł Filip – Burmistrz Gminy Dobrzany,
- ▶ Grzegorz Brochocki – Wójt Gminy Dolice,
- ▶ Jacek Liwak – Burmistrz Ińska, **Przewodniczący Rady Partnerstwa,**
- ▶ Danuta Ankutowicz – Wójt Gminy Marianowo,
- ▶ Sylwia Kalmus – Samsel – Wójt Gminy Stara Dąbrowa, **Koordynatorka Grupy Roboczej,**
- ▶ Stanisława Bodnar – Burmistrz Suchania.

Skład Grupy Roboczej

- ▶ Iwona Jeszke – Podinspektor ds. zamówień publicznych i rolnictwa w Chociwlu,
- ▶ Kamila Dziwińska – Inspektor w Gminie Dobrzany,
- ▶ Edyta Miskis – Kierownik Referatu Budownictwa i Funduszy Pomocowych w Dolicach,
- ▶ Michał Kupczyński – Zastępca Burmistrza Ińska,
- ▶ Adam Garstecki – Zastępca Kierownika Referatu Rozwoju w Gminie Marianowo,
- ▶ Alicja Terlikowska – Sekretarz Gminy Stara Dąbrowa,
- ▶ Kamila Krzysztofik – Inspektor ds. inwestycji w Gminie Suchań.

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	10
2.	Charakterystyka Partnerstwa.....	11
2.1.	Podstawowe informacje o Partnerstwie	11
2.2.	Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa.....	19
3.	Portret obszaru Partnerstwa – diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych.....	25
3.1.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa	27
3.2.	Wymiar społeczny.....	31
3.2.1.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze społecznym.....	31
3.2.2.	Rozwój demograficzny	32
3.2.3.	Usługi publiczne w kontekście zmian demograficznych	39
3.2.4.	Edukacja i wychowanie	42
3.2.5.	Opieka zdrowotna	46
3.2.6.	Opieka społeczna.....	48
3.2.7.	Bezpieczeństwo osobiste i zdrowotne	51
3.2.8.	Handel i usługi	53
3.2.9.	Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną	56
3.2.10.	Kapitał społeczny	59
3.2.11.	Kultura sport i rekreacja	61
3.2.12.	Podsumowanie	62
3.3.	Wymiar gospodarczy	64
3.3.1.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze gospodarczym	64
3.3.2.	Rynek pracy	65
3.3.3.	Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	71
3.3.4.	Sytuacja materialna mieszkańców	74
3.3.5.	Warunki rozwoju przedsiębiorczości i wybrane instrumenty polityki gospodarczej	78
3.3.6.	Stan finansów samorządowych.....	81
3.3.7.	Turystyka	83

3.3.8.	Rolnictwo.....	85
3.3.9.	Podsumowanie.....	89
3.4.	Wymiar środowiskowo-przestrzenny.....	91
3.4.1.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze środowiskowo-przestrzennym.....	91
3.4.2.	Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia w regionie i kraju	92
3.4.3.	Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju	95
3.4.4.	Zabytki i krajobraz kulturowy	102
3.4.5.	Transport i komunikacja.....	105
3.4.6.	Infrastruktura techniczna i OZE.....	119
3.4.7.	Istniejące układy urbanistyczne i ruralistyczne.....	126
3.4.8.	Zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne	138
3.5.	Polityka przestrzenna gmin	139
3.5.1.	Stan opracowań planistycznych	139
3.5.2.	Zwartość i rozproszenie zabudowy	141
3.5.3.	Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej.....	143
3.5.4.	Podsumowanie.....	146
3.6.	Wymiar instytucjonalny.....	148
3.7.	Wnioski z analizy powiązań funkcjonalnych obszaru Partnerstwa	149
4.	Czynniki warunkujące rozwój – analiza SWOT.....	157
5.	Wnioski i podsumowanie – analiza problemów, potencjałów i potrzeb.....	161
5.1.	Kluczowe problemy	161
5.2.	Kluczowe potencjały	168
5.3.	Kluczowe potrzeby.....	173
6.	SPIS RYCIN	176
7.	SPIS TABEL.....	180
8.	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	181

Wykaz używanych skrótów i terminów

BDL – Bank Danych Lokalnych

BDOT – Baza Danych Obiektów Topograficznych

FM – Fundacja Miasto

GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

GUGiK – Główny Urząd Geodezji i Kartografii

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IIT – Inne Instrumenty Terytorialne

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

LGD – Lokalna Grupa Działania

MRL – Monitor Rozwoju Lokalnego

NSP – Narodowy Spis Powszechny

OF – Obszar Funkcjonalny

OF SSW – Obszar Funkcjonalny Specjalnej Strefy Włączenia

OKK – Obszar Kulturowo – Krajobrazowy

OZE – Odnawialne Źródła Energii

PGR – Państwowe Gospodarstwo Rolne

POLTAX – System Informacji podatkowej Ministerstwa Finansów

PZPWZ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

RBGPWZ – Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej. Województwa Zachodniopomorskiego

UE – Unia Europejska

UMWZ - Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

WZ – Województwo Zachodniopomorskie

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZMP – Związek Miast Polskich

ZROT – Zachodniopomorskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

1. Wstęp

Niniejsza diagnoza stanowi II etap realizacji zamówienia publicznego pod nazwą „Opracowanie projektów strategii terytorialnych dla dwóch partnerstw samorządów lokalnych z województwa zachodniopomorskiego”, którego podstawę prawną stanowi umowa nr WZS-FV (08)22 z dnia 1 grudnia 2022 roku, zawarta pomiędzy Województwem Zachodniopomorskim (zamawiającym) a Fundacją Miasto z Poznania (wykonawcą). Przygotowywana strategia terytorialna IIT, a w ramach niej także diagnoza, spełniać ma wymogi określone w art. 36 „Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027”.

Co do zasady, dane gromadzone w ramach diagnozy i prowadzone analizy odnoszą się ściśle do obszaru Partnerstwa. W uzasadnionych przypadkach, tam gdzie brak jest stosownych danych lub wskazane jest odmienne podejście obszarowe, stosowane są opisy dotyczące obszaru poszczególnych gmin lub powiatu.

Diagnoza przeprowadzona została w czterech wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym i instytucjonalnym i objęła dane wskaźnikowe analizowane łącznie dla całego obszaru Partnerstwa, jak i poszczególnych gmin tworzących Partnerstwo. Celem uwierzytelnienia badań w ilościowo-jakościowym postępowaniu badawczym zastosowano tzw. *triangulację metod badawczych*. Oznacza to, że w praktyce wykorzystano więcej niż jedną metodę badawczą, łącząc i porównując uzyskane wyniki badań. W trakcie prac diagnostycznych zapewniono udział interesariuszy w następujących formach partycypacji:

- badaniach społecznych dedykowanych określonym grupom interesariuszy z użyciem ankiet i kwestionariuszy,
- spotkaniach stacjonarnych lub w formule on-line poświęconych analizie pogłębionej wybranych zagadnień,
- debatach otwartych dotyczących kluczowych dla Partnerstwa kwestii,
- wywiadach indywidualnych z lokalnymi liderami,
- warsztatach diagnostycznych przeprowadzanych dla określenia z punktu widzenia diagnozy kluczowych elementów.

RADA PARTNERSTWA JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO POWIATU STARGARDZKIEGO PRZYJĘŁA DIAGNOZĘ OBSZARU W DNIU 29 MAJA 2023 ROKU.

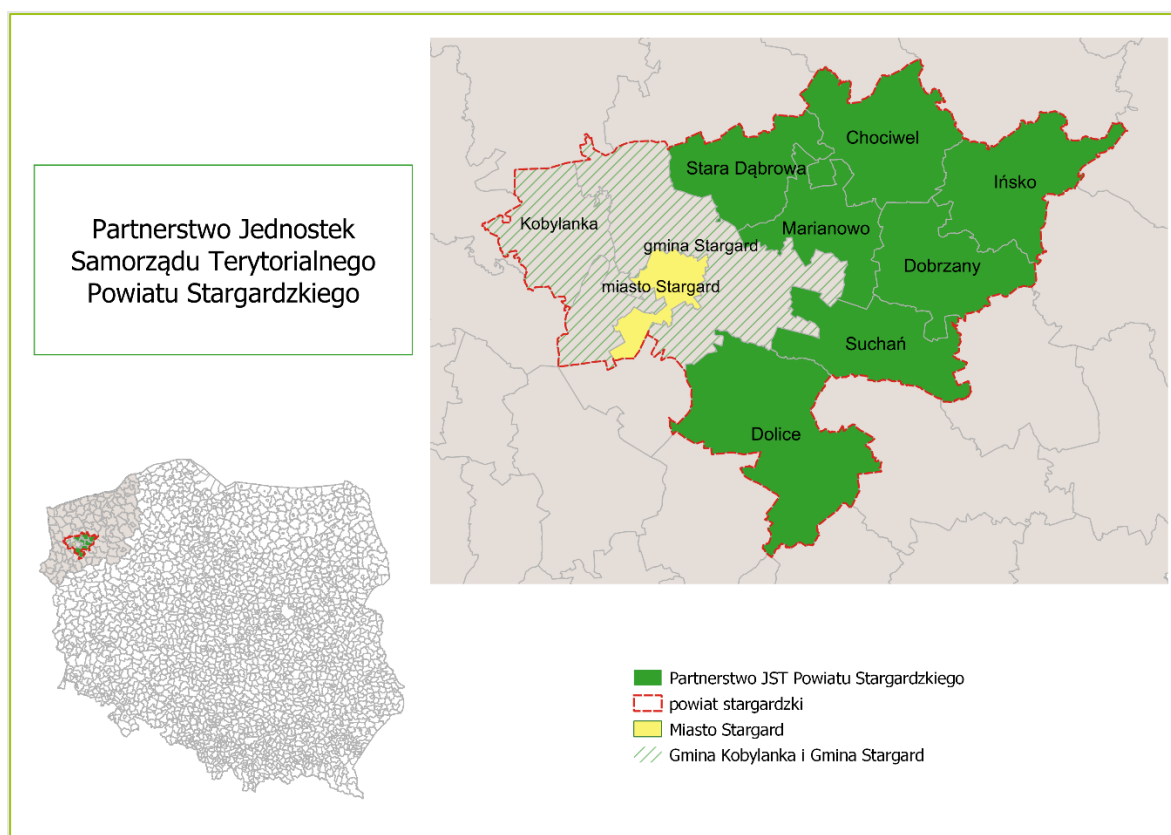
2. Charakterystyka Partnerstwa

2.1. Podstawowe informacje o Partnerstwie

Partnerstwo Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST) powiatu stargardzkiego tworzy siedem gmin położonych w powiecie stargardzkim, w województwie zachodniopomorskim:

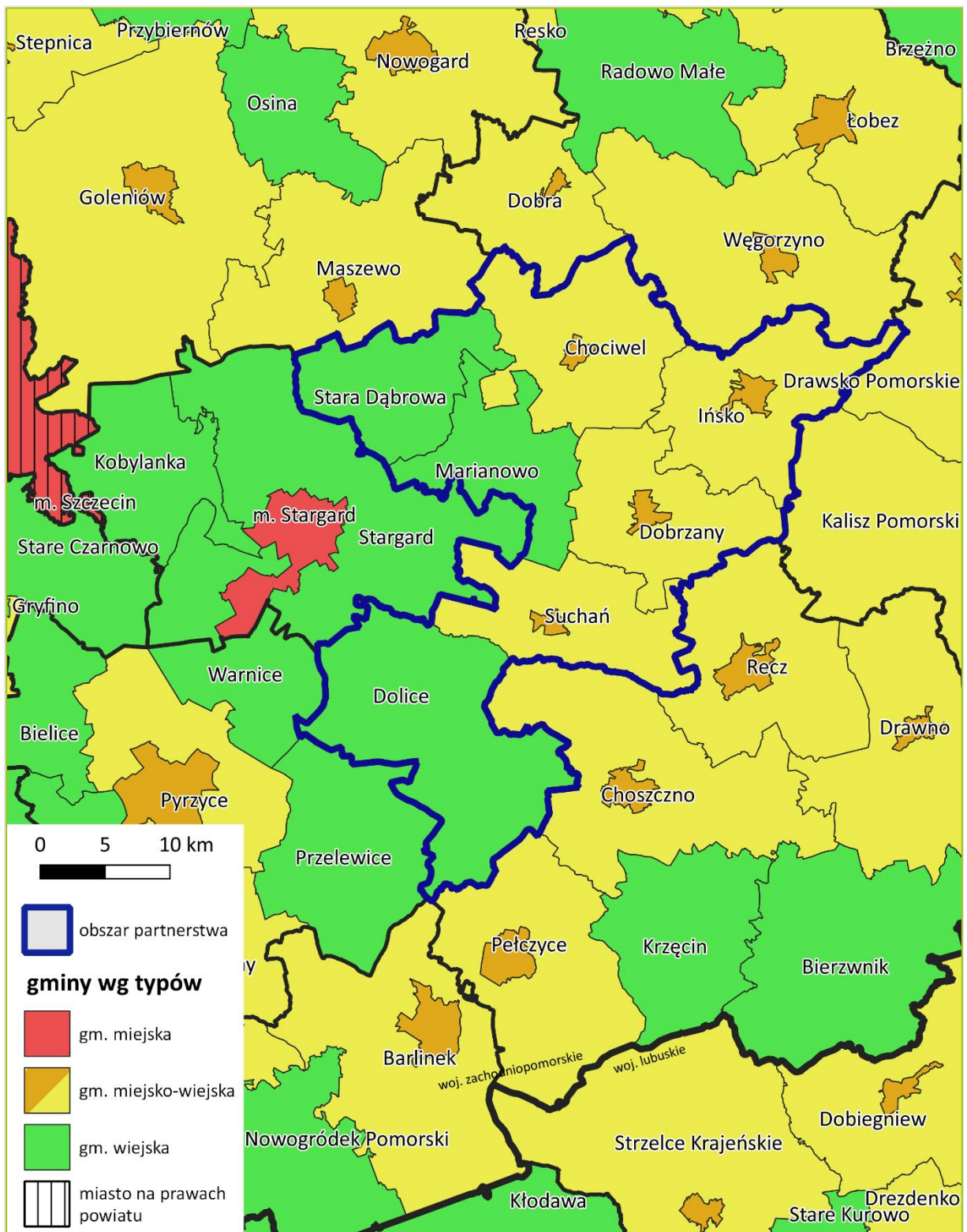
1. Gmina miejsko-wiejska Chociwel
2. Gmina miejsko-wiejska Dobrzany
3. Gmina wiejska Dolice
4. Gmina miejsko-wiejska Ińsko
5. Gmina wiejska Marianowo
6. Gmina wiejska Stara Dąbrowa,
7. Gmina miejsko-wiejska Suchań

Ryc. 1. Położenie geograficzne obszaru Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA.

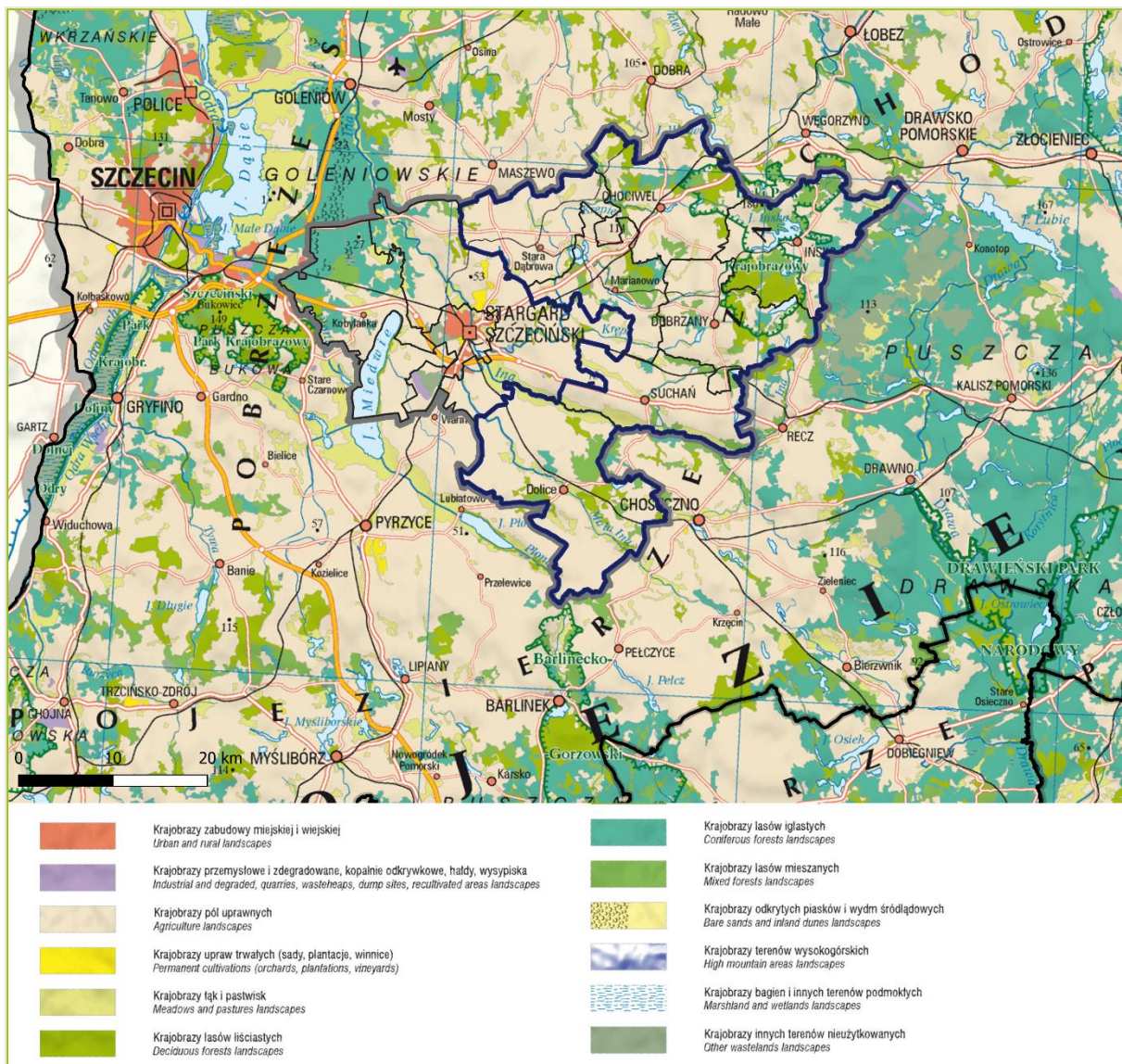
Ryc. 2. Podział administracyjny obszaru Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

Obszar Partnerstwa położony jest na zachodzie województwa zachodniopomorskiego, na wschód od Szczecina.

Ryc. 3. Położenie obszaru Partnerstwa na tle mapy krajobrazowej¹.

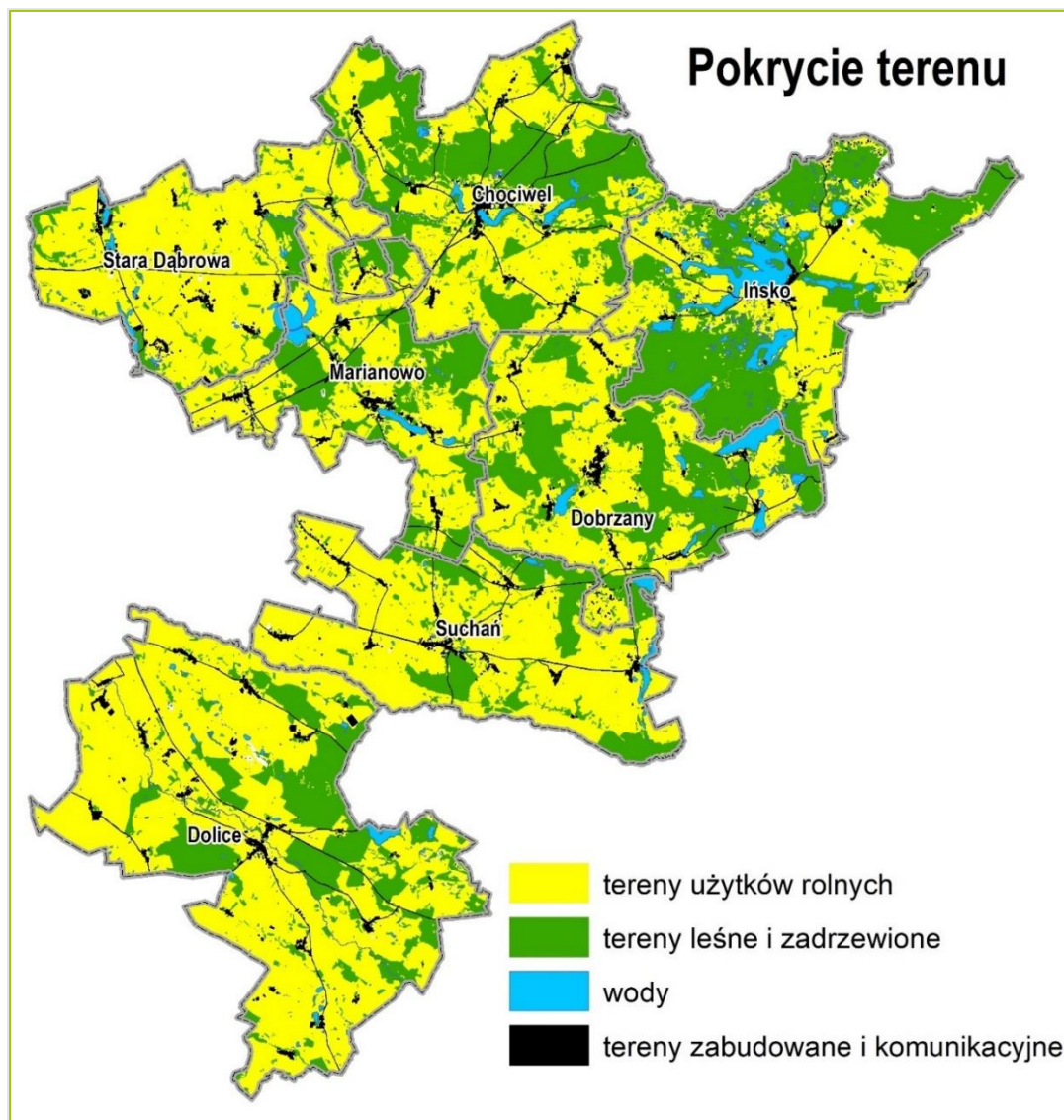

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy krajobrazowej Polski GUGiK, 2011, Warszawa, www.geoportal.stat.gov.pl.

¹ Podkład administracyjny mapy pochodzi sprzed roku 2016. W 2016 r. nazwa „Stargard Szczeciński” została zmieniona na „Stargard” (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 grudnia 2015 r. w sprawie ustalenia, zmiany i zniesieniu urzędowych nazw niektórych miejscowości oraz ustalenia nazwy obiektu fizjograficznego).

Użytkowanie gruntów wskazuje na rolniczy charakter obszaru Partnerstwa. Najwyższy udział użytków rolnych występuje w gminach Stara Dąbrowa, Suchań i Dolice, przeciętny na poziomie ok. 50% w gminach Chociwel, Marianowo, Dobrzany, natomiast najniższy w gminie Ińsko, gdzie już wyraźnie dominują lasy i wody otwarte, w tym jeziora. Gminy Marianowo, Ińsko, Dobrzany należą do obszarów o szczególnie wysokim udziale wód w powierzchni ogólnej.

Ryc. 4. Pokrycie terenu na obszarze Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT z GUGiK.

Obszar Partnerstwa zajmuje 1 031 km², co stanowi 4,5% powierzchni województwa, a jego granice wyznacza od strony wschodniej powiat drawski, od strony południowej – powiat choszczeński i pyrzycki, od strony zachodniej – gmina Stargard, a od strony północnej – powiaty goleniowski i łobeski.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru Partnerstwa na tle powiatu stargardzkiego i województwa zachodniopomorskiego.

NAZWA	POWIERZCHNIA OGÓŁEM W KM ² (2022 R.)	% POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA	LUDNOŚĆ OGÓŁEM (2021 R.)	% LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIE	22 907	100%	1 650 021	100%
POZOSTAŁE GMINY POWIATU STARGARDZKIEGO	1 520	7%	119 190	7,22%
PARTNERSTWO	1 031	5%	31 146	1,89%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Niewielki procent powierzchni województwa zachodniopomorskiego zajmowany przez obszar Partnerstwo koresponduje z jego potencjałem demograficznym; 31 146 osób zamieszkujących obszar stanowi zaledwie 1,89% całej ludności województwa.

Analizując strukturę samego obszaru zwrócić należy uwagę na gminę wiejską Dolice, której zarówno powierzchnia jak i liczba mieszkańców stanowi prawie ¼ całości zasobów.

Tabela 2. Powierzchnia i liczba ludności poszczególnych gmin na tle Partnerstwa.

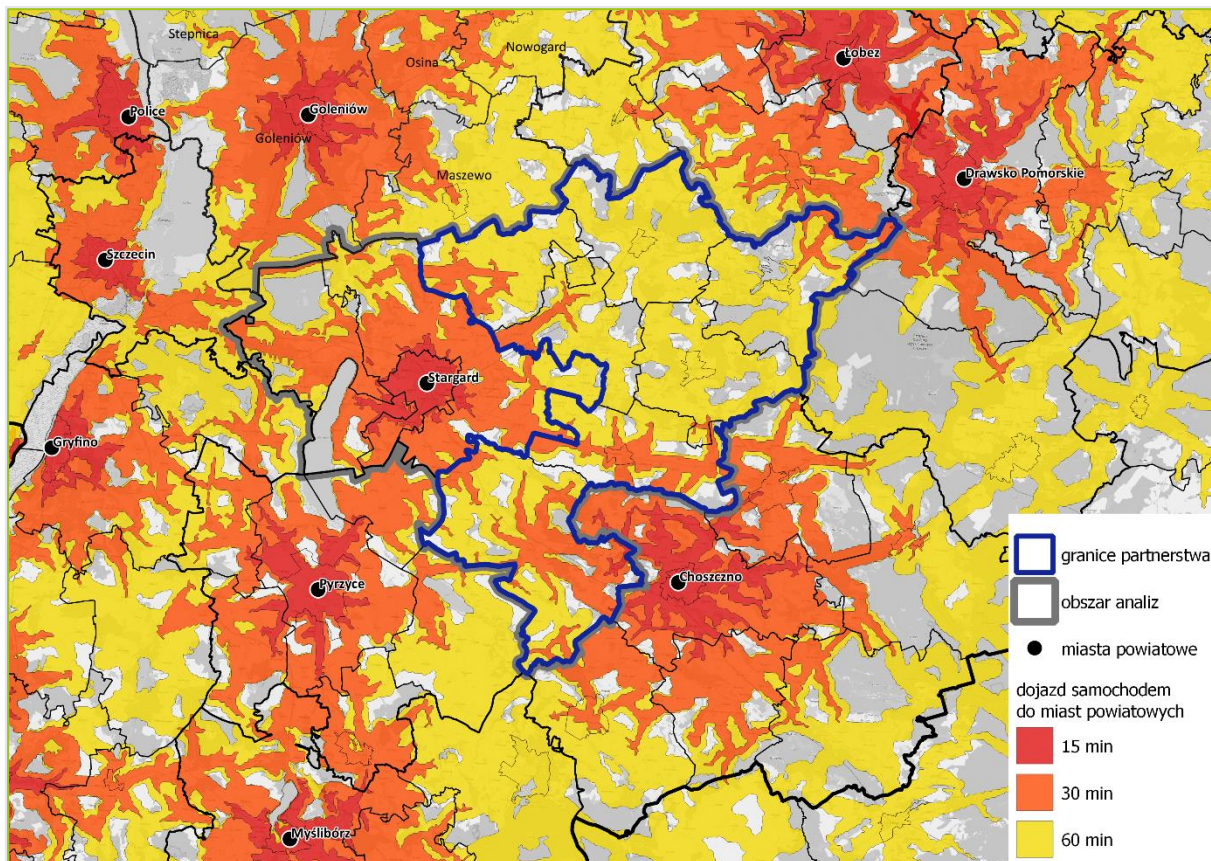
NAZWA	POWIERZCHNIA OGÓŁEM W KM ² (2022 R.)	% POWIERZCHNI PARTNERSTWA	LUDNOŚĆ OGÓŁEM (2021 R.)	% LUDNOŚCI PARTNERSTWA
PARTNERSTWO	1 031	100%	31 146	100%
<i>Dolice</i>	237	23%	7 239	23%
<i>Chociwel</i>	161	16%	5 568	18%
<i>Dobrzany</i>	135	13%	4 587	15%
<i>Suchań</i>	133	13%	4 083	13%
<i>Stara Dąbrowa</i>	112	11%	3 591	12%
<i>Ińsko</i>	151	15%	3 189	10%
<i>Marianowo</i>	102	10%	2 889	9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Naturalnym ośrodkiem usługowym dla obszaru Partnerstwa pozostaje miasto Stargard (położone w odległości 40 km od zachodniej granicy państwa (granica z Niemcami), 36 km od Szczecina, 180 km od Berlina i 120 km od terminalu

promowego w Świnoujściu), które wraz z gminą Stargard oraz gminą Kobylanka należy do ZIT-u Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Ryc. 5. Czas dojazdów samochodem do miast powiatowych w otoczeniu obszaru Partnerstwa w 2023 r.

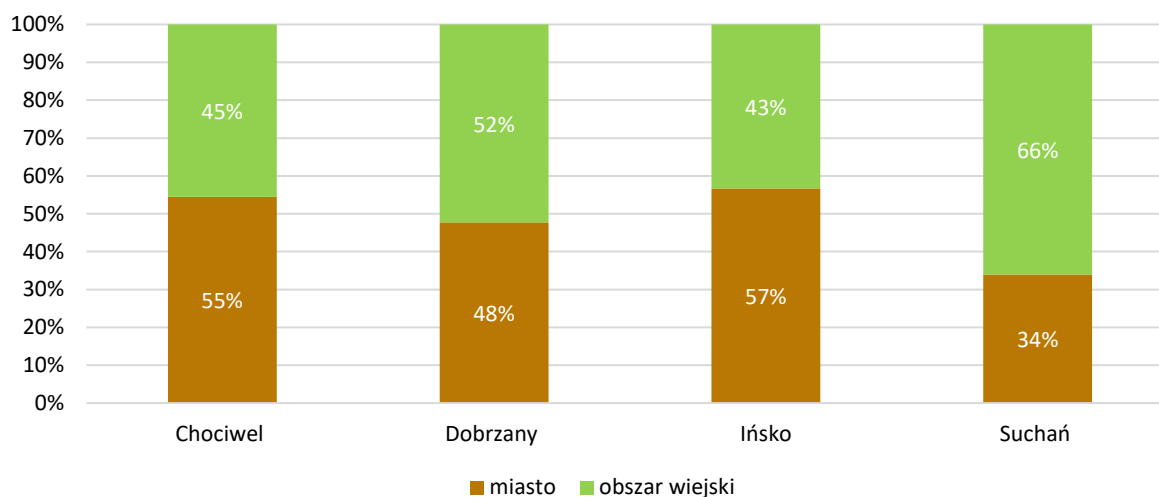
Źródło: opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics, styczeń 2023 r.

Powyższa rycina (Ryc.5) przedstawia czas dojazdów samochodem do miast powiatowych w otoczeniu obszaru Partnerstwa w 2023 r. Zgodnie z analizą dokonaną na podstawie TravelTime Analytics prawie cały obszar Partnerstwa położony jest w odległości ok. 60 minut jazdy samochodem od najbliższych miast powiatowych. W krótszym czasie (ok. 30 minut) możliwy jest dojazd z gmin sąsiadujących bezpośrednio z tymi miastami, tj. ze Starej Dąbrowy i Marianowa do Stargardu oraz z Dolic i Suchania do Choszczna.

Zgodnie z danymi BDL GUS, struktura procentowa ludności gmin miejsko-wiejskich obszaru Partnerstwa z uwagi na miejsce zamieszkania składała się w 27% z osób zamieszkujących w miastach i w 73% z zamieszkujących obszary wiejskie.

Spośród czterech gmin miejsko-wiejskich należących do Partnerstwa, najwyższy procent ludności zamieszkującej w mieście odnotowała gmina Ińsko (57%), z kolei najniższy – gmina Suchań (34%).

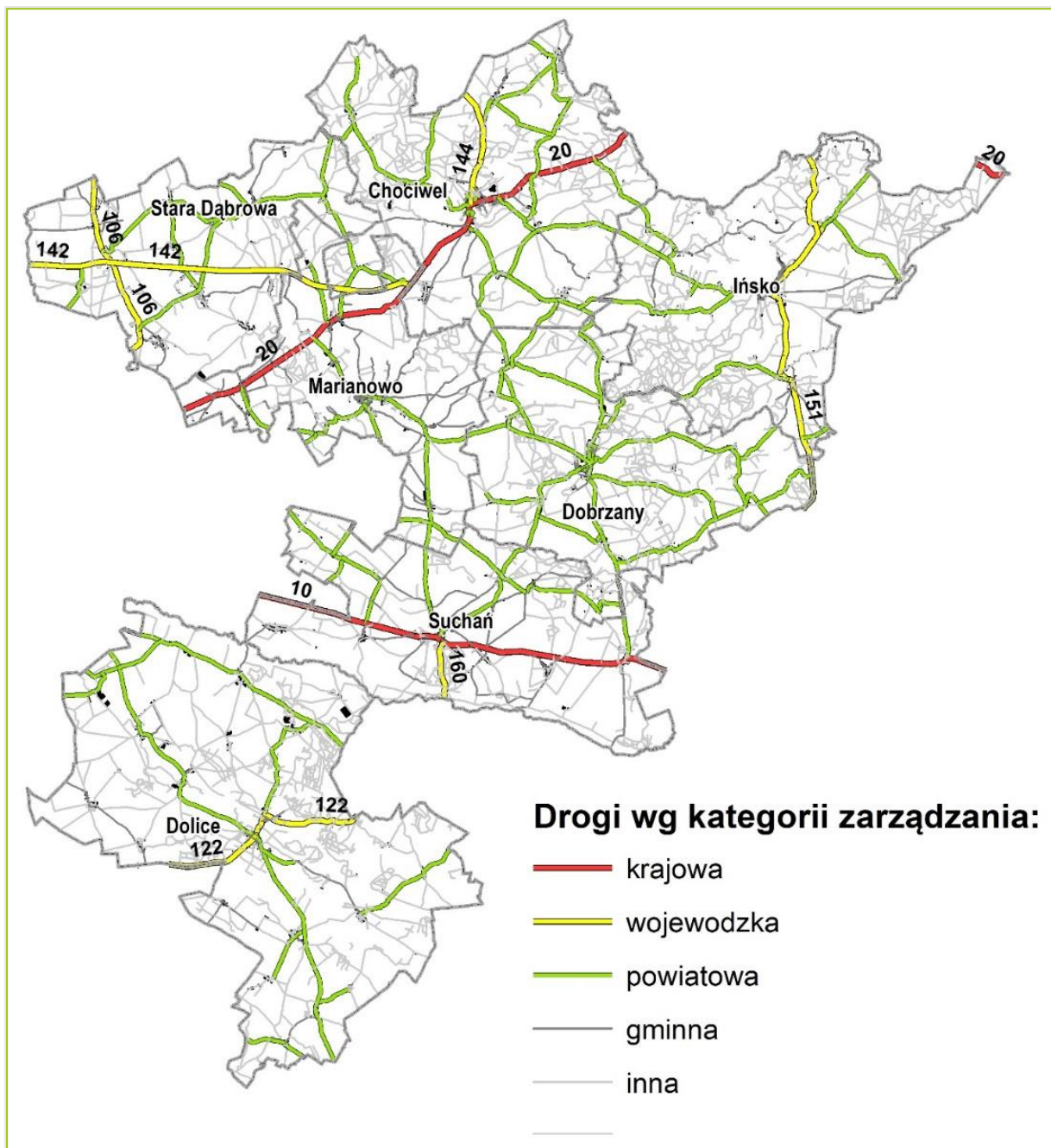
Ryc. 6. Struktura procentowa ludności gmin miejsko-wiejskich Partnerstwa z uwagi na miejsce zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Układ drogowy obszaru Partnerstwa ukształtowany jest w głównej mierze przez sieci dróg powiatowych i gminnych. Drogi wyższych kategorii przebiegającymi przez obszar Partnerstwa są przede wszystkim: droga krajowa nr 10, łącząca aglomerację szczecińską z aglomeracją warszawską poprzez m.in. Toruń i Bydgoszcz oraz droga krajowa nr 20 łącząca Pomorze Zachodnie z Pomorzem Gdańskim.

Ryc. 7. Układ drogowy w obszarze Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT z GUGiK.

2.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego gminy obszaru Partnerstwa włączone zostały do dwóch obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym, tj. do:

1. **Obszaru Funkcjonalnego Specjalnej Strefy Włączenia (OF SSW)**
2. **Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przygranicznej**

Zgodnie ze znowelizowaną „Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030” oraz Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego **Specjalna Strefa Włączenia** uznana została za obszar strategicznej interwencji regionu. Jednocześnie zasięg Strefy praktycznie pokrywa się z delimitacją wyznaczonych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego obszarów strategicznej interwencji państwa dotyczących miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.²

Wskazanie SSW jako obszaru strategicznej interwencji oznacza zobowiązanie władz regionu do kontynuowania działań mających na celu osiągnięcie strategicznych wyzwań dotyczących m.in. zapewnienia wszystkim jego mieszkańcom równości w dostępie do możliwości rozwoju oraz wysokiej jakości życia.

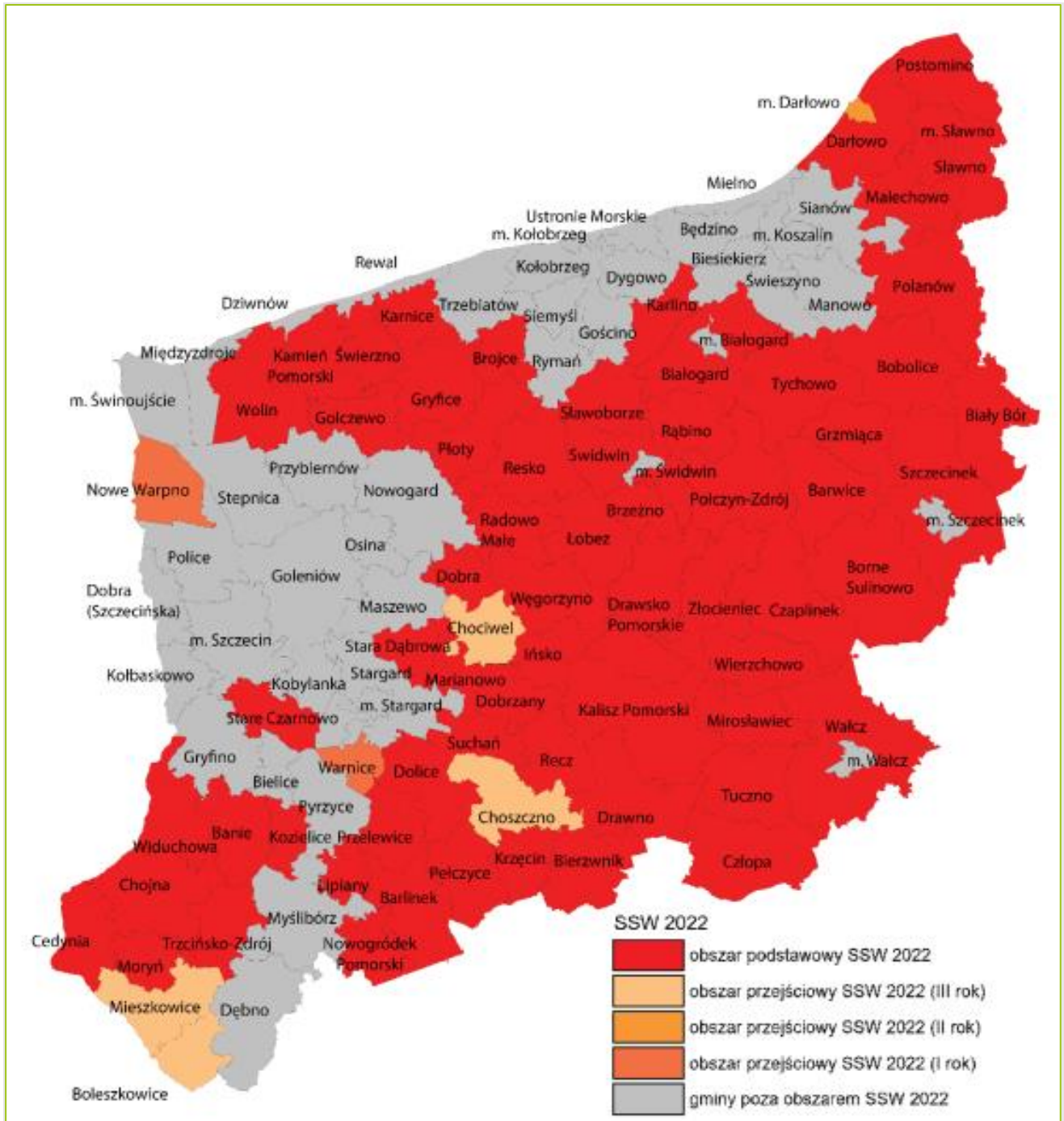
Realizacja tego celu związanego z zaspokajaniem potrzeb wspólnoty samorządowej oraz równości terytorialnej w dostępie do usług publicznych uwarunkowana jest uruchomieniem lokalnych potencjałów rozwojowych oraz stworzeniem możliwości ich efektywnego wykorzystania przez samorząd lokalny.

Zdiagnozowane uwarunkowania rozwojowe występujące w Specjalnej Strefie Włączenia wskazują na ciągle występujące: niską dostępność do podstawowych usług publicznych, niską atrakcyjność inwestycyjną wynikającą ze zdekapitalizowanej infrastruktury, słabość lokalnych gospodarek i rynku pracy, wymagający wzmocnienia potencjał społeczny i ludzki. Istotnym negatywnym uwarunkowaniem rozwojowym jest również zewnętrzna i wewnętrzna dostępność transportowa.

² Informacje opracowane na podstawie dokumentu „Specjalna Strefa Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych”, ZROT UMWZ, Szczecin 2022 r.

Przewyciężenie wskazanych barier rozwojowych wymaga kontynuacji wsparcia działań ukierunkowanych na rzecz poprawy spójności, integralności społecznej oraz terytorialnej, poprawę dostępności i budowę powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi miejskimi ośrodkami wzrostu.

Ryc. 8. Specjalna Strefa Włączenia 2022 (obszar podstawowy i przejściowy).

Źródło: Specjalna Strefa Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych, ZROT UMWZ, Szczecin 2022 r.

Ukierunkowanie wsparcia z regionalnego programu na lata 2021-2027 (Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027) skupiać się będzie na realizacji następujących celów:

- Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców SSW,
- Rozwój potencjału gospodarczego SSW,
- Polepszenie dostępności do usług publicznych i wzmocnienie działań dotyczących neutralności klimatycznej SSW.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego wszystkie gminy obszaru Partnerstwa leżą w zasięgu terytorialnym Obszaru Funkcjonalnego Specjalnej Strefy Włączenia.

Co ważne jednak, już trzeci rok w strefie przejściowej znajduje się gmina Chociwel. Oznacza to, że analiza określonych danych dotyczących tej gminy wskazuje na poprawę ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej i infrastruktury klasyfikując ją poza główną SSW. Zakwalifikowanie Chociwla do tzw. obszaru przejściowego (na okres trzech lat) ma na celu potwierdzenie, na ile zaobserwowany rozwój ma charakter trwały.

W skład **Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przygranicznej** wchodzi z kolei powiaty, których siedziby zlokalizowane są w odległości nie większej niż 50 km od granicy z Niemcami³.

Najważniejsze cechy Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przygranicznej to:

- peryferyjne położenie względem reszty kraju i miast centralnych o najwyższym potencjale rozwoju,
- brak współpracy polsko-niemieckiej generującej miejsca pracy (poza strefą nadmorską),
- zaktócone granicą państwową powiązania funkcjonalne, w tym w obszarze funkcjonalnym Szczecina,
- oddziaływanie polskich miast Szczecina i Świnoujścia na przygraniczne obszary niemieckie, pozbawione dobrego dostępu do większych miast i ich usług oraz oddziaływanie niemieckiego miasta Schwedt na stronę polską,
- długi odcinek granicy na Odrze bez wystarczającej liczby mostów,

³ Uwagi sformułowane na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, Tom I: Uwarunkowania kształtowania polityki przestrzennej województwa, RBGPWZ, 2020.

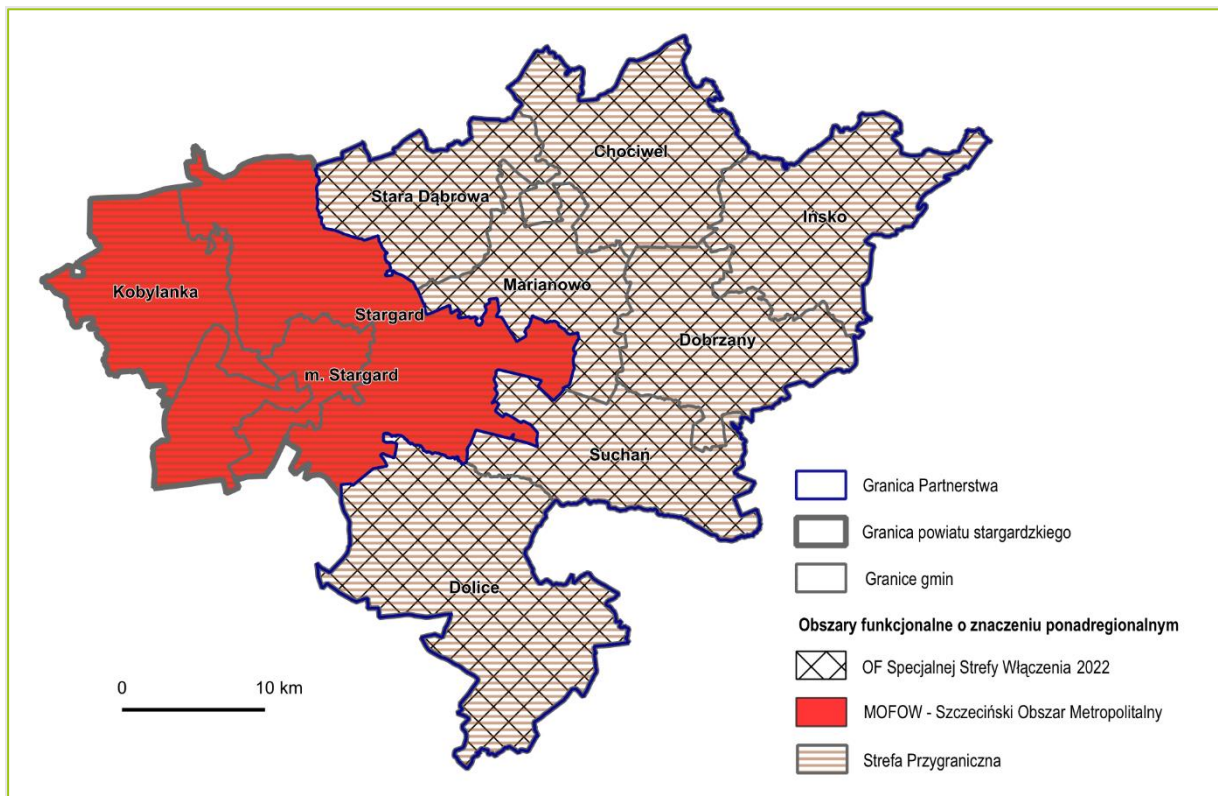
- oddziaływanie Berlina i innych miast niemieckich w procesie drenażu potencjału endogenicznego,
- bariery na poziomie wspólnego planowania rozwoju obszarów przygranicznych,
- bariera językowa we współpracy.

Ryc. 9. OF Strefy Przygranicznej (po stronie niemieckiej przestrzenny zasięg kompetencji związków planistycznych uczestniczących w działaniach na rzecz TRMS).

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

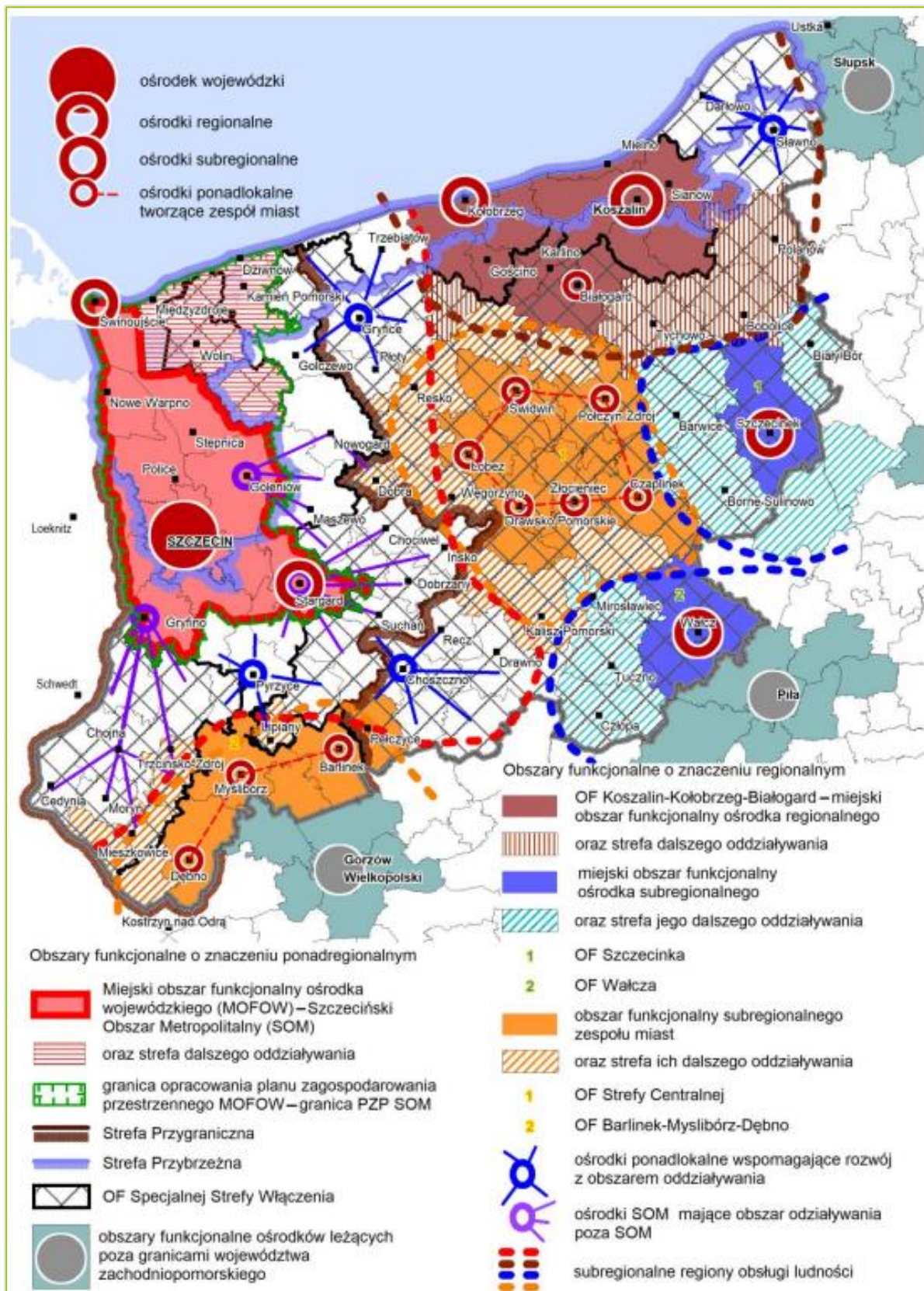
Ryc. 10. Obszar Partnerstwa wobec OF Specjalnej Strefy Włączenia, MOFOW SOM i Strefy Przybrzeżnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie "Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego".

Ponadto gminy Partnerstwa pozostają w zasięgu oddziaływania miasta Stargard jako **ośrodka Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM) mającego obszar oddziaływania poza SOM.**

Ryc. 11. Obszary funkcjonalne w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

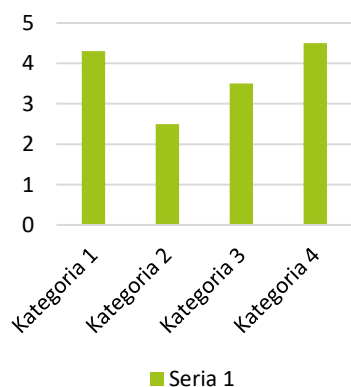
3. Portret obszaru Partnerstwa – diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych

Monitor Rozwoju Lokalnego – jak poprawnie odczytywać wykresy

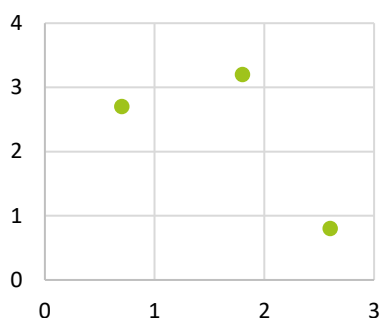
Monitor Rozwoju Miast (MRL) to narzędzie analityczne Związku Miast Polskich, które pozwala analizować różne aspekty funkcjonowania gmin na podstawie danych statystycznych pochodzących ze statystyki publicznej, głównie zasobów Głównego Urzędu Statystycznego. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju w MRL wyodrębniono trzy wymiary analiz: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny, a w ich ramach 12 obszarów charakteryzujących główne sfery życia społeczno-gospodarczego gmin.

Poniżej przedstawiono wyjaśnienie konstrukcji każdego z wykresów pojawiających się w szczególności na początku rozdziałów dotyczących diagnozy wymiaru społecznego, gospodarczego oraz środowiskowo-przestrzennego.

W celu poprawnej interpretacji wykresów zaleca się, by dokonywaną analizę przeprowadzać każdorazowo (o ile nie zaznaczono inaczej) w oparciu o poniższe wyjaśnienia:

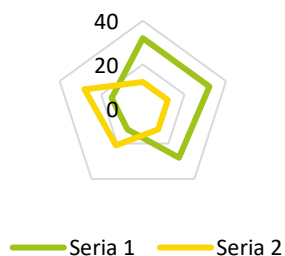

wykres kolumnowy grupowany – wartością syntetyczną dla Partnerstwa jest suma odpowiednich wartości wskaźników diagnostycznych dla gmin wchodzących w skład Partnerstwa; dla uwzględnienia zróżnicowania gmin w Partnerstwie wartość syntetycznego wskaźnika dla Partnerstwa jest średnią ważoną uwzględniającą liczbę mieszkańców poszczególnych gmin.

wykres punktowy (X Y) – środek układu współrzędnych (0,0) stanowi średnią wartość dla danej grupy porównawczej. Wartości po lewej lub prawej stronie osi X (wartość określać będą odpowiednio wyższy lub niższy poziom rozwoju, natomiast wartości poniżej lub powyżej osi Y (dynamika) prezentować będą szybkość zachodzących procesów rozwojowych. W ten sposób możliwe jest dokonanie nie tylko oceny wartości wskaźnika dla danej gminy w stosunku do średniej w grupie porównawczej, ale i postępu poczynionego w ciągu ostatnich pięciu lat. Dlatego ważne jest, by wykresy punktowe (XY) prezentujące pozycje gmin odczytywać każdorazowo (o ile nie zaznaczono inaczej) w odniesieniu do grup funkcjonalnych określonych według metodologii zaproponowanej przez Przemysława Śleszyńskiego, tj.:

- **umiarkowana funkcja rolnicza:** Chociwel, Dobrzany, Dolice, Marianowo, Suchań,
- **intensywna funkcja rolnicza:** Stara Dąbrowa,
- **funkcje pozarolnicze:** Ińsko.

wykres radarowy – prezentuje rozwój poszczególnych obszarów w oparciu o określone wskaźniki, porównując ich wartości z roku 2017 i 2021.

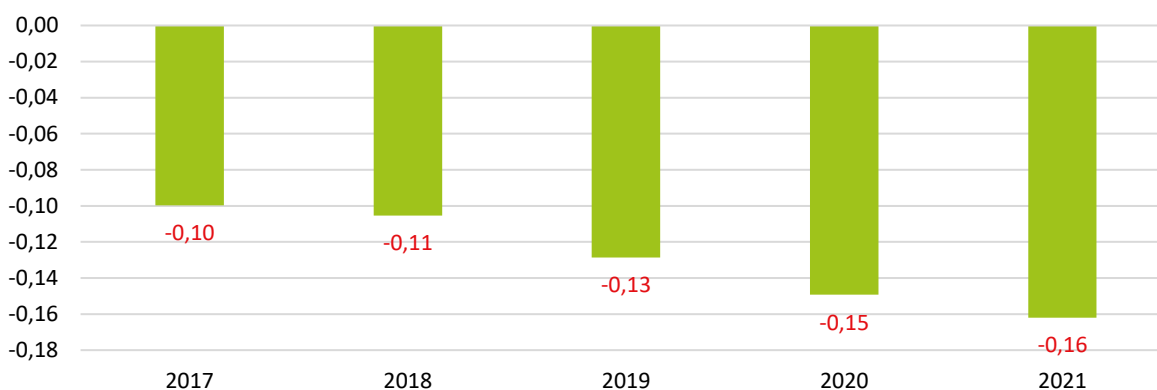
Szczegółową metodykę dotyczącą składowych wskaźnika syntetycznego, jego konstrukcji oraz doboru grup porównawczych, zawiera „Załącznik 4. MRL_Opis obszarów z listą wskaźników”.

3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa to wartość syntetyczna, składająca się z sumy odpowiednich wartości wskaźników dla gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Dla uwzględnienia zróżnicowania gmin w Partnerstwie wartość syntetycznego wskaźnika dla Partnerstwa jest średnią ważoną uwzględniającą liczbę mieszkańców poszczególnych gmin.

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa ulega stopniowemu pogarszaniu, osiągając od 2017 roku corocznie wyższe wartości ujemne.

Ryc. 12. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

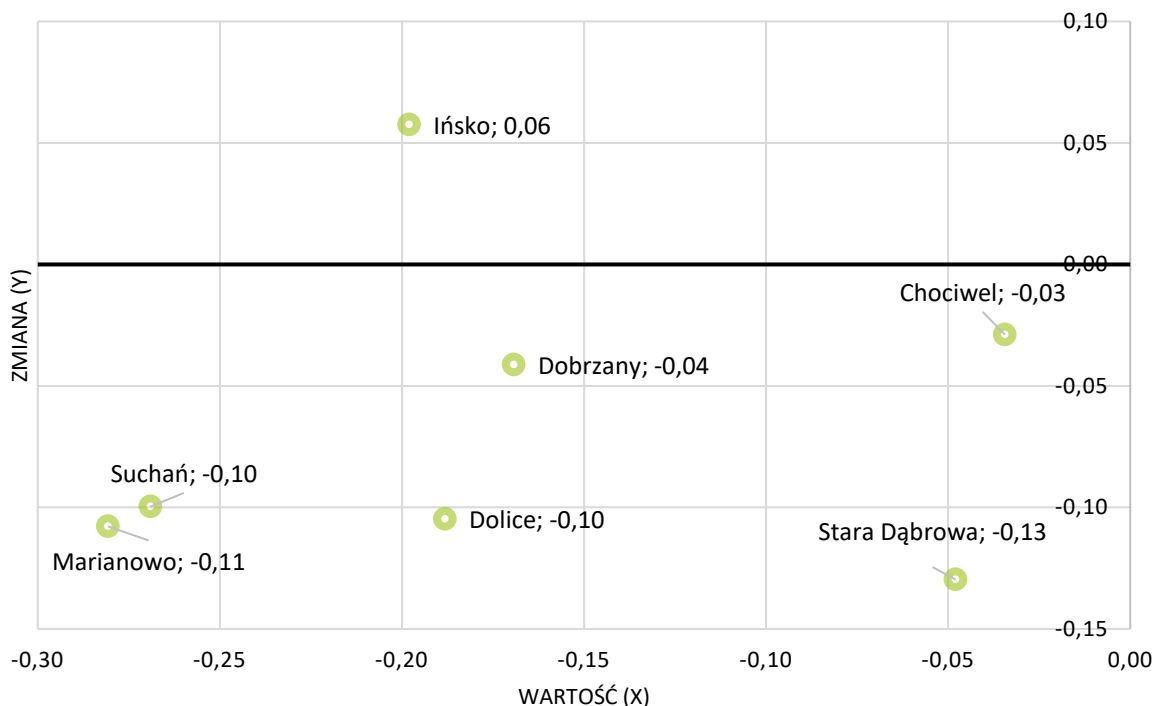
Pozycja poszczególnych gmin, oparta o ich wyniki jednostkowe, przedstawiona została na ryc. 13. Interpretując wyniki wykresu punktowego X Y pamiętać należy, że prezentuje on pozycje poszczególnych gmin **na tle dedykowanych grup porównawczych**, a więc:

- gmin: Chociwel, Dobrzany, Dolice, Marianowo i Suchań na tle grupy gmin o **umiarkowanej funkcji rolniczej**,
- gminę Stara Dąbrowa na tle grupy gmin o **intensywnej funkcji rolniczej**,
- gminę Ińsko na tle grupy gmin o **funkcji pozarolniczej**.

Obecność poszczególnych gmin w II i III ćwiartce wykresu wskazuje na niekorzystne kształtowanie się ogólnego wskaźnika rozwoju. Wszystkie gminy obszaru

Partnerstwa, z wyjątkiem gminy Ińsko, charakteryzują się zarówno ujemną wartością, jak i dynamiką zmian.

Ryc. 13. Pozycja gmin w Partnerstwie – stan i zmiana wskaźnika w okresie 5 lat.

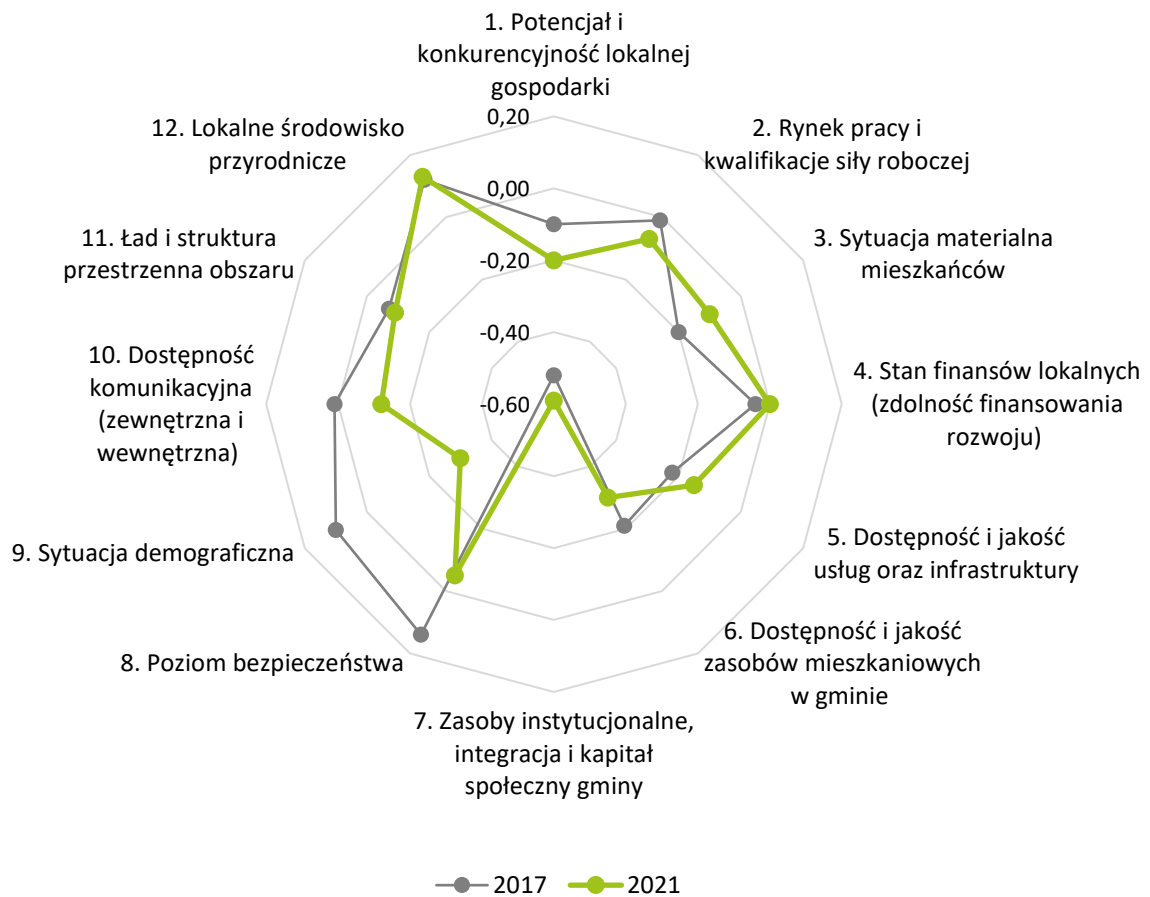
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Analiza zmian zachodzących w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego wskazuje na znaczące pogorszenie się sytuacji demograficznej (z 0,10 w 2017 r. do -0,30 w 2021 r.) oraz poziomu bezpieczeństwa (z 0,14 w 2017 r. do -0,05 w 2021 r.).

Stopniowemu pogorszeniu ulega także dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna), potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej oraz dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych.

Jedynymi obszarami, w których odnotowuje się nieznaczne polepszenie sytuacji, są zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy, dostępność i jakość usług oraz infrastruktury, a także sytuacja materialna mieszkańców.

Ryc. 14. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w danych obszarach na początku i końcu badanego okresu.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Poniższy wykres (ryc. 15) przedstawia odpowiedzi respondentów⁴ na pytanie „Czy ogólnie rzecz biorąc, obszar gmin należących do Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego (Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko, Marianowo, Stara Dąbrowa, Suchań) jest Pana/i zdaniem dobrym miejscem do życia i rozwoju?”.

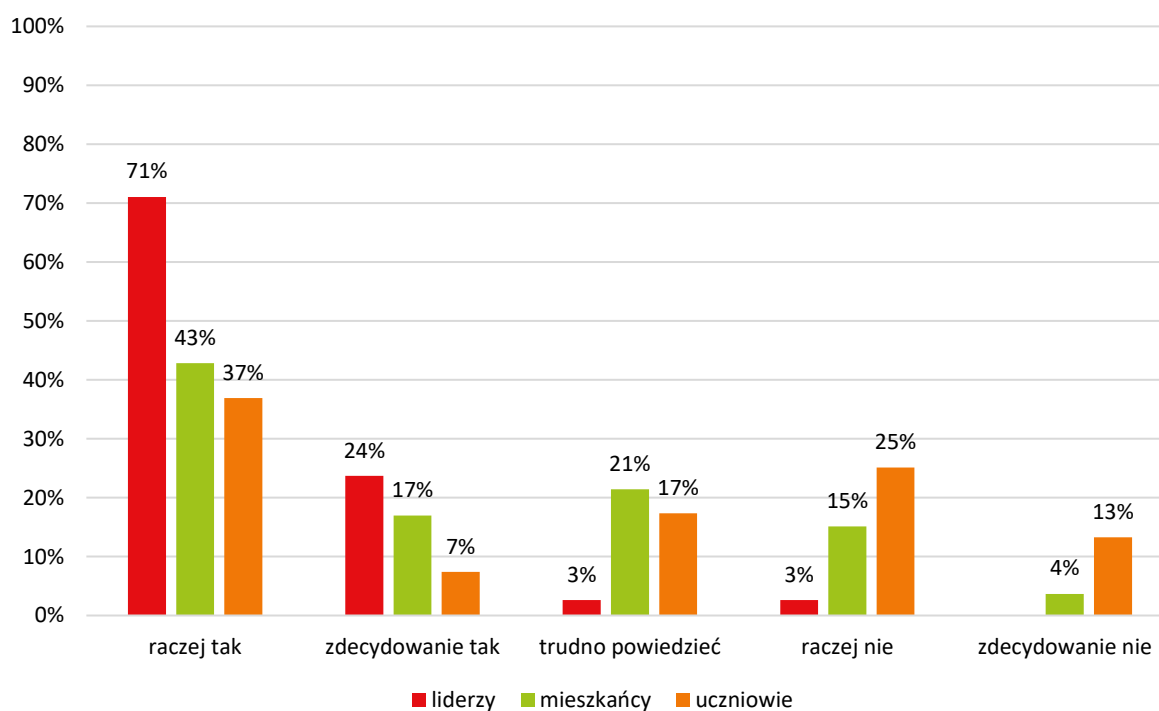
Dla większości z nich obszar gmin należących do Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego jest dobrym miejscem do życia i rozwoju. Najbardziej zdecydowaną

⁴ Badanie mieszkańców, liderów oraz młodzieży gmin obszaru Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego za pomocą kwestionariusza w formie ankiety online stanowiło pakiet badań empirycznych rekomendowanych w koncepcji diagnozy obszaru Partnerstwa. Jego wyniki przedstawione zostały w „Raporcie z badań społecznych prowadzonych na terenie Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego”.

w tym pytaniu grupą odpowiadających byli liderzy, wśród których odpowiedź „raczej tak” i „zdecydowanie tak” stanowiły łącznie 95%.

Odpowiedzi negatywne najczęściej udzielane były wśród uczniów: „raczej nie” 25% i „zdecydowanie nie” 13%. Największy problem z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie mieli mieszkańcy, wśród których 21% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Ryc. 15. „Czy ogólnie rzecz biorąc, obszar gmin należących do Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego (Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko, Marianowo, Stara Dąbrowa, Suchań) jest Pana/i zdaniem dobrym miejscem do życia i rozwoju?”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych.

3.2. Wymiar społeczny

Spółeczność obszaru Partnerstwa jest podmiotem zjawisk i procesów typowych w ostatnich dekadach dla populacji Pomorza Zachodniego: zanik tradycyjnych sektorów gospodarki i opartych na nich łańcuchów kooperacji, osłabienie rynku pracy, degradacja i marginalizacja społeczna, niekorzystne procesy demograficzne, komercjalizacja i prywatyzacja stylów życia.

Z drugiej strony posiada wyróżniające ją cechy realnie odnoszące się do specyfiki miejsca, jego niepowtarzalności. Wśród nich najistotniejszy jest utrzymujący się model relacji społecznych determinowanych przez małe rozmiary lokalnych populacji i ich względną spójność, dominację lokalności nad wpływem globalizacji i uniformizacji oraz umocowaniem w zewnętrznych rynkach pracy, bezpośrednią presją kulturowo – cywilizacyjną dominującego ośrodka miejskiego.

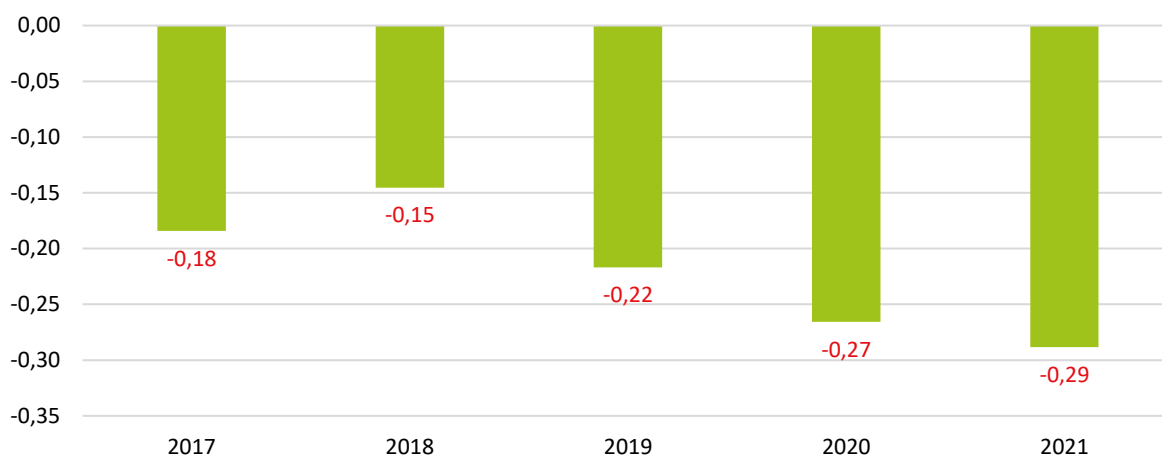
Sprzyja to intensywności życia w wymiarze lokalnym, podtrzymywaniu kapitału społecznego, inwestycjom i inicjatywom, w których wyraża się podmiotowość mieszkańców. Można mówić o realnym poczuciu tożsamości, dla której źródłem w przypadku większości mieszkańców jest identyfikacja z konkretną przestrzenią fizyczną, ale także poczucie przynależności do szeroko rozumianej „ziemi stargardzkiej”.

Przywoływana względna spójność ma swoje zróżnicowania wynikające z rozległości obszaru Partnerstwa i odmiennych form eksploatacji swej przynależności do wspólnoty powiatowej – żywe jest doświadczenie przełomu ustrojowego jako opuszczenia i wyuczonej samodzielności w odnajdywaniu się wspólnot lokalnych w ewoluujących realiach rynkowych. W początkowej fazie znajdują się procesy integracyjne wspólne dla całego obszaru Partnerstwa i tworzących je społeczności, przynoszą one symptomy dobrze rokujące na przyszłość.

3.2.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze społecznym

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze społecznym od 2017 r. ulega stopniowemu pogorszeniu. Na jego obecny kształt największy wpływ wywiera sytuacja demograficzna i związane z nią wyludnianie się obszaru Partnerstwa.

Ryc. 16. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar społeczny.

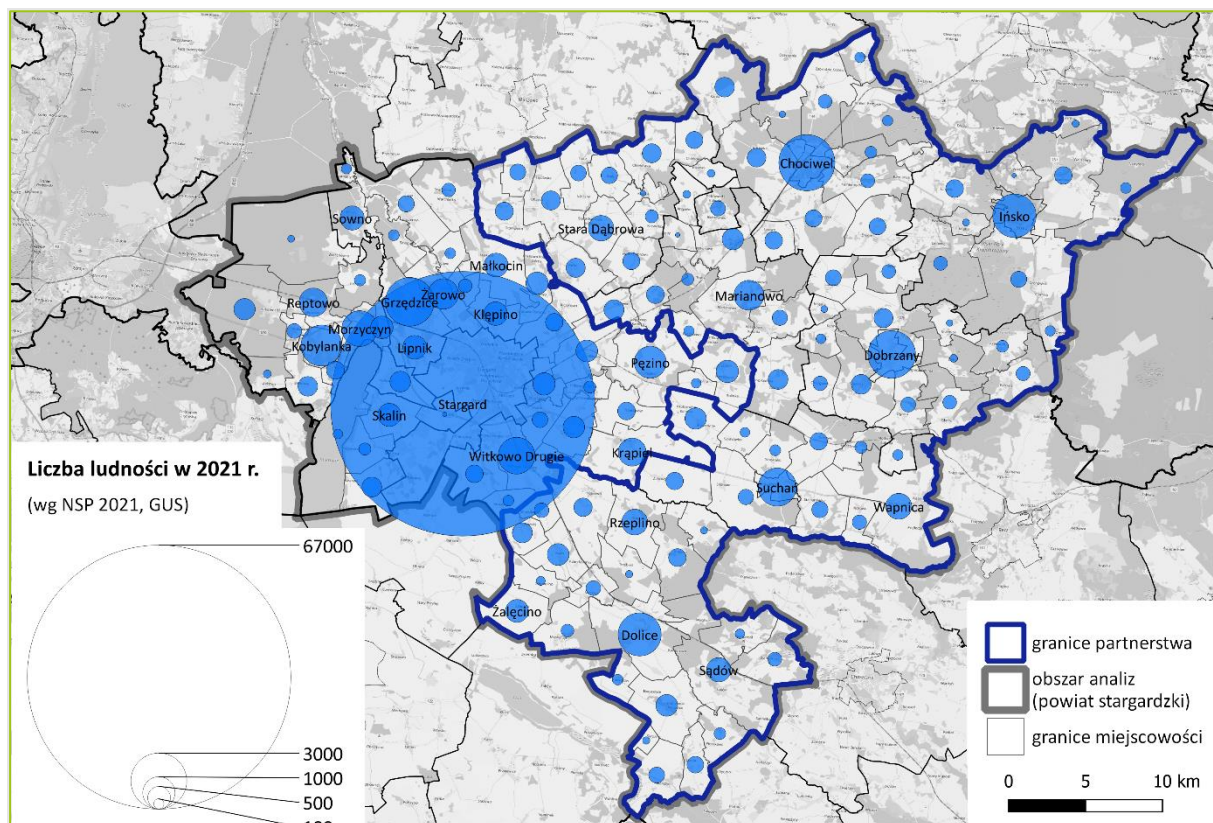
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

3.2.2. Rozwój demograficzny

POPULACJA

Populacja mieszkańców obszaru Partnerstwa w 2021 r. wynosiła 31 146 osób, tj. 26% ogółu mieszkańców powiatu. W tym samym czasie w Stargardzie – stolicy powiatu i największym ośrodku miejskim obszaru – zamieszkiwało 67 161 osób.

Ryc. 17. Liczba ludności wg miejscowości statystycznych w obszarze analizy Partnerstwa w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021, GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Na terenie Partnerstwa ośrodki miejskie liczyły odpowiednio:

- Chociwel – 3 036 mieszkańców,
- Dobrzany – 2 191 mieszkańców,
- Ińsko – 1 807 mieszkańców,
- Suchań – 1 387 mieszkańców.

W stolicy powiatu na 1 km² powierzchni przypada prawie 1 400 mieszkańców, podczas gdy na pozostałym obszarze do ok. 36 osób i niewiele ponad 20 w gminie Ińsko. Jeśli wyłączyć z analizy Stargard (wiodący ośrodek miejski), to obszar Partnerstwa ma charakter wiejski z gęstością zaludnienia wyraźnie poniżej średniej wojewódzkiej.

Populacja poszczególnych gmin z obszaru Partnerstwa w kontekście zmian, jakie miały miejsce w okresie 2010 – 2020, została zaprezentowana w tabeli 3. Zmniejszenie liczby mieszkańców miało miejsce w każdej z nich, jakkolwiek w różnicowanym stopniu.

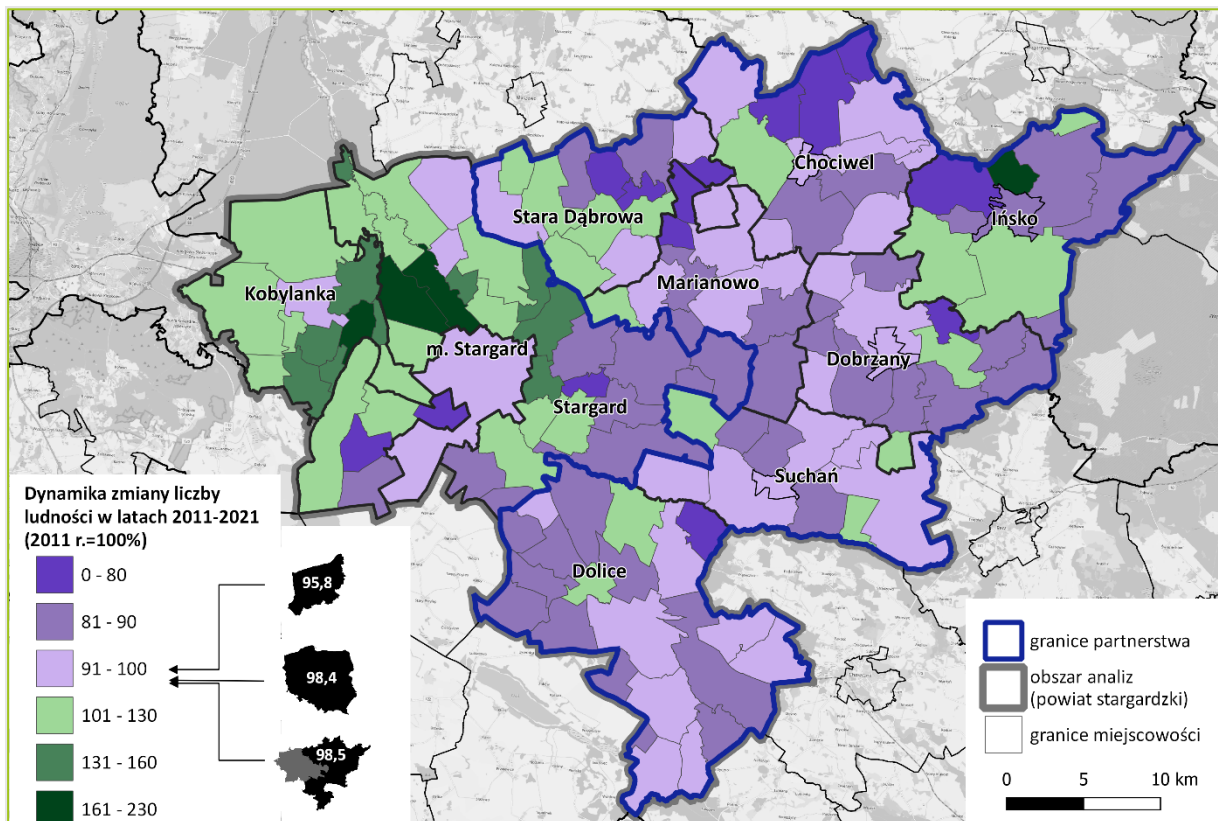
Tabela 3. Populacja poszczególnych gmin z obszaru Partnerstwa w latach 2010-2020.

	2010	2020	zmiana 2010-2020	zmiana procentowa 2010 - 2020
<i>POLSKA</i>	38 529 866	38 088 564	- 441 302	- 1,15%
<i>ZACHODNIOPOMORSKIE</i>	1 723 741	1 661 073	- 62 668	- 3,64%
<i>Powiat stargardzki</i>	120 988	119 256	- 1 732	- 1,43%
Ińsko	3 597	3 209	- 388	- 10,79%
Dolice	8 166	7 335	- 831	- 10,18%
Dobrzany	5 123	4 641	- 482	- 9,41%
Chociwel	6 129	5 584	- 545	- 8,89%
Marianowo	3 222	2 945	- 277	- 8,60%
Suchań	4 364	4 145	- 219	- 5,02%
Stara Dąbrowa	3 673	3 595	- 78	- 2,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

W tym samym okresie populacja Kobyłanki (gminy wiejskiej z obszaru powiatu wyłączonej z zakresu Partnerstwa) wzrosła o 40%, a gminy wiejskiej Stargard – o 21%.

Ryc. 18. Dynamika zmiany liczby ludności wg miejscowości statystycznych w obszarze analizy Partnerstwa w latach 2011-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2011 i NSP 2021, GUS, www.bdl.stat.gov.pl

Świadczy to z jednej strony o dokonującej się na tym obszarze suburbanizacji, z drugiej – o malejącej atrakcyjności osadniczej gmin z obszaru Partnerstwa, a prawdopodobnie także o migracjach motywowanych poszukiwaniem lepszych warunków życia i pracy.

PRZYRÓST NATURALNY

W latach 2018 i 2020 na terenie wiejskim gminy Dobrzany i w gminie Stara Dąbrowa wskaźnik liczby urodzeń w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców uzyskiwał wyraźnie wyższe wartości niż średnie dla kraju, województwa i powiatu, jednocześnie w mieście Dobrzany i w gminie Ińsko notowano wartości wyraźnie odbiegające od średnich.

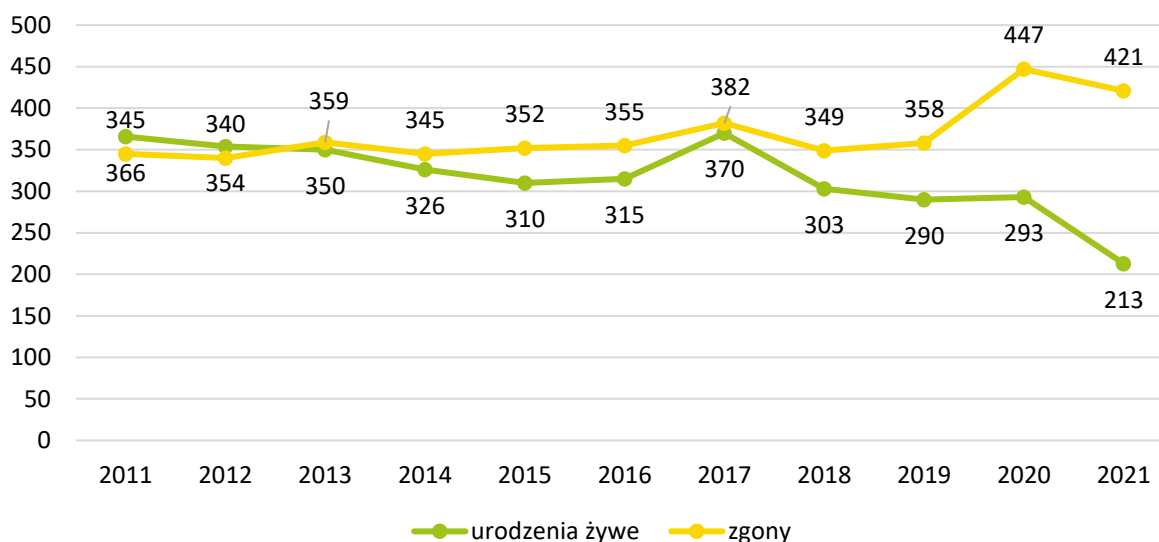
W roku 2021 miało już miejsce wyraźne wypłaszczenie wyników.

W pandemicznym okresie 2020 – 2021 podobnie jak w całym kraju i regionie obszar Partnerstwa doświadczał rosnącego nasilenia liczby zgonów. W skali całego powiatu w roku 2021 było ich o ¼ więcej niż w roku 2018, ale już w gminie Dolice różnica

między tymi okresami w liczbie zgonów wyniosła 46%, w Dobrzanych 93%, a w Suchaniu – 123%.

Tym samym w obszarze miejskim gminy Suchań i obszarze wiejskim gminy Ińsko na 1 000 mieszkańców w roku 2021 przypadało ponad 20 zgonów (w przypadku wiejskiej części gminy Ińsko był to 15. najwyższy współczynnik zgonów w skali całego kraju wśród gmin miejsko wiejskich). Niska i na przestrzeni omawianego okresu obniżająca się śmiertelność w otoczeniu miasta Chociwel w roku 2021 wyraziła się wartością 7,1 na 1 000 mieszkańców, co stanowiło 7. najlepszy wynik dla obszarów wiejskich gmin miejsko – wiejskich. Cała gmina Chociwel w roku 2021 osiągnęła pod tym względem 9. najlepszy wynik w tym względzie w całym kraju wśród gmin tej kategorii, był on bardzo zbliżony do wartości z okresu przedpandemicznego i do wyników krajowych liderów.

Ryc. 19. Ruch naturalny w obszarze Partnerstwa w latach 2011-2021.

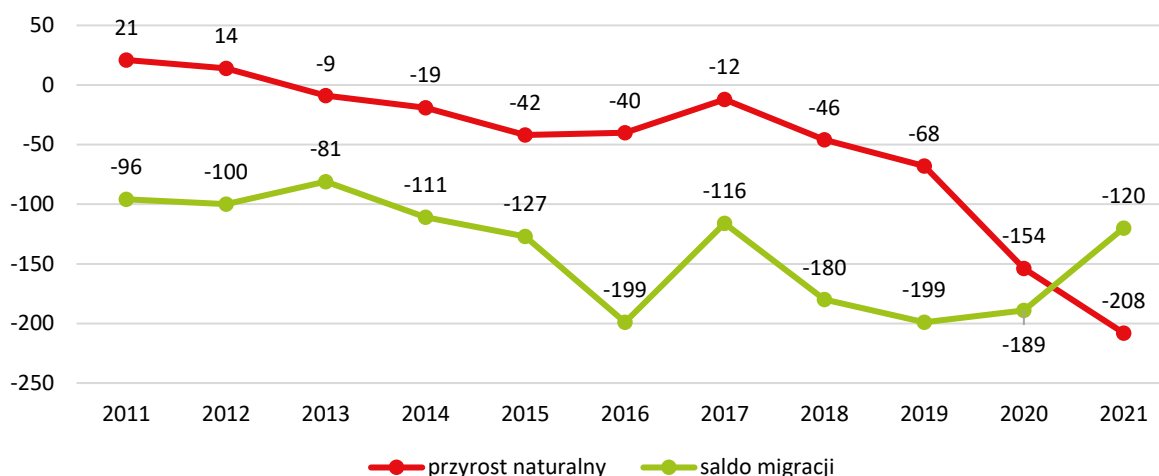
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Wobec takich tendencji przyrost naturalny dla obszaru Partnerstwa był w ostatnich latach niższy niż notowany dla całego powiatu, zaś w roku 2021 osiągał w niektórych obszarach rekordowo niskie wartości, negatywnie wyróżniające się w skali województwa i Polski: w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców dla miasta Suchań było to -10,65, dla gminy Ińsko -11, dla obszaru wiejskiego gminy Dobrzany -12,35, a dla obszaru wiejskiego gminy Ińsko aż -16,76.

Negatywne aspekty procesów demograficznych w obszarze Partnerstwa nakładają się na siebie. Systematycznemu spadkowi poziomemu przyrostu naturalnego towarzyszy ujemne saldo migracji. Jeśli nawet w latach 2020 – 2021 nasilenie tego

ostatniego zjawiska uległa osłabieniu, to w dalszym ciągu oznacza ono zmniejszanie się populacji obszaru Partnerstwa, a w konsekwencji wielowymiarowe obniżanie jego potencjału.

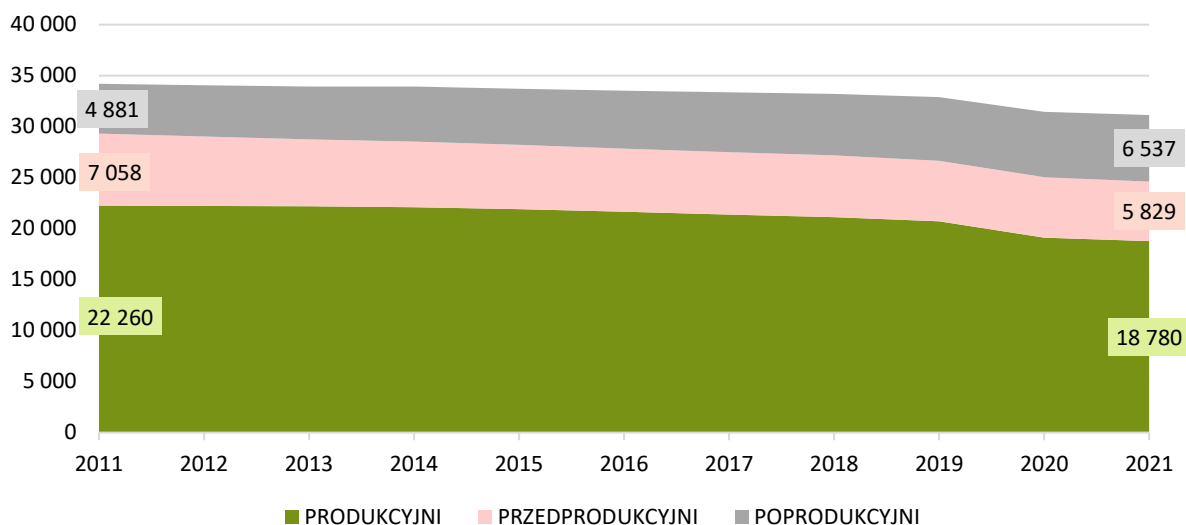
Ryc. 20. Saldo migracji i przyrost naturalny na obszarze Partnerstwie w latach 2011-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Zauważalne trendy demograficzne – odpowiadające sytuacji mającej miejsce w całym kraju – rodzą niepokój dotyczący zdolności nie tylko do zachowania dynamiki rozwoju, ale wręcz efektywnego funkcjonowania lokalnych społeczności. Na obszarze Partnerstwa liczba osób w wieku produkcyjnym w latach 2011 – 2021 spadła z 22 260 do 18 780, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – z 7 058 do 5 829, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 4 881 do 6 537. Ogółem ubytek w dwóch pierwszych grupach wyniósł 3 053 osób, podczas gdy liczba osób starszych wzrosła o 1 656. W latach 2016 – 2020 liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa w wieku 20 – 24 lat spadła o 609 osób, podczas gdy osób w wieku 60 – 64 lat zwiększyła się o 129. Już obecnie zmienia to charakter stosunków społecznych, strukturę dochodów i wydatków samorządowych, a także preferencje odnośnie potrzeb infrastrukturalnych i podejmowanych projektów rozwojowych. W kolejnych latach skala przekształceń i wyzwań będzie zdecydowanie wzrastać oddziałując na całokształt funkcjonowania samorządu oraz profil społeczno-ekonomiczny obszaru.

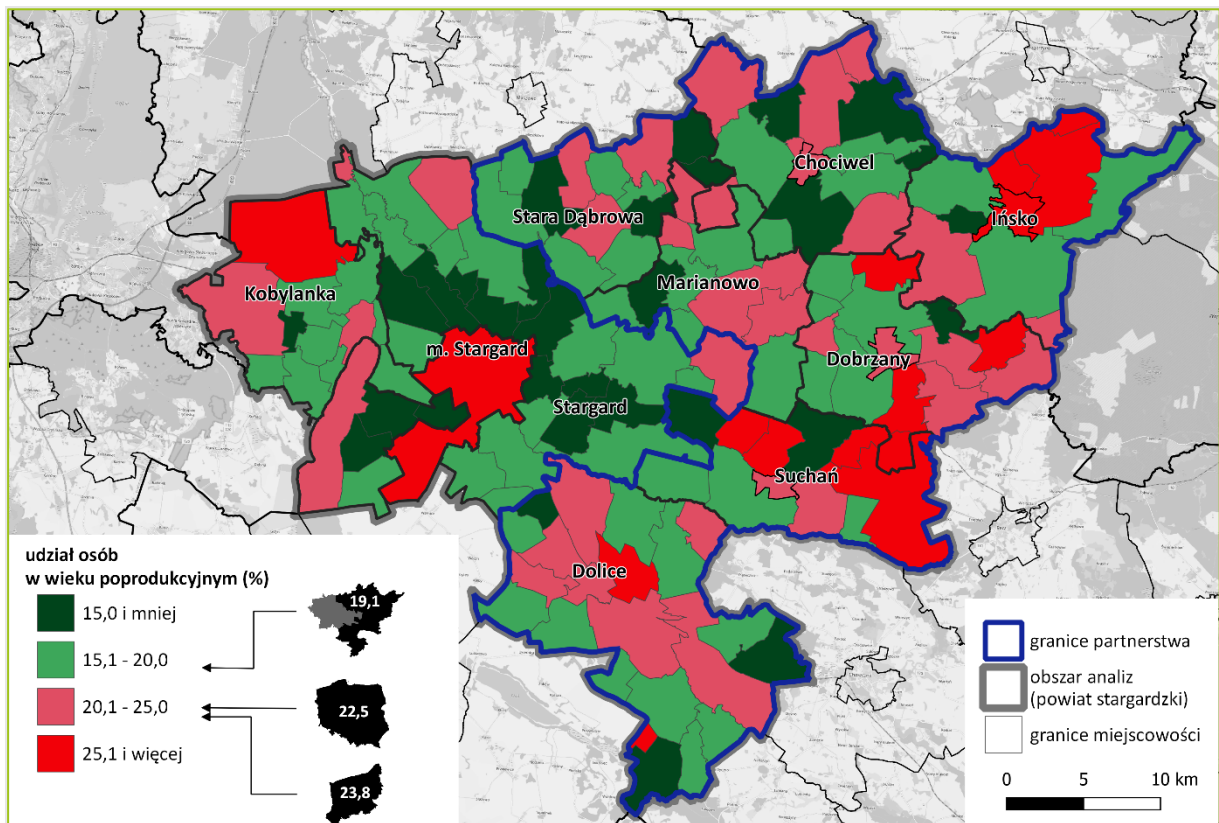
Ryc. 21. Liczba ludności według funkcjonalnych grup wieku w obszarze Partnerstwa w latach 2011-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Prognozy demograficzne dla powiatu przewidują zmniejszenie jego populacji do około 112 tysięcy mieszkańców w roku 2035. Można się spodziewać, że proporcjonalnie w największym stopniu regres ten będzie dotyczył obszaru Partnerstwa. Za szczególnie niepokojące należy uważać prognozowane zmniejszenie liczby ludności w wieku produkcyjnym, co przełoży się na zmniejszenie konkurencyjności i potencjału ekonomicznego obszaru, a także możliwości utrzymania bazy podatkowej, infrastruktury i instytucji publicznych oraz działalności gospodarczej w sektorze usług.

Ryc. 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wg miejscowości w obszarze analizy Partnerstwa w 2021 r.

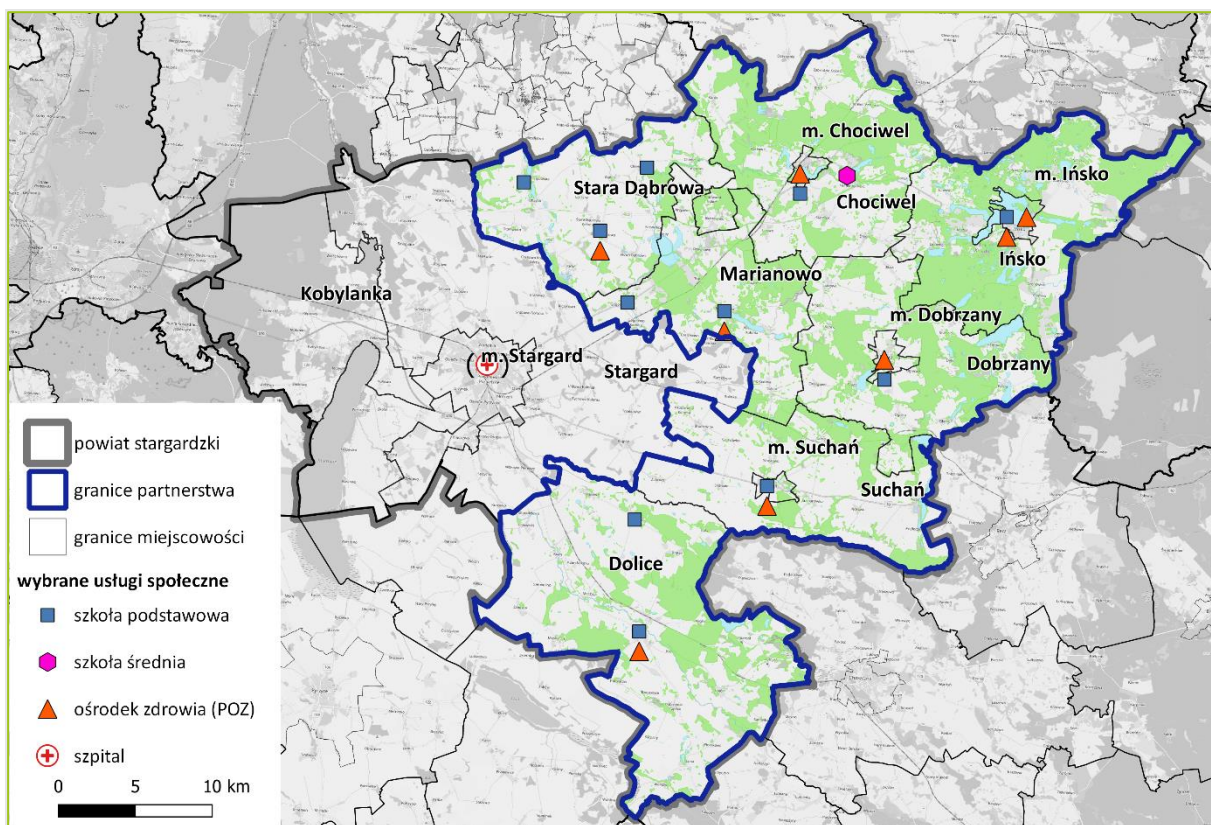
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021, GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

3.2.3. Usługi publiczne w kontekście zmian demograficznych

Usługi podstawowe to takie, które zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców i powinny być lokalizowane w jak najlepszej dostępności względem miejsca ich zamieszkania. Do usług podstawowych zalicza się m.in. usługi oświaty i wychowania, podstawowej opieki zdrowotnej, handlu, w tym głównie spożywczego.

W obszarze Partnerstwa największymi skupiskami usług podstawowych są miasta Chociwel i Ińsko, a następnie Dobrzany i Suchań (ryc. 23).

Ryc. 23. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa, stan na 31.03.2023 r.

W obszarze Partnerstwa rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych jest proporcjonalne do wielkości ośrodków. Prócz największych miast (Chociwel i Dobrzany) znacznymi ośrodkami usług są miasta Ińsko, Suchań i wieś gminna Dolice.

Ocena wyposażenia usługowego obejmuje zarówno ilościowe zaspokojenie potrzeb społecznych, jak i dostępność przestrzenną do usług, o której decyduje wielkość zasobów usługowych i ich przestrzenny rozkład w stosunku do miejsc zamieszkania. W niniejszym rozdziale dokonano analizy dostępności przestrzennej do podstawowych usług społecznych.

Dla oszacowania dostępności czasowej przyjęto, że:

- średnia prędkość podróży pieszej wynosi 4 km/h, zatem pieszy w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 1 km,
- średnia prędkość podróży rowerem wynosi 15 km/h, rowerzysta w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 3,75 km,
- średnia prędkość podróży samochodem osobowym, przy sprzyjających warunkach ruchu i na drogach pozamiejskich, wynosi 60 km/h, a uwzględniając czas dojścia do pojazdu oraz czas parkowania i dojścia

od pojazdu do celu (przyjęto 5 minut), podróżujący samochodem osobowym może w ciągu 15 minut dotrzeć do celu odległego o 10 km; analogicznie przyjęto taki sam zasięg dla dojazdów autobusem szkolnym.

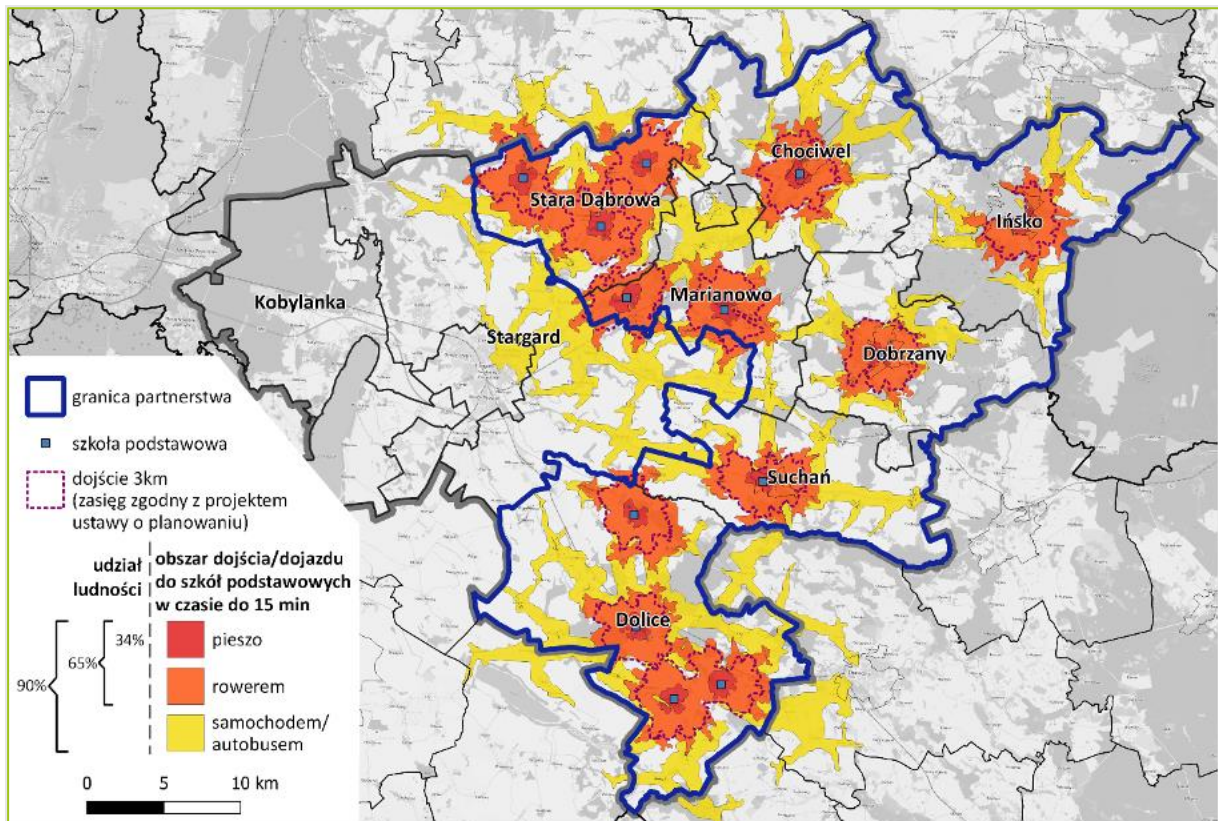
Liczba ludności w poszczególnych obszarach dostępności oszacowana została na podstawie danych dla miejscowości i proporcjonalnie do rozkładu powierzchni użytkowej mieszkań, obliczonego na podstawie bazy danych BDOT10k.

W obszarze Partnerstwa funkcjonowało 11 szkół podstawowych. W 2010 r. liczba uczących się w nich dzieci wynosiła 3 788, a w 2021 już 3 381, co w przeliczeniu na 11 szkół daje odpowiednio 344 i 307 uczniów. Oznacza to, że z reguły są to szkoły małe. Funkcjonowanie małych szkół jest mniej korzystne z punktu widzenia organizacji pracy nauczycieli oraz kosztów związanych z zapewnieniem odpowiedniej jakości nauczania we wszystkich placówkach.

Stosunkowo niewielki odsetek ogółu mieszkańców (około 34%), a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszego do szkoły podstawowej (ryc. 24). Kolejne 31% dzieci może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem. W zasięgu akceptowalnego 15-minutowego dojazdu do szkoły samochodem lub autobusem szkolnym zamieszkuje około 90% mieszkańców obszaru Partnerstwa.

Rozmieszczenie i dostępność usług publicznych, pozostają adekwatne do gęstości sieci osadniczej i potencjału ośrodków miejskich. Wyjątek stanowi silna koncentracja oferty edukacyjnej na poziomie ponadpodstawowym w mieście powiatowym Stargardzie. Dostępność usług jest mniejsza dla mieszkańców miejscowości położonych peryferyjnie, pogłębia ją niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych.

Ryc. 24. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych na obszarze Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa, stan na 31.03.2023 r.

3.2.4. Edukacja i wychowanie

W tworzeniu i rozwoju szans edukacyjnych lokalne społeczności i całe Partnerstwo dysponują względnie największymi możliwościami podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Wynika to z ustawowego umocowania systemu edukacji i rozwiązań ukierunkowanych na wyrównywaniu szans rozwojowych w skali całego kraju. W rzeczywistości obszary o charakterystyce zbliżonej do omawianego Partnerstwa doświadczają trudności wynikających z konieczności utrzymania rozproszonej sieci osadniczej, ponoszenia nakładów na infrastrukturę oraz kadry w sektorze usług publicznych – wszystkie te czynniki znajdują wyraz w kondycji edukacji.

W przypadku omawianego Partnerstwa bliskość Stargardu i jego oferty stanowi alternatywę dla pewnych deficytów rozwojowych, ale jest też czynnikiem stymulującym procesy demograficzne, w konsekwencji zmniejszanie populacji zdolnej do utrzymania bazy i placówek edukacyjnych.

W kolejnych latach kondycja tej sfery oferty publicznej będzie w istotnym stopniu decydować o jakości życia na obszarze Partnerstwa, a także jego atrakcyjności dla potencjalnych mieszkańców.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

Na usługi oświatowo-wychowawcze składa się 6 przedszkoli publicznych. Po jednej placówce funkcjonowało w miastach Chociwel, Dobrzany, Ińsko, Suchań, w gminie wiejskiej Dolice oraz w części wiejskiej gminy Suchań. W mieście Suchań funkcjonował jedyny na całym obszarze Partnerstwa żłobek.

SZKOŁY PODSTAWOWE

Miejsko – wiejski charakter obszaru Partnerstwa, stosunkowo niska gęstość zaludnienia i sieci osadniczej determinują strukturę sieci placówek pedagogicznych na omawianym obszarze. W każdej z gmin Partnerstwa funkcjonują szkoły publiczne (w gminie Dolice – 4). W roku 2021 działalność oświatową prowadziła również Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów 11 września w Gogolewie w gminie Marianowo.

Tabela 4. Placówki edukacyjne w gminach obszaru Partnerstwa

	Szkoły podstawowe		Przedszkola i punkty przedszkolne	
	Liczba placówek	liczba uczniów	placówki przedszkolne	liczba podopiecznych
Chociwel	1	150	1	150
Dobrzany	1	330	1	100
Dolice	4	500	9	200
Ińsko	1	230	2	90
Marianowo	1	170	1	60
Suchań	1	20	2	40
Stara Dąbrowa	2	330	2	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Z funkcjonowaniem rozproszonej sieci placówek edukacyjnych wiążą się znaczące koszty w zakresie utrzymania infrastruktury czy też transportu uczniów. W gminie Stara Dąbrowa do dwóch szkół dowożonych jest łącznie ok. 230 uczniów. Wydatki gminy z tego powodu w roku 2021 wyniosły 170 tysięcy złotych, ale już w gminie Dolice koszty dowozu uczniów do czterech szkół wynoszą około 1 miliona złotych rocznie.

By stworzyć jak najlepsze warunki nauczania systematycznie prowadzone są działania zmierzające do poprawy bazy lokalowej, infrastruktury i wyposażenia w pomoce dydaktyczne.

Wyniki testu ósmoklasisty w latach 2019 - 2022 lokowały powiat stargardzki dokładnie w środku regionalnej klasyfikacji. Średnia pozycja w rankingach powiatów według średnich wyników z języka polskiego w tym okresie to 10, w przypadku matematyki i języka angielskiego – pozycja 9.

Nastąpiła poprawa pozycji rankingowej w zestawieniu wyników egzaminów z języka polskiego (przy utrzymaniu na zbliżonym poziomie wyniku średniego na poziomie 53 – 56%), pogorszeniu uległa pozycja powiatu w wynikach egzaminu z matematyki (wobec stałego podnoszenia poziomu wyników w innych powiatach) i utrzymuje się pozycja rankingowa w dziedzinie języka angielskiego (tu również zauważalne jest podnoszenie poziomu wyników w innych powiatach). Należy mieć przy tym na względzie znaczne różnice w poziomach wyników egzaminu w obrębie powiatu sięgające nawet 30 punktów procentowych między poszczególnymi gminami.

Tabela 5. Pozycja rankingowa powiatu stargardzkiego w skali województwa na podstawie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2022.

	Język polski			Matematyka			Język angielski		
	ranking	wynik średni (%)	max/min	Ranking	wynik średni (%)	max/min	ranking	wynik średni (%)	max/min
2019	14	56	65/50	6	39	45/32	12	51	66/44
2020	12	53	61/46	7	42	51/33	8	49	61/38
2021	6	56	60/46	10	39	50/35	7	61	74/52
2022	10	54	60/48	14	49	62/44	9	62	74/52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

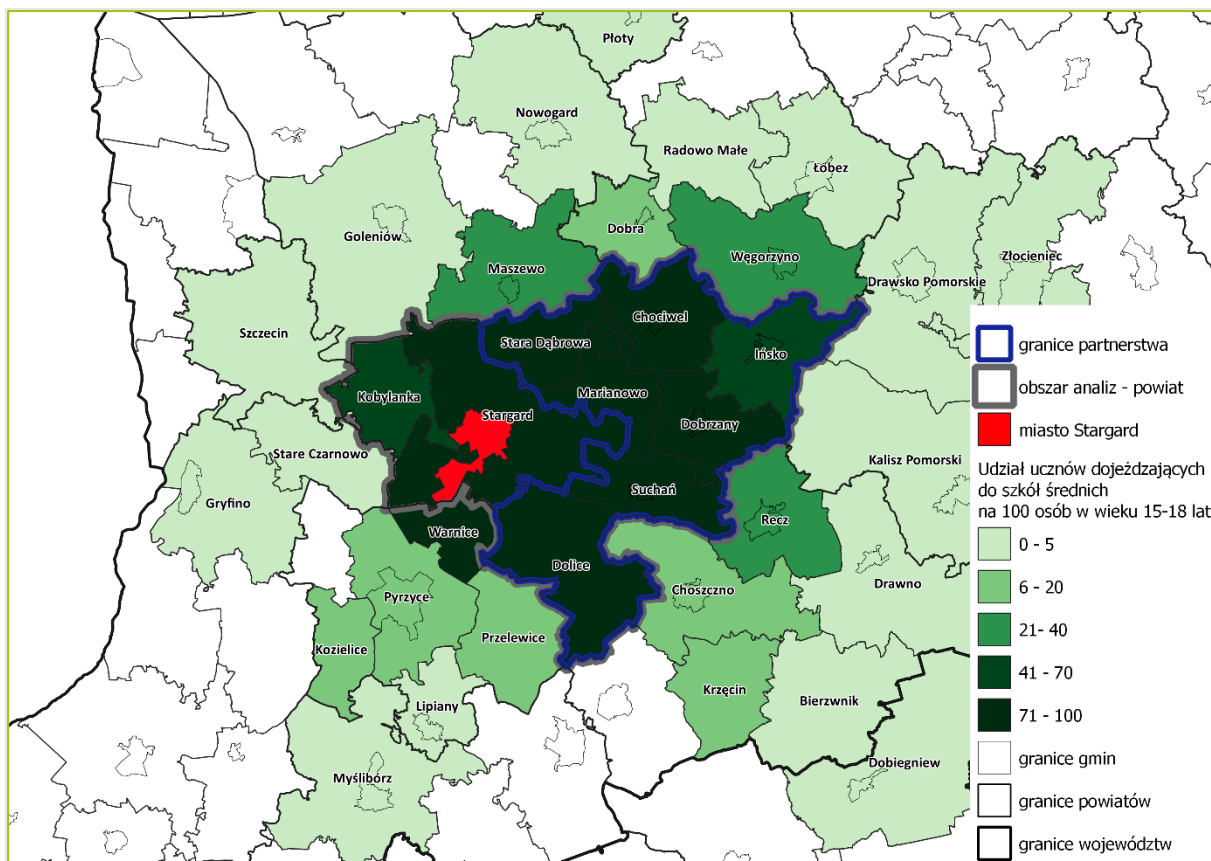
SZKOŁY PONADPODSTAWOWE

Oferta edukacji ponadpodstawowej dla mieszkańców obszaru Partnerstwa skupiona jest w Stargardzie. Poza tym miastem na obszarze Partnerstwa funkcjonuje jedna placówka - Szkoła Branżowa I stopnia w Kamiennym Moście administrowana przez Izbę Rzemieślniczą Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Szczecinie.

W najtrudniejszym położeniu pod względem dostępności edukacji na poziomie ponadpodstawowym jest społeczność gminy Ińsko – z jej ośrodka miejskiego odległość do Stargardu wynosi ponad 40 kilometrów, a czas przejazdu samochodem wynosi ponad 40 minut. Blżej położone jest Drawsko Pomorskie czy Łobez (25 kilometrów) albo Choszczno (37 kilometrów), ale związki funkcjonalne z tymi ośrodkami i ich atrakcyjność edukacyjna dla mieszkańców Ińska są mniejsze.

W konsekwencji, pomimo wszystkich ograniczeń, to Stargard pozostaje dla obszaru Partnerstwa najważniejszym ośrodkiem edukacji w wymiarze ponadpodstawowym (część osób pobiera także naukę w Szczecinie).

Ryc. 25. Dojazdy do szkół średnich do miasta powiatowego Stargard w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.bdl.stat.gov.pl

W ostatnich latach liczba osób kształcących się w placówkach, dla których organem prowadzącym jest powiat, z roku na rok rośnie – z 4 381 w roku 2019/2020 przez 4 422 w roku 2020/2021 po 4 517 w roku 2021/2022. W tej liczbie 2 226 uczniów uczęszczało do technikum, 1 388 do liceum i 718 do szkół branżowych. W Zespole Szkół Specjalnych uczyło się 163 uczniów, a 22 w Szkołach Specjalnych Przystosabiających do Pracy.

Zdawalność egzaminów maturalnych w powiecie stargardzkim w latach 2021 – 2022 lokuje powiat w górnej połowie stawki powiatów (odpowiednio 8. i 7. lokata) przy rosnącej wartości wskaźnika (odpowiednio 66% i 74%).

W rozbiu na poszczególne przedmioty uczniowie z obszaru powiatu stargardzkiego zajmowali wysokie lokaty w rankingu średnich wyników z języka polskiego (2.

pozycja w roku 2021, 6. w 2022), dość wysokie w przypadku języka angielskiego (odpowiednio pozycje 6. i 9.) oraz matematyki (odpowiednio pozycje 7. i 6.).

We wszystkich tych klasyfikacjach zasadniczo dominują powiaty o charakterze miejskim, można zatem uznać, że dla obszaru Partnerstwa względna bliskość Stargardu i jego oferty edukacyjnej na poziomie ponadpodstawowym stanowi rękojmię edukacji na względnie wysokim poziomie.

Jak zostało wspomniane, większość publicznych jak i niepublicznych placówek oświatowych ma swoją siedzibę w Stargardzie, dlatego niezbędną jest funkcjonowanie Bursy Szkolnej, która oferuje 195 miejsc, co pozwala na przyjęcie uczniów i zapewnienie im noclegów w przypadku braku możliwości codziennego dojazdu do szkoły. Wsparciem dla uczniów i ich rodzin jest działająca Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, doradztwem metodycznym dla nauczycieli zajmuje się z kolei Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

SZKOŁY WYŻSZE

Społeczność obszaru Partnerstwa wybiera studia przede wszystkim na uczelniach Szczecina, w mniejszym stopniu innych ośrodków akademickich spoza regionu. W granicach powiatu działają niepubliczne szkoły wyższe, które stanowią pewną alternatywę dla dalej położonych placówek. Ich bliskość i elastyczna formuła działania to niewątpliwie cenne wzbogacenie oferty edukacyjnej dla miejsko – wiejskiego otoczenia miasta.

W Stargardzie funkcjonuje zamiejscowy wydział Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Kształci on na studiach I stopnia na kierunku ekonomia w takich specjalnościach, jak: rachunkowość i finanse, logistyka – spedycja – transport, zarządzanie biznesem, psychologia biznesu, zasoby ludzkie w organizacji, menadżer bhp.

Z kolei na studiach II stopnia można tam pobierać naukę na kierunkach: kadry i płaće, logistyka, metodyka zdalnego nauczania dla trenerów i nauczycieli, rachunkowość.

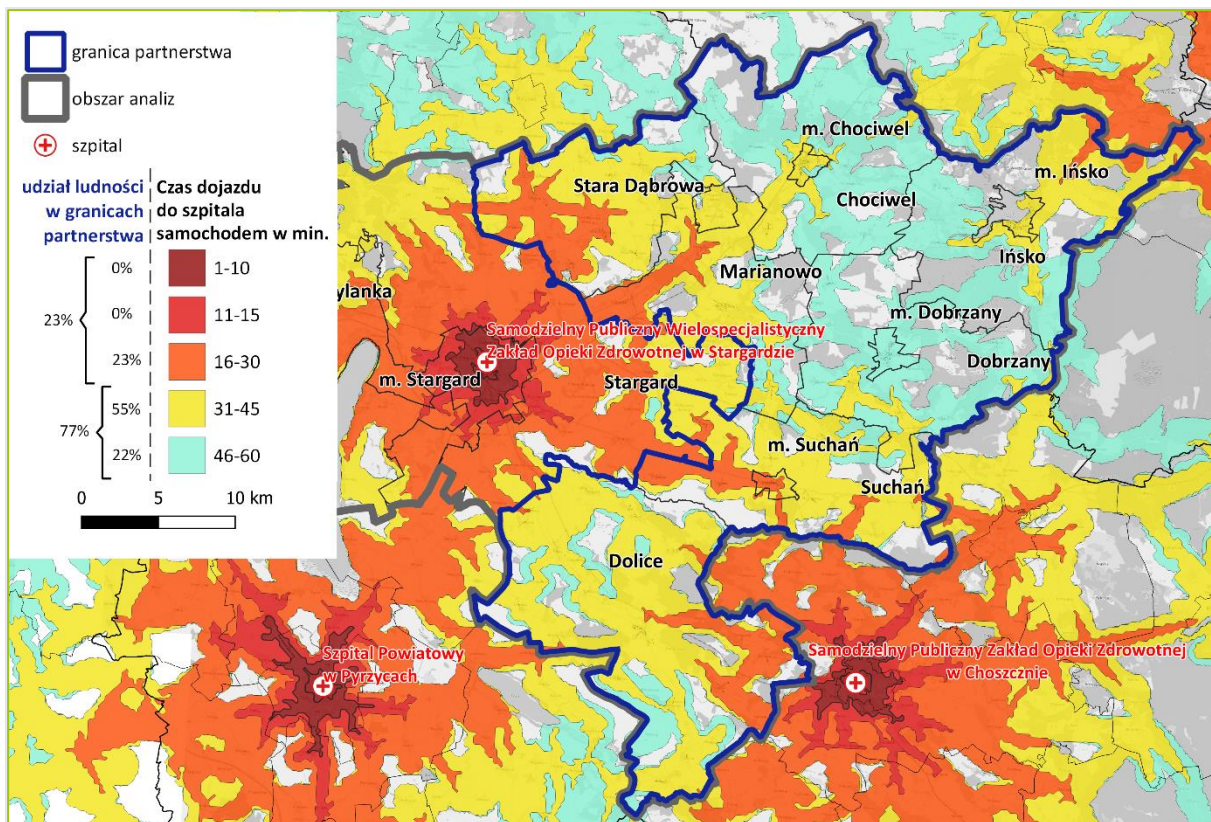
W Stargardzie działa też oddział Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum (kształcący na kierunkach: pedagogika, bezpieczeństwo wewnętrzne na studiach I i II stopnia)

3.2.5. Opieka zdrowotna

W obszarze Partnerstwa w 2022 r. nie funkcjonował żaden szpital. Najbliższy Samodzielny Publiczny Wielospecjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej znajduje się

w Stargardzie. Mieszkańcy niektórych gmin wskazują także, że korzystają z usług Szpitala im. Matki Teresy z Kalkuty w Drawsku Pomorskim.

Ryc. 26. Czas dojazdu do szpitali położonych w sąsiedztwie Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa i TravelTime Analytics, stan na 31.03.2023 r.

Świadczenia zdrowotne realizowane są na terenie miasta Stargard w czterech zakładach leczniczych oraz jednostkach i komórkach organizacyjnych, w skład których wchodzi:

1. Szpital Wielospecjalistyczny z jednostką organizacyjną o nazwie Szpital Wielospecjalistyczny przy ul. Wojska Polskiego 27. Dysponuje on ok. 150 łóżkami, w roku 2019 udzielił 27 796 świadczeń, w roku 2020 – 19 058, w roku 2021 – 21 568.
2. Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna i Diagnostyczna posiadająca dwie jednostki organizacyjne:
 - Zespół Poradni Specjalistycznych przy ul. Wojska Polskiego 27, w roku 2019 udzielił 90 455 świadczeń, w roku 2020 – 72 824, w roku 2021 – 89 505,
 - Zespół Pracowni Diagnostycznych przy ul. Wojska Polskiego 27.

3. Szpital Rehabilitacyjny im. Dr Zbigniewa Petriego przy ul. Staszica 16, posiadający jednostkę organizacyjną o nazwie Szpital Rehabilitacyjny, w ramach której działają:
 - Oddział Rehabilitacji Ogólnoustrojowej,
 - Oddział Rehabilitacji Neurologicznej.

Szpital dysponuje 97 łózkami. W roku 2019 Szpital udzielił 1305 świadczeń, w roku 2020 – 605, w roku 2021 – 793.

4. Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna i Rehabilitacyjna przy ul. Staszica 16 posiadająca jednostkę organizacyjną o nazwie Zespół Rehabilitacji Ambulatoryjnej, w ramach której działają:
 - Pracownia Fizjoterapii,
 - Ośrodek Rehabilitacji Diennej.

Usługi podstawowej opieki zdrowotnej świadczyło 8 przychodni POZ. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w mieście Ińsko (2). Pozostałe ośrodki posiadały po jednej takiej placówce. Wśród nich znalazły się zarówno duże zakłady opieki zdrowotnej, jak i mniejsze placówki prywatne oferujące usługi z zakresu medycyny rodzinnej.

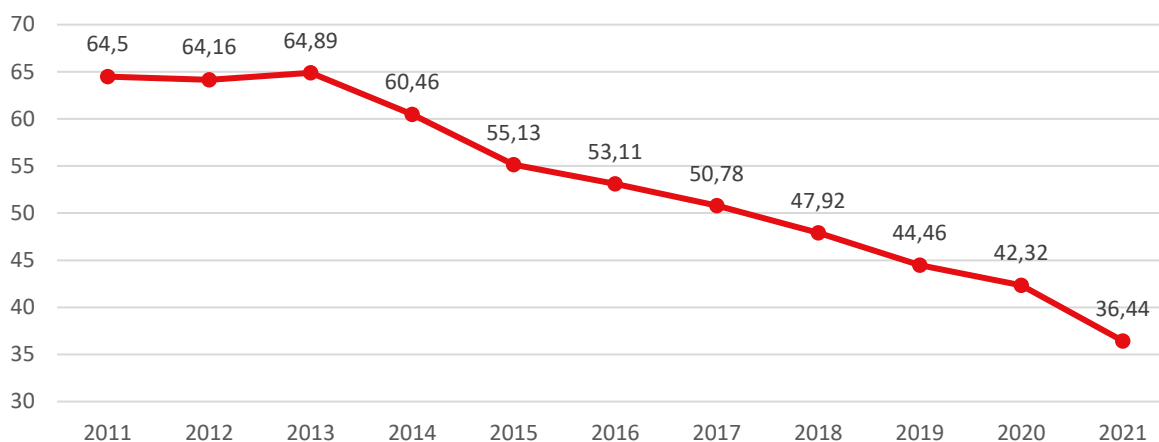
Wg bazy danych REGON w obszarze analiz w 2022 r. funkcjonowało 79 podmiotów gospodarczych świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia. Najwięcej tego typu podmiotów zlokalizowana była w gminie wiejskiej Dolice (22), następnie w miastach Chociwel (14) i Dobrzany (10).

W roku 2022 na obszarze powiatu funkcjonowało 95 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie ochrony zdrowia wpisanych do rejestru REGON, w tym 15 na obszarze Partnerstwa. Nie zarejestrowano tego rodzaju podmiotów w gminach Chociwel i Stara Dąbrowa, a przyrost ich liczby w latach 2019 – 2022 miał miejsce jedynie w Stargardzie.

3.2.6. Opieka społeczna

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze Partnerstwa – podobnie jak w skali kraju – systematycznie maleje. Jest to wynikiem zarówno transferów finansowych realizowanych w skali kraju, coraz bardziej efektywnej polityki społecznej prowadzonej na poziomie lokalnym, niwelowania sfer wykluczenia i degradacji społecznej, jak i wzrostu płacy minimalnej. Ta sfera pozostaje jednak przedmiotem potrzeb lokalnej społeczności oraz nakładów ponoszonych przez samorząd, zarówno w skali gmin, jak i powiatu.

Ryc. 27. Gospodarstwa domowe z obszaru Partnerstwa korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w latach 2011 - 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego.

W Dolicach funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej przeznaczony dla 60 osób przewlekle somatycznie chorych z obszaru powiatu stargardzkiego. Przebywają w nim osoby w przedziale wiekowym 53-94 lata. Placówka zapewnia mieszkańcom całodobową opiekę. Świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, edukacyjne oraz wspomagające, dostosowane do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Umożliwia i organizuje pomoc w korzystaniu z należnych świadczeń zdrowotnych oraz finansuje mieszkańcom leki ryczałtowe i częściową odpłatność do wysokości limitu ceny leku.

Dom funkcjonuje w oparciu o indywidualne plany wsparcia opracowane dla każdego mieszkańca. Koordynacją działań wynikających z tychże planów zajmuje się 25 pracowników pierwszego kontaktu mających pod swoją opieką od 1 do 3 mieszkańców. W roku 2021 r. średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w Domu Pomocy Społecznej w Dolicach wynosił 4 878,67 złotych i w stosunku do roku 2020 wzrosło o kwotę 671,94 złotych.

Zadania w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. Głównymi przyczynami umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w rodzinach zastępczych są problemy opiekuńczo-wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe, alkoholizm, ubóstwo. System pieczy zastępczej instytucjonalnej i rodzinnej w powiecie stargardzkim skupia 169 rodzin zastępczych, 3 rodzinne domy dziecka skupiające 259 wychowanków i 3 placówki opiekuńczo – wychowawcze. Identyfikowany jest w obrębie powiatu i Partnerstwa brak rodzin zastępczych gotowych przyjąć pod opiekę dzieci tego potrzebujące. Ich pozyskiwaniu służą działania podejmowane

przez służby powiatowe. Na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego wykorzystane są środki masowego przekazu, strona internetowa PCPR i powiatu stargardzkiego. W ramach projektu unijnego „Rodzina - najlepszą inwestycją”, w dwóch miejscach na terenie Stargardu, przy trasach szybkiego ruchu, wywieszono billboardy promujące rodzinną pieczę zastępczą w powiecie. Organizowany jest festyn rodzinny z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego przybliżający mieszkańcom powiatu zagadnienia rodzicielstwa zastępczego.

Na terenie powiatu funkcjonuje 5 placówek opiekuńczo-wychowawczych, dysponujących 81 miejscami. Placówki zorganizowane są w tzw. domy rodzinkowe. Zapewniają one opiekę dzieciom częściowo lub całkowicie pozbawionym opieki rodzicielskiej stwarzając warunki zbliżone do panujących w domu rodzinnym i umożliwiając samodzielne wykonywanie czynności niezbędnych do normalnego życia w rodzinie, a następnie w dorosłym życiu. Wszystkie placówki są typu socjalizacyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego, natomiast jedna z placówek funkcjonująca na terenie Miasta Stargard dodatkowo pełni funkcję placówki interwencyjnej.

System wsparcia osób niepełnosprawnych współtworzą Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Powiatowy Zespół do Orzekania o Niepełnosprawności. Z instytucjami tymi współpracują jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe. Tych ostatnich sprofilowanych na wsparcie osób niepełnosprawnych według danych PCPR w skali powiatu działa 22, w tym 19 w Stargardzie, a dwie w Dobrzeżanach (Fundacja pod Aniołem i Fundacja Nasz Dobry Świat), czyli na obszarze Partnerstwa.

W 2021 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stargardzie (obsługuje powiat stargardzki oraz powiat łobeski) wydał ogółem 2 398 orzeczeń, w tym: 2 090 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia oraz 308 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia.

Od grudnia 2017 roku w powiecie realizowany jest program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. Celem programu jest zapewnienie dziecku niepełnosprawnemu dostępu do aktywnej pomocy ze strony państwa, a jego rodzicom fachowej informacji dotyczącej ich dziecka oraz jego problemów rozwojowych poprzez zapewnienie interdyscyplinarnego wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, umożliwiającego objęcie specjalistyczną opieką dziecka oraz jego rodziny. Projekt realizuje Ośrodek Koordynacyjno - Rehabilitacyjno - Opiekuńczy powołany przy Szkole Podstawowej Specjalnej. Porozumienie pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej a Powiatem Stargardzkim podpisano 07.12.2017 r. W roku 2017 wydatkowano kwotę 30 672,12 złotych, w roku 2018 – 243 130,00 złotych, w roku

2019 – 218 395,18 złotych, w roku 2020 – 209 767,97 złotych, natomiast w 2021 roku – 191 652,11 złotych.

Na terenie powiatu stargardzkiego funkcjonuje jedna publiczna poradnia psychologiczno-pedagogiczna. Jednym z jej zadań jest wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego z powodu niepełnosprawności. Dzieci i młodzież są diagnozowane w celu określenia ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych. W roku 2021 poradnia wydała 291 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego (rok 2020 – 209).

3.2.7. Bezpieczeństwo osobiste i zdrowotne

Spółeczność obszaru Partnerstwa znajduje się w zasięgu kompetencji i oddziaływania struktur umocowanych w stargardzkim ośrodku miejskim, z jego stosunkowo liczną populacją. W Stargardzie działa filia Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego.

Ponadto powiatowy ekosystem utrzymania i wzmacniania stanu bezpieczeństwa publicznego tworzą w szczególności: Powiatowy Inspektorat Weterynarii, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Komenda Powiatowa Policji, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Organem doradczym starosty stargardzkiego w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego jest Powiatowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego.

Na obszarze Partnerstwa zlokalizowanych jest pięć posterunków policji (Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko i Suchań) oraz jeden Zespół Dzielnicowych w Starej Dąbrowie, będących jednostkami podległymi Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie.

Zgodnie ze statystykami policyjnymi w roku 2021 na terenie powiatu wszczęto 2 377 śledztw i dochodzeń, nastąpił wzrost o 175 w stosunku do roku wcześniejszego. Najwięcej wszczętych spraw odnotowuje się na terenie miasta Stargard. Na tle województwa KPP w Stargardzie zajmuje 3. miejsce pod względem wszczętych postępowań. W kategorii przestępstw i wykroczeń szczególnie uciążliwych dla społeczeństwa – przestępstw kryminalnych (o charakterze kryminalnym, przeciwko wolności, wolności sumienia, wolności seksualnej i obyczajowości), odnotowano w 2021 roku ich spadek (2020 r. – 1 761 przestępstw, 2021 r. – 1 736 przestępstw). Wymienione kategorie przestępstw są istotne z punktu widzenia komfortu życia i nie bez znaczenia dla mieszkańców powiatu jest ich wykrywalność. Wskaźnik wykrywalności w powiecie wynosi 69,5% (rok 2020: 70,8%).

W 2021 roku policjanci interweniowali przeszło 45 tysięcy razy, średnio 5 interwencji na godzinę, ujawniając przeszło 10 tys. wykroczeń, zatrzymując 548 osób poszukiwanych. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost interwencji. Były to przede wszystkim interwencje w miejscach publicznych, w środowisku domowym oraz innych miejscach.

Sytuacja na drogach powiatu nie odbiega znacznie od sytuacji drogowej całej Polski. W 2021 roku odnotowano 53 wypadki (o 22 więcej niż w roku poprzednim), w których śmierć poniosło 7 osób, 59 osób zostały rannych. W 2021 roku na terenie powiatu zarejestrowano 1 116 kolizji drogowych (wzrost o 54 w stosunku do roku poprzedniego). Najczęstszymi przyczynami były wymuszenia pierwszeństwa przejazdu, nadmierna prędkość oraz alkohol.

Ochronę przeciwpożarową zapewnia Państwowa Straż Pożarna i jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego (KSRG) (15 jednostek w skali powiatu) i poza systemem.

592 ratowników z OSP spełnia wymagania zawarte w ustawie, z tego 328 w KSRG. Tylu ratowników teoretycznie może uczestniczyć w działaniach ratowniczych. Wszystkie jednostki OSP w KSRG posiadają odpowiednią liczbę osób, uprawnionych do udziału w akcjach ratowniczych. Inaczej wygląda to w jednostkach OSP spoza KSRG, gdzie na 18 jednostek 4 nie spełnia stawianych wymogów w zakresie wyszkolenia odpowiedniego ratowników (braki w wyszkoleniu w zakresie strażaków biorących bezpośredni udział w działaniach).

W 2021 roku Straż Pożarna odnotowała w powiecie 1 774 zdarzeń, co stanowi 6,76% zdarzeń odnotowanych w województwie (3. miejsce). Były to przede wszystkim pożary – stanowiły 66% wszystkich zdarzeń, miejscowe zagrożenia 27% oraz alarmy fałszywe 7%. Największą liczbę zdarzeń odnotowano na terenie miasta Stargard - 863. Najczęściej do interwencji dochodziło w miesiącach: czerwiec, lipiec, październik, najmniej w styczniu. Strażacy w ciągu roku wyjeżdżali 166 razy do pożarów i miejscowych zagrożeń. Wzrosła procentowa ilość interwencji, w których czas dojazdu do zdarzenia przekroczył 15 minut i wyniósł 12,3%.

Choroby układu krążenia pozostają główną przyczyną zgonów mieszkańców powiatu. Od roku 2015 systematycznie odpowiadają za ponad 500 przypadków śmierci, podczas gdy nowotwory w tym okresie były każdego roku przyczyną 300 – 350 zgonów, a Covid-19 w roku 2021 – 235 zgonów. W latach 2017-2018 nastąpił wyraźny wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu oddechowego.

3.2.8. Handel i usługi

W zakresie handlu w całym obszarze w 2021 r. wg bazy REGON funkcjonowały 283 podmioty handlu detalicznego (z wyłączeniem handlu samochodami). Niemal połowa z nich zlokalizowana była w 3 ośrodkach: Dolice, Chociwel i Dobrzany. Pozostałe miasta mają mniejsze znaczenie, najmniejszy potencjał wykazywało miasto Suchań.

Małe sklepy spożywcze mają głównie znaczenie lokalne. W ostatnich latach odczuwają one rosnącą presję ze strony obiektów sieciowych pojawiających się w coraz mniejszych miejscowościach. Spotyka się to z uznaniem lokalnej społeczności zyskującej zwiększony dostęp do oferty handlowej, niemniej wpływa negatywnie na konkurencyjność, a nawet na zdolność utrzymania działalności małych, lokalnych sklepów. Ważna z punktu widzenia jakości wyposażenia ośrodków usługowych jest obecność także dużych sklepów sieciowych obsługujących całą gminę, a nawet powiat.

Tabela 6. Dyskonty spożywczo – przemysłowe na obszarze Partnerstwa.

	Biedronka	Dino	Lewiatan
Chociwel	1	2	0
Dobrzany	1	1	0
Dolice	1	0	0
Ińsko	1	0	1
Marianowo	0	0	0
Suchań	0	1	0
Stara Dąbrowa	0	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych sieci handlowych.

Dostęp do oferty handlowej wybranych produktów zapewnia zwiększająca się sieć paczkomatów. Znajdują się one we wszystkich gminach obszaru Partnerstwa, w Chociwlu jest ich 5, w Suchaniu, Dobrzanach i Dolicach – po 2. Model zakupów internetowych wydatnie zbliża standard życia społeczności omawianego obszaru do warunków panujących w większych ośrodkach.

Obok sklepów spożywczych istotne znaczenie dla ośrodków mają też usługi gastronomii. W analizowanym obszarze w 2021 r. funkcjonowało 49 obiektów usług związanych z żywnością. Największy udział tej branży odnotowało miasto Ińsko (15), a następnie m.in. Chociwel i Dolice.

Wymieniony wyżej handel i gastronomia w połączeniu z punktami usługowymi, rzemiosłem oraz atrakcyjnymi elementami zagospodarowania stanowią niezbędne elementy funkcjonowania przestrzeni publicznych – przestrzeni o szczególnym

znaczeniu dla zaspokajania potrzeb i jakości życia mieszkańców oraz sprzyjającej nawiązywaniu kontaktów społecznych.

W badaniu społecznym mieszkańców poproszono o wskazanie miejsca, w którym najczęściej korzystają oni z danej usługi. Odpowiedź „w gminie, w której mieszkam” była najczęściej wybieraną w kontekście zakupów podstawowych artykułów gospodarstwa domowego (73%), edukacji podstawowej i opieki nad dziećmi (55%) oraz podstawowej opieki zdrowotnej (49%).

Miasto Stargard, choć nienależące do Partnerstwa, stanowi naturalny ośrodek realizacji usług związanych z zakupem artykułów przemysłowych, odzieży, AGD (67%), usługami bankowymi i finansowymi (62%) oraz usługami i doradztwem prawnym (57%).

Usługi z zakresu kultury wysokiej, takie jak teatr, koncerty czy wystawy, przez 52% respondentów zaspokajane są w Szczecinie.

Wysoki wskaźnik odpowiedzi widoczny był także w opcji „nie korzystam”, którą dla usług rolniczych i obsługi rolnictwa wybrało 55%, a dla usług rehabilitacyjno-opiekuńczych 54%. Co ciekawe, 46% badanych wskazało tą odpowiedź w kontekście aktywności społecznej i obywatelskiej.

Ryc. 28. „Gdzie najczęściej korzysta Pan/i z poniższych usług?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych.

3.2.9. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Warunki mieszkaniowe w obszarze Partnerstwa, podobnie jak w całym kraju, ulegają stopniowej poprawie. Zasoby mieszkaniowe na koniec 2021 r. wg GUS BDL wynosiły 10,9 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 798 tys. m², w tym zasoby komunalne stanowiły 256 mieszkań o powierzchni użytkowej 12,9 tys. m².

W 2021 roku na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 25,6 m² powierzchni użytkowej mieszkań (w 2011 r. – 22,5 m²). Jest to wartość znacznie poniżej średniej krajowej i średniej dla województwa zachodniopomorskiego. Wskaźnik ten był na obszarze Partnerstwa bardzo zróżnicowany i wyniósł od 22,9 m² w gminie Dolice do 33,5 m² w mieście Ińsko (co stanowi konsekwencję roli Ińska jako ośrodka turystycznego). Wysoki poziom wskaźnika charakteryzował wiejską część gminy Ińsko (28,9) oraz Chociwel i miasto Suchań (27,8). Pozostałe gminy mieściły się w przedziale 24-26 m² /mieszkańca (ryc. 29).

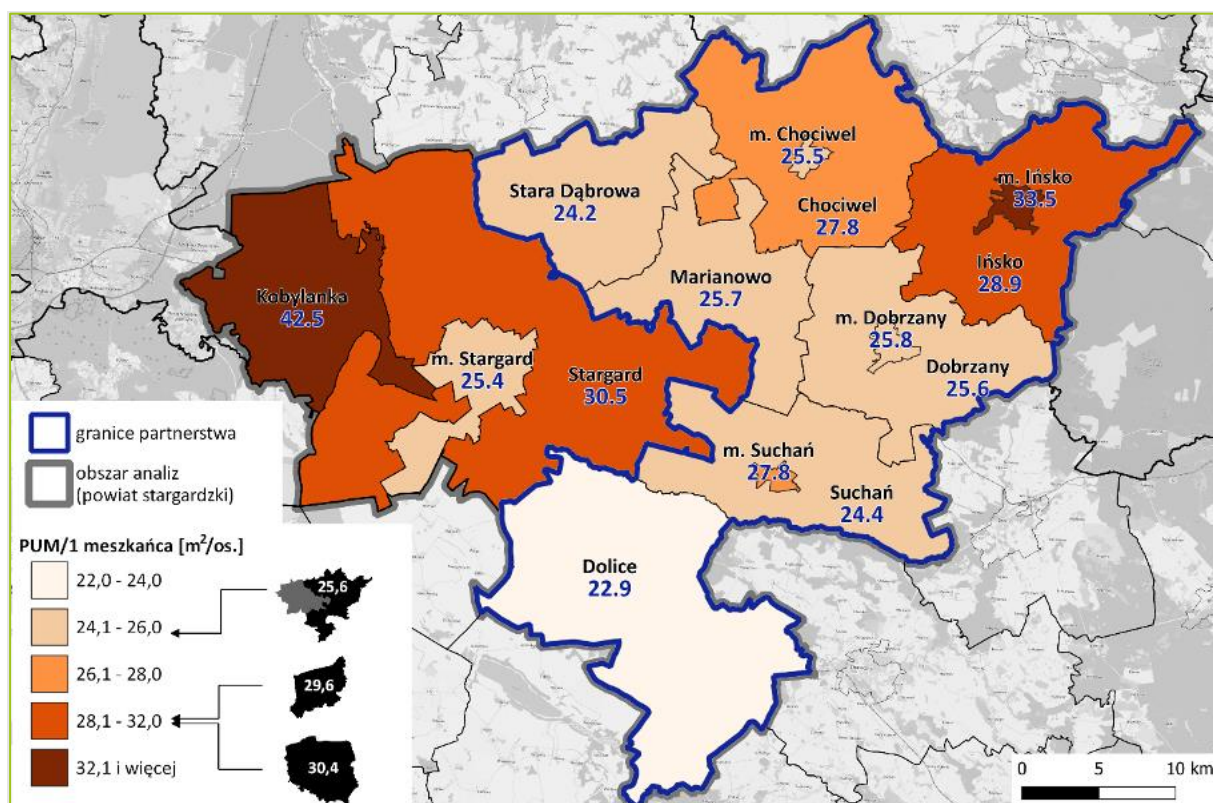
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na obszarze Partnerstwa w 2021 r. wyniosła 73,2 m². Jest to wartość wyższa niż średnia dla województwa, ale niższa niż średnia dla kraju. Najmniejsze mieszkania są w gminie wiejskiej Dolice (69,6 m²), największe w części wiejskiej gminy Dobrzany (76,1 m²). Zróżnicowanie wielkości mieszkań jest zatem nieznaczne. Dużo bardziej zróżnicowany jest obraz miasta Stargard i jego otoczenia, gdzie wielkość przeciętnego mieszkania dochodzi do 90-120 m² (ryc. 30).

Obszar Partnerstwa jest dostatecznie wyposażony w urządzenia sieciowe infrastruktury wodociągowej. Odsetek ludności korzystającej w 2021 r. z sieci wodociągowej wynosił 95,9% i był wyższy od średniej dla Polski (92,4%) oraz nieznacznie niższy od wartości średniej dla województwa zachodniopomorskiego (96,3%). Z urządzeń sieci kanalizacyjnej w tym samym roku korzystało 66,3% ludności, co stanowiło wartość niższą zarówno od średniej dla Polski (71,9%), jak i od średniej dla województwa (80,9%). Na tle gmin Partnerstwa bardzo dobrą obsługą w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej charakteryzuje się gmina wiejska Dolice (97,9%) i miasto Suchań (96,8%). Powyżej 90% korzystających odnotowano też we wszystkich pozostałych miastach obszaru Partnerstwa. Najniższą wartość odnotowano w części wiejskiej gminy Chociwel (1,4%), następnie po około 23-25% w wiejskiej części gminy Ińsko i Dobrzany. W zakresie wyposażenia w wodociągi w gminach Stara Dąbrowa, Chociwel (miasto i wieś) oraz w mieście Dobrzany osiągnięto poziom około 100%. Wysoko plasowały się także gmina Dolice i miasta Ińsko i Suchań (97-98%). Poniżej poziomu 90% korzystających z sieci wodociągowej znalazły się wiejskie części gmin Ińsko, Dobrzany i Suchań (ryc. 31.). W tym samym roku odsetek ludności korzystający z gazu sieciowego w obszarze Partnerstwa wynosił zaledwie 13,5%. Sieć gazowa w granicach obszaru Partnerstwa

występowała jedynie w gminach Dolice (49% korzystających) oraz w części miejskiej gminy Ińsko (14,7%). Sieć gazowa obejmuje też pozostałe gminy powiatu, tj. gminy Stargard i Kobyłanka oraz miasto Stargard.

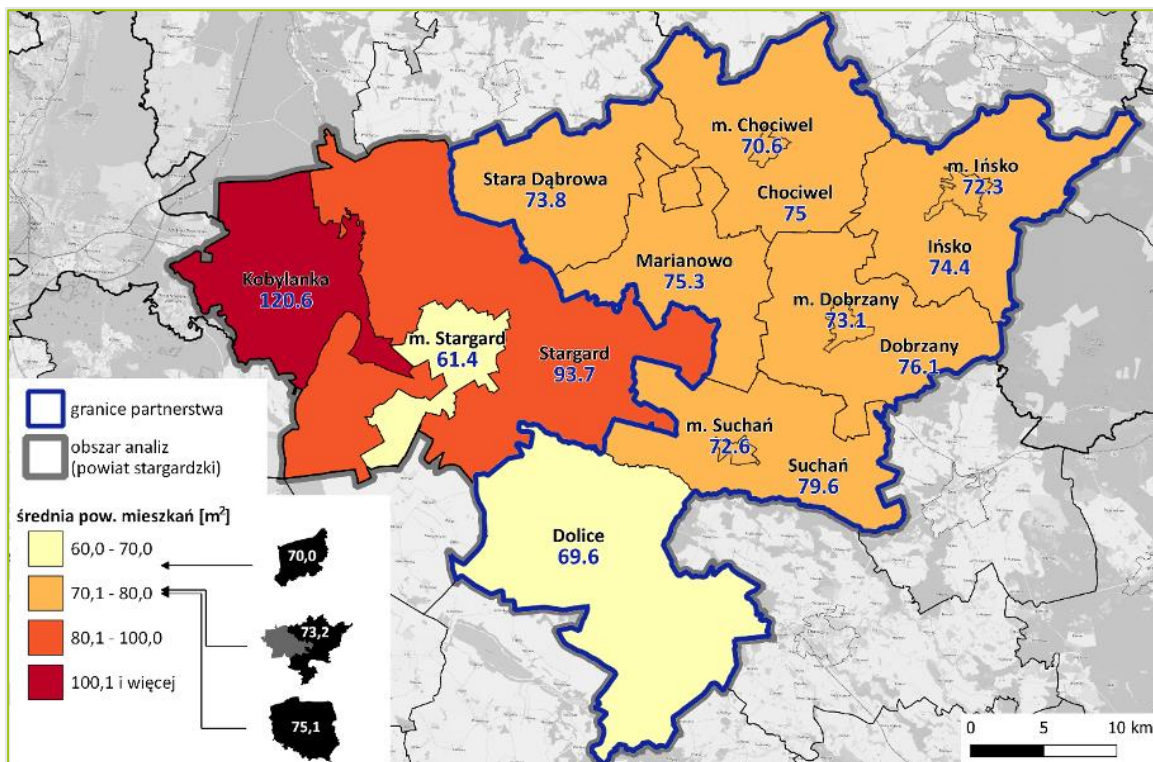
Wskaźniki długości sieci, nawet biorąc pod uwagę wysoki odsetek korzystającej z sieci ludności, są wyższe od średniej dla kraju. W 2021 r. wskaźnik długości sieci rozdzielczej wodociągowej dla obszaru Partnerstwa wynosił 114,5 km na 10 tys. obsługiwanych mieszkańców (średnia dla Polski to około 89 km na 10 tys. obsługiwanych), zaś sieci kanalizacyjnej – 75,5 km na 10 tys. obsługiwanych (średnia dla Polski to około 62 km na 10 tys. obsługiwanych). Znajduje to wyraz w wyższych kosztach budowy i eksploatacji sieci.

Ryc. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2021 r.

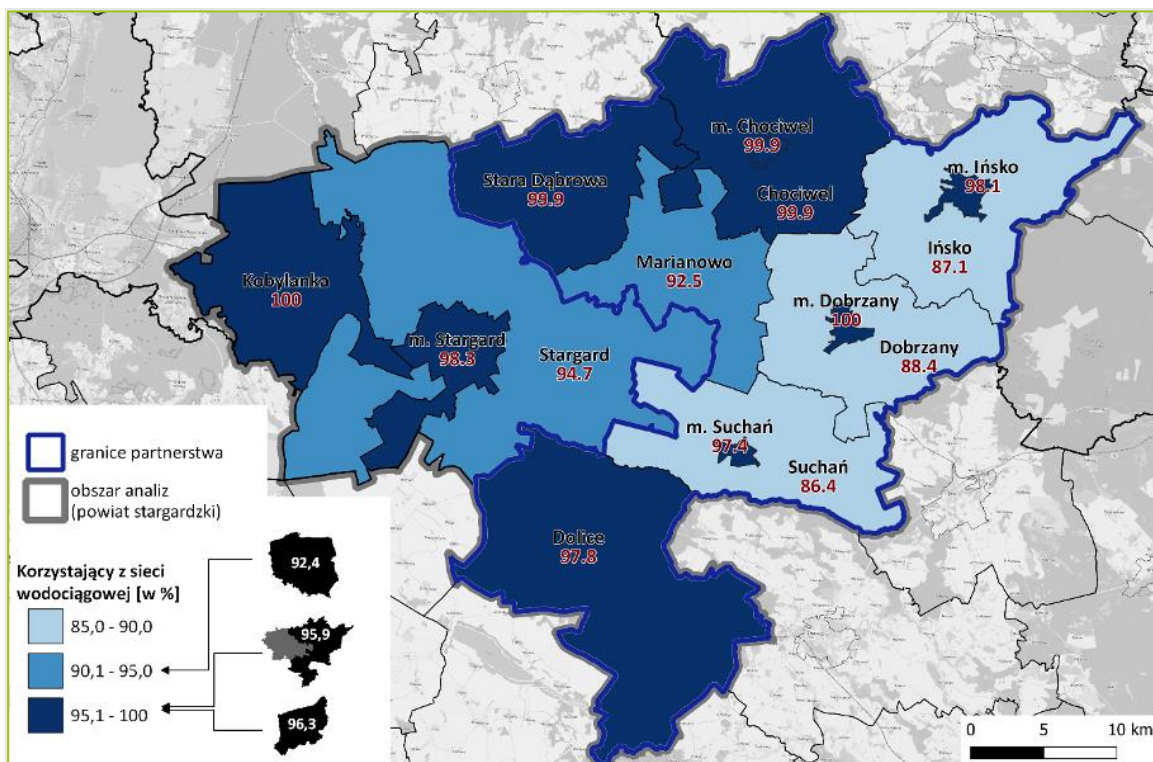
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 30. Ś Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w 2021 r.

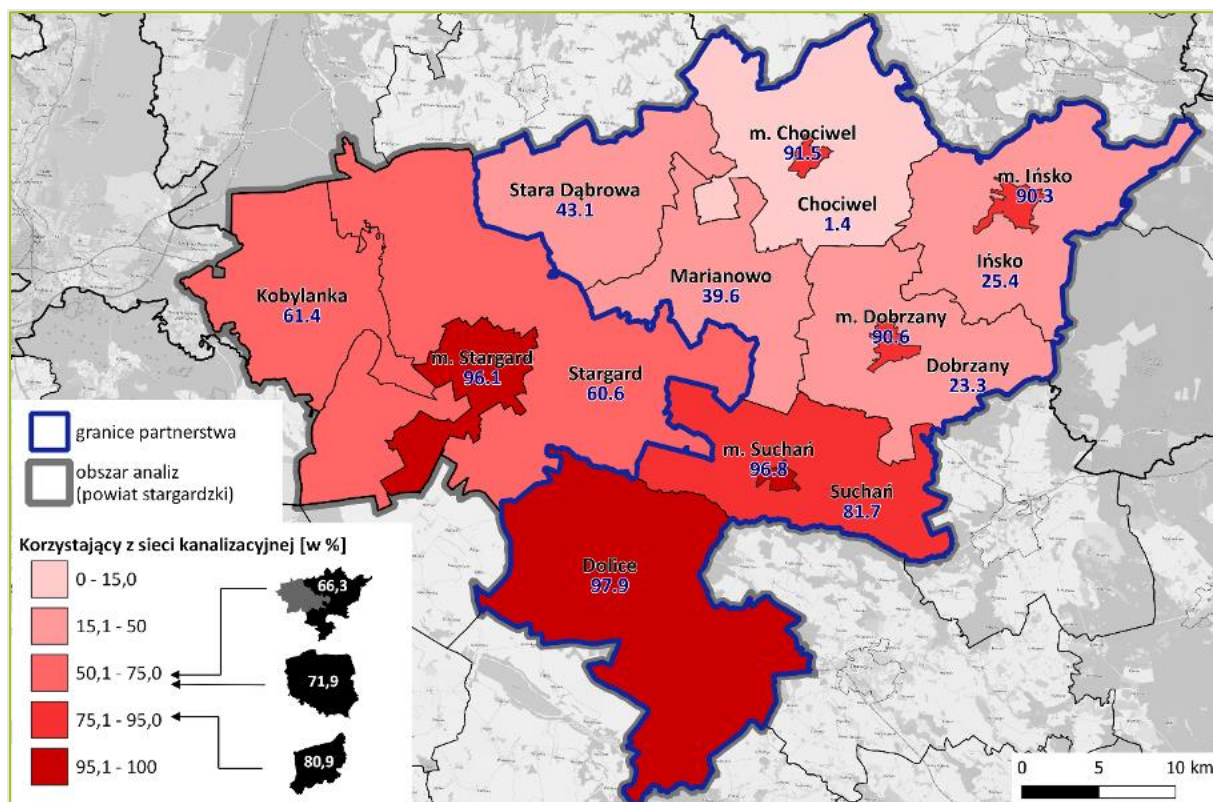
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc. 31. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 32. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.2.10. Kapitał społeczny

Obszar Partnerstwa nie jest przestrzenią systematycznych i wielowymiarowych relacji ogółu społeczności z racji jego wiejskiego charakteru i względnej separacji poszczególnych gmin i środowisk lokalnych względem siebie. Z tych samych powodów istotnym rysem jego stanu i kondycji poszczególnych miejsko – wiejskich społeczności jest istnienie względnie silnych stabilnych więzi społecznych. Podlegają one presji cywilizacyjnej i są osłabiane przez wstępujące trendy w sferze stylów życia i form spędzania czasu oraz prymat działalności zarobkowej nad aktywnością w przestrzeni publicznej, ale zachowują swe znaczenie.

Systematycznie zwiększa się aktywność społeczna mieszkańców obszaru Partnerstwa wyrażająca się członkostwem w organizacjach pozarządowych, uzupełniających działalność oraz zdolność do zaspokajania potrzeb mieszkańców przez administrację i instytucje publiczne. W przeliczeniu liczby organizacji na 1 000 mieszkańców najwyższe wartości wskaźnika charakteryzują gminę Marianowo (wzrost wartości wskaźnika z poziomu 4,7 do 5,5 na przestrzeni minionej dekady) przy jednoczesnym znaczącym wzroście w przypadku gminy Insko. Rejestr organizacji prowadzony przez struktury powiatowe w roku 2022 obejmował blisko 400 podmiotów, w tym na obszarze Partnerstwa około 70 stowarzyszeń

zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, około 10 stowarzyszeń zwykłych, 7 fundacji, około 20 klubów sportowych.

Tabela 7. Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica (2011-2021)
82	88	90	92	93	96	100	104	107	110	113	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego.

Znaczenie organizacji pozarządowych rośnie zarówno w dziedzinie integracji i aktywizacji społecznej, jak i przejmowania odpowiedzialności za działania tradycyjnie przypisane domenie publicznej. Organizacje pozarządowe są przy tym siłą stymulującą podnoszenie standardów życia, sprzyjającą napływowi zewnętrznych funduszy, idei i wzorców działania, budowania realizacji wewnątrz społeczności lokalnej i z partnerami zewnętrznymi. W ramach organizacji pozarządowych na obszarze Partnerstwa realizowane są działania kół gospodyń wiejskich, uczniowskich klubów sportowych czy też grup skupionych na działalności charytatywnej i proekologicznej, co znajduje wyraz w podnoszeniu standardu życia całej społeczności obszaru. Bardziej okazjonalny charakter ma udział w aktach wyborczych traktowany jako wskaźnik poziomu aktywności publicznej. Należy przy tym mieć na względzie wielość i różnorodność uwarunkowań, które wpływają na dynamikę udziału w takiej aktywności w poszczególnych lokalnych społecznościach.

Tabela 8. Frekwencja w wyborach samorządowych w latach 2014 i 2018 w gminach Partnerstwa (%).

	2014	2018
<i>Kobylanka</i>	57,27	64,60
Stara Dąbrowa	57,52	60,15
Chociwel	53,63	59,66
Marianowo	56,38	55,49
Ińsko	56,35	52,97
<i>m. Stargard</i>	36,12	52,56
<i>powiat stargardzki</i>	42,01	52,51
Dobrzany	52,39	51,11
<i>Gmina Stargard</i>	40,60	48,41
Dolice	42,16	45,14
Suchań	54,05	44,59

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Mieszkańcy gmin obszaru Partnerstwa w większości przypadków wykazywali aktywność wyższą niż przeciętna dla województwa i powiatu w dwóch ostatnich

samorządowych aktach wyborczych (w latach 2014 i 2018). W wyborach parlamentarnych w roku 2019 w powiecie stargardzkim w głosowaniu wzięło udział 57,11% uprawnionych do głosowania.

3.2.11. Kultura sport i rekreacja

W dziedzinie oferty kulturalnej Stargard i w dalszej kolejności Szczecin są naturalnym zapleczem dla mieszkańców obszaru Partnerstwa, stanowią siedziby wiodących instytucji skupiających codzienną i okazjonalną aktywność i ofertę jednostkowych wydarzeń.

Lokalne instytucje – w tym ośrodki kultury rangi gminnej – mają znaczenie przede wszystkim jako aktywatory edukacji i indywidualnej aktywności kulturalnej (takiej jak korzystanie ze zbiorów bibliotecznych) oraz form twórczości amatorskiej (koła taneczne, artystyczne), miejsca okazjonalnych występów profesjonalnych artystów, a także miejsca integracji i wspólnej realizacji pasji. W coraz większym stopniu, zwłaszcza w przypadku młodzieży, dostęp do kultury odbywa się za pośrednictwem Internetu, poprzez korzystanie z oferty platform streamingowych.

Ten kompleks czynników determinuje charakter podejmowanych przez mieszkańców obszaru Partnerstwa działań i ich oczekiwania. Kontakt z kulturą przechodzi przede wszystkim do domeny prywatnej, w przypadku poszczególnych osób z ewentualnym udziałem w spektakularnych wydarzeniach w większych ośrodkach. W obrębie lokalnej społeczności kultura jest przede wszystkim nośnikiem treści i wartości podnoszących indywidualne i zbiorowe kompetencje oraz wzmacniających poczucie przynależności do wspólnoty.

W zbiorowej świadomości imprezą o charakterze kultury wysokiej, zapewniającą bezpośredni kontakt lokalnej społeczności z twórcami i twórczością oraz żywej dyskusji o niej, pozostaje Ińskie Lato Filmowe posiadające swoją bogatą historię. To cenny zasób i zasłużone dla budowy poczucia wartości lokalnego środowiska wydarzenie, jakkolwiek jego ranga i charakter ewoluują wraz ze zmianami dotyczącymi branży filmowej. Charakter imprezy i sztuki filmowej rodzi ograniczenia dla partycypacji w tej formie sztuki w wymiarze amatorskim i w życiu codziennym.

Przejawem zrównoważonego, osadzonego w lokalnych realiach i potrzebach społecznych, podejścia do sportu i rekreacji jest funkcjonowanie klubów piłkarskich i ich otoczenia w Chociwlu i Ińsku, a także systemowego szkolenia piłkarskiego w oparciu o Akademię Piłkarską Iny Ińsko oraz Akademię Piłkarską GIEKSA w Starej Dąbrowie. Te inicjatywy zorientowane są na pozyskiwanie i szkolenie sportowych talentów z całego powiatowego otoczenia, wszechstronny rozwój sportowy i osobowościowy, tworzenie szans i możliwości stabilnego wzrostu dzieciom i

młodzieży z obszarów wiejskich odpowiadające standardom obowiązującym w ośrodkach miejskich. Przyczynia się to do podnoszenia jakości życia i stanowi element oferty rozwojowej dostosowanej do systemu edukacji szkolnej (z naciskiem na wiek 5 – 15 lat) z opcją kontynuowania szkolenia w większych ośrodkach.

3.2.12. Podsumowanie

- ▶ Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze społecznym od 2017 r. ulega stopniowemu pogorszeniu. Na jego obecny kształt największy wpływ wywiera sytuacja demograficzna i związane z nią wyludnianie się obszaru Partnerstwa.
- ▶ Na przestrzeni minionej dekady populacja mieszkańców obszaru Partnerstwa zmniejszała się, choć w obrębie poszczególnych gmin w zróżnicowanym stopniu – od ubytku na poziomie 2% w przypadku Starej Dąbrowy do ponad 10% w gminach Ińsko i Dolice.
- ▶ Przyrost naturalny dla obszaru Partnerstwa był w ostatnich latach ujemny i niższy niż notowany dla całego powiatu. W niektórych obszarach osiągał rekordowo niskie wartości, negatywnie wyróżniające się w skali województwa i Polski. Prognozy demograficzne dla powiatu przewidują zmniejszenie jego populacji do około 112 tysięcy mieszkańców w roku 2035. Można się spodziewać, że proporcjonalnie w największym stopniu regres ten będzie dotyczył obszaru Partnerstwa.
- ▶ Omawiany obszar cechuje rozmieszczenie i dostępność usług publicznych, które jest adekwatne do gęstości sieci osadniczej i potencjału ośrodków miejskich, z zastrzeżeniem silnej koncentracji oferty edukacyjnej na poziomie ponadpodstawowym w mieście powiatowym oraz co najmniej niezadowalającym dostępem do usług specjalistycznej opieki medycznej w poszczególnych gminach. Dostępność usług jest mniejsza dla mieszkańców miejscowości położonych peryferyjnie, pogłębia ją niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych.
- ▶ Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze Partnerstwa – podobnie jak w skali kraju – systematycznie maleje. Jest to wynikiem zarówno transferów finansowych realizowanych w skali kraju, jak i coraz bardziej efektywnej polityki społecznej prowadzonej na poziomie lokalnym i niwelowania sfer wykluczenia i degradacji społecznej.

- ▶ Obszar Partnerstwa i całego powiatu stargardzkiego cechuje się poziomem bezpieczeństwa publicznego zbliżonym do średniej wojewódzkiej. Brak istotnych czynników istotnie obniżających to bezpieczeństwo, zarówno w wymiarze gospodarczym, infrastrukturalnym, jak i zdrowotnym oraz społecznym.
- ▶ Małe sklepy stanowią podstawę zaopatrzenia w podstawowe dobra codziennego użytku mieszkańców obszaru Partnerstwa. W ostatnich latach odczuwają one rosnącą presję ze strony obiektów sieciowych pojawiających się w coraz mniejszych miejscowościach. Spotyka się to z uznaniem lokalnej społeczności zyskującej zwiększony dostęp do oferty handlowej, niemniej wpływa negatywnie na konkurencyjność, a nawet na zdolność utrzymania działalności małych, lokalnych sklepów.
- ▶ Warunki mieszkaniowe w Partnerstwie, podobnie jak w całym kraju, ulegają stopniowej poprawie. Obszar ten jest dostatecznie wyposażony w urządzenia sieciowe infrastruktury wodociągowej. Z urządzeń sieci kanalizacyjnej korzysta 66,3% ludności, co stanowi wartość niższą zarówno od średniej dla Polski, jak i od średniej dla województwa). Niska jest gęstość i dostępność sieci gazowej.
- ▶ Systematycznie zwiększa się aktywność społeczna mieszkańców obszaru Partnerstwa wyrażająca się członkostwem w organizacjach pozarządowych. W obrębie poszczególnych gmin dominują względnie silne i stabilne więzi społeczne.
- ▶ W dziedzinie oferty kulturalnej Stargard i w dalszej kolejności Szczecin są naturalnym zapleczem dla mieszkańców obszaru Partnerstwa. W coraz większym stopniu, zwłaszcza w przypadku młodzieży, dostęp do kultury odbywa się za pośrednictwem Internetu, poprzez korzystanie z oferty platform streamingowych. Zauważalne i ważne są inicjatywy zorientowane na pozyskiwanie i szkolenie talentów wspierających rozwój, tworzących szanse i możliwości stabilnego wzrostu dzieciom i młodzieży z obszarów wiejskich Partnerstwa odpowiadające standardom obowiązującym w ośrodkach miejskich.

3.3. Wymiar gospodarczy

Sieć osadnicza obszaru Partnerstwa i dobrobyt jego mieszkańców tradycyjnie związane były z funkcjonowaniem ośrodka miejskiego dominującego w tym rejonie, dającego popyt na lokalne usługi i produkcję oraz zapewniającego intensywność wielorakich relacji ze światem zewnętrznym.

Mający miejsce renesans pozycji i dynamiki rozwojowej Stargardu znajduje wyraz w ożywieniu gospodarczym jego otoczenia, otwiera też szanse rozwojowe na przyszłość. Jest to odczuwane na obszarze Partnerstwa, choć w ostatnich latach z charakteru i intensywności tych procesów w większym stopniu korzystali mieszkańcy pozostałej części powiatu.

Należy mieć przy tym na względzie, że na obszarze Partnerstwa silne jest dziedzictwo niekorzystnych zjawisk doświadczanych w następstwie przemian ustrojowych i ekonomicznych przez całe Pomorze Zachodnie, a w jego obrębie przez Stargard i jego otoczenie: likwidacja zakładów pracy, pauperyzacja społeczności i degradacja ekonomiczna całych obszarów, miejscowości oraz grup społecznych, strukturyzacja i utrwalenie bierności na rynku pracy, brak kapitału.

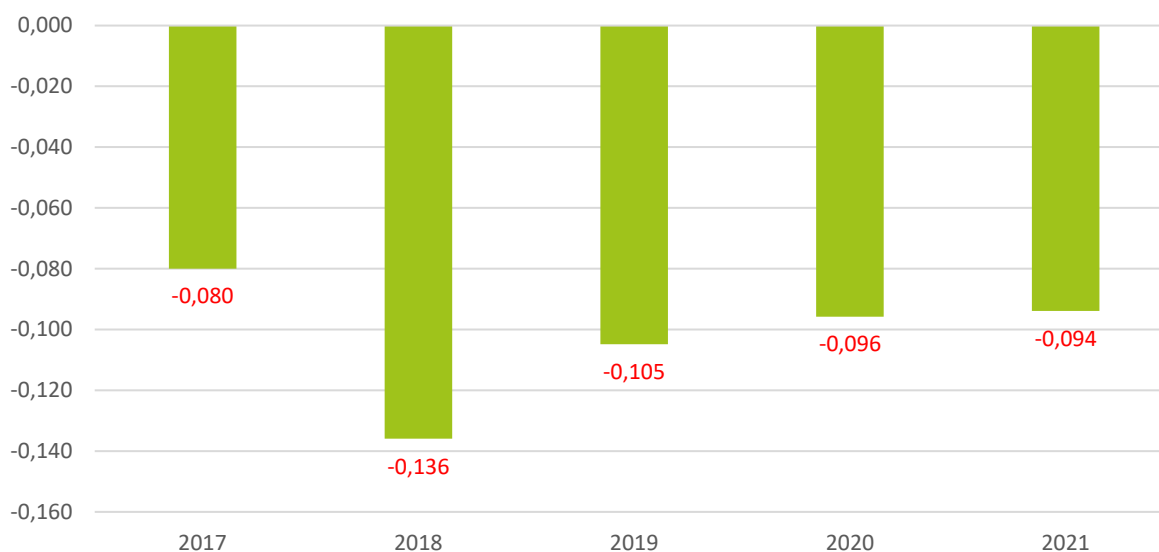
Lokalne społeczności systematycznie dążą do przewyciężenia tych zjawisk, wykształca się nowy porządek powiązań gospodarczych, w którym dominacja ekonomiczna i innowacyjna największego miasta jest dopełniana przez przedsiębiorczość mieszkańców obszaru Partnerstwa, załączki specjalizacji mniejszych ośrodków, utrwalone relacje ekonomiczne i funkcjonalne obowiązujące w użytkowaniu i eksploatacji gruntów i produkcji rolniczej oraz dochody czerpane z pracy najemnej poza obszarem Partnerstwa.

3.3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze gospodarczym

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze gospodarczym jako jedyny spośród badanych wskaźników obszarowych ulega stopniowej poprawie.

Przyczyną zmiany jest polepszanie się sytuacji materialnej mieszkańców z jednoczesnym zwiększaniem się zdolności finansowania rozwoju przez gminy Partnerstwa. Zwrócić jednak należy uwagę, że z drugiej strony widocznemu pogorszeniu ulega potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, co w przypadku utrzymania negatywnego trendu odwrócić może proces pozytywnych zmian.

Ryc. 33. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar gospodarczy.

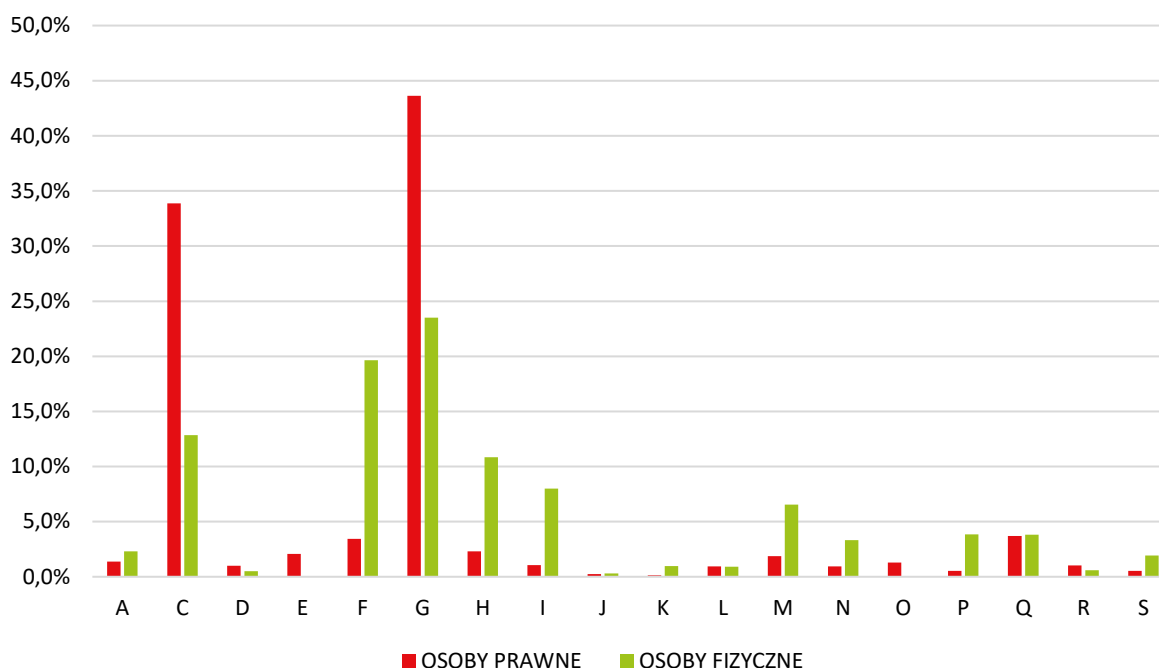
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

3.3.2. Rynek pracy

W ciągu dekady 2010-2019 liczba zatrudnionych w powiecie stargardzkim systematycznie rosła, zwiększając się z niecałych 22 000 osób do prawie 25 000 osób. W świetle obecnych tendencji demograficznych wskazuje to na napływ nowej ludności na teren powiatu, co świadczy o jego potencjale do przyciągania atrakcyjnymi warunkami życia.

O ile sytuacja epidemiczna wpłynęła na liczbę zakładanych przedsiębiorstw w ogóle, o tyle jej wpływ na rodzaje zakładanych firm jest wyraźnie mniejszy. Jedną z branż, która znacząco zmniejszyła swój udział, jest gastronomia i hotelarstwo (z 4,0% na 2,0%), będąca jedną z najdotkliwiej objętych obostrzeniami na przestrzeni lat 2020-2021. Zgodnie z ogólnymi tendencjami najwięcej nowych podmiotów na obszarze powiatu wywodzi się z branży handlowej (15,7%) i budowlanej (28,1%). Spory udział ma również transport (9,4%), przemysł (8,9%) i dynamicznie rosnąca w stosunku do 2019 roku działalność profesjonalna (9,1%).

Ryc. 34. Struktura zatrudnienia według PKD w powiecie stargardzkim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX MF.⁵

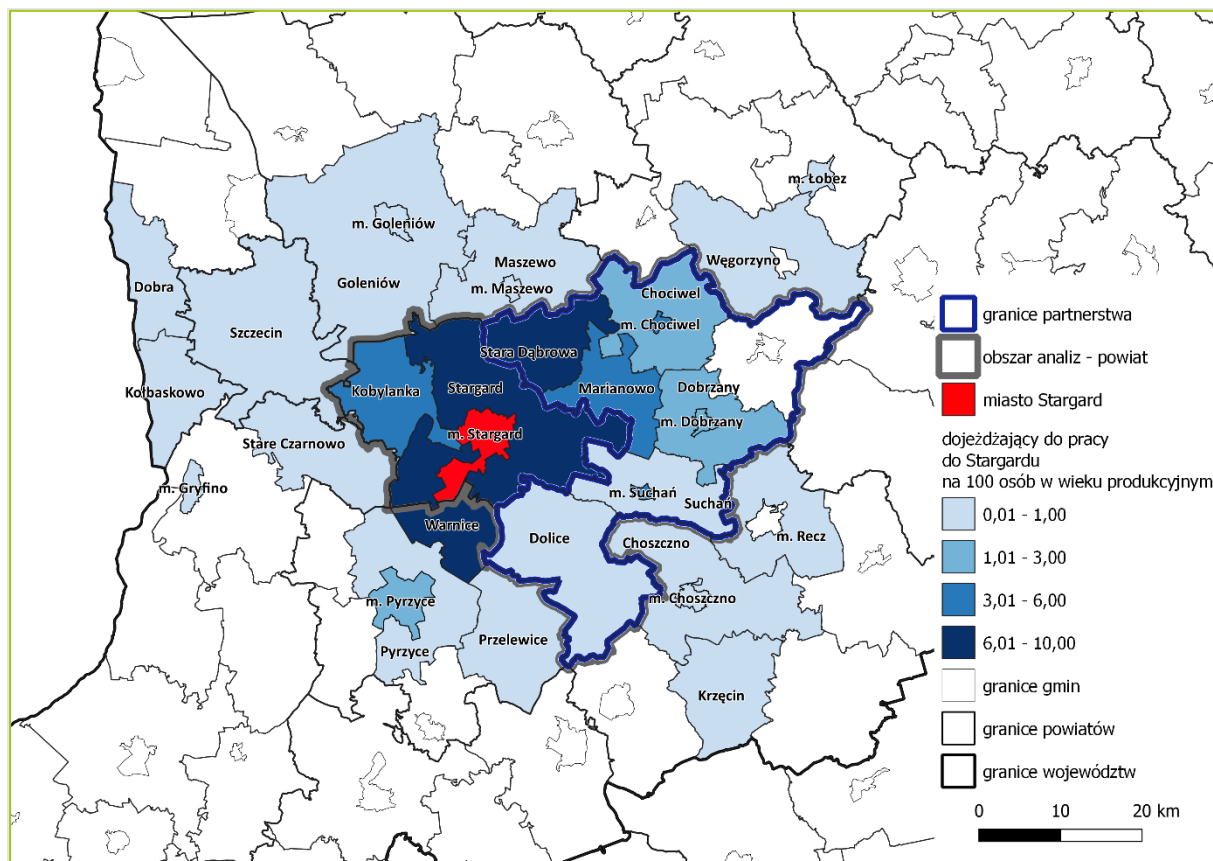
Wejście na rynek pracy mieszkańców obszaru Partnerstwa i uczniów szkół średnich ułatwiają realizowane systemy szkoleniowo – stażowe. Szkoły prowadzone przez powiat stargardzki współpracują z ponad 70 firmami. Wpływa to zarówno na organizację staży i praktyk, jak i programy nauczania, kształcące przyszłych ekspertów z zakresu logistyki, handlu, informatyki czy mechaniki samochodowej.

Większość obszaru Partnerstwa cechują struktura i profil rynku pracy typowe dla terenów miejsko – wiejskich ze świeżym doświadczeniem transformacji ustrojowo – ekonomicznej. Determinuje to atrakcyjność rynku oraz jego skalę.

⁵ Sekcje PKD: **A** – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, **C** – Przetwórstwo przemysłowe, **D** – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, **E** – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, **F** – Budownictwo, **G** – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, **H** – Transport i gospodarka magazynowa, **I** – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, **J** – Informacja i komunikacja, **K** – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, **L** – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, **M** – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, **N** – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, **O** – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, **P** – Edukacja, **Q** – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, **R** – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, **S** – Pozostała działalność usługowa.

Ważnym czynnikiem podnoszącym chłonność lokalnego rynku pracy jest bliskość Stargardu i rozwijanych w obrębie miasta przedsięwzięć gospodarczych i inwestycyjnych. Stargardzki Park Przemysłowy zlokalizowany jest w północno-zachodniej części miasta Stargard (około 8 km od centrum miasta). W Stargardzkim Parku Przemysłowym działa ponad 50 firm z różnych branż, które łącznie zatrudniają ponad 2 500 osób. Obecnie niemal cały teren parku jest wykorzystany przez inwestorów.

Ryc. 35. Dojazdy do pracy do miasta powiatowego Stargard.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Na terenie byłego lotniska wojsk radzieckich Kluczewo w Stargardzie funkcjonuje Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii rozciągający się na powierzchni około 850 hektarów. Tak duża, zwarta powierzchnia terenu o przejrzystej strukturze własnościowej pozwala na lokowanie na terenie Parku wielkich projektów inwestycyjnych, czego przykładem są Bridgestone, Cargotec czy Radiometer Solutions.

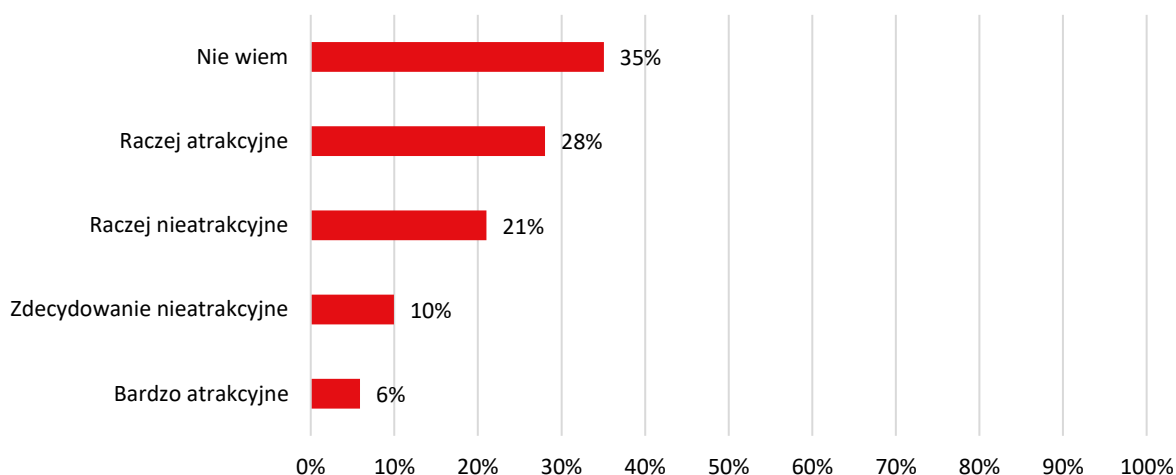
Park jest też otwarty dla mniejszych podmiotów, z myślą o nich integralną częścią kompleksu jest Park Małych i Średnich Przedsiębiorstw, który zapewnia grunty dla inwestycji o mniejszej skali. W obrębie obu kompleksów rozwijana jest działalność

podmiotów z takich sektorów, jak przemysł maszynowy, branża medyczna, przemysł motoryzacyjny, branża szwalnicza, produkcja elektroniki, branża spożywcza, logistyka.

Lokalny rynek posiada szeroki przekrój ofert pracy z różnych branż i wymagający różnego stopnia kwalifikacji. W ogłoszeniach w latach 2020-2021 analizowanych przez Manpower Group naturalnie największy odsetek stanowią oferty związane z powszechnie występującymi pracami, gdzie potrafi występować duża rotacja. Zalicza się do tego sprzedaż (32,2%), praca fizyczna (22,4%) i obsługa klienta (17,5%). Spory odsetek stanowią stanowiska techniczne (produkcja – 15,8%; inżynieria – 10,9%) oraz związane z logistyką (transport – 8,2%; łańcuch dostaw – 7,7%).

Co ciekawe, 35% badanych uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych z obszaru Partnerstwa nie potrafi określić, czy lokalne firmy z ich gmin są atrakcyjnymi pracodawcami, 34% uważa, że są, 31% uważa, że nie są.

Ryc. 36. „Jak sądzisz, w jakim stopniu lokalne firmy w Twojej gminie, są atrakcyjnymi pracodawcami?” – ODPOWIEDZI UCZNIÓW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych.

Na przestrzeni ostatnich lat poziom bezrobocia na obszarze Partnerstwa i powiatu był stabilny, w poszczególnych gminach utrzymywał się w przedziale od 3 do 7%. Jego największy spadek miał miejsce w przypadku gminy Stara Dąbrowa, gdzie z pułapu 6,9% w styczniu 2019 roku wskaźnik bezrobocia spadł do 4,9% w grudniu 2022 roku. Zauważalna poprawa miała też miejsce w gminie Marianowo, a także w gminach Dobrzany i Chociwel. W wartościach bezwzględnych oznacza to, że na przestrzeni omawianego okresu w gminach Chociwel i Dobrzany liczba osób bezrobotnych spadła z poziomu 170 – 190 do ok. 150, w gminie Stara Dąbrowa ze

170 do 110, w gminach Ińsko, Suchań i Kobylanka wynosiła stale 120 do 110, zaś w gminie Dolice 230 do 240.

Tabela 9. Wskaźnik bezrobocia w jednostkach samorządu powiatu stargardzkiego w latach 2020 – 2023.

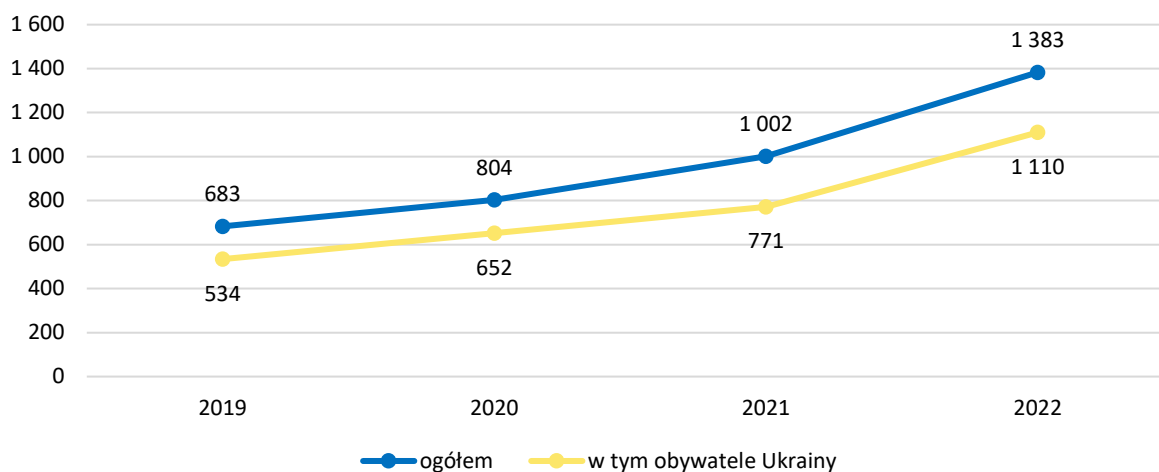
	2020 (31.12.2019 r.)	2021 (31.12.2020 r.)	2022 (31.12.2021 r.)	2023 (31.12.2022 r.)
Stara Dąbrowa	6,90%	5,80%	5,30%	4,90%
Dolice	4,50%	4,80%	4,70%	4,80%
Ińsko	5,00%	5,30%	4,40%	4,80%
Dobrzany	5,10%	5,70%	4,80%	4,60%
Suchań	4,20%	4,10%	4,30%	4,30%
Chociwel	4,80%	5,20%	4,40%	4,20%
Powiat stargardzki	4,00%	4,30%	3,90%	3,80%
Stargard (miasto)	3,40%	4,00%	3,60%	3,60%
Stargard (gmina)	3,70%	4,00%	3,50%	3,50%
Marianowo	4,20%	5,20%	4,10%	3,40%
Kobylanka	3,00%	3,10%	3,20%	3,10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl (dane za styczeń danego roku dotyczące stanu z ostatniego dnia poprzedniego miesiąca i roku).

W okresie styczeń 2019 - maj 2021 stopa bezrobocia w powiecie stargardzkim utrzymywała się na stabilnym poziomie, rozciągając się (według metody Głównego Urzędu Statystycznego) między 7,5% a 8,5%. Lokalny rynek nie odczuwał istotnych wahań związanych z sezonowością ani fluktuacji związanych z pandemią Covid-19. Świadczy to o stabilności rynku oraz silnej obecności branż charakteryzujących się pewnością zatrudnienia.

Od kilku lat zjawiskiem odgrywającym coraz większą rolę na lokalnym rynku pracy jest obecność cudzoziemców. Na poniższym wykresie (ryc. 37) przedstawiona została liczba cudzoziemców ubezpieczonych w ubezpieczeniu społecznym na terenie powiatu stargardzkiego. Takie ujęcie danych pozwala poznać rzeczywistość, zgodną z prawem pracy, liczbę zatrudnionych obcokrajowców. W ciągu analizowanych lat (2019-2022) na terenie powiatu stargardzkiego liczba cudzoziemców ubezpieczonych w ubezpieczeniu społecznym wzrosła o prawie 700 osób (102%), a w 2022 r. obywatele Ukrainy stanowili ponad 80% wszystkich cudzoziemców ubezpieczonych w ubezpieczeniu społecznym.

Ryc. 37. Cudzoziemcy ubezpieczeni w ubezpieczeniu społecznym na terenie powiatu stargardzkiego.

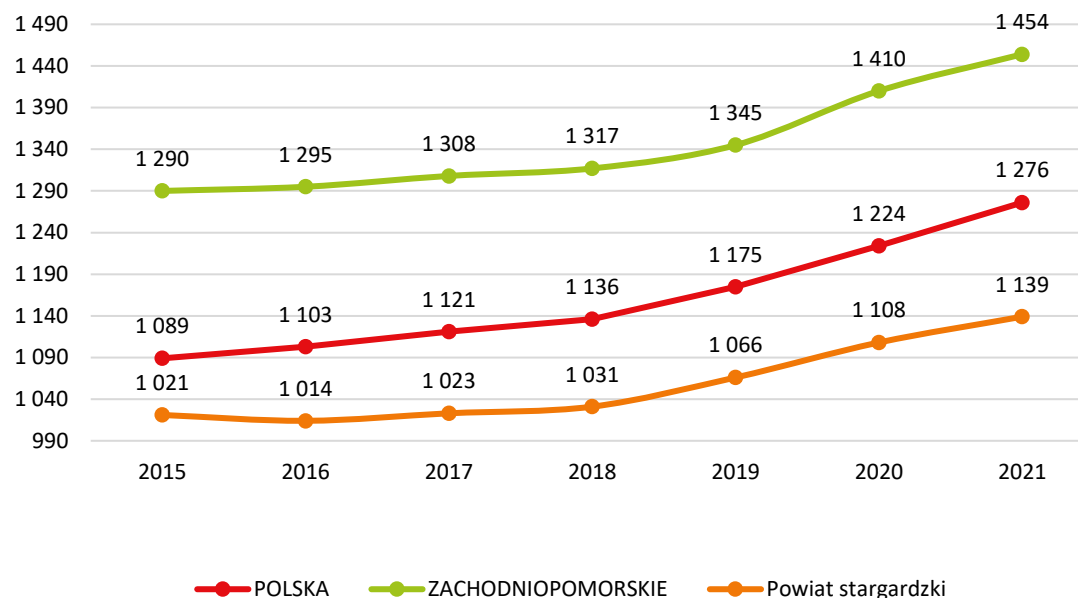
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

Barometr zawodów opracowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie wskazuje, że w roku 2023 w powiecie stargardzkim do szczególnie poszukiwanych pracowników zaliczają się: betoniarze i zbrojarze, blacharze i lakiernicy samochodowi, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, cukiernicy, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, inspektorzy nadzoru budowlanego, inżynierowie budownictwa, kelnerzy i barmani, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, samochodów osobowych, kierownicy budowy, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, kucharze, lekarze, listonosze i kurierzy, logopedzi i audio fonolodzy, magazynierzy, mechanicy maszyn i urządzeń, pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, konstrukcji metalowych, maszyn i urządzeń, murarze i tynkarze, nauczyciele nauczania wczesnoszkolnego, praktycznej nauki zawodu, przedmiotów ogólnokształcących, przedmiotów zawodowych, przedszkoli, szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, maszyn rolniczych i ogrodniczych, obrabiarek skrawających, urządzeń dźwigowo-transportowych, opiekunki dziecięce, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pomoce kuchenne, pracownicy ds. budownictwa drogowego i kolejowego, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, pracownicy służb mundurowych, psychologzy i psychoterapeuci, ratownicy medyczni, robotnicy budowlani, leśni, robotnicy obróbki drewna i stolarze, spawacze, sprzedawcy i kasjerzy, szefowie kuchni, ślusarze, tapicerzy, technicy budownictwa, wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych, zaopatrzeniowcy i dostawcy.

3.3.3. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Obszar Partnerstwa i powiatu stargardzkiego nie wyróżnia się wysokim poziomem przedsiębiorczości, zarówno na tle kraju, jak i w szczególności w odniesieniu do regionu, który w tym aspekcie należy do wiodących w Polsce. Strukturę gospodarczą Stargardu i okolic kształtują przede wszystkim duże firmy, lokujące działalność w obrębie parków przemysłowych i stref inwestycyjnych.

Ryc. 38. Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

Można mieć poważne wątpliwości, czy wobec niekorzystnych trendów demograficznych – w tym starzenia się społeczeństwa i ubytku osób w wieku produkcyjnym – w kolejnych latach będzie istniała szansa na istotne zwiększenie liczby działających podmiotów. Z drugiej strony słabnące tempo poziomu życia i obniżenie wieku emerytalnego wpływa w ostatnich latach na zwiększenie aktywności ekonomicznej emerytów. Zjawisko to w skali kraju jest dostrzegalne nie tylko na poziomie większych miast, ale także na poziomie mniejszych ośrodków i gmin miejskich.

Obszar Partnerstwa skupia – w nierównomiernym stopniu – zarówno dominującą działalność usługową ukierunkowaną na zaspokajanie potrzeb mieszkańców, jak i pewną liczbę zakładów produkcyjnych. Te ostatnie tworzą potencjał wytwórczy i do pewnego stopnia specjalizacje gospodarcze obszaru.

Na obszarze Partnerstwa prowadzona jest działalność w takich sektorach, jak produkcja spożywcza, wytwarzanie prefabrykatów żelbetowych oraz tworzyw sztucznych w Chociwlu, produkcja drewna, spożywcza i metalowa w Suchaniu, produkcja rolnicza w Dolicach, przetwórstwo spożywcze i produkcja odzieży ochronnej w Marianowie, sektor drzewny, chemiczny, rybactwo w Ińsku.

Największa liczba aktywnych płatników składek ubezpieczeniowych na obszarze Partnerstwa działa (kolejno) w sektorach F (budownictwo), G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) i C (przetwórstwo przemysłowe).

Tabela 10. Udział podmiotów gospodarczych z obszaru powiatu stargardzkiego w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2015 i 2021

Sekcja PKD	2015		2021	
	liczba	udział %	Liczba	udział %
F – Budownictwo	2 124	17,28	2 835	20,94
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2 672	21,74	2 441	18,03
C – Przetwórstwo przemysłowe	1 100	8,95	1 156	8,54
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	998	8,12	1 094	8,08
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	839	6,83	969	7,16
H – Transport i gospodarka magazynowa	842	6,85	945	6,98
S i T – Pozostała działalność usługowa (S) i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (T)	763	6,21	941	6,95
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	697	5,67	774	5,72
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	348	2,83	436	3,22
P – Edukacja	408	3,32	407	3,01
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	336	2,73	367	2,71
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	338	2,75	286	2,11
J – Informacja i komunikacja	203	1,65	280	2,07
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	313	2,55	269	1,99
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	183	1,49	217	1,60

Sekcja PKD	2015		2021	
	liczba	udział %	Liczba	udział %
O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	72	0,59	70	0,52
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	26	0,21	25	0,18
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	20	0,16	19	0,14
B – Górnictwo i wydobywanie	9	0,07	5	0,04
U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0,00	0	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

Na tle regionu obszar Partnerstwa wyróżniają zasoby naturalne, które mogą stanowić podstawę do prowadzenia i rozwoju form działalności gospodarczej. W rejonie Ińska występują znaczne pokłady piasków i żwirów, które od lat są tam eksploatowane. Zasoby te zlokalizowane są także na obszarze między Starą Dąbrową a Marianowem. W tym obszarze ma miejsce eksploatacja piasków kwarcowych. W przyszłości może mieć miejsce eksploatacja zasobów wód geotermalnych - w rejonie Stargardu stwierdzono występowanie na głębokości 1 700-1 900 m solankowych wód termalnych o temperaturze około 65°C.

Wśród sektorów gospodarki identyfikowanych w województwie zachodniopomorskim jako specjalizacje na obszarze Partnerstwa godny uwagi jest przede wszystkim rozwój działalności w zakresie przetwórstwa nowej generacji oraz produktów chemicznych dla zrównoważonego rozwoju.

Pierwsza z nich osiągnęła dobre parametry we wszystkich gminach obszaru (w szczególności w Ińsku, Dobrzanach i Starej Dąbrowie), dla drugiej brak potencjału jedynie w gminach Suchań i Stara Dąbrowa, natomiast dla potencjału gminy Chociwel ten sektor ma znaczenie kluczowe. Z jednej strony jest to istotne dla programowania i wspierania profilu gospodarczego obszaru, z drugiej będzie miało znaczenie w procesie dystrybucji środków unijnych na wsparcie gospodarki i zarządzanie rozwojem innowacyjności oraz inwestycji⁶.

⁶ Uchwałą nr 1695/22 z dnia 9 listopada 2022 r. Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego przyjął dokument Inteligentne Specjalizacje Województwa Zachodniopomorskiego. Inteligentne specjalizacje są właściwe dla nowego programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego

Tabela 11. Znaczenie specjalizacji gospodarczych województwa zachodniopomorskiego w skali poszczególnych gmin obszaru Partnerstwa.

	Przetwórstwo	Transport	Przemysł maszynowy	ICT	Przemysł chemiczny	Turystyka
Dolice	niskie	brak	brak	brak	niskie	brak
Suchań	przeciętne	brak	przeciętne	brak	brak	brak
Dobrzany	zauważalne	brak	istotne	brak	niskie	brak
Ińsko	zauważalne	brak	brak	brak	przeciętne	niskie
Chociwel	przeciętne	brak	brak	brak	kluczowe	brak
Stara Dąbrowa	zauważalne	brak	brak	brak	brak	brak
Marianowo	niskie	brak	brak	brak	niskie	brak

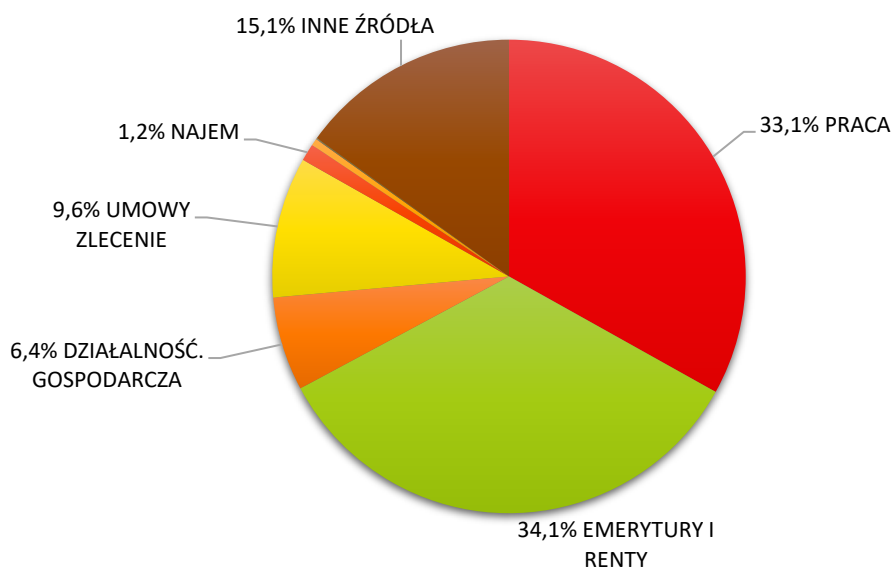
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

3.3.4. Sytuacja materialna mieszkańców

Analizę sytuacji materialnej mieszkańców dokonano na podstawie informacji o liczbie podatników i uzyskiwanych przez nich dochodach ze względu na źródła tych dochodów. Informacja pochodzi z systemu POLTAX Ministerstwa Finansów bazującej na rocznych deklaracjach podatkowych składanych przez podatników z terenu powiatu i terenu Partnerstwa. Mieszkańcy powiatu stargardzkiego osiągają dochody przede wszystkim z tytułu pracy (umów o pracę) i emerytury (po około 30% podatników). W pozostałej 1/3 podatników źródłem dochodów połowy są tzw. inne źródła, niecałe 10% przypada na umowy zlecenie i dzieło, 6% na działalność gospodarczą i około 1% na dochody z tytułu najmu i dzierżawy. Strukturę liczby podatników ze względu na źródła dochodów w powiecie stargardzkim przedstawia ryc. 39.

2021-2027”. Dokument charakteryzuje wzrostowe obszary gospodarcze i identyfikuje przestrzenie do poszukiwania nisz gospodarczych. Obraz inteligentnych specjalizacji został oparty m.in. o wykaz i opis kodów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) oraz profile działalności wiodących firm z województwa.

Ryc. 39. Struktura liczby podatników wg. źródeł dochodów powiatu stargardzkiego w ujęciu procentowym (%).

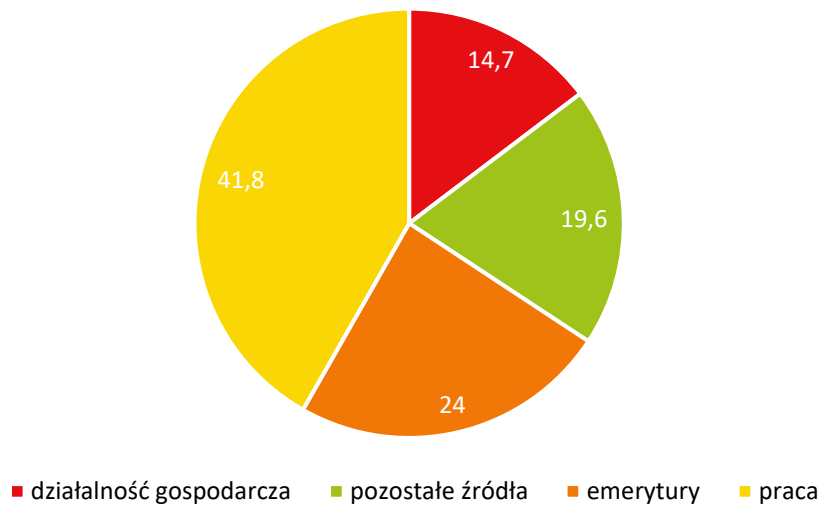

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX.

W obrębie powiatu stargardzkiego ma miejsce duża dysproporcja w dyslokacji podatników i związanego z nimi potencjału finansowego cechującego poszczególne gminy. Na obszar Partnerstwa przypada 22,6% ogółu podatników w powiecie oraz 20,4% dochodów. Dysproporcja ta znajduje wyraz w udziale obu części powiatu w strukturze grup podatników według źródeł dochodów. W przypadku dochodów z najmu na obszar Partnerstwa przypada zaledwie 10% ogółu podatników zamieszkujących w całym powiecie, niewiele więcej – niecałe 14% - w kategorii podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności nierejestrowanej.

W przypadku dochodów z pracy, działalności gospodarczej, emerytury, umów czy też praw autorskich udział podatników zamieszkujących obszar Partnerstwa w ogóle podatników w powiecie sięga 20 – 25 %, co oddaje rzeczywisty poziom wkładu w tworzenie zamożności obszaru. Najmniejsza dysproporcja ma miejsce w przypadku dochodów z tytułu odpłatnego zbycia, w tej grupie podatników obszar Partnerstwa reprezentowało aż 40% ogółu populacji powiatu.

Ryc. 40. Struktura źródeł dochodów mieszkańców obszaru Partnerstwa w ujęciu procentowym (%).

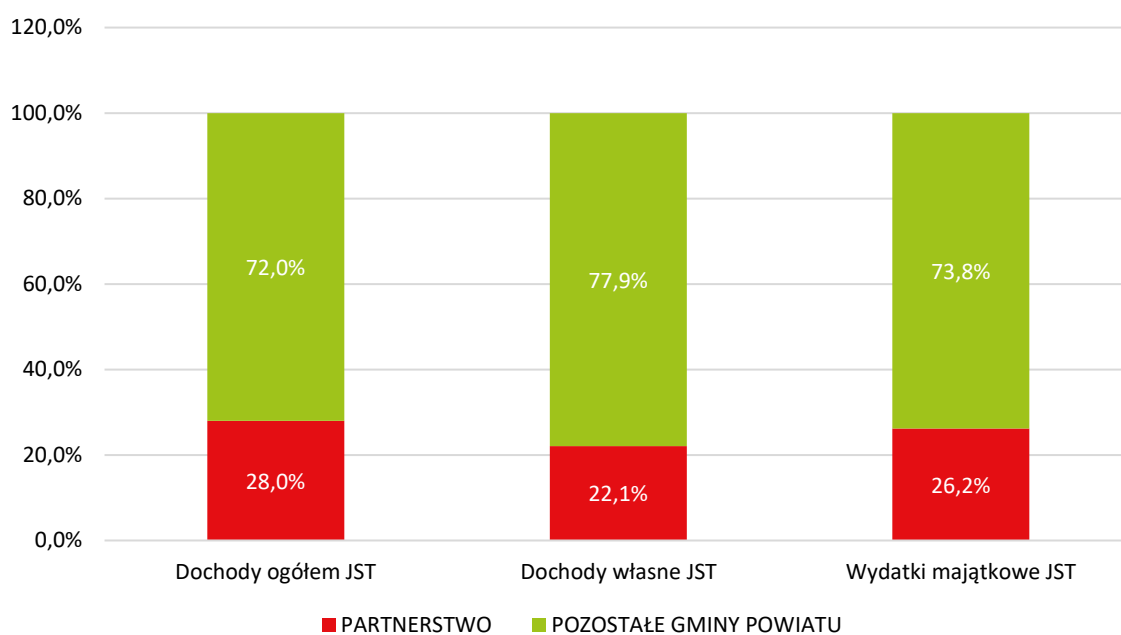
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dochody mieszkańców obszaru Partnerstwa stanowią 20% ogółu dochodu społeczności powiatu stargardzkiego. Należy przy tym zauważyć, że w przypadku dochodów z działalności gospodarczej wielkość udziału w dochodach wynosi zaledwie 18%, zaś w przypadku dochodów osób prawnych obszar Partnerstwa agreguje tylko 4,8% dochodów w skali powiatu. Dochody osób fizycznych zamieszkujących obszar Partnerstwa oscylują wokół wskazanej wielkości 1/5 potencjału całego powiatu, przy czym udział ten jest nieco niższy w przypadku dochodów z działalności gospodarczej i pracy (18 – 19%), wyższy zaś w przypadku emerytur i rent (22%) oraz pozostałych źródeł (25%).

Aktywność ekonomiczna mieszkańców obszaru Partnerstwa cechuje się zróżnicowaną efektywnością w poszczególnych grupach źródeł przychodów. Nieco ponad 6% ogółu osób fizycznych w populacji Partnerstwa prowadzących działalność gospodarczą ma blisko 15% udziału w ogóle dochodu podatników, 33% populacji osób fizycznych utrzymujące się z pracy generuje 42% dochodu, podczas gdy 34% osób fizycznych, dla których źródłem dochodu są emerytury i renty, ma 24% udziału w ogóle dochodów. Na tzw. pozostałe źródła przypada 26% podatników i 19% dochodów.

Wspomnianą dysproporcję w udziale poszczególnych gmin powiatu w ogóle podatników odzwierciedla struktura dochodów i wydatków samych jednostek samorządu terytorialnego. Na gminy Partnerstwa przypada zatem 28% ogółu dochodów (ale już tylko 22% dochodów własnych) i 26% wydatków majątkowych, co obrazuje ryc. 41.

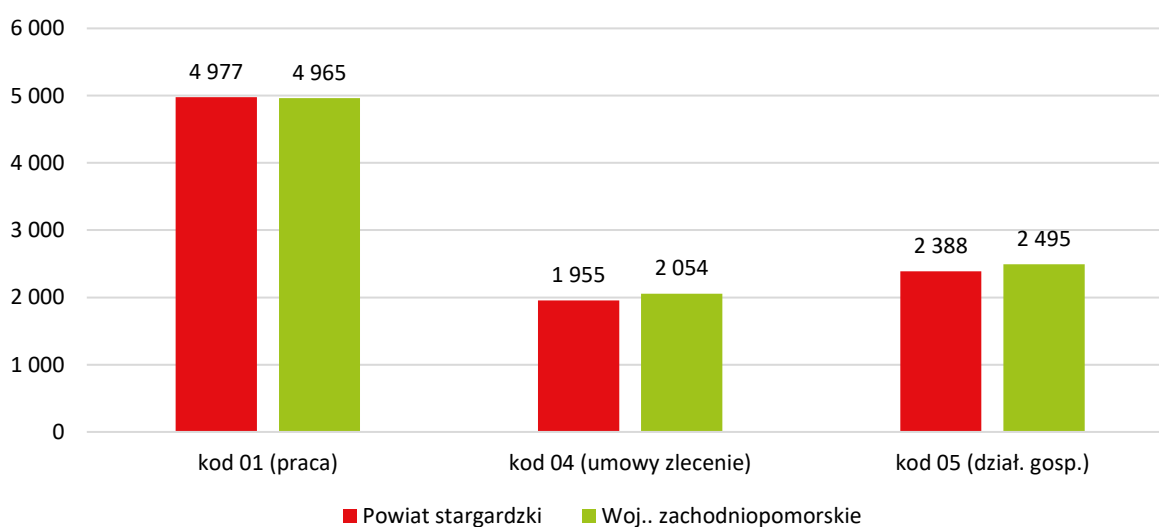
Ryc. 41. Struktura dochodów i wydatków JST w ujęciu procentowym (%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przeciętna podstawa ubezpieczenia emerytalnego z podstawowych tytułów ubezpieczenia (praca, umowy zlecenie, działalność gospodarcza) mieszkańców terenu powiatu stargardzkiego jest na zbliżonym poziomie i nie wykazuje dysproporcji w porównaniu do przeciętnych wartości wykazywanych na terenie województwa zachodniopomorskiego, co obrazuje ryc. 42.

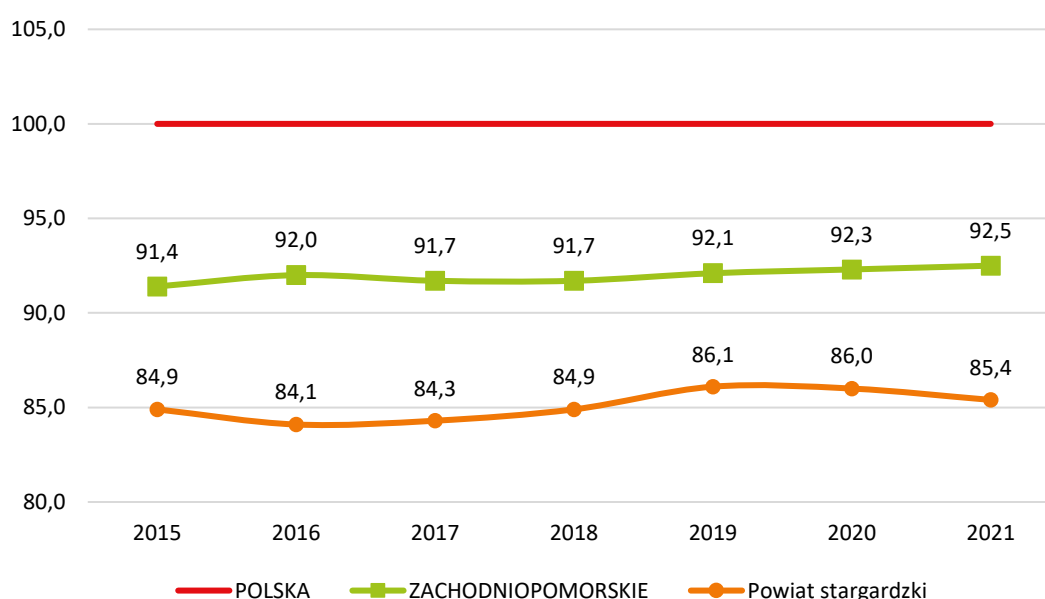
Ryc. 42. Przeciętna podstawa ubezpieczenia emerytalnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie stargardzkim na przestrzeni lat 2015 – 2021 wzrosło z poziomu 3 523,62 do 5 126,31 złotych, co oznacza utrzymującą się dysproporcję w stosunku do średniej dla kraju i województwa. Co istotne, przywoływane wartości charakteryzujące powiat nie oddają niższego poziomu uposażeń na terenach wiejskich, które stanowią właściwy obszar Partnerstwa. Z drugiej strony rzeczywisty stan budżetów domowych wymaga uwzględniania znacznej liczby mieszkańców obszaru Partnerstwa wykonujących na co dzień pracę zarobkową poza granicami kraju.

Ryc. 43. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie i w powiecie stargardzkim w relacji do średniej krajowej (Polska = 100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

3.3.5. Warunki rozwoju przedsiębiorczości i wybrane instrumenty polityki gospodarczej

W czasie trwania prac diagnostycznych członków Rady Partnerstwa poproszono o wypełnienie formularzy ankietowych celem uzyskania podstawowych informacji potrzebnych do zdiagnozowania uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości w gminach obszaru Partnerstwa. Informacje te umożliwiły w dalszych etapach prac określenie kierunków i form działania ważnych dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi sformułowano następujące wnioski:

- ▶ samorządy deklarują kontakt z przedsiębiorcami, jednak jest to kontakt okazjonalny;

- ▶ tematyką przedsiębiorczości zajmują się konkretne komisje rad gmin, np. Komisja Gospodarcza;
- ▶ wszystkie samorządy nie posiadają odrębnego planu działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Gmina Chociwel zadeklarowała odpowiedź TAK, jednak powołuje się na zapisy w dokumencie strategii rozwoju;
- ▶ generalnie samorządy nie wiedzą lub twierdzą, że przedsiębiorcy nie są zaangażowani w kształcenie zawodowe i promocję przedsiębiorczości wśród młodzieży w gminie;
- ▶ samorządy nie promują lokalnych przedsiębiorców i ich osiągnięć;
- ▶ samorządy dysponują skromną ofertą nieruchomości do prowadzenia działalności gospodarczej;
- ▶ samorządy nie badają poziomu satysfakcji przedsiębiorców z jakości obsługi administracyjnej samorządu/urzędu gminy i podległych im jednostek i instytucji;
- ▶ w gminach Partnerstwa nie są zbierane informacje na temat kondycji, potrzeb i problemów lokalnych przedsiębiorców;
- ▶ wspólne inicjatywy z przedsiębiorcami dotyczyły z reguły dofinansowania lokalnych imprez;
- ▶ poziom integracji lokalnego środowiska gospodarczego jest niski;
- ▶ samorządy nie orientują się w kwestii funkcjonujących na terenie gminy lub powiatu organizacjach przedsiębiorców;
- ▶ w opinii przedstawicieli samorządów gmin Partnerstwa czynnikami, które w największym stopniu hamują rozwój gospodarczy jest objęcie terenu gmin obszarem Natura 2000.

Poziom posiadania oferty inwestycyjnej pod działalność gospodarczą jest zróżnicowany. Chociwel dysponuje lokalami na wynajem pod działalność gospodarczą. Ińsko dysponuje ofertą działek inwestycyjnych, głównie pod branżę turystyczną. Pozostałe gminy nie dysponują takimi ofertami. Większość gmin (oprócz Dobrzan) stara się aktywnie przygotowywać nowe tereny inwestycyjne poprzez m.in. scalanie gruntów, uzbrajanie działek. W żadnej gminie Partnerstwa nie jest prowadzona aktywna promocja gospodarcza, natomiast tylko w Ińsku prowadzona jest aktywna polityka podatkowa w postaci ulg podatkowych dla nowych przedsięwzięć inwestycyjnych. Gminy nie monitorują poziomu satysfakcji przedsiębiorców z poziomu obsługi administracyjnej urzędów i podległych im jednostek i instytucji.

Przeciętna stawka podatku od nieruchomości na terenie Partnerstwa w 2022 r. od gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków, wynosiła 0,92 zł, natomiast od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz

budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej wynosiła 22,5 zł, przy możliwych maksymalnych stawkach w wysokości odpowiednio 1,03 zł i 25,74 zł. W przypadku dwóch gmin tj. Inńska i Starej Dąbrowy, rady gmin tych gmin przyjęły uchwały o wprowadzeniu maksymalnych stawek, natomiast pozostałe gminy (rady gmin) stosowały zróżnicowane stawki podatku od nieruchomości.

Oferta wsparcia dla przedsiębiorców oraz rozwoju biznesu dostępna jest przede wszystkim poza obszarem Partnerstwa i znajduje swoje siedziby w Stargardzie. Są to m.in.:

1. Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego (SARL) - organizacją non-profit, która działa na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego regionu. SARL oferuje usługi doradcze, szkolenia, pomoc w pozyskiwaniu funduszy europejskich oraz promocję inwestycji w powiecie. <https://www.sarl.pl/>
2. Stargardzka Izba Gospodarcza - zajmuje się m.in. łączeniem i integracją lokalnych firm <https://sig.stargard.pl/>
3. Możliwości inwestycyjne w Stargardzie wiążą się głównie ze strefą Stargardzkiego Parku Przemysłowego oraz Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną. Stargardzki Park Przemysłowy obejmuje obszar inwestycyjny o powierzchni ponad 150 hektarów. Na terenie Parku znajdują się obszary zabudowane obiektami przemysłowymi, pozostałymi po likwidowanych lub restrukturyzowanych przedsiębiorstwach oraz tereny niezabudowane, przygotowane dla inwestycji.
4. W obrębie administracyjnym miasta Stargardu zlokalizowana jest także jedna z siedemnastu podstref Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Obejmuje ona swym zasięgiem teren o powierzchni 170 hektarów, na którym swoje siedziby posiadają między innymi firmy Bridgestone oraz Cargotec.
5. Instytucją oddziałującą na lokalny rynek pracy jest również Powiatowy Urząd Pracy w Stargardzie <https://stargard.praca.gov.pl/>

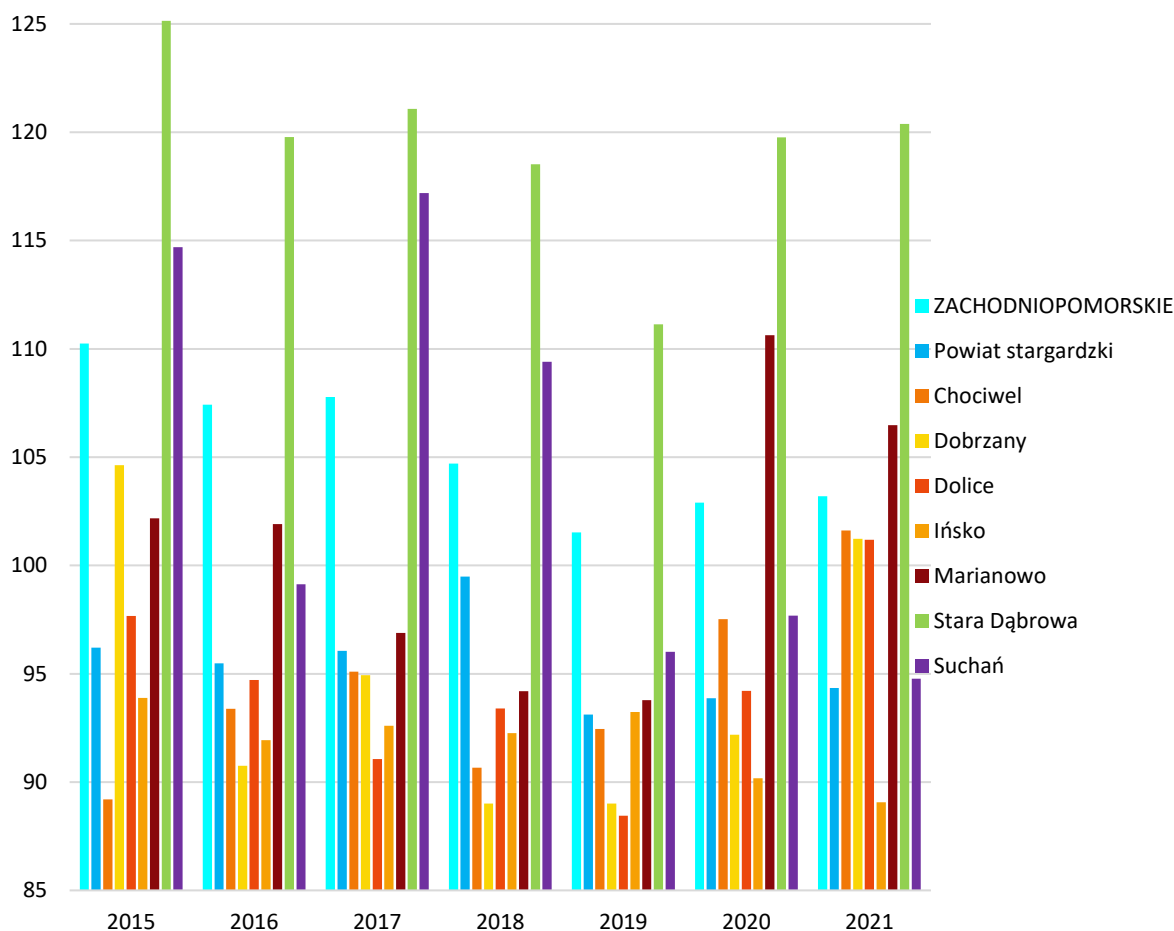
Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 29 sierpnia 2018 r. w sprawie ustalenia obszarów i przypisania ich zarządzającym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1698) obszar powiatu stargardzkiego pozostaje we właściwości Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S. A. (K-S SSE). Spółka na bieżąco aktualizuje bazę ofert inwestycyjnych z tego terenu oraz współpracuje z samorządami i świadczy usługi doradcze, <https://www.kssse.pl/>.

3.3.6. Stan finansów samorządowych

W rankingu kondycji finansów gmin województwa zachodniopomorskiego sporządzanym systematycznie przez Regionalną Izbę Obrachunkową gmina Suchań w roku 2022 zajęła 3. pozycję wśród 55 jednostek miejsko-wiejskich, poprawiając się o jedno miejsce w stosunku do zestawienia za rok poprzedzający. Wyróżnia ją najwyższa w tej kategorii samorządów relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem, a najslabszą stroną stanowi udział dochodów własnych w dochodach ogółem. W tym samym zestawieniu Ińsko zajęło 9. pozycję notując awans – w stosunku rok do roku – aż o 22 miejsca wyróżniając się korzystną relacją zobowiązań do dochodów. Chociwel sklasyfikowano na 13. miejscu wśród gmin miejsko – wiejskich (spadek o 2 miejsca, z korzystną relacją zobowiązań do dochodów oraz słabszymi notowaniami w zakresie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem), Dobrzany na 16 miejscu (awans o 10 miejsc, z deficytami w zakresie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem). W rankingu gmin wiejskich na 47 sklasyfikowanych podmiotów Stara Dąbrowa zajęła 22. pozycję (spadek o 8 lokat w stosunku do roku poprzedniego, ze szczególnie słabym wynikiem w zakresie udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem przy względnie korzystnej relacji zobowiązań do dochodów), Dolice – 23. pozycję (także o 8 lokat dalej niż w roku 2021, z jednym z najniższych wśród gmin wiejskich udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem, a zarazem stosunkowo korzystnym bilansem wydatków inwestycyjnych względem wydatków ogółem), a Marianowo – 25. pozycję (o 6 miejsc wyżej, niż rok wcześniej; szczególnie słabą stroną gminy był udział dochodów własnych w dochodach ogółem). W sumie dla wszystkich samorządów obszaru Partnerstwa największe wyzwanie stanowi zwiększenie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem

Biorąc za punkt odniesienia średnią krajową zdecydowana większość samorządów obszaru Partnerstwa notowała w ostatnich latach korzystne wartości uzyskiwanych dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W przypadku gminy Stara Dąbrowa wartość tego wskaźnika (z wyjątkiem lat 2018 – 2019) oscylowała na poziomie 120 – 125%. Sama dynamika wzrostu dochodów gmin była już zróżnicowana. Gdy w Polsce ogółem w latach 2015 – 2021 zwiększyły się one o 53%, większość gmin obszaru Partnerstwa mieściła się w przedziale wzrostu wynoszącym 50 - 55%, przy czym w przypadku gminy Chociwel wyniósł on 46%, a w gminie Suchań – 64%.

Ryc. 44. Dochody gmin obszaru Partnerstwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca jako procent średniej dla Polski w latach 2015 – 2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

Dynamika wzrostu dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca była już mniej imponująca. Średnia wzrostu dla obszaru Partnerstwa w latach 2015 – 2021 wyniosła w tej kategorii 62% wobec identycznej średniej dla kraju i 65% dla województwa zachodniopomorskiego. W przypadku gminy Suchań wielkość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w omawianym okresie wzrosła o prawie 74%.

W przypadku powiatu stargardzkiego na przestrzeni ostatnich lat środki z UE na finansowanie programów i projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca zazwyczaj pozostawały wyraźnie niższe niż średnia dla Polski i województwa zachodniopomorskiego. Wyjątek stanowił rok 2020 (42,3 złote w powiecie stargardzkim przy 20,2 złotych w Polsce i 32,4 złotych w regionie), w pozostałych latach była to relacja ośmio-dziesięciokrotnie wyższa w latach 2017 – 2018,

czterokrotnie wyższa w roku 2019, blisko dwukrotnie wyższa w roku 2021 na korzyść kraju i regionu w stosunku do powiatu. Tak znaczące dysproporcje przekładają się na skalę realizowanych przedsięwzięć i oddają zdolności inwestycyjne samorządu, ale też dają wyobrażenie o potencjalnej skali zapóźnienia inwestycyjnego opartego na tych źródłach środków.

3.3.7. Turystyka

Wbrew potocznym deklaracjom i opiniom społeczności oraz liderów obszaru Partnerstwa turystyka nie stanowi dotychczas istotnej siły napędowej rozwoju lokalnego. Z jednej strony zlokalizowanych jest w tej okolicy kilkanaście jezior i terenów leśnych, z drugiej kompleksowego wsparcia w rozwoju wymagają obecna infrastruktura oraz markowe produkty turystyczne.

Z przyrodniczego i krajobrazowego punktu widzenia najwartościowszym zasobem jest Iński Park Krajobrazowy o powierzchni ok. 18 tysięcy ha (wraz z otuliną – 44 tysiące hektarów), z charakterystycznym bogactwem wzniesień, wąwozów i zagłębień, wśród nich torfowiskami i niewielkimi oczkami wodnymi. Atrakcję turystyczną stanowią rezerваты takie jak Kamienna Buczyna, Sołtyski i Głowacz. W granicach Parku żyją bobry, wydry, żółwie błotne, bielik, orlik krzykliwy, bocian czarny, żuraw czarny oraz ponad 800 gatunków roślin, w tym 12 objętych ścisłą ochroną. Miłośników ptaków przyciągają Stawy Lutkowskie w Lutkowie, gdzie na przełomie wiosny i lata można obserwować żurawie. W kompleksy leśne bogata jest także gmina Dolice.

Obszar Partnerstwa to także urokliwe akweny, z największym jeziorem Ińsko w pobliżu miasta o tej samej nazwie. Ińsko zdobyło przed laty renomę śródlądowego ośrodka turystycznego znanego przede wszystkim z wysokiej czystości wód jeziora i kąpieliska. Zlokalizowano wokół niego ośrodki wypoczynkowe. Gmina Chociwel położona jest nad rzeką Krąpiel, a samo miasto rozpościera się na brzegach jeziora. Dla celów rybactwa i wędkarstwa wykorzystywane są jeziora Wapnickie i Sierakowskie.

Dość skromnie reprezentowane są na obszarze Partnerstwa popularne i generujące ruch formy turystyki aktywnej. Od Choszczna przez Dobrzany, wokół Wyszkowej Góry, dalej na wschód wzdłuż południowego brzegu jeziora Ińsko i przez Storkowo w kierunku Drawska Pomorskiego przebiega szlak Trasy Pojezierzy Zachodnich. W Dobznanach zaczyna się jej szczecińska odnoga zmiierzająca w stronę Puszczy Bukowej. To ważny zasób i cenna wizytówka obszaru, ale jej istnienie dopiero daje szansę na powstanie innych elementów infrastruktury generujących efekty ekonomiczne. W Żukowie na terenie gminy Suchań funkcjonuje stadnina koni z ujeżdżalnią i ośrodkiem jeździectwa z ponad setką zwierząt.

Wiejski charakter obszaru wiąże się ze skromną ofertą turystyki kulturowej. Do najważniejszych zasobów tego rodzaju zaliczyć należy groby megalityczne w Dolicach, klasztor cysterek w Marianowie ufundowany w 1248 roku, gotycki kościół z kamienia polnego i oryginalny układ urbanistyczny w Suchaniu, fragmenty XV-wiecznych murów obronnych w Ińsku, Chociwel z jedną z cenniejszych świątyń miejskich w mniejszych miastach województwa, z gotyckimi malowidłami ściennymi. Do najcenniejszych i najstarszych w regionie zabytków małej architektury należy jeden z trzech średniowiecznych kamiennych krzyży pokutnych w Krępcewie (gmina Dolice).

Atrakcją turystyczno-kulturalną o wysokiej rozpoznawalności jest Lato Filmowe w Ińsku przyciągające widzów, a także twórców filmowych z całego kraju.

Charakterystyczne jest to, że obszar wokół osi Szczecin – Stargard, ze Szczecinem jako dominującym ośrodkiem turystyki miejskiej i Stargardem jako „klejnotem architektury” i najważniejszym ośrodkiem turystyki kulturowej obok Szczecina, w audycie turystycznym województwa opisano w połączeniu z historycznymi miejscowościami rozlokowanymi w promieniu 40 km od tej osi (Pyrzyce, Kołbacz), co pozostawia wschodnią i południową część powiatu niejako na marginesie obszarów ekspansji turystycznej.

W niewielkim stopniu deficyty te równoważy udział obszaru Partnerstwa w:

- przebiegu Szlaku Cysterskiego (Szczecin – Wolin – Koszalin - Bukowo Morskie - Marianowo – Recz – Pełczyce – Cedynia – Kołbacz),
- lokalizacji Szlaku Błękitnego Pojezierza Ińskiego (o długości ok. 42 km, przebiegającego przez tereny Pojezierza Ińskiego z Ińska przez wschodnie obszary Ińskiego Parku Krajobrazowego do Węgorzyna i dalej na zachód przez Powalice, Sarnikierz, Dłusko, Sątysz i Kamienny Most do Chociwła),
- Szlak im. Hetmana Stefana Czarnieckiego (upamiętniającego pobyt wojsk polskich pod dowództwem hetmana, w tej okolicy, wiodącego z dworca PKP w Stargardzie przez Strachocin, Pęczyno, Czarnkowo, Marianowo, Wiechowo, Szadzko, Dobrzany i dalej ku Bramie Drawieńskiej w Reczu),
- czy też szlaku kajakowego rzeki Iny (z Recza przez: jaz w Wapnicy, jaz w Suchaniu, Witkowo Drugie, Stargard, do ujścia rzeki do Odry).

Pomimo tych walorów obszar Partnerstwa nie przyciąga szerokich rzesz turystów. W skali regionu pozostaje oddalony od wiodących punktów koncentracji ruchu turystycznego – pasa wybrzeża oraz ośrodków miejskich (w bardzo ograniczonym stopniu jest beneficjentem ruchu przyciąganego przez miasto Stargard).

Nie jest wystarczająco atrakcyjny, aby konkurować z walorami akwenów skupionych na wschodzie województwa oraz na obszarze na południe od Partnerstwa. Nie leży wreszcie przy szlakach komunikacyjnych przebiegających w układzie południkowym, które stanowią kanał napływu turystów z południa kraju i Wielkopolski.

Dla samego Stargardu tradycyjnym obszarem preferowanej rekreacji jest jezioro Miedwie i otaczające je ośrodki po wschodniej stronie miasta. Do tego dochodzi brak nakładów na infrastrukturę i deficyty w zakresie rozwiązań sieciowych i atrakcyjnych szlaków pozwalających kanalizować i multiplikować ruch turystyczny. Cały powiat stargardzki w ciągu minionej dekady zaledwie sporadycznie i to w ostatnich latach dobijał do poziomu 30% wykorzystania miejsc noclegowych, mimo że posiada stosunkowo niską liczbę turystycznych obiektów noclegowych – w przeliczeniu na 1000 mieszkańców od roku 2017 oscyluje na poziomie 8 – 10, w skali województwa słabsze parametry cechują jedynie powiat pyrzycki, białogardzki, choszczeński i łobeski. Liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w granicach 600 – 800 w latach 2018 - 2021) jest porównywalna z powiatem myśliborskim. Jeśli wyłączyć z tych danych Stargard i gminę Kobylanka, to bazę noclegową obszaru Partnerstwa należy ocenić jako skromną i słabo wykorzystywaną.

3.3.8. Rolnictwo

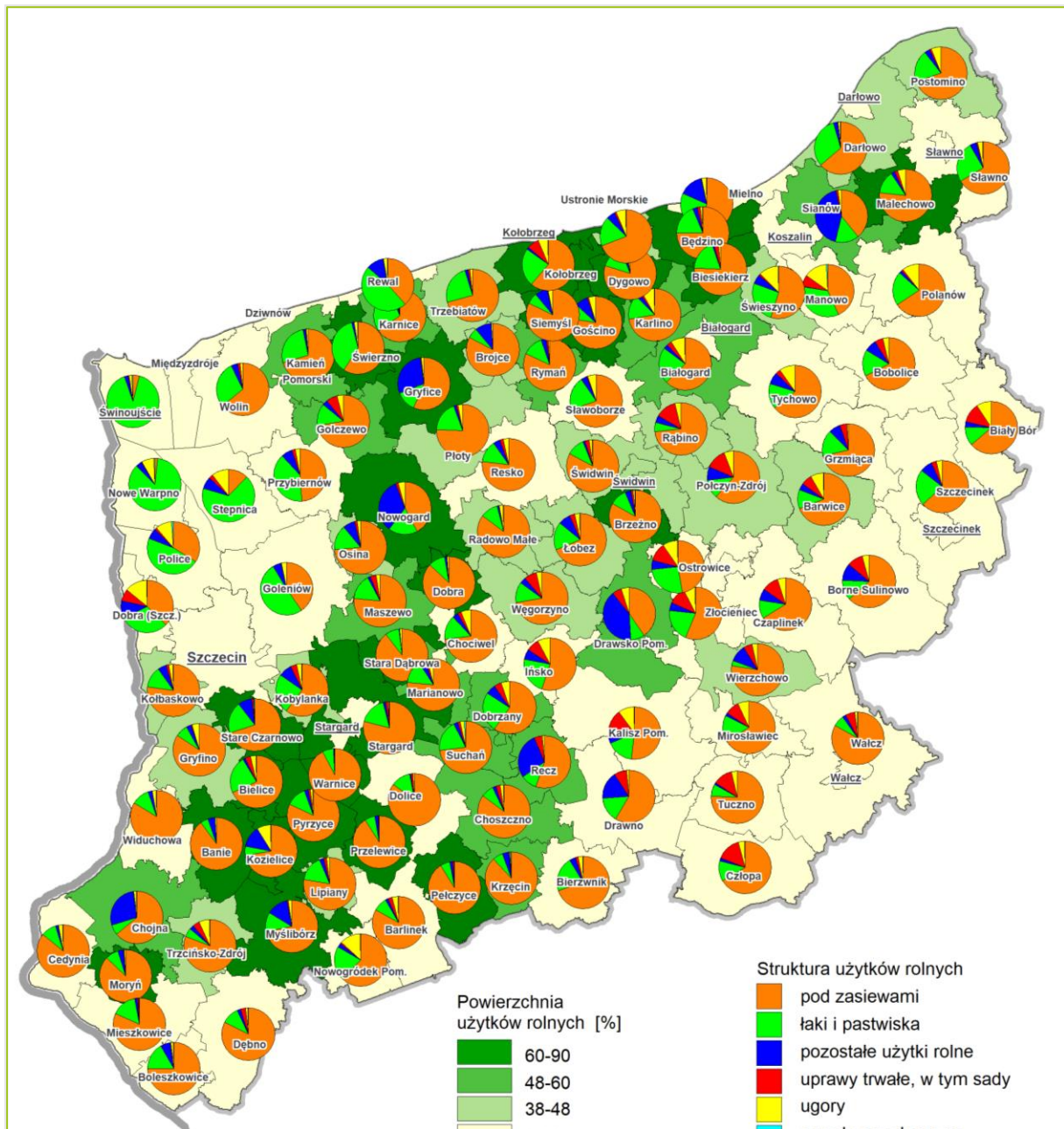
Obszar powiatu stargardzkiego tradycyjnie zaliczany jest do najważniejszych terenów w regionie dla rozwoju rolnictwa. Znajduje to uzasadnienie w charakterystyce gruntów tego rejonu. Wchodzi one w skład jednej z siedmiu głównych jednostek krajobrazowych wydzielonych w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego-środkowopomorskiego obszaru wysoczyznowego o profilu rolniczo-leśnym.

Cechują go gliny zwałowe, niekiedy pokryte cienkimi pokrywami ablacyjnymi (głównie piaskami gliniastymi). Głównym typem gleb na tym obszarze są gleby brunatne wyługowane, żyzne i sprzyjające prowadzeniu działalności rolniczej.

Południowa część powiatu stargardzkiego – obok powiatów: pyrzyckiego, gryfińskiego, choszczeńskiego – należy do obszarów o najkorzystniejszych warunkach glebowych w województwie.

W rejonie pyrzycko–stargardzkim ma miejsce najwyższy udział użytków rolnych w dobrej kulturze w powierzchni oraz jeden z najwyższych odsetków użytków rolnych w powierzchni gmin ogółem.

Ryc. 45. Powierzchnia i struktura użytków rolnych w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, Tom I, Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa (na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010), Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020, s. 175.

W okresie PRL zasoby te – zarządzane pod kuratelą Inspektoratu PGR Stargard – wchodziły w skład 36 przedsiębiorstw państwowych z 53 gospodarstwami rolnymi, 3 brygadami remontowo-budowlanymi, 5 gorzelniami, 1 krochmalnią, 1 suszarnią zielonek i 2 mieszalniami pasz. Jednocześnie po przemianach ustrojowych na obszarze powiatu procesy restrukturyzacji i prywatyzacji rolniczej przestrzeni

produkcyjnej przebiegały szczególnie sprawnie, zostały zakończone lub są na ukończeniu, co oznacza zasadniczo brak wolnych gruntów lub niewielką ilość zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w powiecie wynosi 83 210 hektarów, z czego 94% w dobrej kulturze. Najwyższy udział użytków rolnych występuje w gminach Stara Dąbrowa, Suchań i Dolice, przeciętny na poziomie ok. 50% w gminach Chociwel, Marianowo, Dobrzany, natomiast najniższy w gminie Ińsko, gdzie już wyraźnie dominują lasy i wody otwarte, w tym jeziora.

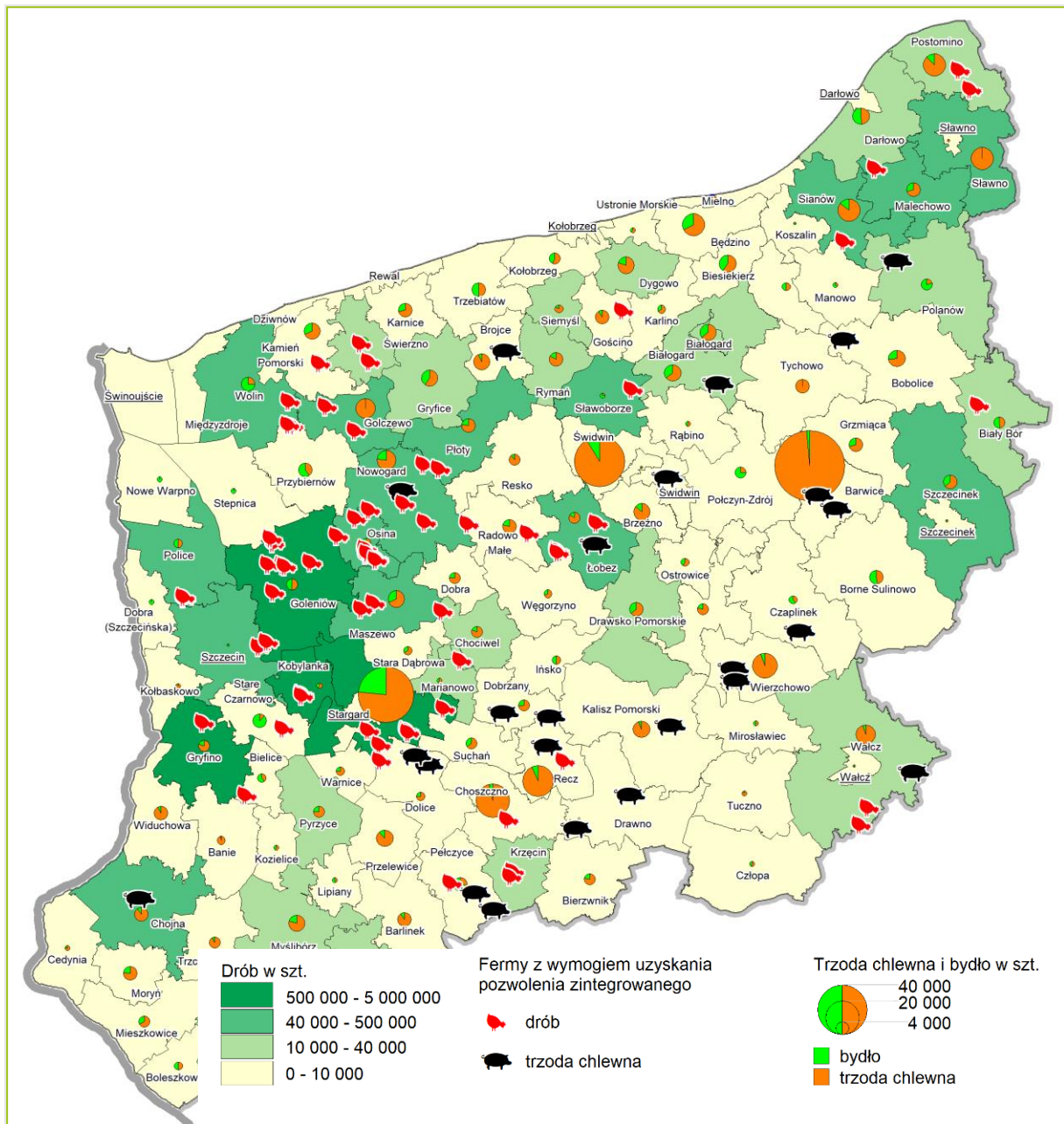
W ogóle użytków 65% ich powierzchni w powiecie przypada na gospodarstwa indywidualne (w skali województwa - 77%). Łącznie w obrębie powiatu funkcjonuje 1991 gospodarstw (7% ogółu gospodarstw w województwie), z czego 166 zarządza uprawami o powierzchni 100 hektarów i więcej, 169 liczy od 50 do 100 ha, a 118 na powierzchni od 30 do 50 ha. Średnia wielkość gospodarstw z grupy tych o największej powierzchni wynosi w powiecie stargardzkim 305 ha, w skali województwa liczą one przeciętnie 244 ha. Powiat cechuje największa w województwie powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne (78502 ha). Na powiat stargardzki przypada 10 – 12% powierzchni zasiewów przemysłowych i pastewnych ogółu województwa, 9% zasiewów zbóż, 8% zasiewów ziemniaków, 6% roślin strączkowych na ziarno. Powiat cechuje ponadto jeden z największych w regionie udziałów gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą buraków cukrowych (25%).

Na początku minionej dekady powiat stargardzki należał do obszarów o najwyższej koncentracji hodowli bydła (91 ferm), podczas gdy w większości powiatów średnia liczba takich gospodarstw oscylowała między 20 do 30. Było tu także szczególnie wiele dużych ferm (29, wobec przykładowo 16 w powiecie choszczeńskim, 15 w goleniowskim, 14 w kamieńskim).

Obecnie w powiecie stargardzkim działa 272 gospodarstw utrzymujących drób kurzy z łącznym pogłowiem 3 700 000 sztuk (27% zasobów województwa). Ponadto powiat skupia 11% pogłowia bydła w regionie, 7% pogłowia krów i 11% pogłowia świń.

Gospodarstwa rolne w powiecie zatrudniają 4300 pracowników (13% potencjału kadrowego sektora w województwie). Obszar Partnerstwa wyróżnia silna pozycja dużych gospodarstw i prowadzenie gospodarki wielkoobszarowej, opartej na nowoczesnych modelach biznesowych. W dużej mierze oznacza to postęp technologiczny, ale także osłabienie więzi sektora rolnego z lokalnym środowiskiem na skutek zmiany profilu i skali zatrudnienia oraz relokacji struktur zarządczych i właścicielskich.

Ryc. 46. Hodowla drobiu, trzody chlewnej i bydła w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, Tom I, Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa (na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010), Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020, s. 179.

W tym kontekście istotnym czynnikiem stanowiącym o specyfice i potencjale obszaru jest dorobek i wielowymiarowa obecność w jego przestrzeni wywodzącej się z gminy wiejskiej Stargard Spółdzielczej Agrofirmy Witkowo, największego w Polsce przedsiębiorstwa rolniczego działającego w oparciu o rodzimy kapitał. Powierzchnia pól w jej dyspozycji wynosi ponad 13,2 tys. hektarów,

wysokotowarowa produkcja roślinna prowadzona jest w sześciu Zakładach Rolnych, w tym w Przewłokach, Bralęcinie i Rzeplinie na terenie gminy Dolice. Potencjał przedsiębiorstwa tworzą także fermy zwierząt (bydła, trzody, drobiu) magazyny zbożowe i paszowe, zbiorniki i płyty obornikowe, suszarnie i mieszalnie pasz, zakłady przetwórcze i handlowe.

W wielu aspektach firma pozostaje w bezpośrednich związkach i zależności ze środowiskiem i przestrzenią Partnerstwa (rynek pracy, infrastruktura drogowa, planowanie przestrzenne), a w takich obszarach, jak ochrona środowiska czy też wyzwania związane z dostępnością zasobów wodnych relacje te będą zyskiwać na znaczeniu dla obydwu stron. Powinno to stanowić przesłankę dla formułowania optymalnych modeli działania przekładanych na praktykę postępowania względem innych partnerów.

3.3.9. Podsumowanie

- ▶ Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze gospodarczym jako jedyny spośród badanych wskaźników obszarowych, ulega stopniowej poprawie.
- ▶ Rosnąca liczba zatrudnionych w powiecie stargardzkim wskazuje na napływ nowej ludności na teren powiatu, co świadczy o jego potencjale do przyciągania atrakcyjnymi warunkami życia. W decydującym stopniu te tendencje dotyczą jednak zachodniej części powiatu i samego miasta, „omijając” obszar Partnerstwa. Ważnym czynnikiem podnoszącym chłonność lokalnego rynku pracy jest bliskość Stargardu i rozwijanych w obrębie miasta przedsięwzięć gospodarczych i inwestycyjnych.
- ▶ Od kilku lat zjawiskiem odgrywającym coraz większą rolę na lokalnym rynku pracy jest obecność obywateli Ukrainy. Roczny napływ zgłoszonych pracowników z Ukrainy na poziomie 100 – 150 osób rocznie w kolejnych latach powinien ulegać zwielokrotnieniu.
- ▶ Obszar Partnerstwa i powiatu stargardzkiego nie wyróżnia się wysokim poziomem przedsiębiorczości, zarówno na tle kraju, jak i w szczególności w odniesieniu do regionu, który w tym aspekcie należy do wiodących w Polsce. Strukturę gospodarczą Stargardu i okolic kształtują przede wszystkim duże firmy, lokujące działalność w obrębie parków przemysłowych i stref inwestycyjnych.

- ▶ Na obszarze Partnerstwa prowadzona jest w szczególności działalność w takich sektorach, jak produkcja spożywcza, wytwarzanie tworzyw sztucznych, produkcja drzewna, metalowa. Największa liczba aktywnych płatników składek ubezpieczeniowych na obszarze Partnerstwa działa (kolejno) w sektorach F (budownictwo), G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) i C (przetwórstwo przemysłowe).
- ▶ Wśród sektorów gospodarki identyfikowanych w województwie zachodniopomorskim jako specjalizacje na obszarze Partnerstwa godny uwagi jest przede wszystkim rozwój działalności w zakresie przetwórstwa nowej generacji oraz produktów chemicznych dla zrównoważonego rozwoju.
- ▶ W obrębie powiatu stargardzkiego ma miejsce duża dysproporcja w dyslokacji podatników i związanego z nimi potencjału finansowego cechującego poszczególne gminy. Na obszar Partnerstwa przypada 22,6% ogółu podatników w powiecie oraz 20,4% dochodów. Na gminy Partnerstwa przypada zatem 28% ogółu dochodów (ale już tylko 22% dochodów własnych) i 26% wydatków majątkowych.
- ▶ Biorąc za punkt odniesienia średnią krajową zdecydowana większość samorządów obszaru Partnerstwa notowała w ostatnich latach korzystne wartości uzyskiwanych dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
- ▶ Turystyka nie stanowi dotychczas istotnej siły napędowej rozwoju obszaru Partnerstwa. Pomimo licznych walorów obszar Partnerstwa nie przyciąga szerokich rzesz turystów. W skali regionu pozostaje oddalony od wiodących punktów koncentracji ruchu turystycznego – pasa wybrzeża oraz ośrodków miejskich.
- ▶ Obszar powiatu stargardzkiego tradycyjnie zaliczany jest do najważniejszych terenów w regionie dla rozwoju rolnictwa. Znajduje to uzasadnienie w charakterystyce gruntów tego rejonu. Obszar Partnerstwa wyróżnia silna pozycja dużych gospodarstw i prowadzenie gospodarki wielkoobszarowej, opartej na nowoczesnych modelach biznesowych. W dużej mierze oznacza to postęp technologiczny.

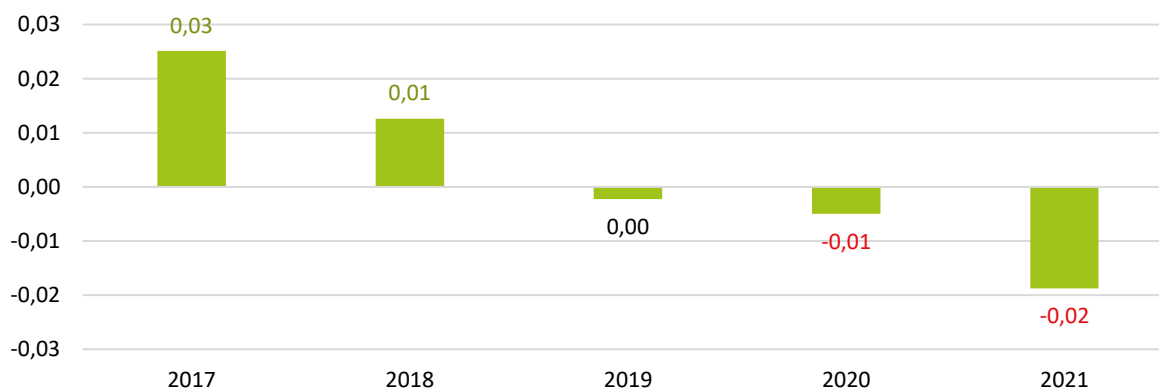
3.4. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

3.4.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Obszar Partnerstwa jest stosunkowo rozległy, co zostaje uwypuklone przez brak znaczących ośrodków miejskich oraz ograniczoną liczbę istotnych komponentów środowiskowo – krajobrazowych. Charakteryzuje go przede wszystkim miejsko – wiejski model zabudowy i organizacji przestrzeni przy zachowaniu – w dobrym bądź niemal nienaruszonym stanie – zasobów przyrodniczych, jakkolwiek ogólna ocena rozwoju obszaru w wymiarze środowiskowo - przestrzennym wskazuje na pogorszenie stanu rzeczy. Czytelna pozostaje organizacja struktury funkcjonalno – przestrzennej oraz współtworzących je systemów sieciowych i orientacja na dominujący ośrodek miejski (Stargard).

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze środowiskowo-przestrzennym ulega największemu, spośród badanych wskaźników obszarowych, pogorszeniu. Dzieje się tak za sprawą pogłębiania negatywnych zjawisk występujących we wszystkich badanych podobszarach tj.: dostępności komunikacyjnej, ładzie i strukturze przestrzennej obszaru, lokalnym środowisku przyrodniczym.

Ryc. 47. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar środowiskowo-przestrzenny.

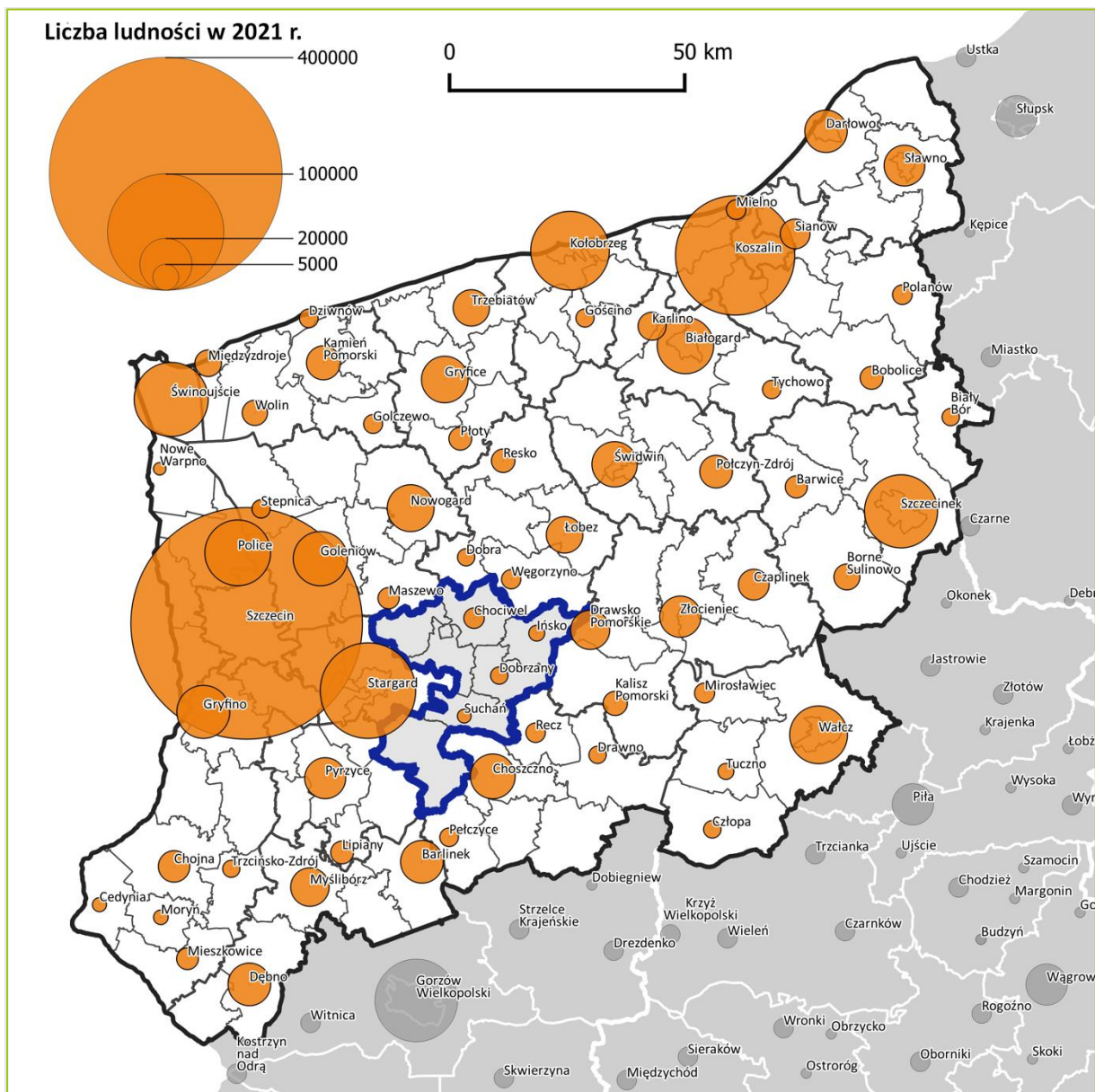
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Partnerstwa: <https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Sytuacja przestrzenna i wynikające z niej przestrzenne uwarunkowania rozwoju Partnerstwa w dalszej części rozdziału zostały zdiagnozowane w oparciu o opracowania własne oraz prace Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie - wyciągi z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, przyjętego uchwałą Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 24 czerwca 2020 r.

3.4.2. Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia w regionie i kraju

Obszar Partnerstwa położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Jednakże spośród gmin powiatu stargardzkiego jedynie miasto i gmina Stargard oraz gmina Kobylanka zostały zaliczone do Obszaru Funkcjonalnego Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego zostało utworzone z pozostałej, niezaliczonej do SOM, części powiatu, co nie koresponduje z oczywistymi powiązaniem funkcjonalnymi występującymi w ramach powiatu.

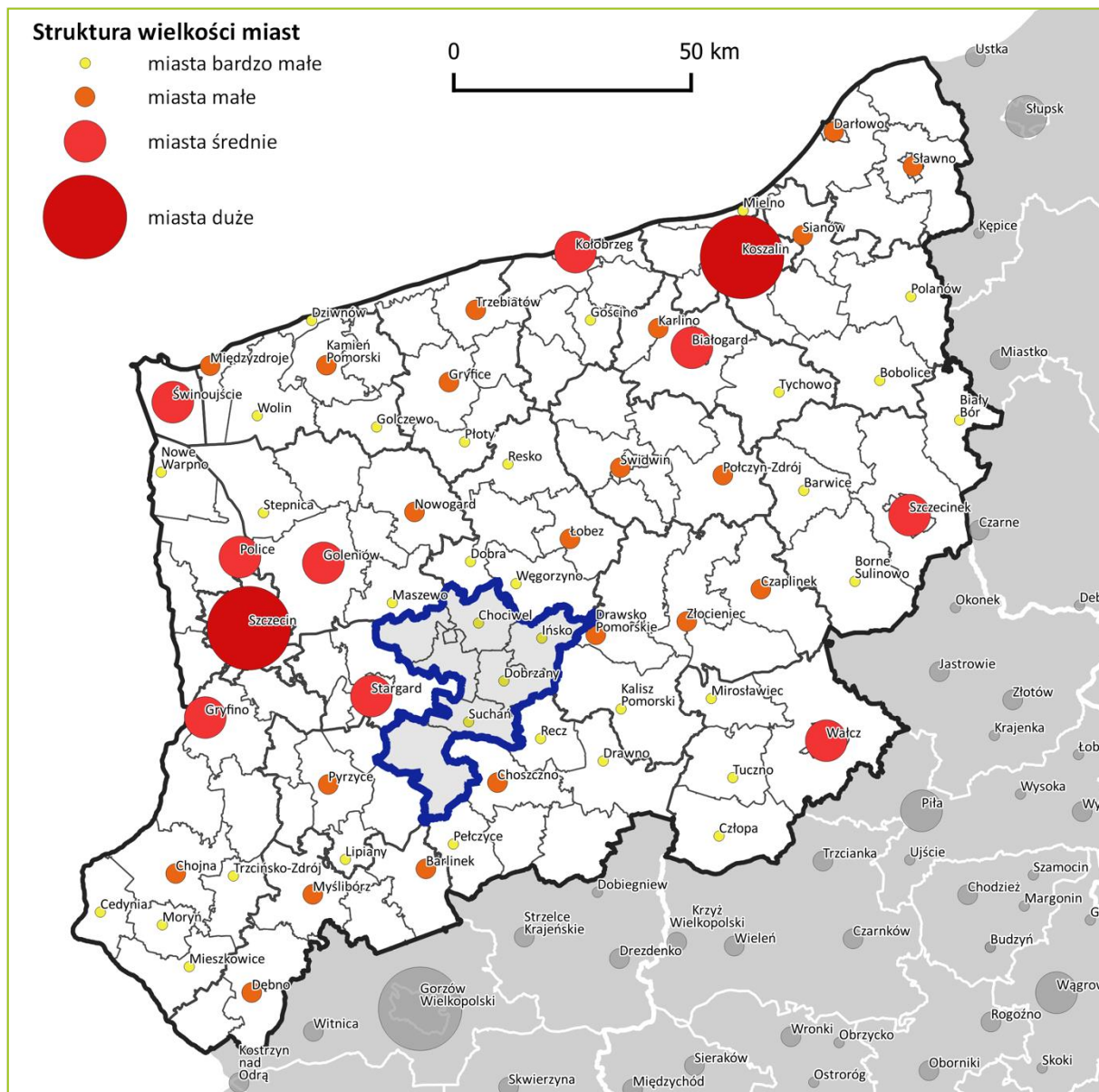
Ryc. 48. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa według liczby ludności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

W obszarze Partnerstwa znajdują się 4 miasta oraz 73 miejscowości wiejskie. Odsetek ludności miejskiej wynosi 27,0 %. Jest znacznie niższy niż wskaźnik krajowy (59,8%) i niższy od wskaźnika dla województwa zachodniopomorskiego (68,1%), które pod tym względem znajduje się na trzecim miejscu w Polsce, po śląskim i dolnośląskim.

Ryc. 49. Rozkład wielkościowy miast w Partnerstwie i w otoczeniu.

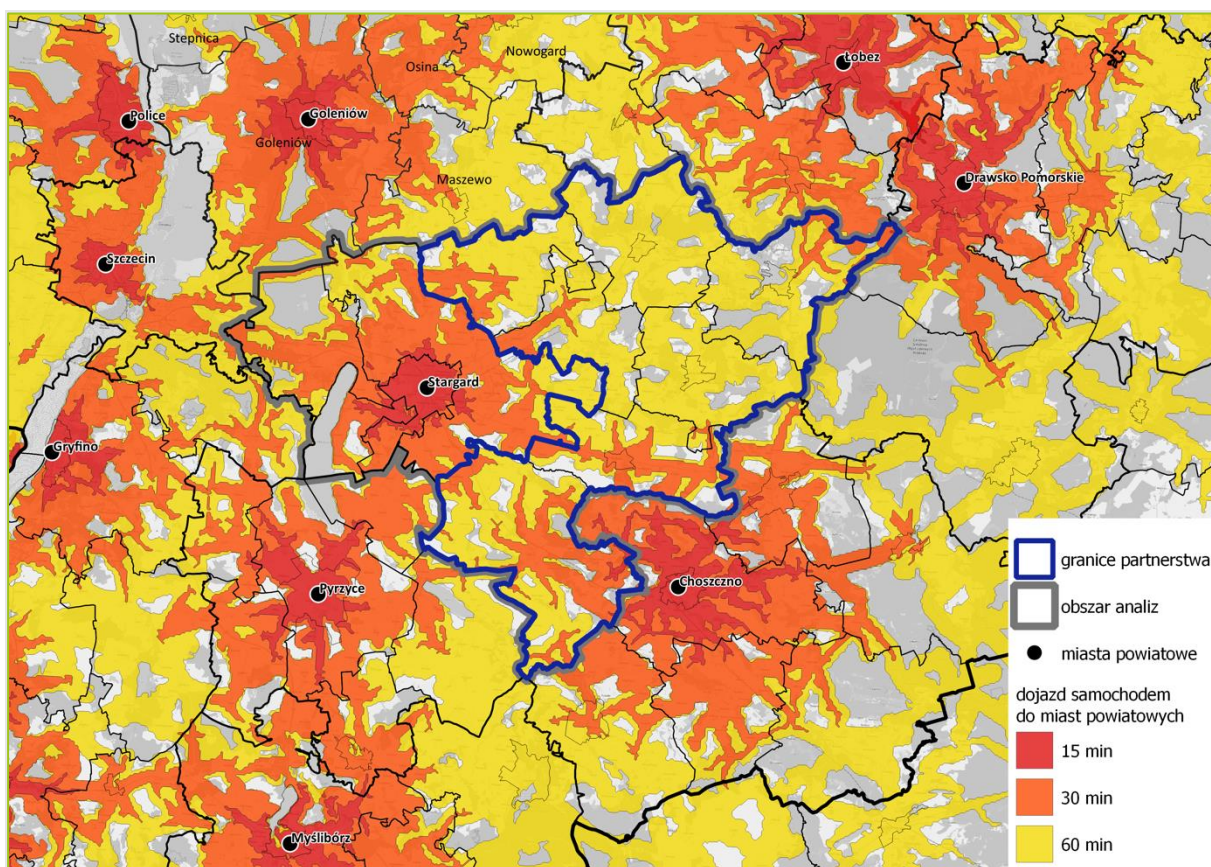
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl

Miasta obszaru Partnerstwa pod względem liczby ludności są niewielkie. Wszystkie miasta obszaru Partnerstwa - Chociwel (3,0 tys.), Dobrzany (2,2 tys.), Ińsko (1,8 tys.) i Suchań (1,4 tys.) - zaliczane są do miast bardzo małych – poniżej 5 tys.

mieszkańców. Na tym tle wyróżnia się wieś Dolice, która w 2019 r. liczyła 2,0 tys. mieszkańców.

Rozkład przestrzenny miast na terenie Pomorza Zachodniego wykazuje charakterystyczne uporządkowanie i regularności - typowe dla układów osadniczych, które wykształciły się w tej części Europy, w regionach rolniczych o w miarę równinnym ukształtowaniu terenu. Czytelny jest wyraźny, hierarchiczny układ miast, miasteczek i ośrodków gminnych, pełniących funkcje ośrodków usługowych, zaspokajających potrzeby mieszkańców otaczających je obszarów. Stargard (67,2 tys. mieszkańców) jest jednym z czterech miast średnich otaczających stołeczny Szczecin (394,5 tys. mieszkańców) w odległościach ok. 20-40 km, natomiast stolicami gmin wokół Stargardu są bardzo małe miasteczka lub duże wsie (1-3 tys. mieszkańców) rozłożone równomiernie w odległościach 15-20 km.

Ryc. 50. Dostępność czasowa Stargardu i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Zasięg obsługi Stargardu – stolicy powiatu – w zakresie zadań realizowanych przez samorząd powiatowy odpowiada granicom powiatu. Zasięg oddziaływania w sferze pozostałych usług uzależniony jest od dostępności konkurencyjnej oferty usługowej sąsiadujących miast. Na ryc. 50 przedstawiono analizę dostępności czasowej do

Stargardu i do sąsiednich miast świadczących usługi analogicznego poziomu (poziom ponadpodstawowy). Prawie cała zachodnia część powiatu stargardzkiego leży w zasięgu dogodnego 30 min dojazdu do Stargardu, natomiast mimośrodowe, w stosunku do obszaru Partnerstwa, przesunięte na zachód położenie Stargardu powoduje, że czasy dojazdów we wschodniej części Partnerstwa wydłużają się do 60 min i więcej. Z gminy Ińsko szybciej niż do Stargardu można dojechać do Drawska Pomorskiego (11,3 tys. mieszkańców) lub do Łobza (10,0 tys. mieszkańców). Konkurencyjną ofertę usługową dla wschodniej części gmin Dolice i Suchań zapewniają, leżące poza obszarem Partnerstwa, Choszczno (14,9 tys.) – z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15-30 minut.

Odległość drogowa stolicy powiatu Stargardu do Szczecina, stolicy województwa (394,5 tys. mieszkańców), wynosi 43 km, a czas przejazdu samochodem wynosi ok. 40-45 min. Dogodne połączenia kolejowe zapewniają dojazd pociągiem ze Stargardu do Szczecina w czasie 35-40 min. Natomiast dojazd do Szczecina z obszaru Partnerstwa jest dłuższy od powyższych wartości o ok. 30-60 min. Położenie obszaru daje możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru w ofercie jednodniowej lub weekendowej skierowanej do mieszkańców Szczecina. Wpływa także pozytywnie na dostęp mieszkańców Partnerstwa do usług i miejsc pracy oferowanych przez stolicę województwa.

3.4.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Krajobraz obszaru Partnerstwa ukształtował się pod wpływem kolejnych zlodowaceń, a w szczególności ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Powierzchnia obszaru podnosi się łagodnie w kierunku wschodnim i południowo – wschodnim. Obszar Partnerstwa leży głównie w obrębie trzech mezoregionów: Równin Nowogardzkiej i Pyrzycko-Stargardzkiej oraz Pojezierza Ińskiego.

Równina Nowogardzka, obejmująca północno-wschodnią część obszaru, reprezentuje pofałdowany krajobraz wysoczyzny morenowej. Licznie występują tutaj pagórki i wały morenowe, głównie drumliny i ozy. W środkowej części ma miejsce skupisko jezior, na terenie Partnerstwa m.in. Jezioro Parlińskie, Jezioro Łęczyckie i Piaszno. Najwyższe wzniesienia osiągają ok. 90 m n.p.m. Teren przecina kilka niewielkich rzek, m.in. Krąpiel. Znajdują się tutaj niewielkie kompleksy leśne (głównie lasy mieszane), porozrzucane pośród, stanowiących większość w tej części regionu, pól uprawnych. Dominują gleby biellicowe i płowe. Uprawia się tutaj głównie żyto, ziemniaki, jęczmień, pszenicę, owies.

Równina Pyrzycko-Stargardzka, obejmująca południowo-wschodnią część obszaru, zbudowana jest z iltów i mułków oraz gliny zwałowej; liczne pola drumlinowe; odwadniana przez prawie dopływy Odry – Inę (wraz z Małą Iną) i graniczną Płonię

łączącą jeziora Miedwie i Płoń (poza granicami Partnerstwa). Znajdują się tu urodzajne gleby (czarne ziemie); rozwinięte jest rolnictwo (pszenica, buraki cukrowe).

Pojezierze Ińskie to region z licznymi jeziorami i urozmaiconą rzeźbą terenu ze wzgórzami morenowymi i dolinami rzek. Nazwa pojezierza pochodzi od rzeki Iny, która bierze tu swój początek. Występuje wiele głębokich jezior, największymi na obszarze Partnerstwa są: Ińsko (5,9 km²) - jezioro o niezwykle urozmaiconej linii brzegowej, uchodzące za najpiękniejsze na Ziemi Szczecińskiej - oraz Krzemień i Stubnica. Najwyższe wzniesienie Głowacz osiąga wysokość 180 m n.p.m. Lasy przeważają na południu i na południowym zachodzie od Ińska.

Inne mezoregiony, tj. Równina Drawska na wschodzie oraz Pojezierze Choszczeńskie na południu, zajmują znikome obszary położone na obrzeżach Partnerstwa.

Na terenie Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego powołano następujące formy ochrony przyrody:

- Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:
 - PLB320008 Ostoja Ińska – gm. Ińsko, gm. Chociwel, gm. Dobrzany, gm. Marianowo, gm. Stara Dąbrowa, gm. Suchań,
- Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000:
 - PLH320002 Brzeźnicka Węgorza – gm. Ińsko,
 - PLH320067 Pojezierze Ińskie – gm. Ińsko, gm. Dobrzany,
 - PLH320004 Dolina Iny koło Recza – gm. Suchań,
- Rezerваты przyrody:
 - Dęby Sądowskie – gm. Dolice,
 - Dolina Płoni i Jezioro Miedwie – gm. Dolice,
 - Głowacz – gm. Ińsko,
 - Kamienna Buczyna – gm. Ińsko,
 - Wyspa Sołtyski – gm. Ińsko,
 - Źródliskowe Zbocza – gm. Ińsko,
 - Bórbagno Miałka – gm. Ińsko,
 - Krzemieńskie Źródlika – gm. Ińsko,
 - Gogolewo – gm. Marianowo,
- Parki krajobrazowe:
 - Iński Park Krajobrazowy – gm. Ińsko, gm. Chociwel, gm. Dobrzany,
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:
 - Ostrowie – gm. Ińsko,
 - Parlino-Łęczycza – gm. Stara Dąbrowa,
- 1 stanowisko dokumentacyjne;
- 15 użytków ekologicznych;

- 242 pomniki przyrody (w tym 176 w gminie Stara Dąbrowa (!)).

W PZPWZ wyznaczona została ponadto osnowa geoekologiczna obszaru województwa zachodniopomorskiego, którą tworzą lądowe, wodne i powietrzne korytarze ekologiczne, mające szczególne znaczenie dla gatunków wędrownych, które w naturalny sposób przemieszczają się w celach żerowiskowych/pokarmowych, rozrodczych lub w wyniku prowadzonego trybu życia (wędrowki sezonowe i codzienne). W PZPW wskazano na terenie Partnerstwa 2 regionalne korytarze ekologiczne obejmujące główne doliny rzeczne: rzeki Płoni i rzeki Iny.

Zaproponowano utworzenie nowych form ochronnych uzupełniających dotychczasową sieć obiektów prawnie chronionych – 9 rezerwatów przyrody, z czego 7 na terenie Partnerstwa oraz 6 obszarów chronionego krajobrazu, z czego 5 na terenie Partnerstwa. Lokalizacje proponowanych nowych form ochrony przyrody wskazano na ryc. 51 oraz wymieniono w tabelach 12 i 13.

Tabela 12. Wykaz potencjalnych rezerwatów w powiecie stargardzkim.

L.p.	Nazwa	Cel ochrony	Współrzędne GPS		Stan zachowania walorów przyrodniczych	Zagrożenia	Zalecenia konserwatorskie
			N	E			
POWIAT STARGARDZKI							
GMINA DOBRZANY							
169.	GRZYBIENIOWE JEZIORKO	zachowanie walorów rzadkich zespołów wodnych, szuwarowych, mechowiskowych oraz mszarnych z rzadką i chronioną roślinnością	53.313067 53.311292 53.312639	15.444496 15.447049 15.452941	dobry	zmiana stosunków wodnych	zachowanie dotychczasowych stosunków wodnych; zakaz zalesiania torfowiska; zakaz prowadzenia prac leśnych - wycinania drzew i krzewów nad zbiornikiem i na torfowisku
GMINA DOLICE							
170.	MSZAR W ZIEMOMY ŚLU	zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych ekosystemu bagiennego z pełną serią sukcesyjną zbiorowisk roślinnych	53.193711 53.192712 53.191573	15.305445 15.312481 15.308423	dobry	zmiana stosunków wodnych; wycinka drzew i roślinności; zanieczyszczenie wód – spływ biogenów z pól uprawnych	zachowanie dotychczasowych stosunków wodnych; zakaz wycinki drzew i niszczenia roślinności
GMINA INSKO							
171.	JEZIORO DŁUGIE	zachowanie stanowisk wielu chronionych, zagrożonych i rzadko spotykanych roślin wodnych oraz muraw napiaskowych występujących na zboczach wokół misy jeziora	53.448268 53.443452 53.437471	15.570735 15.605671 15.586218	dobry	obniżenie poziomu wód; zanieczyszczenie wód - spływy powierzchniowe, gospodarka leśna; antropopresja - nadmierna turystyka	zachowanie dotychczasowych stosunków wodnych; zakaz zabudowy i grodzienia; zakaz wycinania drzew nad brzegiem jeziora; zakaz niszczenia roślinności wodnej i nadbrzeżnej; zakaz biwakowania i kąpieli poza miejscami wyznaczonymi
GMINA STARA DĄBROWA							
174.	DOLINA KRĄPIELI PRZY CHLEBOWIE	obiekt cenny ze względu na: piękny krajobraz, dobrze wykształcone zbiorowiska leśne: buczyny <i>Melico-Fagetum</i> i <i>Mercuriali-Fagetum</i> , olsy <i>Carici elongate-Alnetum</i> , łęgi <i>Circeo-Alnetum</i> , obecność wielu cennych gatunków roślin i zwierząt	53.458517 53.464573 53.466415	15.180603 15.229131 15.207300	dobry	gospodarka leśna - zręb zupełny; wycinanie drzew na zboczach; inwestycje degradujące system ekologiczny i krajobraz	zakaz zmiany stosunków wodnych; zakaz wykonywania zrębów zupełnych oraz odnowień gatunkami niezgodnymi z siedliskiem; zachowanie naturalnego układu i składu roślinności; zakaz zabudowy i lokalizacji inwestycji w obrębie rezerwatu; zakaz zmiany form użytkowania gruntów oraz prywatyzacji gruntów
GMINA STARGARD SZCZECIŃSKI							
175.	DOLINA KRĄPIELI	ochrona krajobrazu doliny rzeki Krąpiele, na jej odcinku przełomowym, miejsca występowania zróżnicowanych fitocenoz oraz bogatych populacji chronionych gatunków roślin oraz zwierząt	53.345175 53.332179 53.336319	15.144781 15.131684 15.189506	dobry	regulacja i zanieczyszczenie rzeki; nieprawidłowa gospodarka leśna; wzmożona erozja zboczy wokół rzeki; pożary lasu	zaniechanie gospodarki leśnej; zlikwidowanie punktowych zrębów ścieków; poprowadzenie ścieżek turystycznych w taki sposób by nie powodowały zwiększonej erozji zboczy; zakaz lokalizacji zabudowy
176.	KOSZEWO	zachowanie fitocenoz wodnych, bagiennych i leśnych, tworzących typowy strefowy układ na brzegu i na krawędzi misy jeziora Miedwie, zachowanie procesów torfotwórczych w wapiolubnych, mezotroficznych fitocenozach torfowiskowych	53.264698 53.254994 53.250033	14.905821 14.899972 14.906315	dobry	zmiana poziomu wód w jeziorze Miedwie; zanieczyszczenia wód; degradacja antropogeniczna	utrzymać obecne stosunki wodne; zakaz wycinania drzew i krzewów; kontrola nad wykorzystywaniem rekreacyjnym obiektu; zakaz zabudowy
GMINA SUCHAŃ							
177.	WĄWÓZ KOŁO SUCHANÓWKA	ochrona cennych biotopów wzdłuż źródłiskowego strumienia oraz cenny obszar faunistyczny ze względu na ichtiofaunę	53.275045 53.267028 53.253577	15.392197 15.377673 15.379615	dobry	zmiana użytkowania; obniżenie poziomu wód; dzikie wysypiska śmieci; intensywna gospodarka leśna	zachowanie istniejących stosunków wodnych; zabezpieczenie przed zanieczyszczeniami i niekontrolowaną antropopresją
178.	NOŚOWO	obszar na zboczu doliny Iny z aktywnymi wypływami i wysiękami źródłiskowymi	53.260345 53.261593 53.250633	15.389345 15.424368 15.426718	dobry	obniżenie poziomu wód; dzikie wysypiska śmieci; intensywna gospodarka leśna; chów bydła	zachowanie istniejących stosunków wodnych; zabezpieczenie przed zanieczyszczeniami i niekontrolowaną antropopresją
179.	WAPNICA	kompleks cennych biotopów	53.240429 53.246128 53.245825	15.465768 15.463400 15.469519	dobry	obniżenie poziomu wód; intensywna gospodarka leśna	zachowanie istniejących stosunków wodnych; zabezpieczenie przed zanieczyszczeniami i niekontrolowaną antropopresją

Źródło: Waloryzacja Przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego, 2010, Szczecin, Załącznik nr 9. Wykaz potencjalnych rezerwatów przyrody.

Tabela 13. Wykaz potencjalnych obszarów chronionego krajobrazu w powiecie stargardzkim.

L.p.	Nazwa	Cel ochrony	Współrzędne GPS		Stan zachowania walorów przyrodniczych	Zagrożenia	Zalecenia konserwatorskie
			N	E			
POWIAT STARGARDZKI							
GINA DOLICE							
18.	SĄDÓW- ZIEMOMYSŁ	zachowanie wartościowego krajobrazowo i biologicznie obszaru obejmującego ekosystemy leśne, mszarnie i bagienne z licznymi zbiornikami dystroficznymi i dwoma jeziorami oraz wysokimi walorami kulturowymi, stanowiska chronionych i zagrożonych wyginieciem gatunków fauny i flory	53.200233	15.272597	dobry	zmiana stosunków wodnych; zmiana sposobu użytkowania gruntów; zubożenie bioróżnorodności na skutek intensywnej gospodarki rolnej; niewłaściwa gospodarka leśna; zbyt intensywna turystyka; zanieczyszczenia wód	zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych; zachowanie istniejących stosunków wodnych, zabezpieczenie przed silną antropopresją; zakaz prowadzenia inwestycji zmieniających ukształtowanie terenu; zakaz wycinki zadrzewień i zakrzewień śródpolnych
			53.174787	15.366987			
			53.142005	15.331584			
19.	DOLINA MAŁEJ INY	zachowanie wartościowego krajobrazowo i biologicznie obszaru obejmującego dolinę rzeki wraz z terenami przyległych łąk, lasów, będących miejscem występowania szeregu chronionych, rzadkich i zagrożonych wyginieciem gatunków zwierząt i charakterystycznej szaty roślinnej	53.256755	15.060083	dobry	zmiana stosunków wodnych; zmiana sposobu użytkowania gruntów - zanik gospodarki pastwiskowej i łąkarskiej, przekształcanie użytków zielonych w grunty orne; wypalanie roślinności; regulacja i zanieczyszczenie wód	zachowanie istniejących stosunków wodnych; zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych; zachowanie tradycyjnego sposobu użytkowania terenów nadrzecznych; zabezpieczenie przed silną antropopresją; zakaz wycinki zadrzewień i zakrzewień
			53.194100	15.226608			
			53.130960	15.323119			
20.	BRZEZIŃSKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU	zachowanie wartościowego przyrodniczo obszaru obejmującego urozmaicony geomorfologicznie teren wysoczyzny morenowej z licznymi oczkami będącymi cennymi enklawami bioróżnorodności gatunkowej flory i fauny w rolniczym krajobrazie, a także duże kompleksy jeziorne i obiekty kulturowe	53.144916	15.242560	dobry	zmiana stosunków wodnych; zmiana sposobu użytkowania gruntów; zubożenie bioróżnorodności na skutek intensywnej gospodarki rolnej	zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych; zachowanie naturalnej struktury całego obszaru; zachowanie istniejących stosunków wodnych; zabezpieczenie przed silną antropopresją przez stworzenie odpowiedniej infrastruktury i ograniczenie zabudowy poza istniejącymi miejscowościami; zakaz wycinki zadrzewień i zakrzewień
			53.125040	15.296728			
			53.093408	15.258692			
GINA KOBYLANKA							
21.	ŁĄKI NAD MIEDWIEM	ochrona krajobrazu ekosystemu jeziornego przed przekształceniem i jego degradacją, zachowanie bardzo cennych fragmentów łąk i turzycowisk	53.352965	14.917594	dobry	zmiana formy użytkowania - zakaz przekazywania tych gruntów pod zabudowę lub przekształcanie łąk w grunty orne, odlogowanie i ich zalesianie; zmiana stosunków wodnych	utrzymanie /wprowadzenie gospodarki łąkarskiej; zakaz zabudowy; podniesienie poziomu wód gruntowych
			53.318964	14.928089			
			53.302807	14.866743			
GINY: STARGARD SZCZECIŃSKI, SUCHAŃ, DOLICE							
22.	DOLINA INY	zachowanie krajobrazu dolinnego z istniejącymi panoramami, ochrona cennych gat. roślin i zwierząt, oraz zapobieżenie ich degradacji	53.462637	14.884683	dobry	zanieczyszczenie wody; nadmierna antropopresja	zachowanie istniejących stosunków wodnych; zachowanie istniejącego sposobu zagospodarowania; zabezpieczenie wód przed eutrofizacją i zanieczyszczeniami
			53.280176	15.088005			
			53.245095	15.500083			
GINA SUCHAŃ							
23.	DOLINA PĘZINKI	torfowiskowa dolina rzeki o urozmaiconym krajobrazie i wysokich wartościach przyrodniczych	53.328982	15.340414	dobry	zanieczyszczenia punktowe i obszarowe; zmiana stosunków wodnych; nadmierna zabudowa mieszkalna, zmiana użytkowania terenu	kontrolowanie gospodarki ściekowej i właściwe składowanie odpadów; zachowanie obecnych stosunków wodnych; zakaz zabudowy terenów przylegających bezpośrednio do rzeki i na zboczach doliny; zakaz wycięcia lasów zboczowych; utrzymanie na łąkach i pastwiskach gospodarki ekstensywnej
			53.313976	15.374202			
			53.312923	15.437529			

Źródło: Waloryzacja Przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego, 2010, Szczecin, Załącznik nr 11. Wykaz potencjalnych obszarów chronionego krajobrazu.

Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) to struktury geologiczne lub ich fragmenty wykazujące w skali regionów hydrogeologicznych najwyższą wodoność i zasobność, stanowiące obecnie lub mogące stać się w przyszłości podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców. Na obszarze Partnerstwa, na terenie gminy Stara Dąbrowa, znajduje się częściowo GZWP 123:

- GZWP nr 123 zbiornik międzymorenowy Stargard-Goleniów. Powierzchnia zbiornika wynosi 378 km², w tym proponowany obszar ochronny zbiornika obejmuje powierzchnię 153 km². Zbiornik ten wydzielony został w obrębie czwartorzędowego poziomu wodonośnego. Średnia głębokość ujęć 45 m. Zasoby dyspozycyjne zbiornika ustalone w wysokości 86 707 m³/d. Przeważająca część zbiornika przykryta jest glinami o miąższości od 15 do 50 m, które dają średnią odporność na zanieczyszczenia (izolacja częściowa – czas migracji zanieczyszczeń od 25 do 100 lat). Odporność poziomu na zanieczyszczenia jest niska. Stopień wykorzystania zasobów dyspozycyjnych wg poborów wynosi 23%.

Obszar Partnerstwa cechuje stosunkowo niski poziom degradacji środowiska naturalnego. Wiąże się to z brakiem dużych zakładów przemysłowych i miejsko – wiejskim profilem rozwoju oraz nawiązującymi do niego praktykami w dziedzinie działalności gospodarczej. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych powodowane jest głównie przez bezpośrednią lub pośrednią działalność człowieka, np. rolnictwo, działalność gospodarcza, poziom urbanizacji terenu. Do możliwych zagrożeń mogących wpłynąć na zasoby i jakość wód na terenie gminy należy zaliczyć m.in.: spływ powierzchniowy zanieczyszczeń, obciążonych głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) pochodzenia rolniczego. Zjawisko to jest potęgowane przez nadmierne stosowanie chemicznych środków ochrony roślin oraz ryzyko niewłaściwego wykonywania zabiegów agrotechnicznych.

Ryc. 51. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – ochrona i kształtowanie środowiska.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Formy ochrony przyrody na podstawie ustawy o ochronie przyrody

istniejące	proponowane	
		rezerwy przyrody
		parki krajobrazowe (PK)
		obszary chronionego krajobrazu (OCK)
		Natura 2000 obszary specjalnej ochrony ptaków
		Natura 2000 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty otuliny parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych

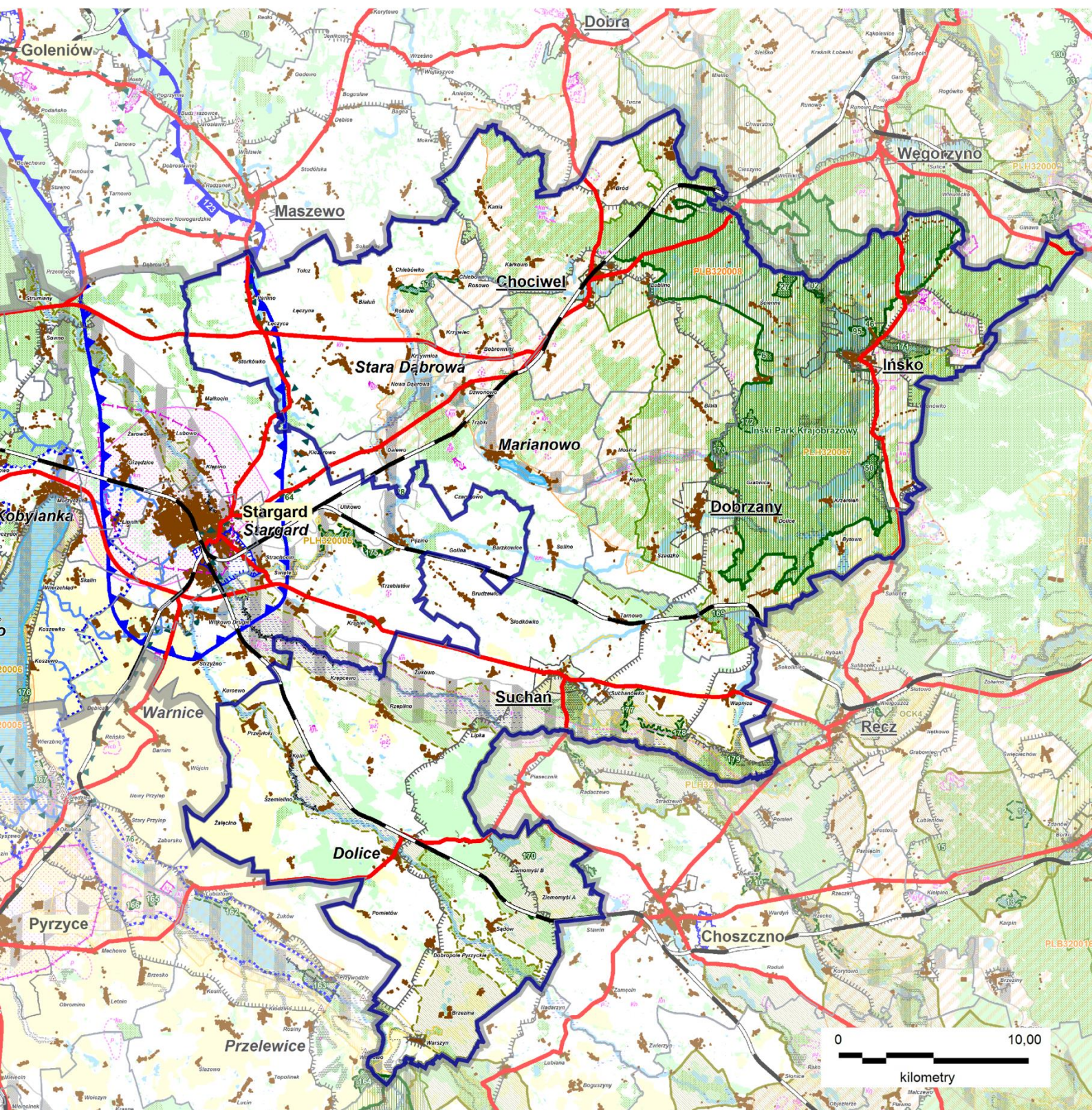
Korytarze ekologiczne

	korytarz powietrzny - sezonowych migracji ptaków o znaczeniu ponadregionalnym
	korytarze lądowe (płatowe) - migracji dużych ssaków o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym
	korytarze wodne - obejmujące doliny rzeczne o znaczeniu regionalnym

Obszary chronione na podstawie innych ustaw i przepisów szczególnych

istniejące	
	lasz ochronne
	leśne kompleksy promocyjne
	kompleksy glebowe o najwyższej przydatności rolniczej (pszenny bardzo dobry i pszenny dobry)
	główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP)
	zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia

Kopaliny		
eksploatowane	nieeksploatowane	
		udokumentowane złoża surowców mineralnych
rodzaj kopaliny:		
<i>m</i> - ropa naftowa	<i>kj</i> - kreda jeziorna	<i>pż</i> - piasek ze żwirem
<i>gz</i> - gaz ziemny	<i>p</i> - piasek	<i>ż</i> - żwir
<i>icb</i> - surowce ilaste	<i>pf</i> - piasek formierski	<i>t</i> - torf
	<i>pk</i> - piasek kwarcowy	<i>wma</i> - wapienie i margle
		<i>kn</i> - kruszywa naturalne
		<i>wl</i> - wody lecznicze
		<i>wt</i> - wody termalne
		istniejące tereny górnice

3.4.4. Zabytki i krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy obszaru Partnerstwa jest materialnym świadectwem bogatej historii tych terenów, wynikiem ścierania się wpływów zachodnioeuropejskich, polskich, skandynawskich. Powiat stargardzki do XVII w., z dramatycznymi przerwami, leżał na zmieniającej się linii pogranicza - Księstwa Pomorskiego (część zachodnia i północna) i Brandenburgii (część wschodnia). O odrębności i specyfice regionu stanowią między innymi układy sieci osadniczej oraz formy rozplanowania miast i wsi stanowiące swoistą kanwę kulturową decydującą o ładzie przestrzennym i krajobrazie regionu.

Miasta Chociwel, Dobrzany i Ińsko to ośrodki o średniowiecznym rodowodzie (proces nadawania praw miejskich od drugiej połowy XIII w. po wiek XIV). Ich układy urbanistyczne zachowały cechy pierwotnego rozplanowania, jednak zabudowa została w znacznym stopniu zniszczona i uległa znacznym przekształceniom. Zachowały się niektóre najbardziej rozpoznawalne obiekty - monumentalny gotycki kościół w Chociwlu, kościół z XVIII w. Dobrzanach, relikty murów obronnych (Ińsko). Suchań, miasto z XV w., zachowało historyczny układ urbanistyczny o kształcie wrzeciona oraz większość zabudowy z dominantą kościoła z XV w.

W kulturowym krajobrazie ruralistycznym obszaru Partnerstwa przeważają wsie średniowieczne, o cechach sięgających czasów ich założenia, z zachowanym owalnym lub wrzecionowatym placem, na którym zazwyczaj wznoszono kościół. Przykładem jest wieś owalnicowa Dolice z dominantą kościoła z XVI w.

Architektura sakralna stanowi jeden z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego regionu. Zachowały się fragmenty zespołu klasztornego dawnego konwentu cysterek w Marianowie, którego dzieje sięgały XIII w. Obok gotyckich kościołów ceglanych w miastach na uwagę zasługują liczne kościoły wiejskie, w tym budowane w technice ryglowej, wznoszone od końca XIV do XIX w. oraz liczna grupa kościołów neostylowych, głównie z drugiej połowy XIX w.

Spośród średniowiecznych zamków na obszarze Partnerstwa żaden nie zachował swej pierwotnej formy i towarzyszących umocnień w postaci fos, wałów, mostów. Zachowały się: baszta „Stary Piotr” zamku Wedłów w Morzycy (gmina Dolice) oraz relikty fundamentów w Szadzku (gmina Dobrzany) i w Krępcewie (gmina Dolice).

Wyróżnikiem regionu jest zachowana w różnym stanie zabudowa rezydencjonalna – dwory i pałace zróżnicowane pod względem czasu powstania, skali i form stylowych wraz z parkami oraz założeniami folwarcznymi. Zachowały się ruiny neogotyckiego pałacu w Karkowie w gminie Chociwel (z parkiem o powierzchni 7,5 ha), dwór w typie willowym w Brodzie w gminie Chociwel (z parkiem w stylu angielskim 3,6 ha).

Wśród pozostawionych w krajobrazie kulturowym budowli, maszyn i urządzeń technicznych, traktowanych jako zabytki techniki z uwagi na historyczne walory i zawartą w nich myśl konstruktorów i budowniczych, na obszarze Partnerstwa należy wymienić młyny wodne w Suchanówku w gminie Suchań (w konstrukcji ryglowej) i w Marianowie (obecnie w ruinie). Zabytkami techniki o najnowszym rodowodzie są wiadukty autostrady, która miała połączyć Berlin z Królewcem. W czasie IIWS budowano odcinek ze Szczecina do Lisowa w gminie Chociwel, gdzie znajduje się jeden ze zrealizowanych wiaduktów.

Do najliczniejszych grup zabytków należą zespoły zieleni komponowanej. Są to, obok parków i ogrodów związanych z założeniami dworsko-folwarcznymi, m.in. cmentarze i aleje przydrożne. Zieleń przydrożna, niekiedy nasadzana w XVIII lub XIX w. jest cennym, choć współcześnie zagrożonym wycinką, elementem krajobrazu kulturowego. Charakterystyczne dla obszarów wiejskich są nasadzenia z drzew owocowych - czereśni, jabłoni, śliw. To także element zanikający, ale waloryzujący zachodniopomorski krajobraz.

W krajobrazie kulturowym województwa zachodniopomorskiego wyróżniono 30 Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych jako zintegrowaną formę ochrony dziedzictwa kulturowego wraz z ochroną wartościowych walorów krajobrazu – zarówno naturalnego, jak i antropogenicznego. Cztery spośród tych obszarów położone są w całości lub w części na obszarze Partnerstwa.

Ryc. 52. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Zabytki i krajobraz kulturowy.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

ZABYTKI I KRAJOBRAZ KULTUROWY

Formy ochrony zabytków

istniejące

proponowane

historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne

parki kulturowe

Krajobraz kulturowy

obszary kulturowo-krajobrazowe (OKK)

Turystyka

istniejące

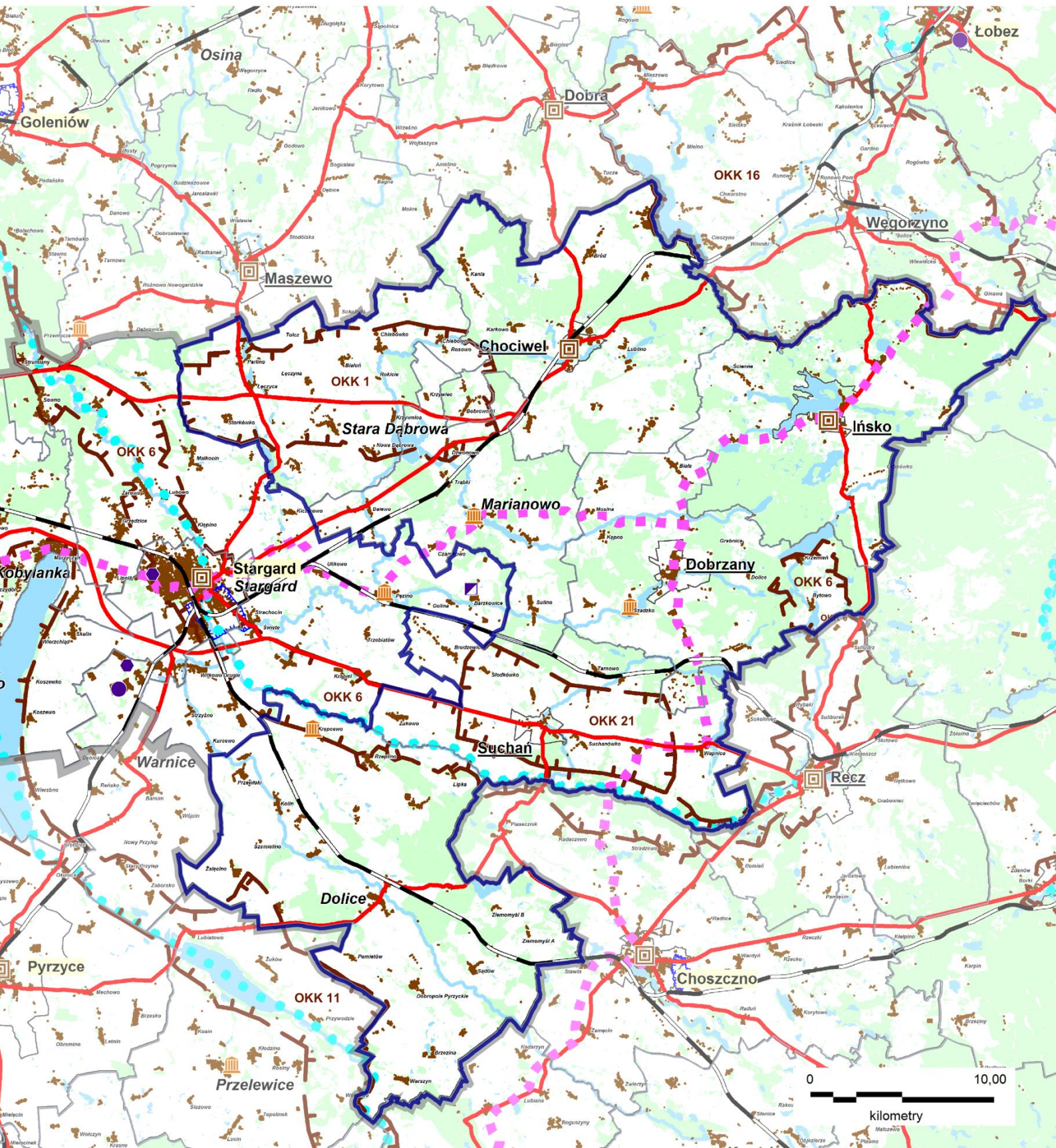
proponowane

sieć priorytetowych tras rowerowych Pomorza Zachodniego

rzeki predisponowane do rozwoju szlaków kajakowych

Są to:

- **OKK1 „Autostrada”** (w granicach gmin: Chociwel, Marianowo, Stara Dąbrowa). Charakterystycznymi elementami, decydującymi o walorach obszaru, są: zespół późnogotyckich kościołów z surowego kamienia z ceglanyymi szczytami zdobionymi blendami, parki z ponad 100-letnimi drzewami oraz dzieło techniki drogowej – niedokończona betonowa autostrada z dwuprzęsłowymi wiaduktami, budowana w latach 30. i 40. XX w., która miała połączyć Berlin i Królewiec. Obszar cechuje krajobraz wysoczyzny morenowej z licznie występującymi na tym terenie unikatowymi ozami i drumlinami;
- **OKK6 „Dolina Iny”** (m.in. w granicach gmin Dolice, Suchań). Obszar z miastami o średniowiecznej metryce lokowanymi nad rzeką Iną i elementami historycznego zagospodarowania związanego z rzeką oraz jej dopływami: młynami, mostami, miejscami dawnych portów na rzece;
- **OKK11 „Dolina Płoni”** (m.in. w granicach gminy Dolice). Obszar krajobrazu doliny rzeki Płoni, na którego krajobraz kulturowy istotny wpływ mieli cystersi po sprowadzeniu się do Kołbacza w 1173 r. Najcenniejszym zabytkiem jest zespół pocysterski w Kołbaczu rozporządzeniem Prezydenta RP uznany za Pomnik Historii;
- **OKK21 „Suchański”** (gmina Suchań). Obszar obejmujący miasteczko Suchań i wsie chłopskie – Sadłowo, Sadłówko, Suchanówko, Nosowo – zespół miejscowości o średniowiecznej metryce z kościołami, posiadających wyraźną ekspozycję w otwartym terenie. Otwarte rolnicze tereny łagodnie pofalowanej Równiny Pyrzycko-Stargardzkiej.

Na ryc. 52 wskazano również przebieg tras rowerowych Pomorza Zachodniego (trasa rowerowa Pojezierzy Zachodnich przebiegająca m.in. przez Choszczno – Dobrzany – Ińsko - Drawsko Pomorskie wraz z łącznikiem Dobrzany – Marianowo - Stargard) oraz rzeki predystynowane do rozwoju szlaków kajakowych (rzeka Ina).

3.4.5. Transport i komunikacja

Podstawowy układ drogowy obszaru Partnerstwa i powiatu stargardzkiego - szkielet tworzą trasy o charakterze tranzytowym:

- DK10 / S10 – droga krajowa klasy GP / budowana droga krajowa ekspresowa (docelowo w klasie S na całej długości): Szczecin – Stargard – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płońsk – (Warszawa), łącząca aglomeracje: szczecińską, bydgosko-toruńską oraz warszawską; biegnie równoleżnikowo przez środek powiatu; zrealizowany fragment drogi ekspresowej S10 omija obwodnicowo miasto Stargard, jej dalszy przebieg planowany jest w nawiązaniu do istniejącej DK10;

- DK20 – droga krajowa klasy G: Stargard – Chociwel – Szczecinek – Kościerzyna – Gdynia – (Gdańsk) łączy Pomorze Zachodnie z Pomorzem Gdańskim i dalej pośrednio z Warmią i Mazurami.

W ciągu drogi krajowej nr 10 przebiega obwodnica Stargardu dzięki dwóm pasmom w obu kierunkach, droga nr 10 zapewnia komunikację w kierunku zachodnim z portem w Szczecinie i za pośrednictwem autostrady A6 z zachodnią granicą Polski. Natomiast w kierunku wschodnim w stronę Bydgoszczy łączy się z siecią dróg krajowych.

Spośród szlaków drogowych szczególne znaczenie dla dostępności obszaru Partnerstwa ma droga ekspresowa S3, która tworzy swoisty kręgosłup transportowy zachodniej Polski, rozpoczynając się od Świnoujścia na północy, biegnąc dalej na południe obok Gorzowa Wielkopolskiego, Zielonej Góry oraz Legnicy kończy się – na polskim odcinku – przy granicy z Czechami. Jest częścią trasy E65, która rozpoczynając swój bieg w szwedzkim Ystad przecina Europę Środkową i korzystając z infrastruktury drogowej oraz promowej znajduje swój koniec na greckiej Krecie.

Podstawowy układ drogowy uzupełniają drogi wojewódzkie w klasie G lub Z:

- DW106: Rzewnowo (gm. Kamień Pomorski) – Nowogard – Maszewo – Stargard – Pyrzyce;
- DW122: Krajnik Dolny (gm. Chojna) – Pyrzyce – Dolice – Piasecznik (gm. Choszczno);
- DW142: Szczecin - Łęczyca – Lisowo;
- DW144: Nowogard – Dobra – Chociwel;
- DW151: Świdwin - Łobez - Węgorzyno - Recz - Barlinek - gr. województwa /Gorzów Wielkopolski/.
- DW160: Suchań – Choszczno – Dobiegniew – Drezdenko (woj. lubuskie) – Miedzichowo (woj. wielkopolskie).

Układ infrastruktury kolejowej na obszarze powiatu tworzą linie kolejowe:

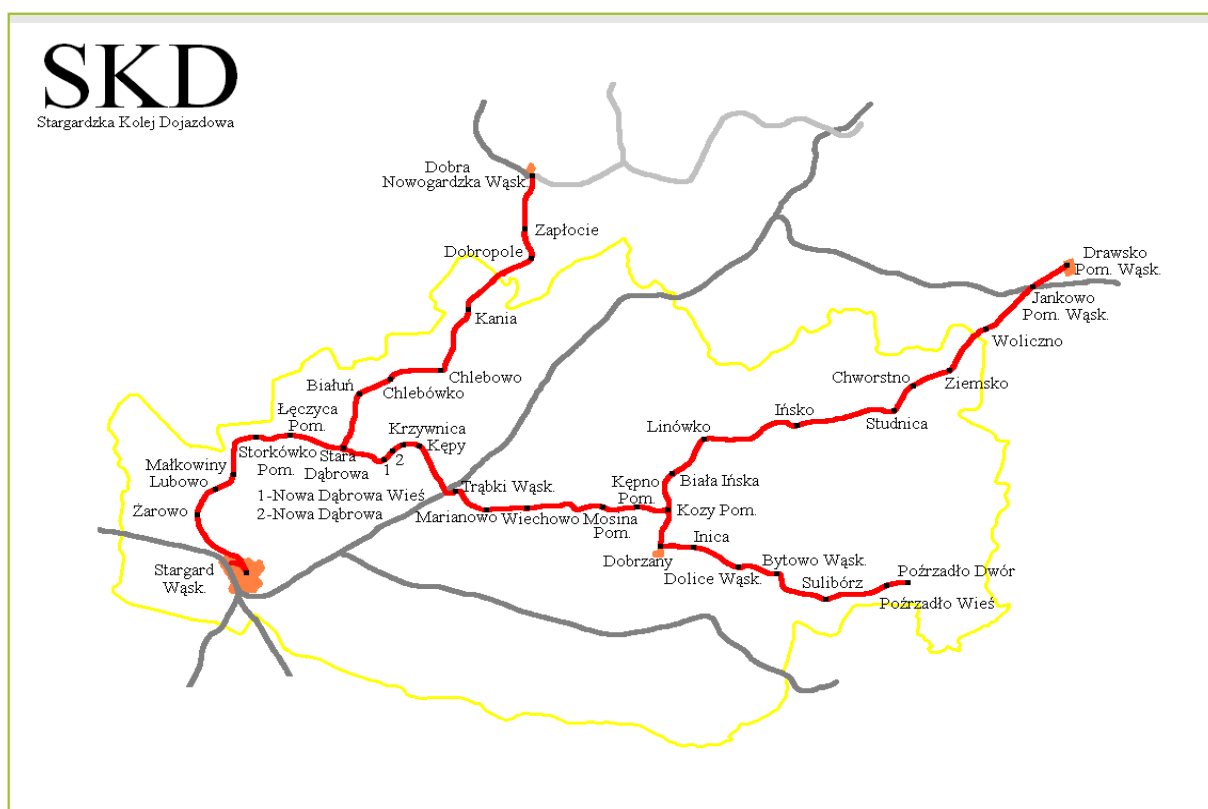
- nr 202: jedno- i dwutorowa, zelektryfikowana, pierwszorzędna linia kolejowa znaczenia państwowego na trasie: Gdańsk Główny – Gdynia – Stargard, umożliwia dalsze połączenie do Szczecina (magistrala E59). Dostęp do linii poprzez przystanki: Chociwel, Lisowo, Trąbki, Gogolewo oraz w gm. Stargard: Ulikowo, Stargard;
- nr 351 (E59) dwutorowa, zelektryfikowana magistralna linia kolejowa na trasie: Poznań Główny - Szczecin Główny przechodząca przez Dolice i Stargard. Jest to obecnie jedna z najważniejszych i najbardziej użytkowanych

linii kolejowych województwa (połączenia kolejowe na linii Szczecin-Poznań-Warszawa). Dostęp do linii kolejowej poprzez przystanki: Ziemomyśl, Dolice, Morzyca, Kolin oraz w gm. Stargard: Witkowo, Stargard;

- nr 403 drugorzędna, jednotorowa linia kolejowa na trasie Ulikowo (stacja na linii 202) – Piła, przechodząca równoleżnikowo przez centrum Partnerstwa. Linia niezelektryfikowana, będąca istotnym szlakiem kolejowym województwa na osi zachód-wschód. Dostęp do linii poprzez przystanki: Ulikowo, Pęzino, Barzkowice, Sulino, Tarnowo Pomorskie, Ognica.

W odniesieniu do infrastruktury kolejowej należy zwrócić uwagę na nieskutecznie jak dotąd plany reaktywowania połączeń wąskotorowej Stargardzkiej Kolei Dojazdowej, kursującej niegdyś na trasach: Stargard – Stara Dąbrowa – Kozy Pomorskie – Ińsko – Drawsko Pomorskie, z odgałęzieniami: Stara Dąbrowa – Dobra Nowogardzka i Kozy Pomorskie – Pożrzadło Dwór.

Ryc. 53. Schemat Stargardzkiej Kolei Dojazdowej.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stargardzka_Kolej_W%C4%85skotorowa

Powiat Stargardzki jest właścicielem zabytkowej kolei wąskotorowej Stargard – Ińsko, wpisanej do rejestru zabytków. Towarzystwo Stargardzka Kolej Dojazdowa podpisało w roku 2020 umowę dzierżawy działek wraz ze znajdującym się na nich torowiskiem. Tym samym możliwa stała się statutowa działalność Towarzystwa,

które zabiegało o ochronę i opiekę nad tym, co jeszcze zostało ze stargardzkiej kolei wąskotorowej, nieczynnej od 2001 r. Towarzystwo Stargardzka Kolej Dojazdowa planuje uruchomić oraz utrzymać turystyczny ruch drezynowy na odcinkach, które technicznie nadają się jeszcze do wykorzystania. Chodzi głównie o trasę ze Stargardu do Małkocina. Zamierza też uchronić torowisko przed dalszą dewastacją i zniszczeniem. Towarzystwo deklaruje także podjęcie starań, których celem ma być adaptacja dawnego budynku stacji do funkcji edukacyjno-muzealnych.

Analizy ekonomiczne i społeczne ujawniają wyraźny związek pomiędzy rozwojem gospodarczym a jakością infrastruktury transportowej i działalnością transportową dotycząc przewozu osób, zarówno w skali regionalnej, jak i lokalnej. Pojęcie rozwoju uwzględnia uzgodniony i powszechnie akceptowany, a w zamyśle i literze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 11) jedyny możliwy model rozwoju zrównoważonego. Z kolei według standardów przyjmowanych przez instytucje wspólnotowe transport zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju nie może zagrażać długoterminowej równowadze ekologicznej, zaspakaja podstawowe potrzeby związane z mobilnością (w szczególności dojazd do pracy czy też dostęp do usług prywatnych i publicznych), wreszcie spełnia zasadę równości między- i wewnątrzpokoleniowej (rozumianej nie jako równość wyników, ale równy dostęp do określonego minimalnego poziomu mobilności). Założenia te realizowane są w systemach transportu publicznego, w myśl definicji Ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, w art. 4 jest zdefiniowanego w następujący sposób: „publiczny transport zbiorowy – powszechnie dostępny regularny przewóz osób wykonywany w określonych odstępach czasu i po określonej linii komunikacyjnej, liniach komunikacyjnych lub sieci komunikacyjnej”.

Cechą charakterystyczną Partnerstwa jest ulokowanie w przestrzeni, przez którą przebiegają istotne kolejowe szlaki transportowe. Obecna oferta transportu kolejowego na liniach kolejowych 202, 351 i 403 jest dosyć szeroka, zwłaszcza w sezonie letnim. Według stanu na dzień 01.03.2023 trasa Szczecin – Stargard – Choszczno – (Poznań) obsługiwana była przez 10 par pociągów regionalnych (+4 pary pociągów IC), trasa Szczecin – Stargard – Chociwel – (Koszalin) obsługiwana była przez 13 par pociągów regionalnych (+8 par pociągów IC), a trasa Szczecin – Stargard – Ulikowo – (Piła) przez 8 par pociągów regionalnych dziennie (przewozy regionalne REGIO).

Ryc. 54. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Transport i komunikacja.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Drogowy

istniejące	w realizacji	projektowane/planowane	
			drogi ekspresowe (S)
			pozostałe drogi krajowe (GP, G)
			drogi wojewódzkie (GP, G, Z)
			drogi powiatowe
			węzły drogowe

Kolejowy

istniejące projektowane

miedzynarodowe linie kolejowe AGC i AGTC

linie magistralne

linie pierwszorzędne

linie drugorzędne

kolejowe stacje węzłowe / przystanki

zawieszony ruch pociągów pasażerskich

Lotniczy

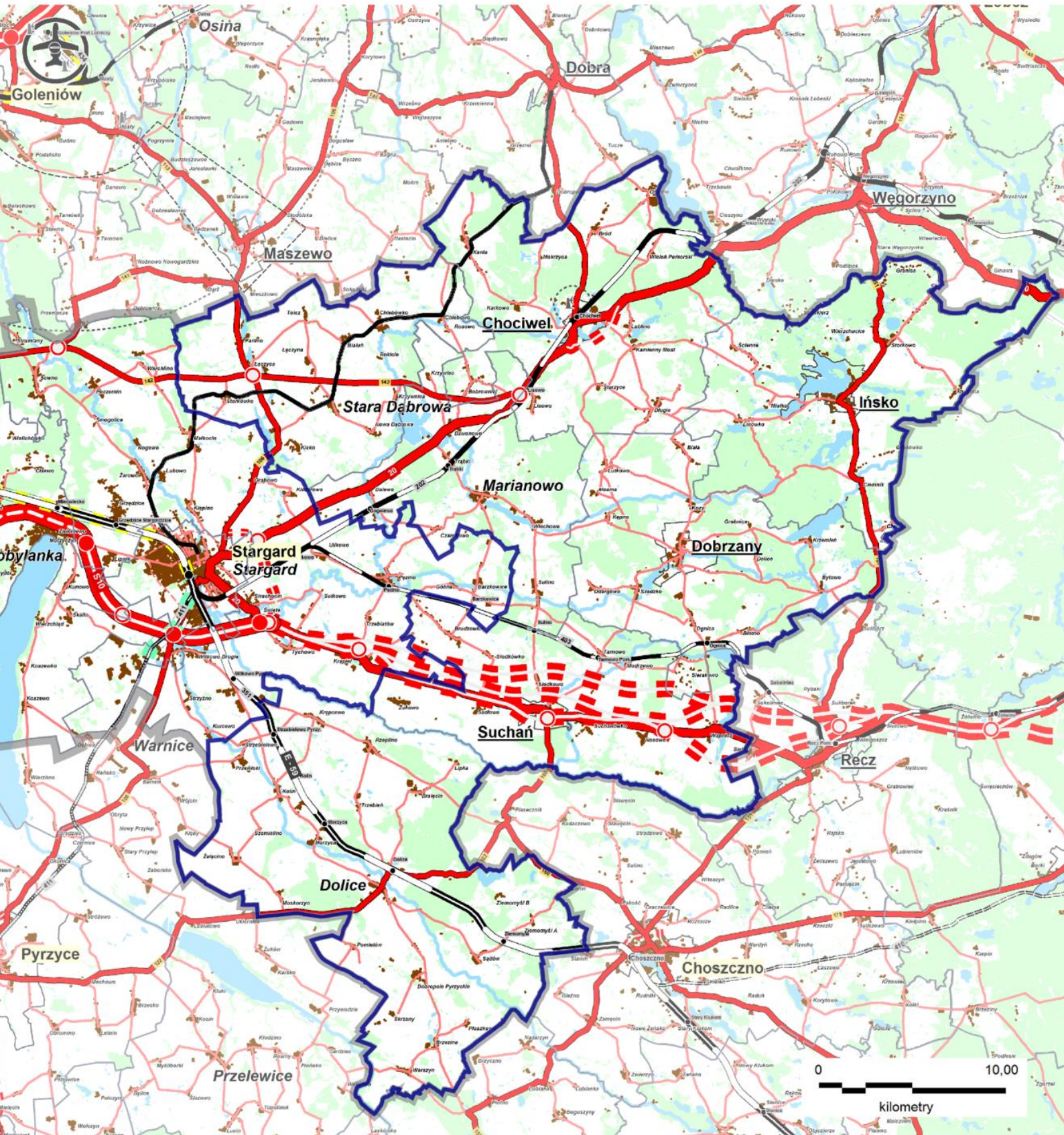
istniejące planowane

miedzynarodowy port lotniczy

Szczecin - Goleniów

lotnicze urządzenia naziemne (LUN),

wraz ze strefami ograniczonej zabudowy

Tym samym mieszkańcy gmin partnerstwa mają dostęp do oferty przewozowej pozwalającej na podróże zarówno w kierunku wschodnim – w kierunku pojezierzy, jak i w kierunku Szczecina.

Jeśli nawet przez obszar Partnerstwa przebiegają dwie tak intensywnie eksploatowane szlaki kolejowe, to siłą rzeczy z samej istoty transportu kolejowego wynika fakt, że opiera się na infrastrukturze liniowej i na dotarciu pasażerów do punktów dostępowych. Wobec tego zdecydowana większość miejscowości i duża część populacji obszaru nie ma bezpośredniego (związanego z brakiem oddalenia od miejsca zamieszkania i braku konieczności łączenia środków transportu i dokonywania przesiadek) dostępu do tej formy transportu. Nie ma technicznych, organizacyjnych i finansowych możliwości zmiany tego stanu rzeczy. Realnie rozważać można zagadnienie szeroko rozumianej jakości usługi kolejowego transportu publicznego oraz jej integracji z innymi produktami z dziedziny transportowych usług publicznych, dostępnymi w skali lokalnej i dotyczącymi dostępu do stolicy powiatu oraz połączeń w obrębie obszaru Partnerstwa.

Szlak kolejowy Szczecin – Stargard – Choszczno – Poznań jest w ostatnich latach przedmiotem intensywnych prac inwestycyjnych w ramach przedsięwzięcia „Prace na linii kolejowej E59 na odcinku Poznań Główny – Szczecin Dąbie” o wartości ponad 4 miliardy złotych współfinansowanego z instrumentu Unii Europejskiej „CEF” („Łącząc Europę”). Wykonano wygodne dojścia do peronów i antypoślizgową nawierzchnię wraz ze ścieżkami naprowadzającymi dla osób niewidomych i niedowidzących, zamontowane zostały nowe wiaty i ławki, które poprawiły komfort oczekiwania na pociąg oraz jaśniejsze LED-owe oświetlenie. Wykonano wyższe, szersze i dłuższe perony ułatwiające pasażerom wsiadanie i wysiadanie z pociągów, dostosowane do potrzeb osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Modernizacja dotyczyła m.in. obiektów w Dolicach, Morzycy i Kolinie.

Te modyfikacje wpływają pośrednio na podniesienie dostępności i atrakcyjności kolei jako środka transportu, także w ten sposób, że zwiększają poczucie bezpieczeństwa, możliwości powoływania do życia systemów organizacji i wsparcia przesiadek, przewozu rowerów. Po zakończeniu inwestycji przewidzianej na koniec 2023 roku skróci się czas przejazdu między Poznaniem a Szczecinem (dla najszybszych pociągów pokonujących tę trasę z prędkością 160 km/h pokonanie dystansu między oboma miastami zajmie czas poniżej 2 godzin). Zwiększy się przepustowość linii - możliwy będzie przejazd większej liczby pociągów i uruchomienie dodatkowych połączeń dalekobieżnych oraz regionalnych.

Wpłynie to na zwiększenie atrakcyjności obszaru Partnerstwa dla obecnych i przyszłych mieszkańców w kontekście dostępności do zewnętrznych rynków pracy i usług wyższego rzędu. W przypadku mieszkańców gmin Chociwel i Dolice dostępność połączenia kolejowego już obecnie znacząco rozszerza spektrum

możliwości dostępu do edukacji, funkcjonowania na rynku pracy i korzystania z podstawowych usług publicznych, co jest w szerokim stopniu wykorzystywane.

Dla pozostałej części obszaru Partnerstwa najważniejsze znaczenie ma publiczny transport drogowy. Komunikacja publiczna organizowana przez gminy ma charakter związany przede wszystkim z organizacją przewozów szkolnych i odbywa się na trasach podporządkowanych dowozom uczniów. W efektywnej organizacji różnorodnych opcji transportu zbiorowego pomagają działające od 1 lutego 2019 roku Zintegrowane Centrum Przesiadkowe w Stargardzie. Usytuowane w sąsiedztwie dworca kolejowego w centrum miasta pozwala pasażerom na korzystanie z oferty wielu przewoźników w jednym miejscu jednocześnie zapewniając komfortowe warunki oczekiwania na autobus. Z perspektywy przewoźników ważne jest oddanie zaplecza w postaci stanowisk przystankowych oraz stanowisk umożliwiających zaparkowanie pojazdów.

Poniżej przedstawiono miejscowości skomunikowane ze Zintegrowanym Centrum Przesiadkowym wraz z obsługującym je przewoźnikiem (w oparciu o „Rynek pracy subregionu stargardzkiego. Zdolności adaptacyjne i potencjał rozwoju”, ManpowerGroup):

1. Dolice
 - ▶ **Transa:** Strzebielewo, Kolin, Dolice, Morzyca, Dobropolce, Pyrzyckie, Brzezina, Żalęcino, Moskorzyn,
 - ▶ **Styl-Bus:** Dolice, Brańcin, Rzeplino, Krępcowo, Strzebielewo, Przewłoki.
2. Kobylanka
 - ▶ **Transa:** Kobylanka, Motaniec,
 - ▶ **Borys Bus:** Kobylanka, Motaniec,
3. Stargard
 - ▶ **Styl-Bus:** Grabowo,
 - ▶ **UT Lilia Szurgot:** Ulikowo, Pęczino, Trzebiatów, Barzkowice, Golino, Kiczarowo, Kurcewo, Strzyżno,
 - ▶ **FU-H Fedeńczak:** Kiczarowo, Grabowo,
 - ▶ **Usługi przew. K. Dąbek:** Strachocin, Święte, Tychowo, Krąpiel, Barzkowice,
 - ▶ **Magdalena Fedeńczak:** Grabowo,
 - ▶ **Bonczał:** Strachocin, Święte, Tychowo, Krąpiel, Żukowo.
4. Stara Dąbrowa
 - ▶ **Styl-Bus:** Kicko, Stara Dąbrowa, Nowa Dąbrowa, Łęczyna, Tolcz, Białuń, Chlebowo, Chlebówko, Rokicie, Krzywnica,
 - ▶ **FU-H Fedeńczak:** Kicko, Moskorze, Załęczce, Łęczycza, Parlino, Stara Dąbrowa, Nowa Dąbrowa, Krzywnica, Rokicie, Chlebówko, Chlebowo

- ▶ **Usługi przew. K. Dąbek:** Sadłowo, Suchań, Tarnowo, Suchanówko, Nosowo, Wapnica.
5. Suchań
- ▶ **UT Lilia Szurgot:** Brudzewice, Słodkówko,
 - ▶ **Usługi przew. K. Dąbek:** Sadłowo, Suchań, Tarnowo, Suchanówko, Nosowo, Wapnica.
6. Marianowo
- ▶ **UT Lilia Szurgot:** Sulino,
 - ▶ **FU-H Fedeńczak:** Dzwonowo, Dalewo, Gogolewo,
 - ▶ **Usługi przew. K. Dąbek:** Gogolewo, Dalewo, Czarnkowo, Marianowo, Wiechowo.
7. Chociwel
- ▶ **UT Lilia Szurgot:** Bobrowniki, Bród, Długie, Kania, Kamienny Most, Oświno, Starzyce, Karkowo, Lublino, Lisowo, Wieleń Pomorski,
 - ▶ **FU-H Fedeńczak:** Kamienny Most, Chociwel, Lisowo, Kania, Karkowo.
8. Ińsko
- ▶ **FU-H Fedeńczak:** Ińsko, Miałka, Ścienne.
9. Dobrzany
- ▶ **Usługi przew. K. Dąbek:** Szadzko, Dobrzany, Kępno.

W systemie drogowych przewozów pasażerskich nadal dominuje transport zbiorowy organizowany przez prywatnych przewoźników koncesjonowanych przez władze stosownego szczebla samorządowego (wydawane zezwolenia na obsługę linii transportowych). To oni stanowią ogniwo łączące w największym stopniu lokalne społeczności obszaru Partnerstwa ze Stargardem jako najważniejszym celem lokalnych przejazdów indywidualnych.

W przypadku każdej gminy obszaru Partnerstwa istnieje w istocie odrębny porządek w zakresie organizacji połączeń, stymulowany rachunkiem ekonomicznym i konkurencją rynkową, a w mniejszym stopniu rzeczywistymi potrzebami samych mieszkańców. Trudno w tej sytuacji myśleć o koordynacji rozkładów jazdy i faktycznym zarządzaniu ofertą publiczną w skali całego obszaru Partnerstwa.

Utrzymywanie obecnego stanu rzeczy w zakresie dostępności i efektywności transportu publicznego na obszarze Partnerstwa jest daleko niezadawalające. W województwie zachodniopomorskim – z jego rozległością i stosunkowo niską gęstością sieci osadniczej – dostrzegalne i dokuczliwe jest to, że publiczne sieci transportowe zwłaszcza na obszarach wiejskich generalnie się kurczą. W skali kraju w latach 2014–2017 długość regionalnych linii autobusowych w Polsce zmniejszyła się o 30%. W tym samym okresie w województwie zachodniopomorskim oferta przewozowa regionalnych linii autobusowych skurczyła się o około 40%. Skutkuje to obniżeniem poziomu jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich poprzez coraz

gorszy dostęp do usług transportu publicznego i warunkowanej w dużym stopniu przez te usługi mobilności. W przypadku obszaru omawianego Partnerstwa także miała miejsce daleko idąca redukcja liczby połączeń autobusowych. Najważniejszy przejaw istniejącego deficytu to niezadawalająca dostępność ośrodków miejskich i usług publicznych dla mieszkańców mniejszych i oddalonych od siedzib gmin miejscowości oraz deficyt połączeń w obrębie obszaru Partnerstwa zwiększających integrację wewnątrzobszarową.

Tabela 14. Transport publiczny obszaru Partnerstwa - firmy transportowe świadczące usługi transportu publicznego w gminach obszaru Partnerstwa.

	UT Lilia Szurgot	Usługi przew. K. Dąbek	FU-H Fedeńczak	Bonczał	Transa	Styl-Bus
Chociwel	x					
Dobrzany		x				
Ińsko	x		x			
Suchań	x	x		x		
Dolice	x				x	
Marianowo	x	x	x			
Stara Dąbrowa						x

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały przygotowane przez Bartłomieja Tomasza Michaliszyna.

Pomimo formalnego istnienia oferty transportu publicznego – w formule publicznej i komercyjnej – znaczną część społeczności obszaru Partnerstwa dotyka problem wykluczenia komunikacyjnego. Wynika to przede wszystkim z rzeczywistego braku dostępu do transportu publicznego przez mieszkańców niektórych miejscowości, a z drugiej strony ze słabego dostosowania rozkładów jazdy do potrzeb użytkowników oraz realiów ich życia, takich jak w szczególności wymogi stawiane przez pracodawców. We względnie najlepszej sytuacji w tym względzie są mieszkańcy miejscowości, które mają na swoim terenie przystanki transportu kolejowego oferującego połączenia przez cały tydzień, a także w dni świąteczne. Należy przy tym zauważyć, że gmina Ińsko jest całkowicie pozbawiona publicznego transportu kolejowego.

W skali całego Partnerstwa co najmniej 2000 tysięcy osób mogą mieć trwale ograniczony lub zamknięty dostęp do usług transportu publicznego. Na terenie gminy Chociwel problem wykluczenia komunikacyjnego dotyczy w szczególności mieszkańców Kamionki, Mokrzyca, Sątyrza Pierwszego i Sątyrza Drugiego, w gminie Dobrzany – mieszkańców Białej, Błotna, Bytowa, Dolic, Kóz, Kielna, Krzemienia, Lutkowa, Mosiny, Odgarowa i Sierakowa, w gminie Ińsko – mieszkańców Granicy, Koziej Góry, Okola, Piaszczystego, Nierybna, Waliszewa, Kanic, Wierzchucic i Orzechów, w gminie Suchań – mieszkańców Inin, Modrzewa, Słodkowa i Suchanek, w gminie Dolice – mieszkańców Boguszyca, Pomietowa, Sądowa, Sądówka, Skrzanów, Moglicy, Jarczewa, Lipki, Płoszkowa, Smardynia, Szemielina i Trzebienia, w gminie Marianowo – mieszkańców Kęp.

Mieszkańcy obszaru Partnerstwa zwracają uwagę na problem wzrostu cen biletów w transporcie publicznym oferowanym przez prywatnych przewoźników. Są one warunkowane rosnącymi cenami paliw, wysoką inflacją i kosztami zatrudnienia, które obciążają przedsiębiorców prowadzących działalność transportową i wymuszają podwyżki, ale też odbijają się na dostępności usług – tak transportowych, jak i wszelkich innych – na obszarze Partnerstwa. Należy przewidywać, że dalszy wzrost cen biletów będzie zwiększał wykluczenie komunikacyjne, w szczególności osób mniej zamożnych. Wzrost transferów socjalnych uznawany jest za czynnik w niektórych przypadkach wystarczający dla kupna i utrzymania prywatnych środków transportu i rezygnacji z przewozów publicznych. Ponadto przewoźnicy z obszaru Partnerstwa zwracają uwagę na problem z dostępnością kierowców, odchodzenie z zawodu starszych z nich i braku nowych kadr z powodu wysokich kosztów niezbędnych kursów. Wszystko to przekłada się w konsekwencji na niższą rentowność działalności transportowej i podnoszenie kosztów przewozów lub likwidację połączeń.

Z punktu widzenia sytuacji społeczności obszaru Partnerstwa poważny problem w drodze do poprawy stanu transportu publicznego i koordynacji działań na jego rzecz stanowią uzgodnienia formalne między podmiotami zarządzającymi transportem publicznym i finansującymi go. W skali całego kraju krajobraz instytucjonalny i otoczenie sfery transportu publicznego – zwłaszcza na obszarach wiejskich w Polsce - są niejednorodne.

Poważną trudność nastręcza już zdefiniowanie istniejących ofert usług i określenie luk w tym zakresie. Jednostki samorządu terytorialnego trzech różnych szczebli (starostwo powiatowe, urząd gminy, urząd marszałkowski) są odpowiedzialne za wystawianie zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na przewozie osób w ramach publicznego transportu zbiorowego posiadając uprawnienia do wydawania zezwoleń dla operatorów publicznego transportu zbiorowego w ramach swojej jurysdykcji odwołującej się do granic geograficznych i

administracyjnych. W obowiązującym stanie prawnym zasady organizowania publicznego transportu zbiorowego reguluje przede wszystkim ustawa o publicznym transporcie zbiorowym. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 u.p.t.z. gmina jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego na linii komunikacyjnej albo sieci komunikacyjnej w gminnych przewozach pasażerskich na swoim terytorium. Linia komunikacyjna, która biegnie poza terytorium gminy jest powiatową linią komunikacyjną lub międzygminną linią komunikacyjną (łąząc dwie gminy). W praktyce prowadzi to do daleko idącego rozproszenia strategii i praktyki działania samorządów oraz odpowiadających na ich zapotrzebowanie podmiotów świadczących usługi transportowe. W przypadku każdej gminy istnieje w istocie odrębny porządek w zakresie organizacji połączeń, stymulowany rachunkiem ekonomicznym i konkurencją rynkową, a w mniejszym stopniu rzeczywistymi potrzebami samych mieszkańców. Trudno w tej sytuacji myśleć o koordynacji rozkładów jazdy i faktycznym zarządzaniu ofertą publiczną w skali całego obszaru Partnerstwa.

W dłuższej perspektywie brak dostępności transportu publicznego oraz związane z korzystaniem z niego indywidualne wydatki mogą mieć wpływ na proces wyludniania się obszaru, w szczególności najmniejszych miejscowości leżących w dalszej odległości od miasta. Wykluczenie komunikacyjne zwiększa również możliwość marginalizacji w innych dziedzinach życia społeczno-kulturalnego społeczeństwa.

Uzasadnione jest poszukiwanie rozwiązań polegających na rozwoju współpracy władz samorządowych i administracji państwa na rzecz dofinansowania linii autobusowych oferowanych przez prywatne przedsiębiorstwa. Swego rodzaju antidotum na deficyty w tym zakresie stanowi wsparcie państwa dla lokalnych usług transportu publicznego świadczone w ramach Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych (FRPA) ustanowionego na podstawie ustawy z 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej. W jego ramach dopłaty do kwoty deficytu pojedynczej linii komunikacyjnej przeznaczone jest na dofinansowanie zadań zapewniających funkcjonowanie przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, z wyłączeniem komunikacji miejskiej. Dopłacie ze środków FRPA podlegają linie komunikacyjne niefunkcjonujące co najmniej 3 miesiące przed dniem wejścia w życie ww. ustawy oraz te, na które umowa o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego została zawarta po dniu wejścia jej w życie. Przy wszystkich zastrzeżeniach zgłaszanych przez samorządy względem tego rozwiązania stanowi ono realny instrument wpływania na aktywność samorządu lokalnego w dziedzinie budowy oferty transportu publicznego. Gminy z obszaru Partnerstwa począwszy od roku 2021 składają do Funduszu wnioski i uzyskują z niego dopłaty.

Tabela 15. Transport publiczny obszaru Partnerstwa - wsparcie gmin obszaru Partnerstwa ze środków Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych.

NABÓR	JST	DOPLATA (w zł)	liczba linii komunikacyjnych	łączna długość linii (w km)
2021, II nabór	SUCHAŃ	156 219,00	1	69,20
	DOLICE	439 389,00	2	90,75
	STARA DĄBROWA	271 805,00	1	69,40
	MARIANOWO	221 364,00	1	52,8
2021, III nabór	CHOCIWEL	253 498,80	4	151,14
2022	DOLICE	520 542,00	2	90,78
	STARA DĄBROWA	388 423,20	2	98,57
	SUCHAŃ	249 670,80	3	245,20
	MARIANOWO	195 600,00	2	104,80
	CHOCIWEL	446 040,00	4	137,60
2022, II nabór	IŃSKO	97 536,00	2	76
	SUCHAŃ	113 919,00	1	59,80
2023, I nabór	CHOCIWEL	444 270,00	4	137,60
	IŃSKO	192 768,00	2	76
	MARIANOWO	196 683,60	2	104,80
	STARA DĄBROWA	572 715,60	3	136,57
	SUCHAŃ	487 593,00	4	152,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie.

Wobec słabego zintegrowania usług na stykających się ze sobą trasach zazwyczaj nie ma szans na stworzenie zintegrowanych rozkładów jazdy przewoźników autobusowych ani pasażerskich przewoźników kolejowych. W obrębie powiatu stargardzkiego i na obszarze Partnerstwa – podobnie jak na wielu innych obszarach o zbliżonym charakterze - nie działa ani zintegrowanych opłat między operatorami/środkami transportu, ani tym bardziej mechanizm biletu zintegrowanego. Uzasadniona jest teza, że problem słabego dostępu do usług publicznego transportu zbiorowego na obszarze Partnerstwa analogicznie do innych obszarów wiejskich ma charakter strukturalny, wynika z powiązania i spiętrzenia utrwalonych problemów (słabość ekonomiczna obszaru i funkcjonujących na nim środowisk oraz jednostek samorządu terytorialnego, rozproszenie sieci osadniczej i postępujące problemy demograficzne, wąty rynek pracy) i jako taki nie może być rozwiązany bez wyjścia poza tradycyjne i sztywne rozwiązania.

Coraz trudniejsze będzie utrzymanie schematu regularnych kursów autobusowych. Przeprowadzone dla obszaru dla województwa zachodniopomorskim analizy wskazują, że typowy model całodobowych i całorocznych kursów regularnych na omawianych terenach byłby trudny do utrzymania pod względem ekonomicznym i fiskalnym. Sformułowane zostały propozycje rozwiązania określanego jako „transport na życzenie (ang. DRT, Demand-Responsive Transport). Jest ono stosowane w Europie w celu zapewniania dostępu do usług przewozowych na obszarach wiejskich, ale też obsługuje społeczności miast. DRT realizowany jest zazwyczaj przy pomocy minibusów kursujących bez regularnie rozpisanych tras i rozkładów jazdy. Podstawą jego funkcjonowania jest system rezerwacji usług oparty zarówno na nowoczesnych, jak i tradycyjnych technologiach (np. rezerwacja przejazdu przez telefon stacjonarny).

Elastyczny przebieg tras pozwala objąć usługą mieszkańców rozproszonych na większym obszarze i przy niższej gęstości zaludnienia. W tym podejściu usługi transportowe są „szyte na miarę” potrzeb klientów w zależności od aktualnego zapotrzebowania przebiegi tras i czasy podróży. Eliminowane są „puste” kursy, na które nie ma realnego zapotrzebowania. W założeniu mieszkańcy uzyskują realny dostęp do pewnego zakresu usług, zarazem operatorzy taboru efektywnie wykorzystują sprzęt i czas pracy pracowników, co racjonalizuje rachunek ekonomiczny.

Przy licznych programach pilotażowych na terenie Polski i innych europejskich krajów uwagę zwracają realizacje DRT w dwóch lokalizacjach na terenie kraju. Po pierwszym pod względem chronologicznym krakowskim tele-busie, zainicjowanym w 2007, podobną usługę wprowadził operator transportu miejskiego w Szczecinie w 2017 roku. W obu przypadkach miała miejsce organizacją usług DRT na obszarach miejskich lub około-miejskich, z ich specyfiką istotnie odmienną od uwarunkowań

wiejskich obszarów regionu. Niemniej DRT jest możliwy do zastosowania jako instrument optymalny do zaspokojenia popytu na terenach o niskim dostępie do usług przewozowych, jednocześnie nie może stanowić głównego modelu realizacji usług publicznego transportu zbiorowego na wielką skalę.

W ramach DRT operatorzy wykorzystywać mogą tabor o mniejszych gabarytach, co przyczynia się wcale do obniżenia wydatków inwestycyjnych i eksploatacyjnych. Biorąc pod uwagę wielkość populacji obszaru Partnerstwa i skalę przejazdów podejmowanych w wymiarze lokalnym tego rodzaju pojazdy powinny zaspokoić istniejące potrzeby. Dedykowane dla DRT systemy rezerwacji i usług dyspozytorskich koordynujących przebieg tras i zgłoszenia pasażerów są zarządzane przez władze i realizowane z minimalnym obciążeniem kadrowym.

Szybko zwiększają się perspektywy wykorzystania nowoczesnych technologii w zakresie rezerwacji internetowych i lokalizowania pojazdów, wyposażania ich w systemy informacji w czasie rzeczywistym, przy pomocy których zamówienie od klienta jest przekazywane z punktu dyspozytorskiego do kierowcy. Na podstawie powtarzających się przejazdów oraz zamówień dokonanych z dużym wyprzedzeniem wykorzystane systemy mogą umożliwić formułowanie i stosowanie „wstępnych” grafików realizowanych tras — tygodniowych lub dziennych. Istotne jest także dotarcie z odpowiednią informacją do odbiorców oferty. Stosowany w Szczecinie system DRT bazuje na wnioskach z wcześniejszych realizacji i uwzględnia szeroko zakrojone publiczne kampanie informacyjne upowszechniające wiedzę o funkcjonalności systemu DRT.

Taki instrument, adaptowany do realiów i możliwości finansowych samorządów z obszaru Partnerstwa może stanowić punkt wyjścia dla tworzenia rozwiązania problemu efektywności wewnątrzobszarowego transportu publicznego.

Transport lotniczy. Na obszarze powiatu nie działają obecnie żadne porty lotnicze. Najbliższym dostępnym lotniskiem jest Port Lotniczy Szczecin-Goleniów.

3.4.6. Infrastruktura techniczna i OZE

Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru Partnerstwa i powiatu, w zasadniczym stopniu, zapewnia krajowy system energetyczny. Podstawowym dostawcą energii elektrycznej w województwie jest Zespół Elektrowni Dolna Odra, elektrownia szczytowo-pompowa Żydowo oraz odnawialne źródła energii (OZE pokrywają ponad 80% zapotrzebowania energetycznego województwa), głównie elektrownie wiatrowe. Przez obszar Partnerstwa przebiega linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Dunowo (k. Koszalina) – stacja zasilająca 400/220/110 kV Morzyczyn (gm. Kobylanka) – stacja zasilająca 400/220 kV Krajnik (gm. Gryfino); dwie linie 220 kV: z Morzyczyna przez Stargard do stacji zasilającej 220/110 kV Wolin i z Morzyczyna przez Stargard i Goleniów do stacji 220/110 kV Police oraz 3 linie 110 kV. Główne stacje elektroenergetyczne 110/15 kV zasilające układ średniego napięcia, zlokalizowane są w Chociwlu, Dolicach i Stargardzie (2 stacje, planowana kolejna).

Wzrost zainteresowania generacją prosumencką z mikroźródeł na całym obszarze województwa zachodniopomorskiego wskazuje na konieczność przebudowy sieci średniego i niskiego napięcia, głównie na obszarach gmin wiejskich oraz mniejszych miast. Przewidywany rozwój elektromobilności wymaga budowy sieci punktów ładowania pojazdów elektrycznych.

Dostęp do gazu sieciowego na terenie powiatu zapewniają gazociągi wysokiego ciśnienia DN > 500 mm łączące południe kraju z terminalem LNG w Świnoujściu i podmorskim gazociągiem Baltic Pipe oraz z odbiorcami, przebiegające na trasach: południe Polski – Goleniów – Świnoujście z odgałęzieniem w Goleniowie (gdzie znajduje się Tłocznia Gazu Goleniów) w kierunku Płoty – Niechorze (Baltic Pipe) oraz Płoty – Pomorze Zachodnie.

Z kierunku Gorzowa Wlkp. przez Stargard – Goleniów przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 500 do Polic i do Płot, a na trasie Stargard – Recz – Piła gazociąg wysokiego ciśnienia DN 250.

Stacje gazowe umożliwiające redukcję ciśnienia i dalsze rozprowadzanie gazu do odbiorców znajdują się w Reczu, Choszcznie, Przywodziu, Przewłokach, Dąbrowicach.

Należy wskazać, że przebiegająca przez powiat infrastruktura przesyłowa ma strategiczne znaczenie w kontekście wzrostu znaczenia terminala LNG w Świnoujściu oraz zakończenia budowy gazociągu podmorskiego Baltic Pipe, który łączy systemy przesyłowe gazu ziemnego Polski i Danii. We wrześniu 2022 roku nastąpiło oficjalnie otwarcie gazociągu Baltic Pipe, a w listopadzie 2022 gazociąg osiągnął pełną przepustowość.

Projekt Baltic Pipe stworzył nowy korytarz dostaw gazu na rynku europejskim. Inwestycja umożliwi transport gazu z Norwegii na rynki duński i polski, a także do użytkowników końcowych w sąsiednich krajach. Równocześnie Baltic Pipe pozwala na przesył gazu z Polski do Danii.

Obecnie 67% terytorium województwa zachodniopomorskiego jest już zgazyfikowane (średnia ogólnopolska to 57%). Do miejsc poza zasięgiem tradycyjnych sieci gazowych Polska Spółka Gazownictwa dostarcza gaz skroplony LNG.

Energetyka odnawialna. Według stanu na dzień 31.12.2021 r. w powiecie stargardzkim moc instalacji wytwarzających energię elektryczną ze źródeł odnawialnych wynosiła 69,1 MW, z czego dominujące znaczenia miała energetyka wiatrowa o łącznej mocy 66,6 MW oraz małe instalacje fotowoltaiczne – 1,6 MW. Mniejsze udziały miały bioenergetyka o mocy 0,7 MW i hydroenergetyka o mocy 0,22 MW. Ponadto funkcjonowały mikroinstalacje fotowoltaiczne tj. instalacje fotowoltaiczne o mocy poniżej 50 kW. Duże perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej wiążą się z podażą gruntów, które mogą być przeznaczane pod uprawy o przeznaczeniu energetycznym.

Energetyka wiatrowa. W powiecie stargardzkim wg IMiGW występują korzystne warunki rozwoju energetyki wiatrowej (III strefa). Pomiary energii wiatru na wysokości 30 m nad poziomem gruntu wskazuje, iż energia wiatru na tym obszarze wynosi ok. 1 250 kWh/m² /rok. Według stanu na III kwartał 2022 r. na terenie powiatu stargardzkiego funkcjonowały 4 farmy wiatrowe o mocy powyżej 1 MW: Dolice, Sądów, Pomietów (gmina Dolice), Tychowo-Stargard (gmina Stargard), Sławno i Brudzewice (gmina Suchań).

Energia słoneczna. Dane IMGW wskazują, że warunki nasłonecznienia w Polsce nie wykazują dużych różnic, a istotne znaczenie mają inne czynniki, w tym lokalizacja wpływająca na naturalne chłodzenie, zwłaszcza w okresie największego nasłonecznienia i możliwość przyłączenia do sieci elektroenergetycznej. Położenie obszaru Partnerstwa jest korzystne w kontekście rozwoju instalacji wykorzystujących energię słoneczną i posiada on potencjał do wykorzystania energii słonecznej na cele c.o. i c.w.u. Uśłonecznienie obszaru w ciągu roku (rozumiane jako liczba godzin z bezpośrednio widoczną tarczą słoneczną) wynosi na tym obszarze około 1 750 - 1 800 godzin i w warunkach polskich należy do wysokich.

Ryc. 55. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Infrastruktura techniczna.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Elektroenergetyka

istniejące	projektowane	
		elektroenergetyczne linie przesyłowe 400kV, 220kV
		elektroenergetyczne linie dystrybucyjne 110kV
		stacje elektroenergetyczne 110/15kV, 220/110kV, 400/220/110kV

Odnawialne źródła energii (OZE)

istniejące	projektowane	
		elektrownie wiatrowe
		instalacje biogazowe
		instalacje spalające / współpalające biomasę
		ciepłownie geotermalne
		farmy fotowoltaiczne - powyżej 0,75 MW

Gazownictwo

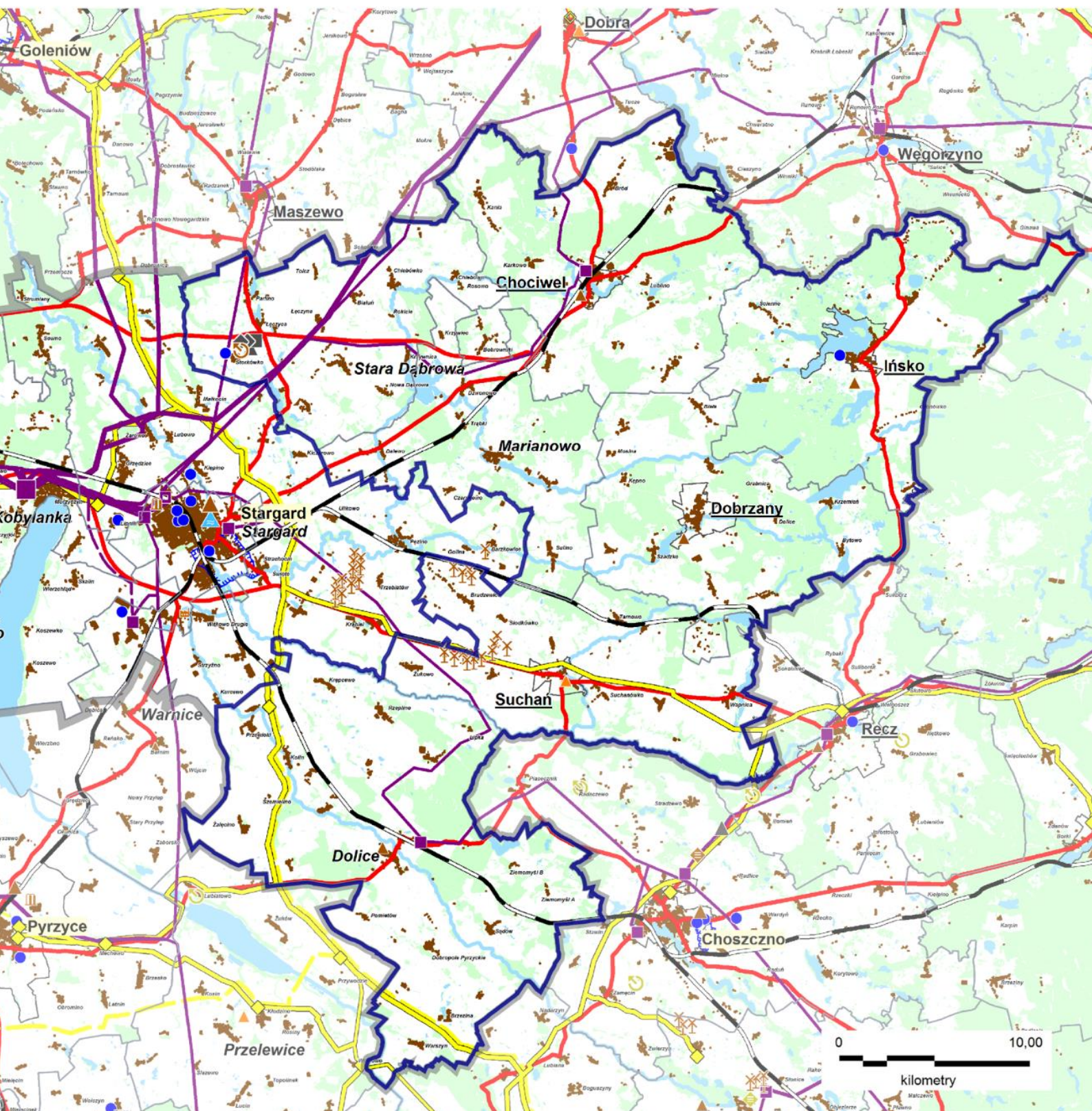
istniejące	projektowane	
		gazociągi wysokiego ciśnienia (gaz wysokometanowy) Dn > 500, Dn 500, Dn < 500
		stacje gazowe (gaz wysokometanowy)

Gospodarka odpadami

	instalacje komunalne do przetwarzania odpadów komunalnych
	instalacje do przetwarzania bioodpadów
	składowiska odpadów komunalnych

Gospodarka wodno-ściekowa

istniejące	proponowane	
		ujęcia wody o wydajności powyżej 100m ³ /h
		strefy ochronne ujęć wody podziemnej obejmujące tereny ochrony pośredniej oczyszczalnie ścieków dla aglomeracji powyżej 100 000 RLM / od 10 000 do 100 000 RLM / poniżej 10 000 RLM

Według stanu na III kwartał 2022 r. na obszarze Partnerstwa funkcjonowało 11 instalacji fotowoltaicznych o mocy rzędu 1 MW, zlokalizowanych w gminach: Chociwel - 5 instalacji, Dolice - 3, Dobrzany – 2 i Stara Dąbrowa – 1. W przygotowaniu są kolejne inwestycje.

Energetyka geotermalna. Powiat stargardzki wg danych Państwowego Instytutu Geologicznego zalicza się do obszarów perspektywicznych dla poszukiwania i ujmowania wód termalnych (Niż Polski – zbiornik kredy dolnej i jury górnej), a tym samym rozwoju geotermii głębokiej. Temperatura wód geotermalnych zlokalizowanych w tym obszarze na głębokości 2000 m p.p.t. wynosi około 80-85°C, przy czym wydobyte wód geotermalnych uznaje się za opłacalne, gdy do głębokości 2 km temperatura osiąga 65°C. Tak jak w całym kraju możliwe jest także wykorzystanie złóż niskotemperaturowych umożliwiającą wykorzystanie tej energii w instalacjach typu „pompa ciepła” służących do ogrzewania domków jednorodzinnych oraz większych obiektów. Takie wykorzystanie naturalnej energii jest aktualnie preferowanym kierunkiem rozwoju w ciepłownictwie.

Bioenergetyka. Na terenie powiatu stargardzkiego zlokalizowana jest biogazownia o mocy poniżej 1 MW (w gminie Stara Dąbrowa) oraz instalacje spalające / współspalające biomasę. Obszar powiatu i Partnerstwa posiada znaczący potencjał energetyczny biomasy (wierzba, słoma), a także pewien potencjał biomasy z odpadów drzewnych oraz znaczący potencjał biogazu z rolnictwa i gospodarki komunalnej. Biomasa, głównie leśna, wykorzystywana jest jako źródło ogrzewania, zwłaszcza na obszarach wiejskich, przy czym systematyczny wzrost kosztu drewna opałowego będzie raczej skutkował stopniowym zanikiem tej technologii.

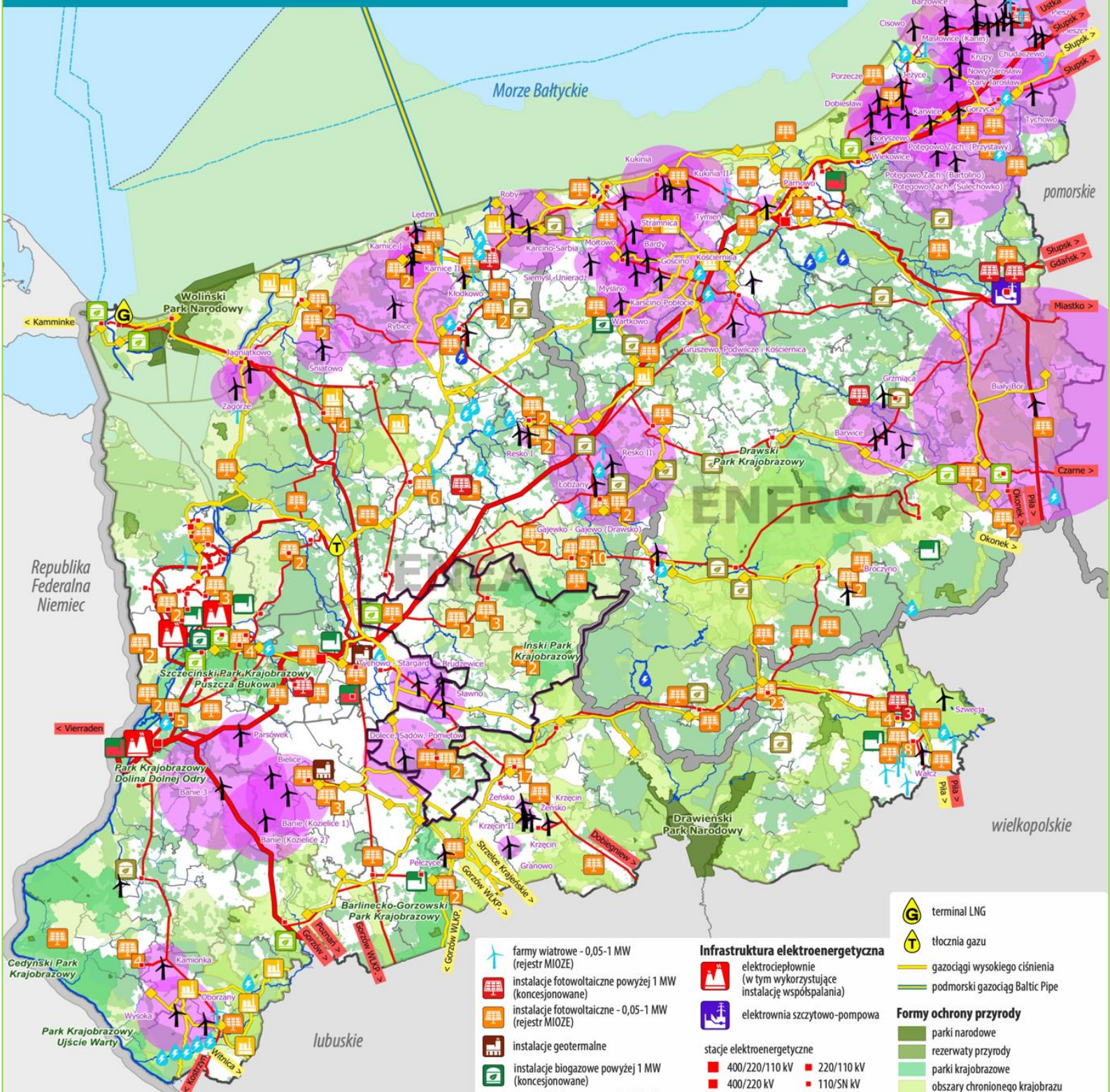
Energetyka wodna. W powiecie stargardzkim działa kilka elektrowni wodnych o małej mocy, które nie są ujęte w rejestrze wytwórców energii w małej instalacji (od 50 kW do 1 MW). Na terenie Partnerstwa występują ograniczone możliwości rozwoju małych elektrowni wodnych w powiązaniu z retencjonowaniem wód.

Ryc. 56. Energetyka odnawialna w województwie zachodniopomorskim, stan III kwartał 2022 r.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z „Karty charakterystyki energetycznej województwa zachodniopomorskiego, III kwartał 2022 r.”

ENERGETYKA ODNAWIALNA W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

na tle wybranych uwarunkowań infrastrukturalnych i środowiskowych

Republika Federalna Niemiec

pomorskie

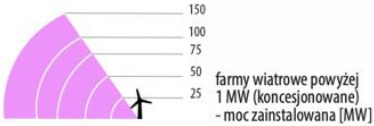
wielkopolskie

lubuskie

Regionálne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

LEGENDA: Instalacje wykorzystujące OZE

- farmy wiatrowe - 0,05-1 MW (rejestr MIOZE)
- instalacje fotowoltaiczne powyżej 1 MW (koncesjonowane)
- instalacje fotowoltaiczne - 0,05-1 MW (rejestr MIOZE)
- instalacje geotermalne
- instalacje biogazowe powyżej 1 MW (koncesjonowane)
- instalacje biogazowe poniżej 1 MW (rejestr MIOZE)
- instalacje biogazowe rolnicze
- instalacje wspólnospalające biomasę
- instalacje spalające biomasę
- małe elektrownie wodne powyżej 1 MW (koncesjonowane)
- małe elektrownie wodne poniżej 1 MW (rejestr MIOZE)

Infrastruktura elektroenergetyczna

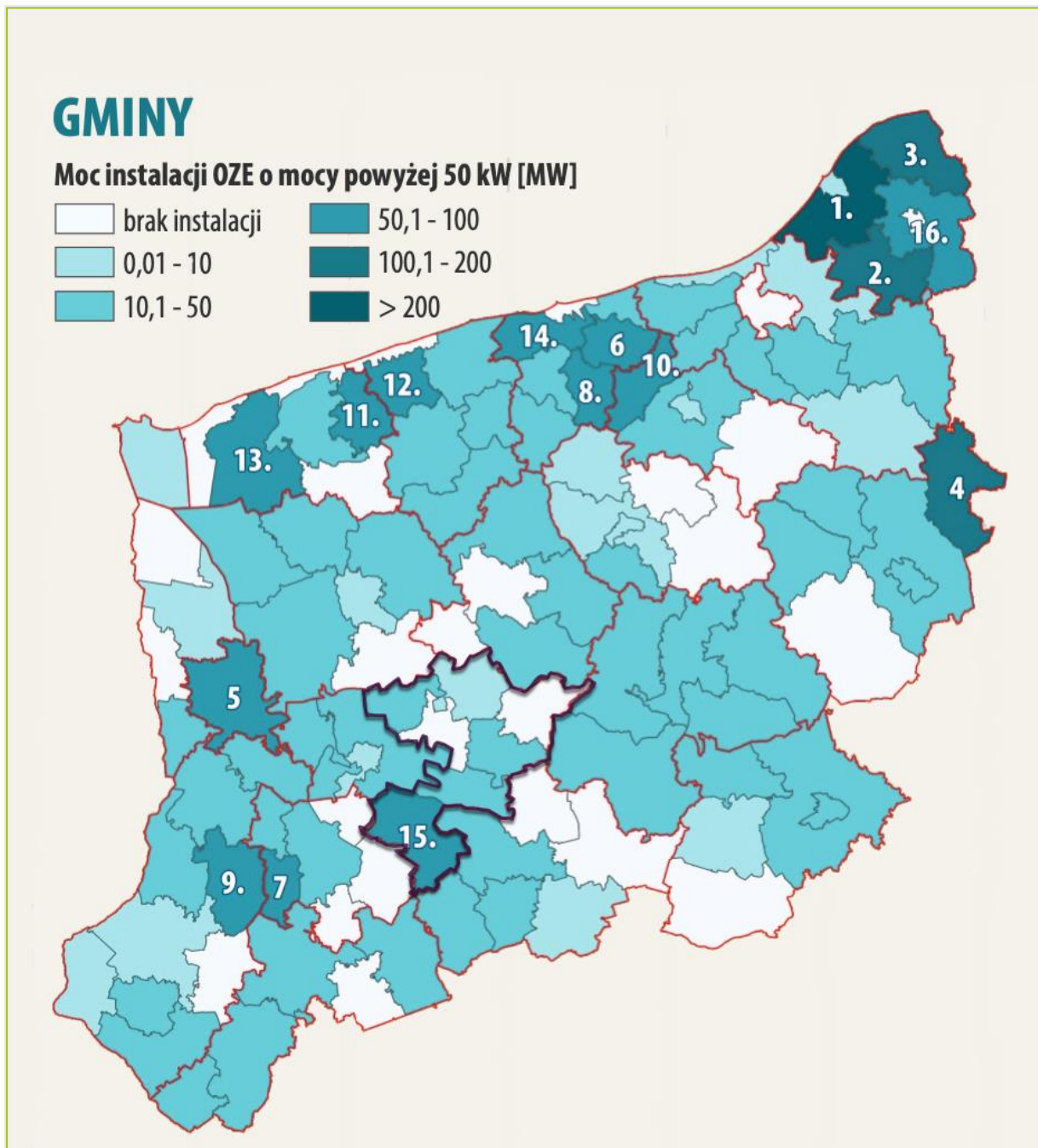
- elektrociepłownie (w tym wykorzystujące instalacje współspalania)
- elektrownia szczytowo-pompowa
- stacje elektroenergetyczne
 - 400/220/110 kV
 - 220/110 kV
 - 400/220 kV
 - 110/SN kV
- linie elektroenergetyczne przesyłowe
 - 220 kV / 400 kV
- linie elektroenergetyczne dystrybucyjne
 - 110 kV

Infrastruktura gazownicza

- jednostki eksploatujące złoża gazowe, ropne i gazowo-ropne
- podziemny magazyn gazu
- stacje gazowe

- terminal LNG
- tłocznia gazu
- gazociągi wysokiego ciśnienia
- podmorski gazociąg Baltic Pipe
- Formy ochrony przyrody**
 - parki narodowe
 - rezerwy przyrody
 - parki krajobrazowe
 - obszary chronionego krajobrazu
 - Natura 2000 (OSO i SOO)
 - lasy
- Pozostałe oznaczenia**
 - granice zasięgu obszarów działalności operatorów sieci dystrybucyjnej (ENERGA Operator Sp. z o.o., ENERGA-OPERATOR SA)
 - granica morza terytorialnego RP
 - granica polskiej wyłącznej strefy ekonomicznej

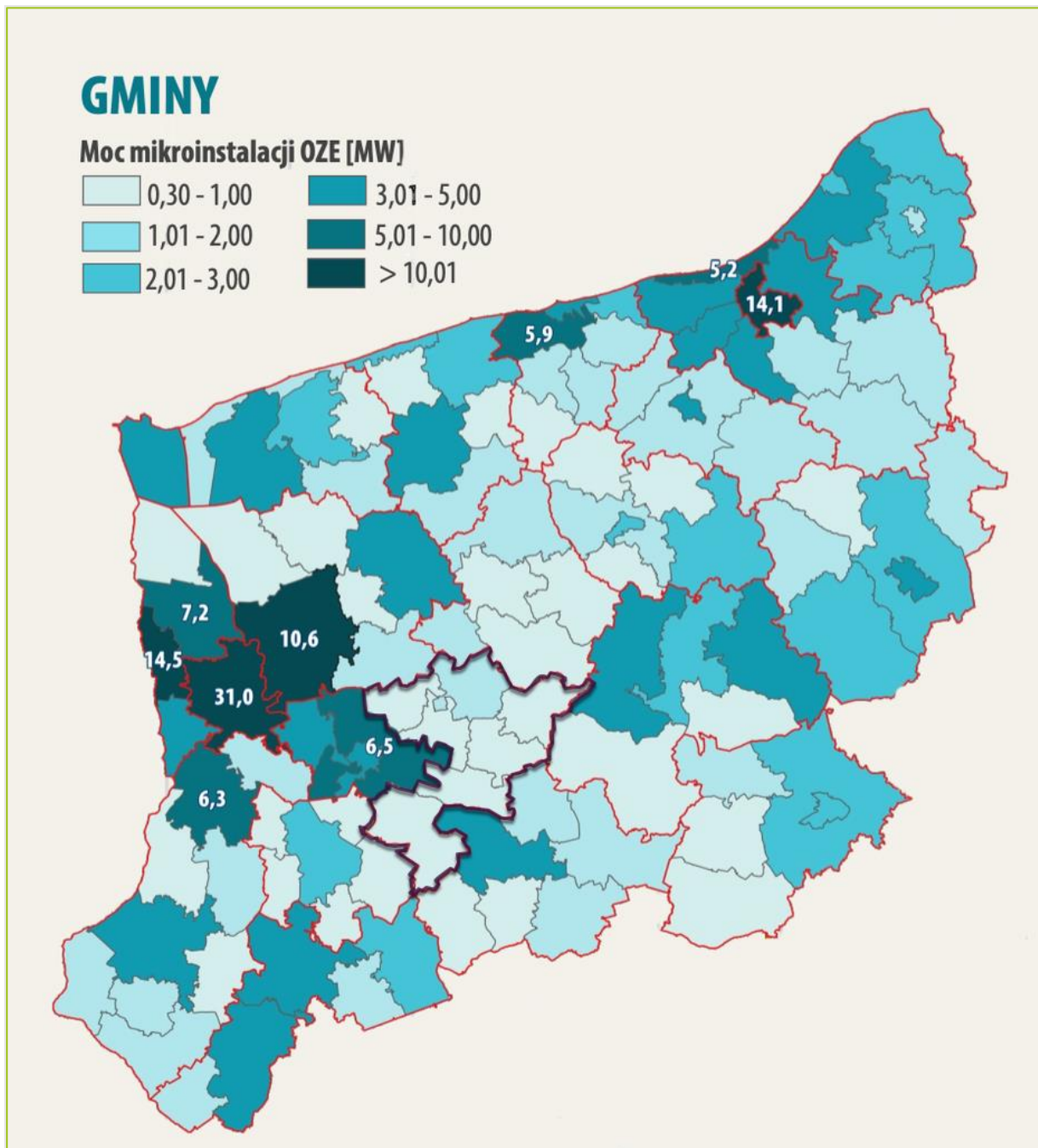
Ryc. 57. Moc elektryczna instalacji powyżej 50 kW w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 30.09.2022 r.

Źródło: RBGPWZ w Szczecinie na podstawie danych URE, wyciąg z „Karty charakterystyki energetycznej województwa zachodniopomorskiego, III kwartał 2022 r.”

Wg stanu na dzień 30.09.2022 r. jedna z gmin powiatu stargardzkiego znalazła się w czołówce gmin województwa pod względem wielkości mocy elektrycznej instalacji OZE powyżej 50 kW (gmina Dolice na 15. Pozycji). Moc instalacji OZE powyżej 50 kW w gminach Dobrzany, Stara Dąbrowa, Suchań znajdowała się w przedziale od 10,1 do 50 MW, w gminie Chociwel w przedziale od 0,01 do 10 MW.

Ryc. 58. Moc elektryczna mikroinstalacji OZE w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 30.09.2022 r.

Źródło: RBGPWZ w Szczecinie na podstawie danych URE, wyciąg z „Karty charakterystyki energetycznej województwa zachodniopomorskiego, III kwartał 2022 r.”

Wg stanu na dzień 30.09.2022 r. jedna z gmin powiatu stargardzkiego (gmina Stargard) znalazła się w czołówce gmin województwa pod względem wielkości mocy elektrycznej mikroinstalacji OZE (6,5 MW). Moc mikroinstalacji OZE w gminie Chociwel znajdowała się w przedziale od 1,01 do 2 MW, w pozostałych gminach Partnerstwa w przedziale od 0,3 do 1 MW.

3.4.7. Istniejące układy urbanistyczne i ruralistyczne

Burzliwa historia terenów na obszarze Pomorza Zachodniego odcisnęła się tragicznym piętnem na losach zamieszkujących tu przez wieki wspólnot i narodów, jak również spowodowała ogromne zniszczenia i straty w sferze kultury duchowo-materialnej. Część miast i miejscowości utraciła swoją tożsamość w wyniku II wojny światowej. Dorobek wieków został, w znacznej mierze, utracony w wyniku działań wojennych, przemian społeczno-ekonomicznych, uległ upływowi czasu, a także ludzkiej ignorancji, czy zwykłemu barbarzyństwu.

3.4.7.1. Chociwel – odbudowa zmieniająca charakter historycznego układu urbanistycznego

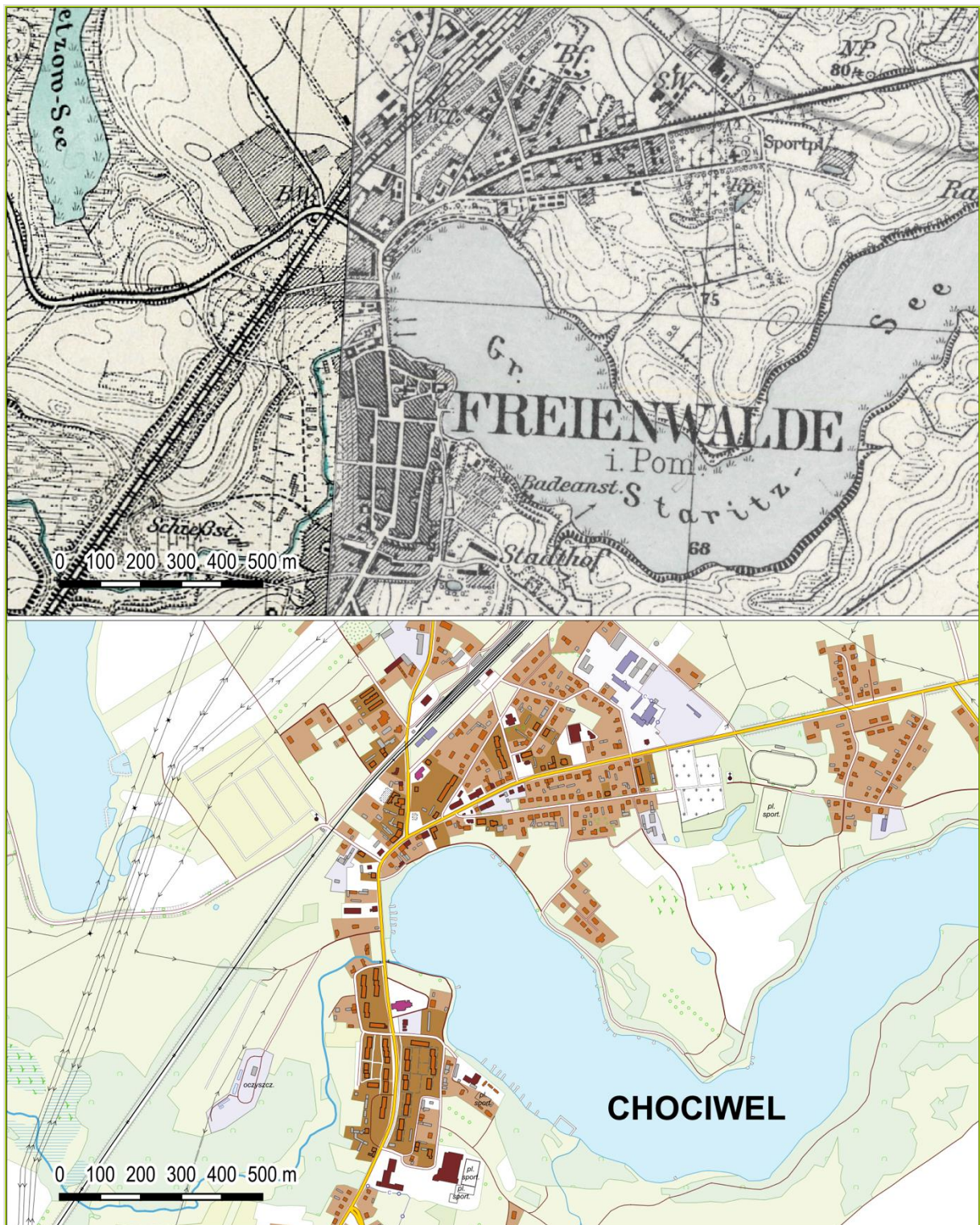
Z badań archeologicznych wynika, że w okolicach Chociwla już między VI a VIII w. istniały osady plemion słowiańskich, a w X–XII w. gród pomorski. Prawa miejskie – na prawie brandenburskim - miejscowość otrzymała w 1338 r. jako własność rodu Wedłów. W 1600 r. nastąpiła ponowna lokacja miasta na prawie lubeckim. W okresie pomiędzy obiema lokacjami miasto znacznie się rozwinęło.

Ryc. 59. Chociwel – rejon dawnego centrum miasta.

Źródło: <https://www.chociwel.pl/>

Ryc. 60. Zmiany struktury przestrzennej miasta Chociwel w okresie od lat 1930.

Źródło: [http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2558_\(1154\)_Freienwalde_in_Pommern_1929_APP_Sygn._M.top.25-1377-2.jpg](http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2558_(1154)_Freienwalde_in_Pommern_1929_APP_Sygn._M.top.25-1377-2.jpg), Archiwum Państwowe w Poznaniu; opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Miasto posiadało potężne fortyfikacje, szpital, szkołę, a także budowany przez ponad pół wieku gotycki kościół p.w. Matki Boskiej Bolesnej. Istotną rolę odgrywał handel, Chociwel znajdował się bowiem na szlaku łączącym Brandenburgię z Pomorzem. W 1492 r. zabudowę miasta strawił ogromny pożar, także okres wojny trzydziestoletniej (1618–1648) oraz pożar z 1660 r. były tragiczne w skutkach.

W 1701 r. Chociwel wszedł w skład powstałego Królestwa Prus. Od początku XVIII w. miasto powoli się odbudowywało. Znaczny rozwój nastąpił w drugiej połowie XIX w. dzięki wybudowaniu połączenia drogowego ze Stargardem (1843) oraz kolejowego na linii Stargard – Łobez (1859). Rozebrano mury miejskie wraz ze zniszczonymi bramami, a w miejscu wałów założono ogrody. Podstawą utrzymania mieszkańców było rolnictwo, handel i rzemiosło. Powstały browary, gorzelnie, w mieście działały dwa młyny wodne (również z urządzeniami tartaczynymi) i dwa wiatraki.

Początek XX w. stanowił okres intensywnego rozwoju Chociwla. W 1933 r. liczba ludności wynosiła 3277 osób. W czasie II wojny światowej toczyły się ciężkie walki, w wyniku których centrum zostało doszczętnie zniszczone. W marcu 1945 r. miasto zdobyli Rosjanie. Od 1945 r. miejscowość ponownie znajduje się w granicach państwa polskiego.

Zachowany został częściowo układ historycznych ulic i placów oraz nieliczne pojedyncze obiekty, w tym monumentalny, gotycki kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej z XV w. Powstała po wojnie zabudowa zmieniła całkowicie charakter centrum miasta – zarówno pod względem funkcjonalnym, jak i kształtu zabudowy. Nowa zabudowa to głównie typowe, powtarzalne bloki mieszkalne, które nie nawiązują ani gabarytami, ani usytuowaniem do zabudowy historycznej.

3.4.7.2. Dobrzany – odbudowa zmieniająca charakter historycznego układu urbanistycznego

Już na VII w. datowane jest pierwotne osadnictwo na terenie Dobrzan. W IX-XIII w. istniały tu dwa grody obronne. Przed rokiem 1336 miała miejsce lokacja miasta Jakobshagen. Miasto leżało wówczas w granicach księstwa słupeckiego. W 1606 r. nastąpiły duże zniszczenia wskutek pożaru - duża część mieszkańców postanowiła opuścić miasto. W 1618 roku Dobrzany były na tyle odbudowane, by znaleźć się na pierwszej mapie Pomorza. W XVII w. Dobrzany przeszły pod panowanie elektora brandenburskiego. W roku 1781 miał miejsce kolejny wielki pożar miasta, który wymusił reorganizację zabudowy. Odbudowa miasta nastąpiła po otrzymaniu dotacji z kasy państwowej i zbiórki pieniędzy zorganizowanej w całym kraju na rzecz poszkodowanych. W odbudowie posłużyły materiały (głównie kamienie i cegły) z rozbiórki zniszczonego w wojnie trzydziestoletniej zamku w pobliskim Szadzku.

W 1896 r. zaczęła kursować "Szadzka Kolej Wąskotorowa" na trasie Stargard – Połrzadło Dwór. Przewozy na linii Stargard – Dobrzany zawieszono w 1996 r.

Ryc. 61. Dobrzany – widok z lotu ptaka.

Źródło: https://www.facebook.com/dobrzany.naszemiasto/photos?locale=pl_PL

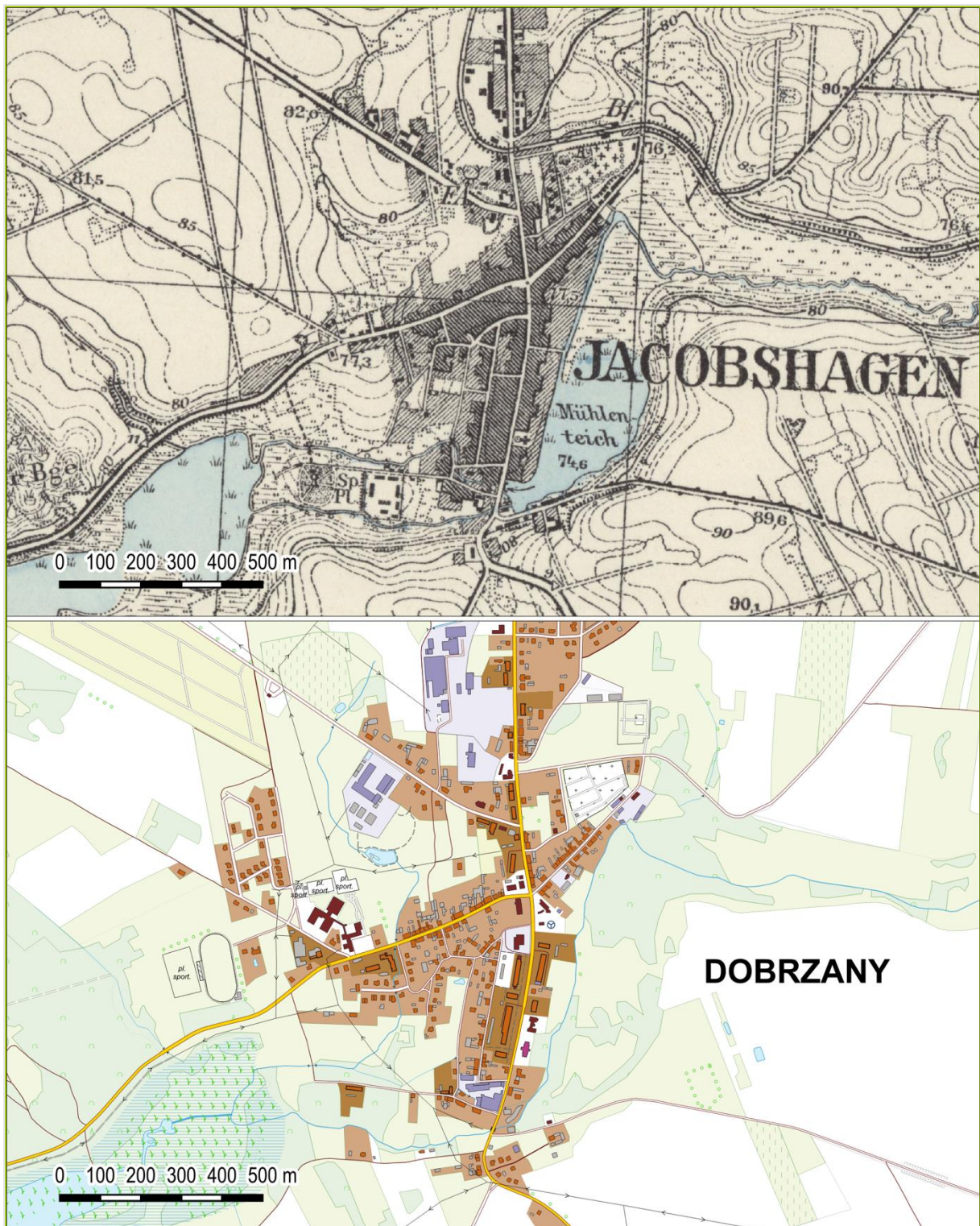
W marcu 1945 miasto zostało zajęte przez wojska radzieckie, zniszczenia sięgnęły 60% zabudowy. Zachowany został częściowo historyczny układ urbanistyczny oraz pojedyncze obiekty, w tym kościół św. Michała Archanioła z XVIII w., neogotycko-secesyjny ratusz z początku XX w. oraz domy o konstrukcji ryglowej z XVIII i XIX w. Powstała po wojnie zabudowa zmieniła charakter centrum miasta. Zabudowa powojenna, trzy- i czterokondygnacyjne budynki mieszkalne usytuowane w oddaleniu od głównej ulicy Staszica, nie nawiązuje do zabudowy historycznej.

Ryc. 62. Dobrzany – panorama miasta w okresie międzywojennym.

Źródło: <https://www.parafiadobrzany.com/historia-parafii>

Ryc. 63. Zmiany struktury przestrzennej miasta Dobrzany w okresie od lat 1930.

Źródło: [http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2658_\(1245\)_Jacobshagen_1936_APP_Sygn._M.top.25-1390-2.jpg](http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2658_(1245)_Jacobshagen_1936_APP_Sygn._M.top.25-1390-2.jpg), Archiwum Państwowe w Poznaniu; opracowanie własne na podstawie BDOT10k

3.4.7.3. Ińsko – potencjał zachowanego historycznego układu urbanistycznego

W 1248 r. została wzmiankowana osada przy jeziorze Ińsko. W 1300 r. Ińsko zostało wymienione jako miasto, jednak dokładna data lokacji jest nieznana. W 1334 r. w mieście osadzony został zakon dominikanów, funkcjonujący tu do czasów reformacji. W tym czasie zbudowana została fara miejska usytuowana we wschodniej części rynku oraz mury obronne. W XIV w. nowi właściciele miasta Wedlowie wzniesli zamek po południowo-wschodniej stronie miasta, poza murami. W wyniku wojen w XVII w. miasto zostało poważnie zniszczone, poważnie ucierpiały obwarowania miejskie i zamek.

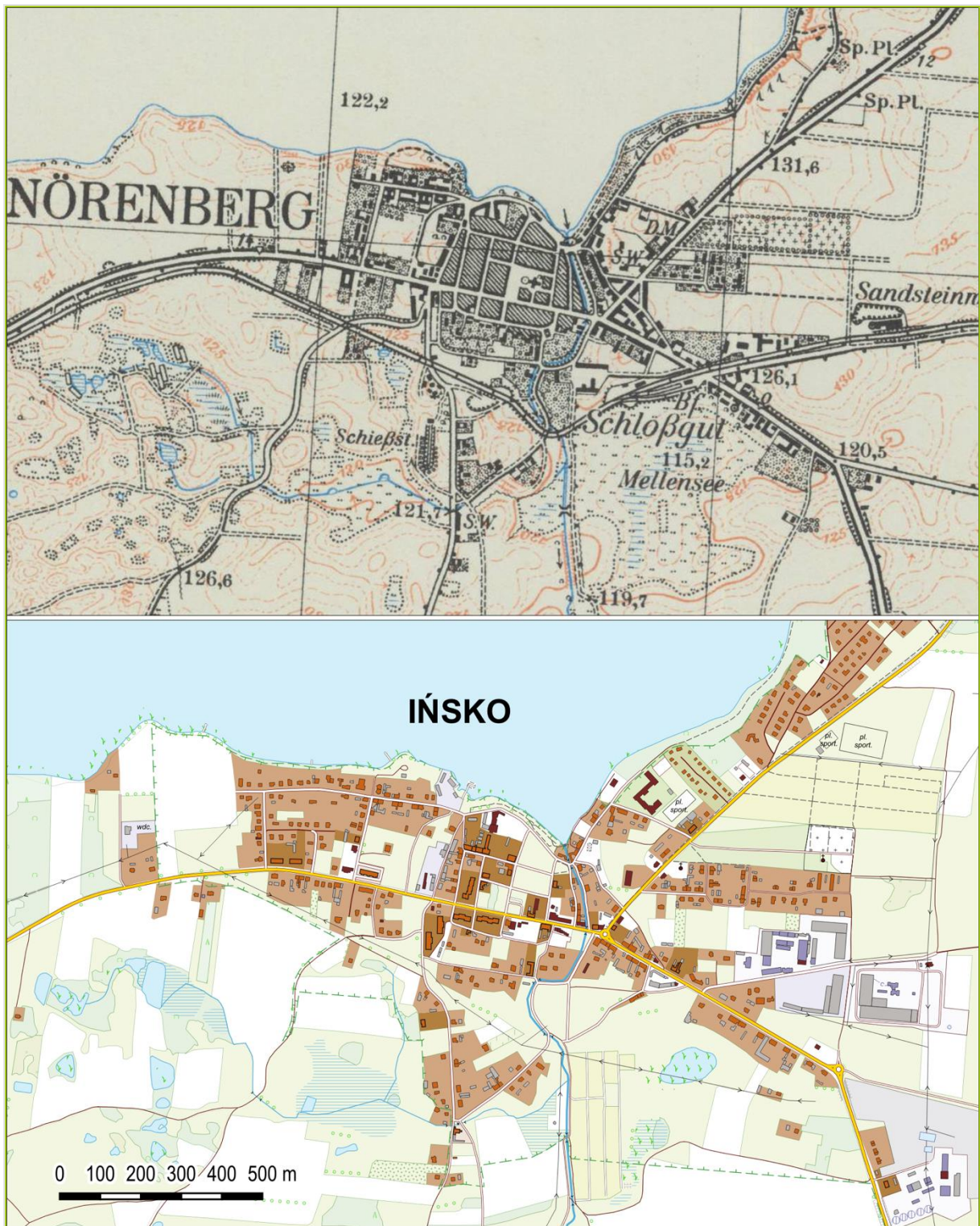
Od XVIII w. nastąpiła powolna odbudowa. W XIX w. rozebrano stary ratusz, zapewne średniowieczną farę miejską, a nowy neogotycki kościół zbudowano w 1860 r. Zmodernizowano ulice i drogę do Chociwła, w 1896 r. powstał dworzec kolei wąskotorowej, a na początku XX w. powstało kilka zakładów przemysłowych: mleczarnia, fabryka obuwia, fabryka maszyn Schroedera. Również wymieniona została prawie w całości zabudowa mieszkalna z ryglowej na murowaną, a w okresie międzywojennym zabudowę rozszerzono w kierunku zachodnim i wschodnim. W 1939 r. Ińsko liczyło 3012 mieszkańców.

Ryc. 64. Ińsko – historyczne centrum miasta obecnie.

Źródło: <https://discoverpomerania.pl/jeziro-insko/>

Ryc. 65. Zmiany struktury przestrzennej miasta Ińsko w okresie od lat 1930.

Źródło: http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2559_Noerenberg_3-farb._1939_uniberk_C057610801.jpg, The University of California Berkeley Library; opracowanie własne na podstawie BDOT10k

W 1945 r. zabudowa wewnątrz kwartałów średniowiecznego miasta została niemal w całości zniszczona podczas działań wojennych. Zachował się przebieg ulic, fragment murów obronnych, zabudowa przedmieść i cmentarz ewangelicki. Ze Starego Miasta z XIII w. pozostał jedynie plan centralnej części z regularnym, szachownicowym układem kwartałów oraz reliktury kamiennych murów obronnych z II poł. XIV w. Kilka domów w kwartałach obrzeżnych pochodzi z przełomu XIX i XX w. Chronionym zabytkiem jest również dworzec kolei wąskotorowej z przełomu XIX/XX w. będący częścią Stargardzkiej Kolei Wąskotorowej.

Zabudowa powojenna odbiega od zabudowy historycznej skalą, usytuowaniem i układem funkcjonalnym. Jednak liczne niezabudowane luki w zabudowie, które pozostały po zniszczeniach wojennych, stanowią szansę na poprawę funkcjonowania centrum miasta i podnoszenie jego atrakcyjności turystycznej.

3.4.7.4. Suchań – potencjał zachowanego historycznego zespołu zabudowy

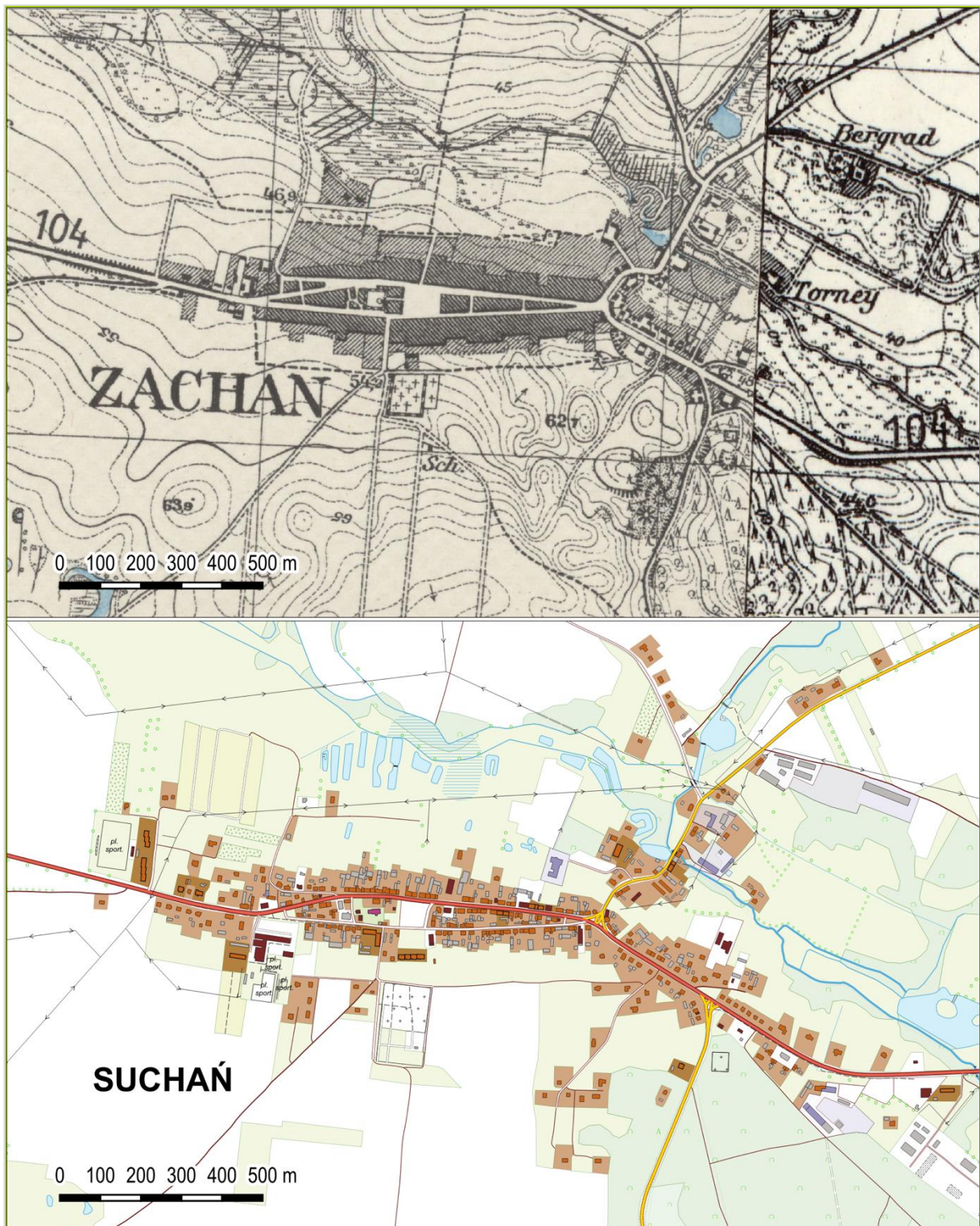
Obok zabudowań miasta przepływa niewielka rzeka Reczyca. W początku X w. istniał tu słowiański gród obronny. Suchań jeszcze jako wieś po raz pierwszy został wzmiankowany w dokumencie z 1269 r. W XIII w. wieś została przekazana zakonowi joannitów, którzy we wschodniej części zbudowali zamek na planie czworoboku - do czasu budowy zamku w Swobnicy była to ich najważniejsza siedziba w tej części Pomorza. W 1487 r. Suchań jest wzmiankowany jako posiadający prawa miejskie, jednak dokładna data nadania praw miejskich i jego lokacji nie jest znana.

Ryc. 66. Suchań – historyczne centrum miasta obecnie.

Źródło: <https://suchan.tv-polska.eu/>

Ryc. 67. Zmiany struktury przestrzennej miasta Suchań w okresie od lat 1930.

Źródło: [http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2757_\(1329\)_Zachan_3.1945_UW.jpg](http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2757_(1329)_Zachan_3.1945_UW.jpg), Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego; opracowanie własne na podstawie BDOT10k

W 1551 r. Suchań przeszedł pod zarząd dóbr książęcych w Szadku. W XVII w. w okresie najazdu Szwedów na Pomorze miasto przechodziło z rąk do rąk. Od 1653 r. miasto pod panowaniem brandenburskich Hohenzollernów. W 1701 r. wcielono je do Królestwa Pruskiego. W końcu XVIII wieku na miejscu zamku zbudowano dwór. W XIX w. istniał przy mieście folwark, który częściowo rozparcelowano. Na gruntach pofolwarcznych powstała kolonia Suchań.

Miasto podczas II wojny światowej zostało w 1945 r. zniszczone w 50%. W marcu 1945 r. wojska radzieckie wkroczyły do miasta. Suchań w znacznym stopniu zachował swój historyczny charakter. Zachowany został dawny układ urbanistyczny o kształcie wrzeciona z rynkiem i zabudowaniami z XVIII i XIX w. Dominującym elementem zabudowy jest gotycki kościół z głazów narzutowych z XV w.

3.4.7.5. Dolice – potencjał zachowanego historycznego układu wiejskiego

Dolice to wieś posiadająca metrykę wczesnośredniowieczną, wzmiankowana w 1282 r. jako własność klasztoru w Kołbaczu. W 1535 r. z dóbr poklasztornych i kościelnych utworzono domenę państwową z siedzibą w Dolicach. We wsi funkcjonował folwark domenalny, młyn wodny, zabudowania rolników i zagrodników. W 1847 r. doprowadzono do Dolic linię kolejową. Pod koniec lat 1920. Dolice stanowiły dużą osadę typu małomiasteczkowego z kościołem parafialnym, plebanią oraz folwarkiem, który obok zabudowań gospodarczych posiadał kilkubudynkową kolonię mieszkalną oraz gorzelnię, cegielnię i stadninę koni. W Dolicach mieściło się kilka urzędów, instytucji i zakładów pracy.

Ryc. 68. Dolice – wieś owalnicowa z dominantą kościoła z XVI w.

Źródło: <http://eregion.wzp.pl/gminy/dolice>

3.4.7.6. Marianowo – zachowany historyczny zespół klasztorny

Początki historii wsi sięgają XIII w. W 1248 r. książę szczeciński Barnim I ufundował tu klasztor cysterek nad strumieniem św. Marii. Po wprowadzeniu reformacji klasztor został przekształcony w dom pobytu dla pomorskich szlachcianek (wdów, sierot, panien). W Domu tym przez 15 lat przebywała Sydonia von Borck. Była postacią kontrowersyjną, skrzywdzoną przez rodzinę, która pozbawiła ją prawa do majątku rodzinnego. Została posądzona o czary i rzucenie klątwy na ród Gryfitów. Po długim procesie została skazana na ścięcie, a potem spalona na stosie w 1620 r.

Likwidacja klasztoru w XVI w. spowodowała stagnację rozwoju wsi. Również wiek XVII nie był dla Marianowa korzystny (wieś ucierpiała w wyniku wojny trzydziestoletniej). Dopiero w XIX w. nastąpił rozwój wsi. Zbudowano wówczas nowoczesny młyn wodny nad Jeziorem Marianowskim. We wsi powstało wiele nowych, murowanych domów, w tym m.in. budynek poczty. W 1895 r. Marianowo uzyskało połączenie kolejowe (wąskotorowe) ze Stargardem.

Ryc. 69. Marianowo – zespół klasztorny, w tle centrum miejscowości.

Źródło: <https://suchan.tv-polska.eu/>

Marianowo podobnie jak wcześniej opisywane Dolice zachowało w znacznym stopniu zabytkowy, historyczny układ i charakter zabudowy. Obie miejscowości mają potencjał rozwoju atrakcyjnego osadnictwa i funkcji turystycznych.

3.4.8. Zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne

Chociwel, Dobrzany, Ińsko to miasta, które mają metrykę średniowieczną (proces nadawania praw miejskich od drugiej połowy XIII w. do początków XIV w.). Suchań, pierwotnie duża średniowieczna wieś, uzyskał prawa miejskie w XV w. O ich lokalizacji decydowały naturalne walory obronne, które do dzisiaj są czytelne w nadrzecznym / nadjeziornym położeniu, nadając miasteczkom wyjątkowych walorów krajobrazowych. Wszystkie należą do licznej grupy miast Pojezierza Zachodniopomorskiego o zachowanym czytelnym średniowiecznym rozplanowaniu. Jednak jedynie Suchań i w pewnym stopniu Ińsko należą do tych nielicznych, które zachowały zespoły historycznej zabudowy lub potencjał terenowy, mogący stanowić podstawę rozwoju miast jako atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym. Chociwel i Dobrzany uległy znacznym zniszczeniom w trakcie działań wojennych II wojny światowej, a zniszczenia pogłębiła i utrwaliła schematyczna odbudowa, ignorująca historyczny kontekst i układ przestrzenny.

Miejscowości wiejskie, obok walorów przyrodniczych i urokliwego krajobrazu kulturowego, również stanowią o turystycznej i osiedleńczej atrakcyjności obszaru. W krajobrazie ruralistycznym obszaru Partnerstwa, podobnie jak na całym Pomorzu Zachodnim przeważają wsie średniowieczne, najczęściej typu placowego, o cechach sięgających czasów ich założenia. Są to wsie z zachowanym owalnym lub wrzecionowatym placem, na którym zazwyczaj wznoszono kościół i inne obiekty użyteczności publicznej. Wśród nich Dolice są przykładem średniowiecznego rozplanowania wsi, z zachowanymi w centrum wsi kościołem z XVI w. oraz zabudową – głównie z XIX i początku XX w.

W Marianowie zachowały się fragmenty zespołu klasztornego dawnego konwentu cysterek, którego dzieje sięgały XIII w. W krajobrazie wiejskim charakterystyczne są kościoły budowane w technice ryglowej wznoszone od końca XIV do XIX w., kościoły neostylowe z XIX w. oraz dwory i pałace wraz z parkami oraz założeniami folwarcznymi – w różnym stanie zachowania. Niestety wiele z nich to obecnie tylko ruiny (przykładem neogotycki pałac w Karkowie, w gminie Chociwel) lub ich stan zachowania jest dalece niezadowalający (dwory w Brodzie, w gminie Chociwel lub w Starej Dąbrowie). Stosunkowo dobrze zachowane są parki przydworskie, często o znacznej powierzchni oraz zespoły zieleni komponowanej w tym zadrzewienia przydrożne, choć współcześnie zagrożone wycinką.

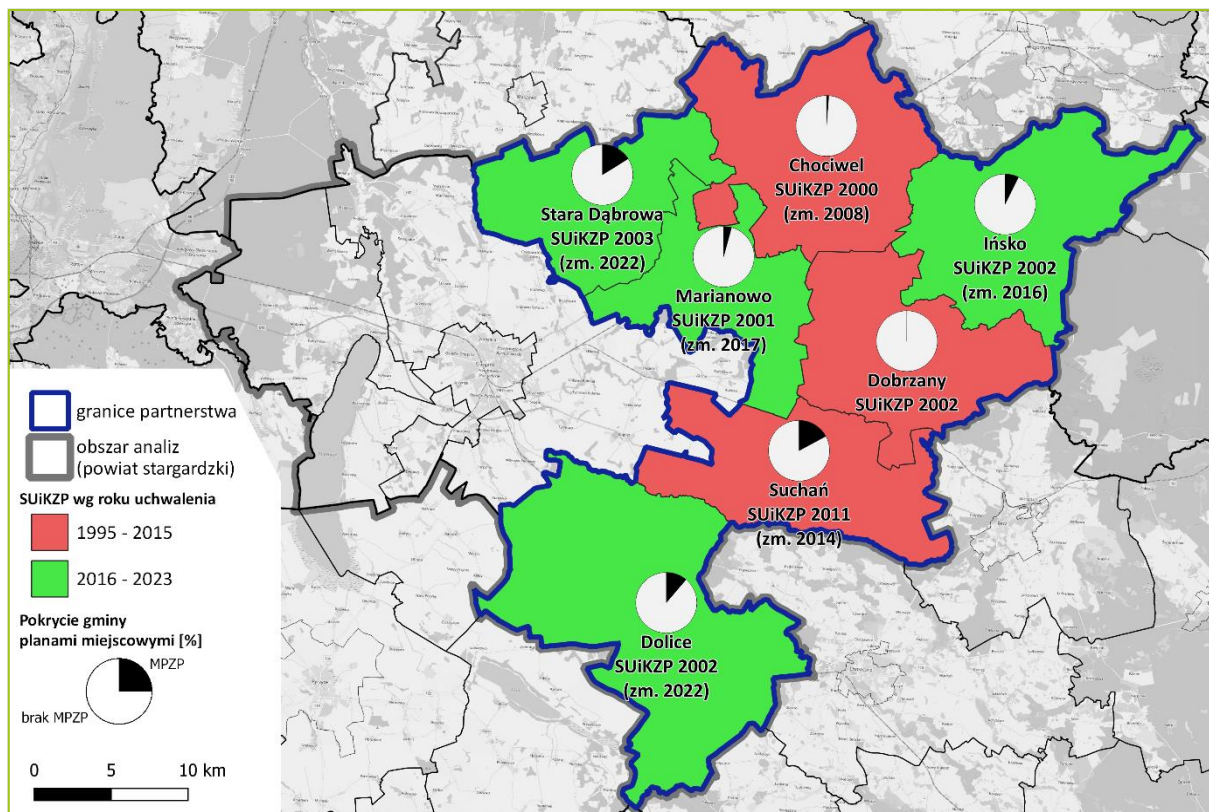
Krajobraz wiejski wzbogacają zabytki techniki, wśród nich na obszarze Partnerstwa młyny wodne w Suchanówku, w gminie Suchań (w konstrukcji ryglowej) i w Marianowie (obecnie w ruinie). Zabytkami techniki o najnowszym rodowodzie są wiadukty autostrady, która miała połączyć Berlin z Królewcem.

3.5. Polityka przestrzenna gmin

3.5.1. Stan opracowań planistycznych

Samorządy gminne, wskazując kierunki rozwoju gmin w studiach uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego oraz ustalając przeznaczenie terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, znacznie przeszacowują zapotrzebowanie na tereny pod nową zabudowę lub w ogóle nie biorą pod uwagę takiego kryterium. Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzona w 2015 r. nałożyła obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę w przypadku opracowywania nowego studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy lub w przypadku zmiany studium dotychczas obowiązującego. W gminach Chociwel, Dobrzany i Suchań nie dokonano weryfikacji założeń rozwojowych studium pod kątem przeznaczenia terenów pod nową zabudowę (studia z lat 2002-2011 zmienione najpóźniej w 2014 r.). W pozostałych gminach studia były zmieniane po 2015 r., należy zatem zakładać, że w tych gminach powinien być sporządzony wymagany bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Ryc. 70. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa, stan na 31.03.2023 r.

Udział terenów objętych obowiązującymi planami miejscowymi na obszarze Partnerstwa wyniósł średnio 8,2%. W dwóch gminach wskaźnik ten jest niezwykle niski: Dobrzany (0,1%), Chociwel (1,2%), co oznacza, że warunki zabudowy i zagospodarowania terenów w większości przypadków nie wynikają z ustaleń planów miejscowych, a są określane indywidualnie w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja o warunkach zabudowy nie musi uwzględniać ustaleń studium, a zatem ustalenia te mogą być praktycznie ignorowane przy prowadzeniu bieżącej polityki przestrzennej na terenie tych gmin. Co ciekawe obie gminy z najniższym wynikiem mają najniższy udział korzystających z kanalizacji ściekowej. Bardzo niskim udziałem planów charakteryzują się także pozostałe gminy, m.in. Marjanowo, Dolice i Insko (4-7%). Najwyższy poziom wskaźnika odnotowały Stara Dąbrowa i Suchań (16-17%).

Niskie pokrycie planami miejscowymi może jednak przerodzić się w atut gmin, jeśli te zechcą dokonać korekty studiów zgodnie z bilansem terenów pod nową zabudowę. Ewentualne ograniczenie terenów pod nową zabudowę w zaktualizowanych studiach gmin lub w planach ogólnych, które mają zastąpić studia,

nie rodzi bowiem skutków finansowych, jeżeli nie są one jednocześnie wyznaczone w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 16. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Gmina	Powierzchnia gminy	Liczba MPZP	Powierzchnia MPZP ogółem	Udział powierzchni pokrytej planami w ogólnej powierzchni gminy/jednostki
	[HA]	[SZT.]	[HA]	[%]
Chociwel (m-w)	16 082	5	197,0	1,2
Dobrzany (m-w)	13 472	1	7,0	0,1
Dolice (w)	23 717	5	2 647,0	11,2
Ińsko (m-w)	15 101	6	1 103,0	7,3
Marianowo (w)	10 194	8	426,0	4,2
Stara Dąbrowa (w)	11 259	11	1 810,2	16,1
Suchań (m-w)	13 305	4	2 279,0	17,1
PARTNERSTWO	103 130	40	8 469	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, www.bdl.stat.gov.pl (dane za 2021 r.).

3.5.2. Zwartość i rozproszenie zabudowy

Zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w przypadku sytuowania nowej zabudowy należy dążyć do lokalizowania jej na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w szczególności poprzez uzupełnianie istniejącej zabudowy. Brak jest jednak definicji lub ustalonej metodyki wyznaczania takich obszarów. W praktyce planistycznej przyjmuje się, że obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej to tereny o wysokim stopniu zwartości zabudowy, wyposażone w układ dróg (ulic) oraz w niezbędną infrastrukturę społeczną i techniczną.

Zwartość / rozproszenie zabudowy. Na ryc. 71 przedstawiono analizę zwartości / rozproszenia zabudowy na terenie Partnerstwa. W analizie za minimalny stopień zwartości struktur zabudowy przyjęto zgrupowanie co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej, w którym odległości pomiędzy sąsiadującymi budynkami nie przekraczają 100 m (obrys poprowadzony w odległości

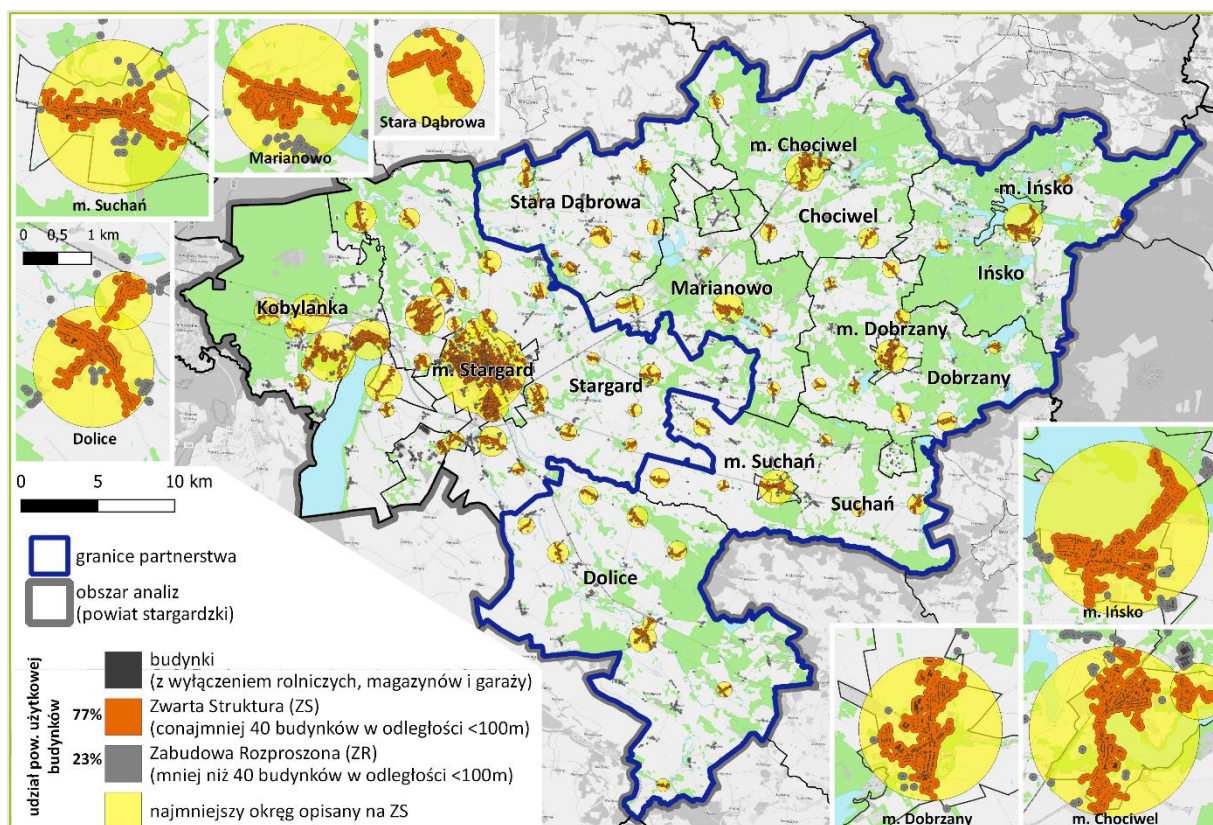
50 m od zewnętrznych krawędzi skrajnych budynków).⁷ Tak wyznaczone obszary zwartej zabudowy obejmują ok.79% analizowanych budynków. Pozostałe 21% budynków występuje w formach mniejszych zgrupowań zabudowy (poniżej 40 budynków) oraz w małym stopniu w formie zabudowy rozproszonej. Na terenie Partnerstwa **przeważają regularne, zaplanowane formy** osadnicze: planowa zabudowa miejska oraz wsie folwarczne **o dużym stopniu koncentracji**.

Pokazane na rysunku minimalne okręgi otaczające obszary zwartej zabudowy wskazują na stopień skupienia zabudowy. W okręgach o średnicach nie przekraczających 2 km mieszczą się wszystkie miejscowości wiejskie. Rozciągłość do 2 km to wielkość pozwalająca na realizację 15 minutowego dojścia pieszo do centrum w ramach całej miejscowości.

Więcej niż 2 km osiągnęły wszystkie miasta obszaru Partnerstwa (do 2,5 km), a także miasta i wybrane miejscowości wiejskie poza jego granicami. W obszarze analizy poza Partnerstwem najbardziej rozległe miejscowości to największe miasto, stolica powiatu Stargard (5,7 km) oraz wsie Kobylanka, Morzyczyn, Kunowo, Reptowo i Grzędzice (do 3,3 km).

⁷ Założenie powyższe jest zgodne z zapisami projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z uproszczeniem procesu inwestycyjno-budowlanego (wersja z dnia 14.11.2017 r.), która ostatecznie nie została uchwalona.

Ryc. 71. Zwartość i rozproszenie zabudowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k.

3.5.3. Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada obowiązek weryfikacji ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod kątem potrzeb i możliwości rozwoju, w tym obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę. Przygotowywana zmiana przepisów ustawy⁸ określa szczegółowo sposób obliczania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz obliczania chłonności terenów niezabudowanych i luk w zabudowie - w nowym planie ogólnym, który ma zastąpić studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

⁸ Projekt z dnia 08.12.2022 r. rozporządzenia w sprawie ustaleń planu ogólnego gminy oraz sposobu dokumentowania procedury przygotowania i uchwalenia planu ogólnego gminy do projektu ustawy z dnia 26.01.2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw.

Zgodnie z projektem rozporządzenia określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę (§ 5 ust. 2):

- prognozowaną, przyszłą liczbę mieszkańców gminy w perspektywie 20 lat;
- przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych 20 lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lat.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminach Partnerstwa, wyrażone w powierzchni użytkowej mieszkań (PUM) i w liczbie mieszkańców (dla których należy przewidzieć nowe mieszkania) przedstawiono na ryc. 72 i w tabeli 16.

Jako okres perspektywiczny do analiz przyjęto rok 2041. Prognozowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS⁹ w 2041 r. wyniesie około 32,9 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 34,7 m²/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie 1,14 mln m² PUM.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa wyniesie około 0,34 mln m² PUM, dla około 9,9 tys. osób.

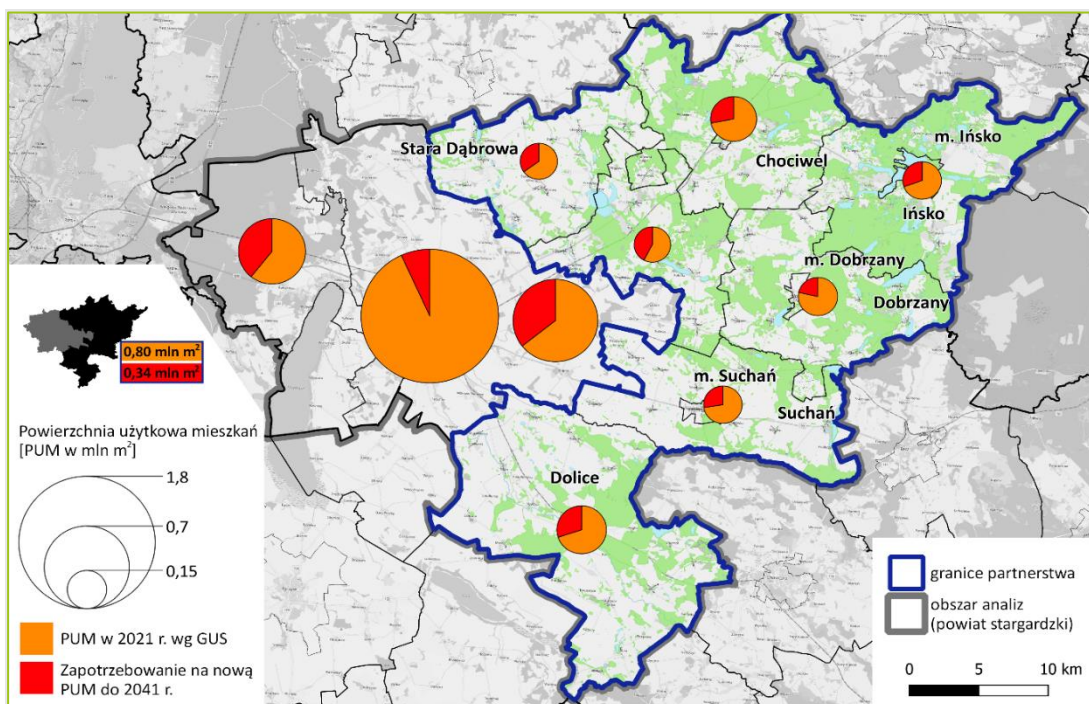
⁹ Liczbę ludności na 2041 r. według gmin oszacowano na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, GUS, 2017. Dłuższe prognozy GUS np. do 2050 r. (z 2014 r.) dotyczą obszaru całych powiatów. Według stanu na kwiecień 2023 r. nie istniały bardziej aktualne prognozy statystyki publicznej według agregacji gminnej.

Tabela 17. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa do 2041 r.

Gmina	Liczba ludności			Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę	
	w osobach			m ² /osobę		m ² (ogółem)		w osobach	w PUM (m ²)
	2021 r.	2030 r.	2041 r.	2021 r.	2041 r.	2021 r.	2041 r.	do 2041 r.	
Stargard (m)	67 348	61 489	56140	25,4	32,6	1,71	1,83	3819	0,12
Stargard (w)	14 333	14 392	14451	30,5	48,1	0,45	0,70	5147	0,25
Kobylanka (w)	6 109	7 065	8171	42,5	53,3	0,26	0,44	3208	0,17
Chociwiel (m-w)	5 587	5 492	5399	26,6	38	0,15	0,21	1508	0,06
Dobrzany (m-w)	4 618	4 551	4485	25,7	33,5	0,12	0,15	966	0,03
Dolice (w)	7 307	7 590	7884	22,9	30,1	0,17	0,24	2367	0,07
Ińsko (m-w)	3 195	3 241	3288	31,5	43,9	0,10	0,14	999	0,04
Marianowo (w)	2 934	3 205	3501	25,7	36,7	0,07	0,13	1479	0,05
Stara Dąbrowa (w)	3 581	3 795	4022	24,2	33,2	0,09	0,13	1402	0,05
Suchań (m-w)	4 126	4 231	4339	25,5	33,1	0,10	0,14	1187	0,04
Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego	31 348	32 105	32 917	25,4	34,7	0,80	1,14	9 909	0,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl.

Ryc. 72. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa do 2041 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (www.bdl.stat.gov.pl) i BDOT10k (geoportal.gov.pl).

3.5.4. Podsumowanie

- ▶ Obszar Partnerstwa charakteryzuje miejsko – wiejski model zabudowy i organizacji przestrzeni przy zachowaniu – w dobrym bądź niemal nienaruszonym stanie – zasobów przyrodniczych, jakkolwiek ogólna ocena rozwoju obszaru w wymiarze środowiskowo - przestrzennym wskazuje na pogorszenie stanu rzeczy. Czytelna pozostaje organizacja struktury funkcjonalno – przestrzennej oraz współtworzących je systemów sieciowych i orientacja na dominujący ośrodek miejski (Stargard).
- ▶ Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa w wymiarze środowiskowo-przestrzennym ulega największemu, spośród badanych wskaźników obszarowych, pogorszeniu. Dzieje się tak za sprawą pogłębiania negatywnych zjawisk występujących we wszystkich badanych podobszarach tj.: dostępności komunikacyjnej, ładzie i strukturze przestrzennej obszaru, lokalnym środowisku przyrodniczym.
- ▶ Miasta obszaru Partnerstwa pod względem liczby ludności są niewielkie. Obok Stargardu – jednego z wiodących ośrodków miejskich województwa - stolicami gmin wokół niego są bardzo małe miasteczka lub duże wsie (1-3 tys. mieszkańców) rozłożone równomiernie w odległościach 15-20 km.
- ▶ Położenie Stargardu na zachód od obszaru Partnerstwa powoduje, że czasy dojazdów we wschodniej części obszaru wydłużają się do 60 min i więcej. Konkurencyjną ofertę usługową dla wschodniej części gmin Dolice i Suchań zapewnia, leżące poza obszarem Partnerstwa, Choszczno z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15-30 minut.
- ▶ Użytkowanie gruntów wskazuje na rolniczy charakter obszaru Partnerstwa. Użytki rolne zajmują 61% powierzchni całego powiatu stargardzkiego. Korzystna jest struktura gospodarstw rolnych, średnia wielkość gospodarstwa rolnego w powiecie jest wysoka.
- ▶ Obszar Partnerstwa cechuje stosunkowo niski poziom degradacji środowiska naturalnego. Wiąże się to z brakiem dużych zakładów przemysłowych i miejsko – wiejskim profilem rozwoju oraz nawiązującymi do niego praktykami w dziedzinie działalności gospodarczej.
- ▶ Przez istniejące i modernizowane szlaki drogowe i kolejowe obszar Partnerstwa jest stosunkowo dobrze skomunikowany z otoczeniem, w szczególności w układzie równoleżnikowym. Dla bieżącego funkcjonowania

lokalnej społeczności i rozwoju działalności gospodarczej kluczowe znaczenie ma także układ dróg powiatowych i gminnych.

- ▶ Znaczną część społeczności obszaru Partnerstwa dotyka problem wykluczenia komunikacyjnego. Wynika to przede wszystkim z rzeczywistego braku dostępu do transportu publicznego przez mieszkańców niektórych miejscowości, a z drugiej strony ze słabego dostosowania rozkładów jazdy do potrzeb użytkowników oraz realiów ich życia, takich jak w szczególności wymogi stawiane przez pracodawców.
- ▶ Rozwój infrastruktury sieciowej i infrastruktura komunalna w obszarze Partnerstwa znajdują się na względnie przyzwoitym poziomie, z wyłączeniem niskiej dostępności przesyłu gazu. Korzystne są perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej, zarówno na potrzeby klientów indywidualnych, jak i w kontekście produkcji i eksploatacji na skale przemysłową.
- ▶ Prognozowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS w 2041 r. wyniesie około 32,9 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 34,7 m²/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie 1,14 mln m² PUM.

3.6. Wymiar instytucjonalny

Idea Partnerstwa i praktyka jego funkcjonowania w obecnym, początkowym stadium ma charakter inicjatywy instytucjonalnej zmierzającej do identyfikacji i wzmocnienia realnych powiązań funkcjonalnych. Punkt odniesienia stanowi dla nich istnienie powiatu stargardzkiego jako elementu porządku administracyjnego województwa i kraju. W obrębie powiatu koncentrują się zarówno najważniejsze relacje instytucjonalne, jak i powiązania funkcjonalne dotyczące całokształtu życia lokalnego środowiska. Rozwój instytucjonalny obszaru determinowany jest rolą Stargardu jako największego ośrodka miejskiego, centrum życia społecznego i ekonomicznego oraz stolicy powiatu, jego oddziaływaniem subregionalnym, a także naturą procesów rozwojowych (w tym postępującej marginalizacji mniejszych ośrodków miejskich i ich otoczenia wiejskiego), które nie sprzyjają rzeczywistej komplementarności względem tradycyjnej dominacji i różnicy potencjałów. W stolicy powiatu funkcjonują – obsługujące obszar Partnerstwa – istotne elementy administracji zespolonej: Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna, Państwowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego i Powiatowy Inspektorat Weterynarii.

Ponadto na obszar Partnerstwa wpływ wywiera działalność Starostwa Powiatowego i innych jednostek organizacyjnych powołanych w celu realizacji ustawowych zadań Powiatu: Zarządu Dróg Powiatowych, Powiatowego Urzędu Pracy, Domu Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych wraz z pięcioma podległymi placówkami, ponadpodstawowych szkół publicznych, Centrum Kształcenia Zawodowego, Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz Samodzielnego Publicznego Wielospecjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Z wyjątkiem Domu Pomocy Społecznej w Dolicach wszystkie jednostki mają swoją siedzibę w Stargardzie.

Za cenny aspekt decentralizacji rozumianej jako przeniesienie siedziby znaczącej instytucji publicznej poza wiodący w obrębie danego obszaru ośrodek miejski należy uznać działającą od dekad w Barzkowicach siedzibę Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Jest to unikalny przykład umiejscowionej w przestrzeni wiejskiej instytucji, która ma zarówno stały i żywy wpływ na funkcjonowanie pewnej grupy środowiskowej i podmiotów gospodarczych w ramach regionu, ale także przyciąga do fizycznego udziału uczestników szkoleń, konsultacji i okresowych wydarzeń. Inaczej niż w przypadku „miejskich” instytucji wpływ ZODR na lokalny rynek pracy i stymulowanie procesów rozwojowych w bezpośrednim otoczeniu jest jednak ograniczony.

W obszarze Partnerstwa inicjatywą, doświadczeniami i wpływem na budowanie spójności formalno – koncepcyjnej działań mających na celu wsparcie rozwoju wyróżnia się Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju, działająca w formie lokalnej grupy działania. Stowarzyszenie funkcjonuje od roku 2006. Jego aktywność dotyczy w szczególności opracowania i realizacji lokalnej strategii rozwoju dla obszaru gmin, na których działa, wspierania działań na rzecz realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla tego obszaru, promocji obszarów wiejskich położonych w jego gminach, mobilizowania ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich. Liczne projekty realizowane pod auspicjami LGD WIR realnie zmieniają społeczny, infrastrukturalny i gospodarczy krajobraz Partnerstwa.

Zgodnie z wynikami ankiety „Diagnoza Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego: wymiar instytucjonalny” ogólna atmosfera współpracy z JST z obszaru Partnerstwa oceniona została na 4,5/5, a wśród przyczyn takiej oceny ankietowani podawali m.in. „otwartość partnerów oraz chęć nawiązywania współpracy”, a także fakt, że „wszystkie dotychczasowe przedsięwzięcia realizowane wspólnie były udane, ponieważ rodziły się ze wspólnych potrzeb i wspólnego celu”.

3.7. Wnioski z analizy powiązań funkcjonalnych obszaru Partnerstwa

Wyznaczenie granic obszaru Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego nastąpiło przed przystąpieniem do opracowania strategii terytorialnej dla rozwoju Partnerstwa. Obszar objął wszystkie gminy powiatu stargardzkiego z wyjątkiem gmin przypisanych do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego - Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Poza obszarem Partnerstwa pozostały: stolica powiatu - miasto Stargard oraz gminy Stargard i Kobyłka.

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wskazuje na znaczenie tzw. obszaru funkcjonalnego, który definiuje jako „obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego); szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny”¹⁰.

¹⁰ Art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Metodyka wyznaczania obszarów funkcjonalnych, w szczególności relacje pomiędzy miastami i ich otoczeniem, są przedmiotem studiów i ustaleń metodycznych od wielu lat.

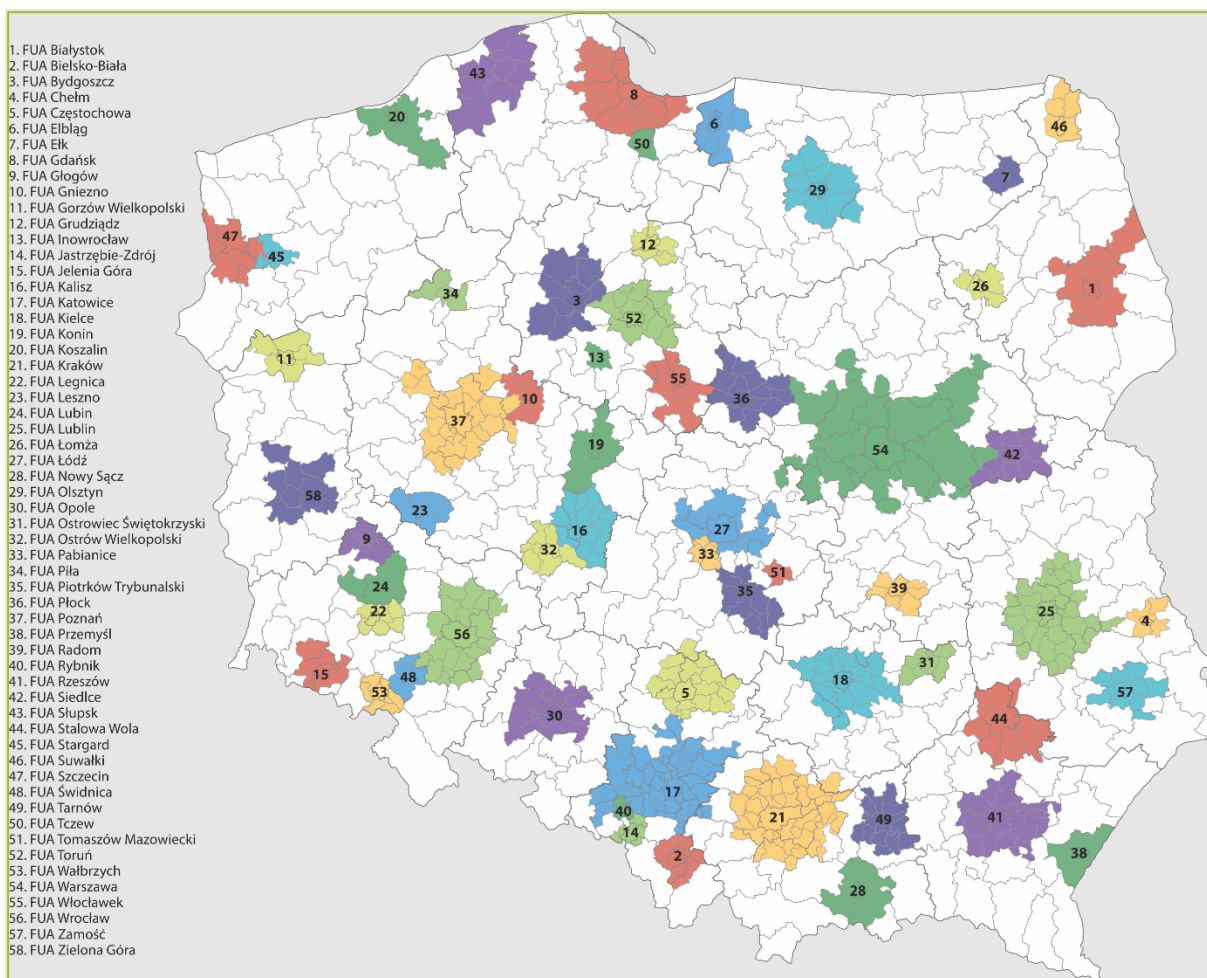
Zharmonizowana definicja miejskich obszarów funkcjonalnych opracowana w 2011 roku przez Komisję Europejską i Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wskazuje na podstawowe znaczenie stref dojazdów do pracy. Definicja bierze pod uwagę jedynie duże ośrodki miejskie liczące co najmniej 50 000 mieszkańców.

Strefy dojazdów do pracy zdefiniowano jako „lokalne jednostki administracyjne, z których co najmniej 15% ludności zatrudnionej dojeżdża do miasta”. Funkcjonalne obszary miejskie (FUA) wyznaczone według powyższych kryteriów przedstawiono na ryc. 75. Jednym z wyznaczonych jest FUA Stargard obejmujący miasto Stargard oraz gminy Stargard i Kobylanka.

W ramach niniejszego raportu diagnostycznego wykonano szereg analiz powiązań funkcjonalnych, których szczegółowy opis zawarty został w poprzedzających rozdziałach. Wyniki istotniejszych analiz przedstawiono w formie podsumowującego zestawienia - kolażu na ryc. 74 (kartogramy 1-6).

W obszarze Partnerstwa występują jedynie miasta małe, natomiast w obrębie powiatu dominuje Stargard liczący 67,3 tys. mieszkańców (kartogram 1). Zasięg oddziaływania Stargardu na osadnictwo, na osiedlanie się ludności, zauważalny jest jedynie w miejscowościach położonych w jego bezpośrednim sąsiedztwie – co przedstawia kartogram 2, ilustrujący dynamikę zmian liczby ludności.

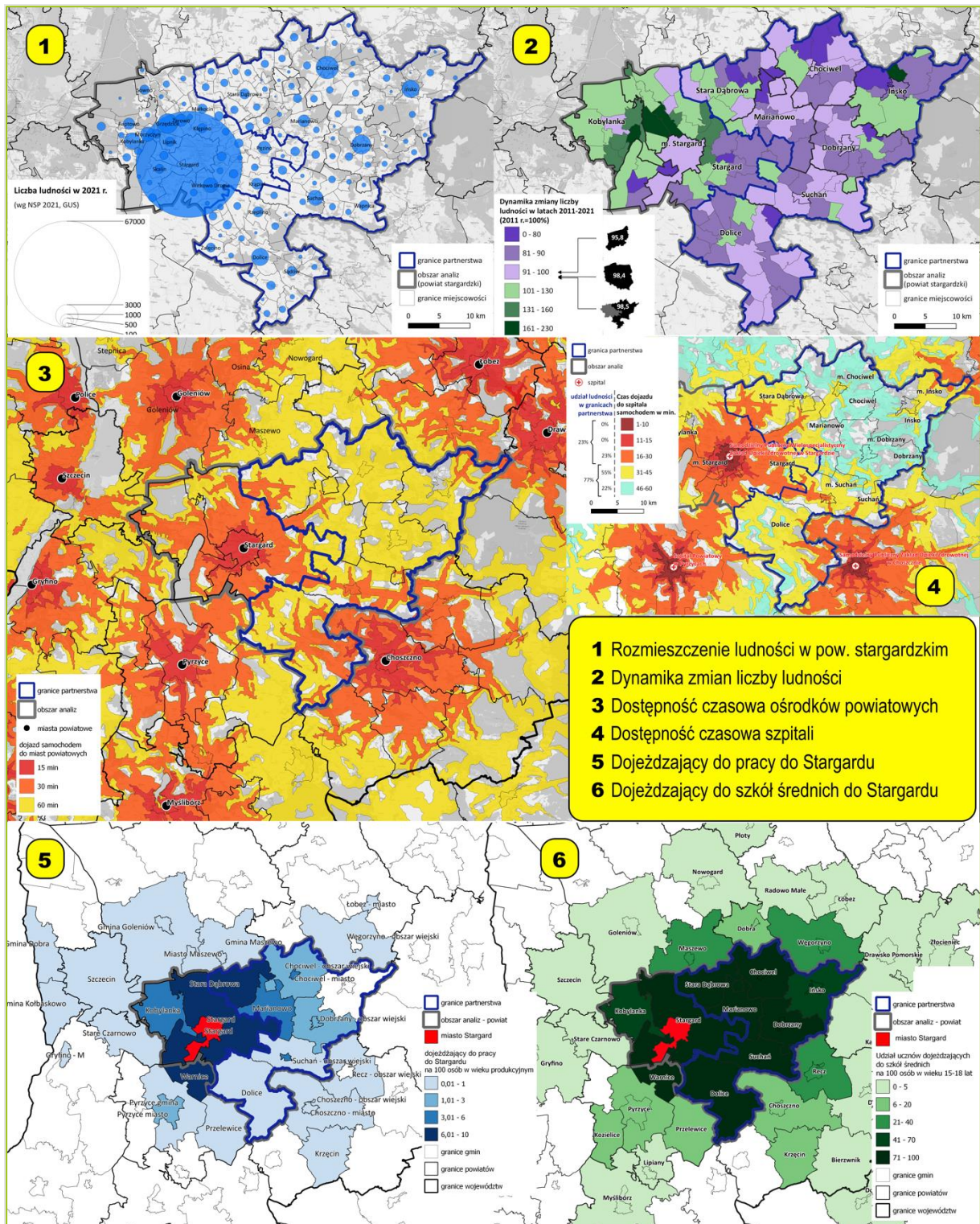
Ryc. 73. Funkcjonalne obszary miejskie (FUA) w Polsce w 2022 roku

Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/unijne-typologie-terytorialne-tercet/funkcjonalne-obszary-miejskie-fua/>

Potencjalny zasięg oddziaływania Stargardu jako ośrodka usługowego, wyrażony czasem dojazdu do oferowanych przez miasto usług ponadpodstawowych, przedstawiono na kartogramach 3 i 4. Zachodnia część powiatu stargardzkiego leży w zasięgu dogodnego 30 minut dojazdu do Stargardu. Natomiast mimośrodowe, w stosunku do obszaru Partnerstwa, przesunięte na zachód położenie Stargardu powoduje, że czasy dojazdów we wschodniej części Partnerstwa wydłużają się do 60 min i więcej. Z gminy Ińsko szybciej można dojechać do Drawska Pomorskiego (11,3 tys. mieszkańców) lub do Łobza (10,0 tys. mieszkańców). Konkurencyjną ofertę usługową dla wschodniej części gmin Dolice i Suchań mogą zapewniać leżące poza obszarem Partnerstwa, Choszczno (14,9 tys.) – z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15-30 minut.

Ryc. 74. Powiat stargardzki – zestawienie analiz powiązań funkcjonalnych.

- 1 Rozmieszczenie ludności w pow. stargardzkim
- 2 Dynamika zmian liczby ludności
- 3 Dostępność czasowa ośrodków powiatowych
- 4 Dostępność czasowa szpitali
- 5 Dojeżdżający do pracy do Stargardu
- 6 Dojeżdżający do szkół średnich do Stargardu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, danych z samorządów Partnerstwa oraz TravelTime Analytics

Analiza dojazdów do pracy do Stargardu wskazuje na jego silne oddziaływanie w tym zakresie w północno-zachodniej części powiatu, przy czym najsilniejsze

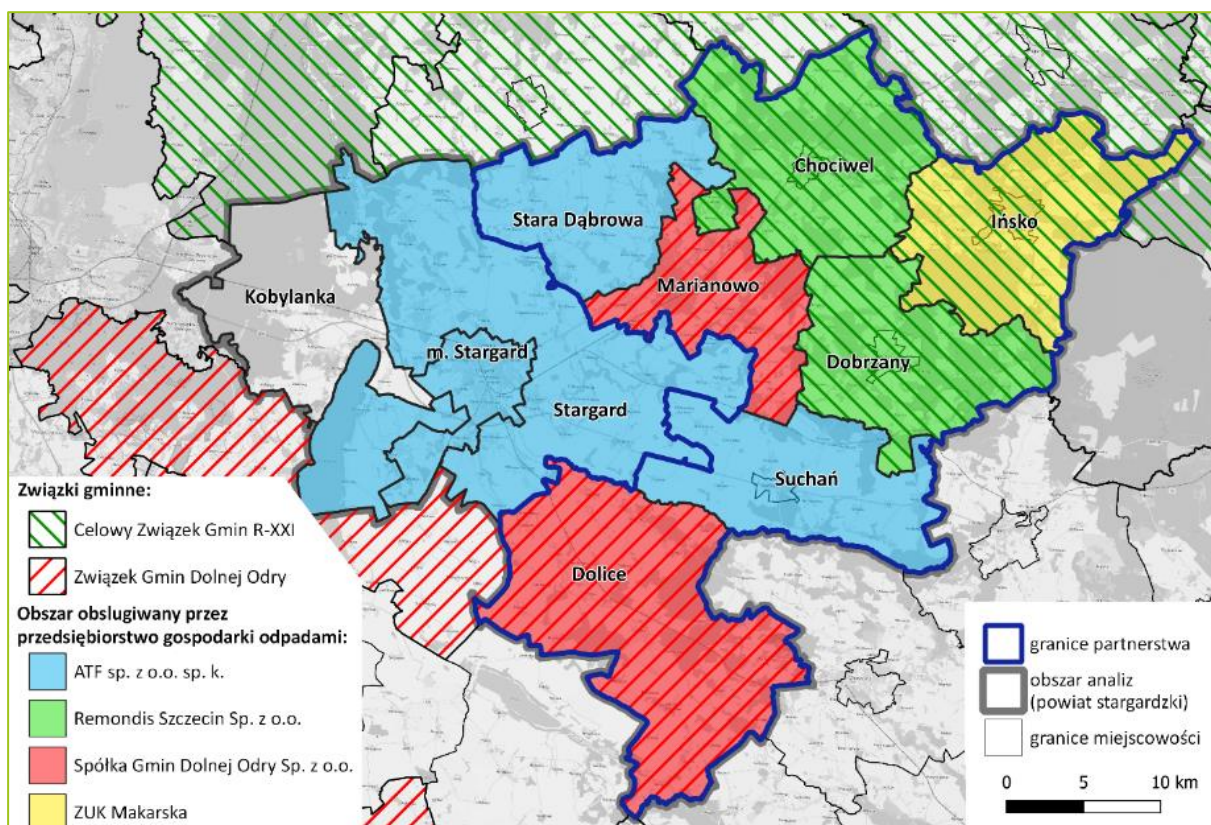
powiązania (pow. 6%) wykazują gminy Stargard, Stara Dąbrowa oraz leżąca poza granicami powiatu gmina Warnice (kartogram 5).

Na znaczenie Stargardu w skali całego powiatu wskazuje również duża liczba uczniów dojeżdżających do szkół średnich w Stargardzie - na 100 osób w wieku 15-18 lat. Udział uczniów dojeżdżających do Stargardu dla prawie wszystkich gmin przekracza 70%, a dla gmin Kobylanka i Ińsko mieści się w granicach 41-70%. (kartogram 6).

Jakkolwiek rola samorządu gminnego jest podstawowa, tym niemniej ważnym szczeblem administracji publicznej jest samorząd powiatowy, który świadczy usługi publiczne m.in. w zakresie infrastruktury technicznej (drogi powiatowe i transport publiczny w zasięgu powiatu) oraz infrastruktury społecznej (oświata ponadpodstawowa, szpitale i domy pomocy społecznej, instytucje kultury i inne). Przeprowadzone analizy wskazują na silne powiązania w obrębie całego powiatu stargardzkiego.

Dokonując analizy powiązań funkcjonalnych obszaru Partnerstwa zbadano organizację gospodarowania odpadami. Zgodnie z danymi dostarczonymi przez poszczególnych partnerów obszar Partnerstwa obsługiwany jest przez cztery różne podmioty: ATF sp. z o.o. sp. k., Remondis Szczecin Sp. z o.o., Spółka Gmin Dolnej Odry Sp. z o.o. oraz ZUK Makarska. Ponadto trzy gminy z obszaru Partnerstwa należą do Celowego Związku Gmin R-XXI (Chociwel, Ińsko, Dobrzany), a dwie (Marianowo i Dolice) do Związku Gmin Dolnej Odry. Tak duża różnorodność przedsiębiorstw gospodarki odpadami komunalnymi wpływać może na efektywność i skuteczność wykonywanych przez nie zadań. Obszar gospodarki komunalnej z punktu widzenia procesu rozwiązywania wspólnych problemów stanowić może zatem dla Partnerstwa pole współpracy i realizacji wspólnych projektów rozwojowych.

Ryc. 75. Organizacja gospodarowania odpadami na terenie Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych od partnerów.

Powiązania funkcjonalne ze Szczecińskim Obszarem Metropolitalnym i jego oddziaływanie na obszar Partnerstwa

Szczeciński Obszar Metropolitalny wraz z wchodzącym w jego skład – choć tworzącym odrębny organizm miejski – Stargardem jest dla obszaru Partnerstwa wiodącym punktem odniesienia. Aglomeracja Szczecina w sposób unikatowy w Polsce (jedynie Trójmiasto posiada tę samą specyfikę) jest położona acentrycznie w skali regionu, a tym samym generuje szczególny typ i dynamikę relacji z resztą sieci osadniczej.

Stolica regionu skupia dominującą ofertę usług wyższego rzędu, pełni funkcję hubu transportowego z unikalnymi elementami obsługi szlaków wodnych, a przy tym zachowuje potencjał dla obsługi relacji transgranicznych. Wielkość i nasycenie funkcjami Szczecina i Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego wpływa na przebieg szlaków transportowych oraz dynamikę procesów osiedleńczych nawet w pewnym oddaleniu od jego trzonu.

Wobec zamknięcia przez granicę państwa możliwości ekspansji terytorialnej i funkcjonalnej w kierunku zachodnim miasto ukierunkowuje procesy rozwojowe na

pozostałych obszarach otaczających bądź stymuluje powstawanie nowych skupisk działalności, czego najlepszym przykładem jest strefa przemysłowa koło Goleniowa. W zbliżony sposób miasto wpływa na model rozwoju Stargardu, więc pośrednio także na niższe tempo rozwoju jego wschodniego otoczenia.

SOM stanowi rezerwuar zasobów administracyjno – instytucjonalnych (jako siedziba urzędów, źródło i miejsce egzekwowania decyzji, lokalizacja uczelni, instytucji i przeważającej części organizacji), potencjału badawczo – rozwojowego (instytucje, eksperci, kadry, idee i praktyczna wiedza), zasobów kulturowych oraz materialnych.

Relacje obszaru Partnerstwa z SOM polegają na korzystaniu z tego dobrostanu. Jeśli nawet w poszczególnych dziedzinach życia obszar Partnerstwa – podobnie jak reszta województwa – uczestniczy w powolnej decentralizacji rozumianej jako relokacja materialnych i symbolicznych przejawów władzy i zasobności, to jednak w dużej mierze i w wielu zasadniczych kwestiach odczuwa bezpośredni wpływ stolicy województwa i jego bezpośredniego otoczenia. Pozytywnym i pożądanym tego przejawem są indywidualne decyzje osiedleńcze i inwestycyjne mieszkańców SOM, dla których obszar Partnerstwa może być atrakcyjną lokalizacją pierwszego lub drugiego domu.

Stopniowo ten kierunek jest odkrywany wobec nasycenia obszarów położonych bliżej miasta oraz podnoszenia poziomu jakości i dostępności infrastruktury na obszarze Partnerstwa, w tym połączeń transportowych.

Potencjał i oddziaływanie Szczecina oraz jego znaczenie neutralizuje barierowe położenie ośrodków miejskich średniego szczebla, w tym Stargardu. Za sprawą dogodnych połączeń komunikacyjnych mieszkańcy obszaru Partnerstwa alternatywnie korzystają z potencjału obu największych ośrodków miejskich SOM.

Ich podstawowe i codzienne potrzeby obsługuje Stargard jako siedziba szkół, miejsc pracy, podmiotów świadczących usługi publiczne i rynkowe, niemniej dla szerokiej rzeszy mieszkańców obszaru Partnerstwa tę samą rolę pełni Szczecin oraz jego satelity. Szczecin jest w szczególności bliskim, dostępnym, rozległym i bardziej zróżnicowanym od Stargardu rynkiem pracy. W sytuacji istnienia stałych połączeń komunikacyjnych (kolejowych) dla większości populacji obszaru Partnerstwa przejazd do Szczecina nie jest okolicznością dużo bardziej uciążliwą niż dojazdy do Stargardu, o ile znajduje to uzasadnienie w otrzymywanym uposażeniu i warunkach pracy.

Potencjał i produkcja obszaru Partnerstwa w wybranych dziedzinach przewyższa potrzeby własne, jak i rynku powiatowego, nawet z uwzględnieniem chłonności stargardzkiej strefy przemysłowej.

Wytwory sektora drzewnego i chemicznego to przykłady półproduktów, które trafiają do dalszego przetwarzania w fabrykach zlokalizowanych w obrębie SOM, w tym pod Goleniowem. Największy rynek w skali Pomorza Zachodniego stanowi też naturalne przeznaczenie większości produkcji spożywczej z obszaru Partnerstwa. Nieporównanie mniejsza jest skala transferów przebiegających w przeciwnym kierunku.

Rywalizujący w pewnym stopniu o te same zasoby Szczecin stanowi dla Stargardu konkurencję, a tym samym tworzy alternatywę strategiczną. Tym samym stanowi czynnik motywujący do traktowania obszaru i zasobów Partnerstwa jako zaplecza Stargardu jako ośrodka gospodarczego, rynku pracy, naturalnego partnera w wielu obszarach.

Projekty inwestycyjne realizowane w obrębie SOM i zwiększające jego potencjał wywierają wpływ na otoczenie i wzmacniają znaczenie zjawisk i czynników opisanych powyżej. Należy oczekiwać, że w szczególności wdrożenie koncepcji Szczecińskiej Kolei Metropolitalnej przyczyni się do nasilenia powiązań transportowych, a tym samym dodatkowo zbliży poszczególne części województwa, w tym SOM i obszar Partnerstwa. Z drugiej strony przedsięwzięcia pełniej wykorzystujące i kierujące dynamikę rozwojową obszaru Partnerstwa ku stargardzkiemu ośrodkowi miejskiemu wzmocnią interakcję na osi przebiegającej między oboma miastami.

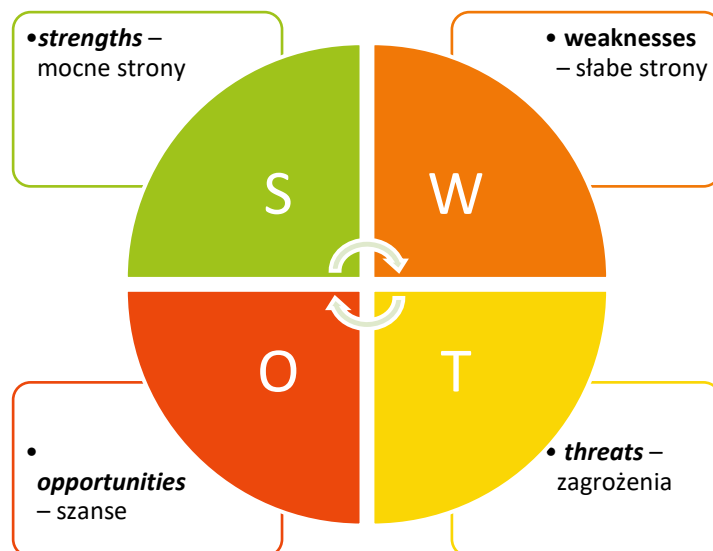
Droga nr 10 w najbliższych latach nie będzie jeszcze miała tego samego znaczenia dla rozwoju regionu i przepływów towarów i ludzi co S3, niemniej na odcinku Szczecin – Stargard wraz ze zwiększeniem się znaczenia drugiego z tych miast oraz szczecińsko – świnoujskiego hubu transportowego budowana jest oś dynamizująca inicjatywy gospodarcze, procesy osiedleńcze oraz przepływy dóbr. Takie umiejscowienie biegunów wzrostu i przenoszenie pozytywnych impulsów rozwojowych z SOM na bliższe i dalsze otoczenie w pierwszej kolejności premiuje obszar Partnerstwa zwiększając jego konkurencyjność i sprzyjając pozytywnym przemianom.

4. Czynniki warunkujące rozwój – analiza SWOT

Analiza SWOT jest techniką, za pomocą której zebrane w procesie diagnostycznym informacje poddawane są analizie i odpowiedniemu uporządkowaniu. W procesie prac nad niniejszym Raportem diagnostycznym technika ta została zastosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego otoczenia Partnerstwa, a także oceny jego zasobów endogenicznych i egzogenicznych.

Podczas analizy danych dokonano podziału zebranych informacji na cztery grupy:

- ▶ **S** (ang. *strengths*) – mocne strony: wszystko co stanowi atut, przewagę, zaletę,
- ▶ **W** (ang. *weaknesses*) – słabe strony: wszystko co stanowi słabość, barierę, wadę,
- ▶ **O** (ang. *opportunities*) – szanse: wszystko co stwarza szansę korzystnej zmiany,
- ▶ **T** (ang. *threats*) – zagrożenia: wszystko co stwarza warunki dla niekorzystnej zmiany.

Informacje te pochodzą z:

- **wniosek** zawarty w raporcie diagnostycznym,
- **danych liczbowych, opisowych i przestrzennych** pozyskanych przede wszystkim z Monitora Rozwoju Lokalnego oraz z innych źródeł zewnętrznych,
- **wyników badań** ankietowych przeprowadzonych na terenie obszaru Partnerstwa,
- **warsztatów diagnostycznych** przeprowadzanych w czasie prac na raporcie.

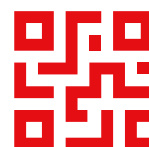
W trakcie spotkania Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej, uczestników poproszono o dokonanie rangowania w skali 1-5 (1 – czynnik ważny, 5 – czynnik najważniejszy) zaproponowanych mocnych i słabych stron obszaru Partnerstwa. Wyniki pozwoliły zanalizować siłę identyfikacji i utożsamiania danego czynnika z potencjałem Partnerstwa.

Z uwagi na wysoką zmienność, w wielu przypadkach niezależną od działań Partnerstwa, rangowaniu nie poddano czynników określanych mianem szans i zagrożeń.

MOCNE STRONY

4,8	Przyrodniczo-krajobrazowe zasoby Partnerstwa, w tym zróżnicowanie walorów środowiskowych: Iński Park Krajobrazowy, rezerwy Kamienna Buczyna, Sołtycki i Głowacz, Stawy Lutkowskie, rzeki i jeziora.
4,7	Położenie - bliskość ośrodków miejskich (Stargard, Szczecin, Goleniów) i rozwijanych w obrębie tych miast usług publicznych i rynkowych.
4,6	Kultura współpracy samorządów i lokalnych partnerów społecznych.
4,3	Dobra jakość środowiska naturalnego.
4,2	Rozwinięty system powiązań transportowych zorientowanych na Stargard i Szczecin oraz bliskość ważnych węzłów transportowych (drogowych, kolejowych, lotniczych i wodnych).

SŁABE STRONY

Niska częstotliwość (lub brak) połączeń wewnątrz Partnerstwa	4,4
Słaba jakość dróg powiatowych oraz brak aktualnych planów transportowych.	4,4
Niski potencjał demograficzny Partnerstwa.	4,2
Słaba jakość infrastruktury i brak produktów turystycznych.	4,2
Brak spójnego systemu komunikacji nakierowanego na informowanie mieszkańców i turystów o aktualnych wydarzeniach, usługach itp.	4,2

4,0	Naturalne zasoby lokalne (produkty leśne, uprawne i kopaliny).
3,8	Dostępność do atrakcyjnych rynków pracy w bezpośrednim sąsiedztwie Partnerstwa.
3,3	Skomasowane, rozległe tereny uprawne i stosunkowo dobra jakość gruntów.

Niewystarczająca liczba instytucji otoczenia i wsparcia biznesu.	3,9
Słaba oferta terenów przygotowanych pod działalność gospodarczą.	3,9
Niska atrakcyjność obszaru dla młodych ludzi.	3,8
Słabość lokalnej gospodarki (brak współpracy między firmami, brak produkcji generującej wysoką wartość dodaną, mały własny potencjał kapitałowy i inwestycyjny, ograniczona skala lokalnego rynku pracy).	3,8
Niski poziom poczucia bezpieczeństwa (osobistego, ekonomicznego, zdrowotnego).	3,8
Niski poziom poczucia tożsamości w obrębie Partnerstwa.	3,8
Ograniczony potencjał ośrodków miejskich Partnerstwa w zakresie usług publicznych i rynkowych.	3,5
Niski poziom współpracy pomiędzy samorządem lokalnym, a przedsiębiorcami (pozarolnicza i rolnicza działalność gospodarcza).	3,4

SZANSE

Zapotrzebowanie na tereny i korzystne warunki do osiedlania się.
Wykorzystanie potencjału rozwoju usług senioralnych.
Dostępność zewnętrznych środków na finansowanie projektów rozwojowych.

ZAGROŻENIA

Zmiana (degradacja) struktury osiedleńczej obszaru wynikająca m.in z trendów demograficznych i zmiany stylu życia (w tym np. odkładanie momentu założenia rodziny).
Wzrost kosztów życia i prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności nośników energii.
"Zasysanie" potencjału społeczno-gospodarczego Partnerstwa przez większe ośrodki miejskie.

Atrakcyjność inwestycyjna Partnerstwa związana z rozwojem układu dróg, w tym przede wszystkim dróg ekspresowych.
Dostępność terenów i lokalnych zasobów energetycznych dla transformacji energetycznej obszaru Partnerstwa i ośrodków sąsiednich.
Wzrost potencjału Stargardzkiego Parku Przemysłowego.
Możliwość pozyskania nowych mieszkańców (imigranci krajowi i zagraniczni).
Wzrost popytu na tereny inwestycyjne na terenie Partnerstwa.
Wzrost zainteresowania społeczeństwa formami turystyki aktywnej i weekendowej.

Słabnący potencjał finansowy i organizacyjny samorządu lokalnego.
Konkurencyjna oferta usługowa i pracy ośrodków leżących poza granicami Partnerstwa: Choszczno, Drawsko Pomorskie, Łobez.
Postępujące zmiany klimatyczne i związane z nimi ekstremalne zjawiska pogodowe oraz kurczenie się zasobów.
Postępujące zmiany w zakresie gospodarki wodnej i stosunków wodnych.
Zachwianie bezpieczeństwa energetycznego spowodowane m.in. słabością istniejących sieci energetycznych.

5. Wnioski i podsumowanie – analiza problemów, potencjałów i potrzeb

Przeprowadzenie analizy SWOT było podstawową procedurą diagnostyczną – analityczną podsumowującą wcześniejsze prace wykorzystujące dane statystyczne i opisowe, opinie różnego rodzaju interesariuszy oraz wnioski z przebiegu procesów rozwojowych. Z bogatego materiału i rozmaitych perspektyw wydobyte zostały kluczowe elementy najpełniej i w spójny sposób oddające stan rzeczy oraz perspektywy na przyszłość, z uwzględnieniem potencjalnego wpływu czynników zewnętrznych. W oparciu o te działania dokonana została syntetyczna analiza problemów, potencjałów i potrzeb obszaru Partnerstwa.

5.1. Kluczowe problemy

Przywoływane już w niniejszej diagnozie badania mieszkańców, liderów oraz młodzieży z gmin obszaru Partnerstwa pozwoliły poznać opinie i zdanie mieszkańców w zakresie słabych stron (minusów) Partnerstwa. Zgodnie z opinią badanych grup, czynnikami, które określić należy jako słabą stronę Partnerstwa są¹¹:

- ▶ *Możliwości kontynuowania nauki, kształcenia się,*
- ▶ *Wysokość zarobków i płac,*
- ▶ *Oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych),*
- ▶ *Oferty pracy, rynek pracy,*

¹¹ W badaniu społecznym wymienione słabe strony pozostały tożsame dla wszystkich badanych grup tj. mieszkańców, uczniów i liderów. Szczegółowy rozkład pozostałych czynników zaprezentowany został w „Raporcie z badań diagnostycznych”.

- ▶ *Możliwość kształcenia uczniów w szkole na terenie gminy w powiązaniu z praktyczną nauką zawodu i możliwością zatrudnienia w gminie po skończeniu szkoły.*

Pogłębiona analiza słabych stron obszaru odbyła się podczas warsztatów diagnostycznych z udziałem członków Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej w dniu 30.03.2023 r. Za pomocą techniki drzewa problemów oraz narzędzi pracy grupowej on-line (platforma MIRO) stworzone zostały matryce porządkujące kluczowe problemy obszaru Partnerstwa w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej w ujęciu przyczyna-problem-skutek.

SFERA SPOŁECZNA | PROBLEM 1

MAŁO ATRAKCYJNA (NIEDOPASOWANA DO POTRZEB) OFERTA EDUKACYJNA DLA MŁODZIEŻY

PRZYCZYNY

- brak zinwentaryzowanych potrzeb w zakresie kierunków kształcenia
- brak silnych ośrodków miejskich o charakterze akademickim w bezpośrednim sąsiedztwie
- niskie nakłady środków finansowych na projekty miękkie
- brak ciekawej oferty szkoleń i kursów zawodowych
- słaba oferta kulturalna
- niska jakość edukacji

SKUTKI

- wyjazd młodych "po edukację" do większych miast
- rezygnacja z dalszego kształcenia
- niewystarczająca oferta zajęć dodatkowych dla młodzieży
- brak odpowiedniej kadry
- brak możliwości rozwoju zainteresowań
- trudności w dostaniu się do dobrej szkoły

SFERA SPOŁECZNA | PROBLEM 2

NIWYSYTARZAJĄCY POZIOM WSPÓŁPRACY POMIĘDZY ADMINISTRACJĄ A PARTNERAMI SPOŁECZNYMI

PRZYCZYNY

- brak liderów
- brak określonych wspólnych potrzeb / kierunków działania
- słaby przepływ informacji
- niskie zaangażowanie społeczne
- duży nakład obowiązków dla JST
- brak odpowiednich zachęt typu dobry sprzęt, nowoczesna infrastruktura
- brak animatorów społecznych
- wykluczenie cyfrowe

SKUTKI

- brak długotrwałej współpracy
- bierność społeczeństwa
- brak ciekawej oferty spędzania czasu
- słaba integracja społeczna
- brak opracowania programów i strategii
- brak motywacji do działania

SFERA SPOŁECZNA | PROBLEM 3

STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA I WYLUDNIANIE OBSZARU

PRZYCZYNY

- wysokie koszty życia
- emigracja za pracą i nauką
- słaba atrakcyjność miejsca zamieszkania
- lepsza opieka zdrowotna przekładająca się na dłuższe życie
- zdrowy tryb życia naturalnie wydłużający jego długość
- brak odpowiedniej opieki dla osób starszych i dorosłych niepełnosprawnych

SKUTKI

- ograniczone zasoby ludzkie
- rosnące obciążenia finansowe dla samorządów
- zubożenie społeczeństwa
- umieszczanie osób w DPS
- niższa jakość świadczonych usług lub ich niedobór
- zapotrzebowanie na usługi senioralne

SFERA GOSPODARCZA | PROBLEM 1

SŁABO ROZWIŃNIĘTY RYNEK PRACY / PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

PRZYCZYNY

- wysokie koszty prowadzenia działalności
- brak oferty dla przedsiębiorców / brak zachęty
- brak znaczących zakładów pracy
- brak inwentaryzacji potencjałów gospodarczych
- niski poziom edukacji i kształcenia w kierunku nabywania konkretnych kompetencji zawodowych

SKUTKI

- emigracja zarobkowa
- redukcja etatów
- brak profilu działalności gospodarczej
- potencjalnie większa dynamika rozwoju (obszar Partnerstwa jako zaplecze dla rozwoju Stargardu)
- niskie wpływy do budżetów lokalnych
- dalsza marginalizacja obszaru i obniżenie potencjału całego Partnerstwa

SFERA GOSPODARCZA | PROBLEM 2

NISKI KAPITAŁ / NISKA ZDOLNOŚĆ FINANSOWA PARTNERSTWA

PRZYCZYNY

- brak terenów inwestycyjnych
- brak silnych podmiotów gospodarczych
- zbyt skomplikowane dokumenty aplikacyjne

SKUTKI

- niski poziom inwestycji
- niski poziom rozwoju
- brak aplikowania w celu pozyskania środków na inwestycje
- słaba oferta inwestycyjna

SFERA GOSPODARCZA | PROBLEM 2

NISKI KAPITAŁ / NISKA ZDOLNOŚĆ FINANSOWA PARTNERSTWA

- brak własnych środków finansowych
- brak odpowiedniej infrastruktury
- zbyt mała liczba konkursów i naborów wniosków

- brak porozumienia pomiędzy partnerami

SFERA GOSPODARCZA | PROBLEM 3

BRAK SPECJALIZACJI GOSPODARCZEJ

PRZYCZYNY

- położenie gminy
- brak określonej "inteligentnej specjalizacji" regionu
- brak dopływu technologii
- brak odpowiednich ośrodków szkoleniowych
- brak terenów inwestycyjnych
- brak funduszy dla obszarów wiejskich w dziedzinie specjalizacji gospodarczej
- brak przygotowania zawodowego
- wysokie koszty utrzymania działalności

SKUTKI

- niskie przychody z tytułu prowadzenia
- działalności gospodarczej
- niski poziom rozwoju gospodarczego
- brak parków przemysłowych
- brak wykwalifikowanych pracowników
- brak kapitału zewnętrznego oraz
- inwestycji gospodarczych
- niskie zainteresowanie terenami gmin
- brak specjalistów branżowych

SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA | PROBLEM 1

OGRANICZONY DOSTĘP DO USŁUG PUBLICZNYCH

PRZYCZYNY

- zmiana standardów
- słaba oferta transportu publicznego
- ograniczony dostęp do kadry, specjalistów, podmiotów zainteresowanych
- brak odpowiedniej infrastruktury (wymagająca remontu)
- słabe zdolności organizacyjne JST
- bliskość ośrodka miejskiego koncentrującego usługi

SKUTKI

- niskie przychody z tytułu prowadzenia
- działalności gospodarczej
- niski poziom rozwoju gospodarczego
- brak parków przemysłowych
- brak wykwalifikowanych pracowników
- brak kapitału zewnętrznego oraz inwestycji gospodarczych

SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA | PROBLEM 1 OGRANICZONY DOSTĘP DO USŁUG PUBLICZNYCH

- niskie zainteresowanie terenami gmin
- brak specjalistów branżowych

SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA | PROBLEM 2 NIEWYKORZYSTANIE POTENCJAŁU PRZYRODNICZO-KULTUROWEGO PARTNERSTWA

PRZYCZYNY

- brak pomysłów na wykorzystanie zaniedbanych obiektów
- ograniczone środki na zatrudnienie osób, które prowadziłyby zajęcia np. w świetlicach
- niskie nakłady na wspólną promocję
- brak środków finansowych na wykorzystanie potencjału kulturowego

SKUTKI

- niski poziom świadomości mieszkańców na temat miejsca, w którym żyją
- ograniczona oferta kulturalna dla mieszkańców
- zły stan techniczny obiektów zabytkowych
- brak inwestycji w zakresie wykorzystania potencjału lokalnego
- brak infrastruktury turystyczno-kulturalnej

SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA | PROBLEM 3 NIEWYKORZYSTANE OBIEKTY I TERENY POD INWESTYCJE

PRZYCZYNY

- słaba dostępność transportowa
- słaba promocja posiadanych obiektów i terenów
- brak środków zewnętrznych na modernizację obiektów w celu zmiany sposobu ich użytkowania
- nieuregulowane sprawy własnościowe obiektów
- brak środków finansowych
- skomplikowane procedury administracyjne

SKUTKI

- niszczenie posiadanych obiektów
- brak ciekawej oferty gospodarczej oraz kulturalnej
- obecność budynków, które straciły swoje funkcje
- degradacja obiektów i gruntów
- brak inwestycji

Najważniejszy kompleks zagadnień problemowych obszaru Partnerstwa związany jest z zagadnieniem wewnętrznej spójności i dostępności oraz wynikających z tego

perspektyw dla zwiększania jakości życia mieszkańców i możliwości rozwojowych. Odczuwalna jest niska częstotliwość (lub wręcz brak) połączeń komunikacyjnych wewnątrz obszaru Partnerstwa.

Można mówić o trwałym wykluczeniu komunikacyjnym znacznej części populacji. Wiąże się to ze słabą jakością dróg powiatowych oraz brakiem aktualnych planów transportowych, co nie zachęca do inwestowania w rozwój oferty komercyjnej oraz dodatkowo obciąża budżety administracji. W konsekwencji znaczna część obszaru Partnerstwa postrzegana jest jako tereny de facto peryferyjne (pomimo bliskości ośrodków miejskich i położeniu w centrum województwa) i zagrożone różnego rodzaju marginalizacją lub od dłuższego czasu jej doświadczające.

Związek rozwoju gospodarczego i infrastrukturalnego z rozwojem społecznym nie był dotychczas wystarczająco silny, by stanowił fundament i punkt odniesienia dla kompleksowego podejścia do zarządzania obszarem Partnerstwa. Jako słaba określana jest oferta terenów przygotowanych pod działalność gospodarczą. Szczególny przypadek tego stanu rzeczy wyraża się w słabej jakości infrastruktury i braku produktów turystycznych, dla których nie istnieje wystarczające zaplecze ekonomiczne.

Dopiero trwałość i głębokość deficytów w tym zakresie z całą mocą ujawnia skalę wyzwań o znaczeniu egzystencjalnym, dotyczących obecności społeczności w obecnej postaci i jej zdolności do działania. Strukturalne ograniczenia rozwojowe obszaru Partnerstwa mają swe źródło w jego niskim potencjale demograficznym. Realne zagrożenie stanowi pogłębienie tego stanu rzeczy przez zmianę (degradację) struktury osiedleńczej obszaru wynikająca m.in z trendów demograficznych i zmiany stylu życia (w tym np. odkładanie momentu założenia rodziny).

Obecna stosunkowo mała liczebnie populacja ma i będzie miała poważne problemy ze zmianą tego stanu rzeczy nie dysponując samodzielnie mocnymi argumentami przemawiającymi za radykalną zmianą dzietności. Ograniczenie stanowi niska atrakcyjność obszaru dla młodych ludzi w zakresie dostępności atrakcyjnych miejsc pracy, mechanizmów wsparcia rodzicielstwa i opieki nad potomstwem, a także oferty kulturalno – rozrywkowej.

W odniesieniu do tej grupy mieszkańców, ale także potencjalnych osiedleńców, turystów i osób z obszarów ościennych, ograniczenie stanowi brak spójnego systemu komunikacji nakierowanego na informowanie o aktualnych wydarzeniach, usługach itp.

Społeczność obszaru Partnerstwa i poszczególne środowiska w jej obrębie doświadczają słabości struktur i mechanizmów regulujących całokształt życia

społecznego i ekonomicznego na omawianym obszarze. Z racji przebiegu, dynamiki i kierunku procesów rozwojowych rozciągniętych w czasie utrwalony został ograniczony potencjał ośrodków miejskich obszaru Partnerstwa w zakresie usług publicznych i rynkowych.

Zalety życia w małym, spójnym środowisku nie zawsze kompensują ograniczony zakres działania i wywierania pozytywnego wpływu na otoczenie przez instytucje, podmioty gospodarcze, silne organizacje społeczne. W zestawieniu z rosnącymi aspiracjami i obserwowanymi, rosnącymi standardami życia w skali kraju rodzi to doznanie utrzymywania się dystansu względem lepiej rozwijających się obszarów. Realne jest ryzyko "zasysania" potencjału społeczno-gospodarczego obszaru Partnerstwa przez większe ośrodki miejskie. W odczuciu społeczności lokalnej niska jest jakość oferty dedykowanej wsparciu uczniów (takiej jak zajęcia wspomagające, dodatkowe, pozalekcyjne). Analogicznie sporo do życzenia pozostawia jakość ekosystemu gospodarczego, poziom przyjazności dla prowadzenia działalności gospodarczej, w ramach którego lokalne talenty i przedsiębiorczość mogą być wykorzystywane.

Niewystarczająca jest liczba instytucji otoczenia i wsparcia biznesu. Do obszaru Partnerstwa w zbyt małym stopniu docierają impulsy rozwojowe, jego szeroko rozumiana społeczność sama nie jest w stanie zaspokoić zapotrzebowania na nie i wdrożyć rozwiązań aktywizujących. Niski jest poziom współpracy pomiędzy samorządem lokalnym a przedsiębiorcami. Z jednej strony skutkuje to słabością lokalnej gospodarki (brakiem współpracy między firmami, brakiem produkcji generującej wysoką wartość dodaną, małym własnym potencjałem kapitałowym i inwestycyjnym, ograniczoną skalą lokalnego rynku pracy), z drugiej mniejszym naciskiem na generowanie kapitału i ogólnie niższą dynamiką rozwoju, w którym podstawy ekonomiczne nie pozwalają na tworzenie atrakcyjnych ofert i alternatyw w różnych dziedzinach. W tym aspekcie zagrożenie dla konkurencyjności obszaru Partnerstwa stanowi dalszy potencjalny wzrost kosztów życia i prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności nośników energii w skali ogólnopolskiej.

Nawet przy udanych inicjatywach podejmowanych w skali lokalnej społeczność obszaru Partnerstwa pozostaje zależna od ryzyka takich zagrożeń, jak zachwianie bezpieczeństwem energetycznym spowodowane m.in. słabością istniejących sieci energetycznych. Wydajności systemu i zwiększeniu możliwości oddziaływania władz lokalnych na niekorzystny stan rzeczy nie będzie sprzyjać słabnący potencjał finansowy i organizacyjny samorządu lokalnego w Polsce, zwłaszcza w związku z obniżeniem wpływów podatkowych i rosnącymi obciążeniami finansowo - organizacyjnymi. Czynnikiem wpływającym negatywnie na sytuację Partnerstwa może się też stać konkurencyjna oferta usługowa i pracy ośrodków leżących poza

granicami Partnerstwa: Choszczna, Drawska Pomorskiego, Łobza. Jeśli nawet obecnie nie odciągają one konsumentów i nie stanowią realnej siły w zakresie podaży miejsc pracy, to w dłuższej perspektywie także doświadczają procesów modernizacyjnych i będą korzystać z renty zapóźnienia, a ich potencjał ludnościowy może stać się argumentem przeważającym.

Wszystko to skutkuje niskim poziomem poczucia tożsamości w obrębie Partnerstwa, nawet jeśli dla zdecydowanej większości mieszkańców czytelna i akceptowalna jest afiliacja do powiatu stargardzkiego i „ziemi stargardzkiej” jako utrwalonego porządku formalnej i symbolicznej przynależności. Koresponduje on z niskim poziomem poczucia bezpieczeństwa (osobistego, ekonomicznego, zdrowotnego) – mieszkańcy nie mają wystarczającego przekonania, że ich miejsce życia związane jest z optymalną jakością, możliwościami reagowania w sytuacjach trudnych i wyjątkowych, ale też stałego, systematycznego i ukierunkowanego rozwoju.

Nowy rodzaj deficytów i ryzyk wynika z dokonującej się postępującej zmiany w zakresie gospodarki wodnej i stosunków wodnych. Ich niestabilność może zachwiać utrwalonymi mechanizmami prowadzenia działalności gospodarczej, co ma znaczenie zwłaszcza w kontekście rolniczego profilu obszaru. Na wyższym stopniu ogólności czynnikiem wpływającym na zaburzenie poczucia bezpieczeństwa, ale także realizowane lokalnie aktywności gospodarcze, będą w kolejnych latach postępująca zmiany klimatyczne i związane z nimi ekstremalne załamania pogody oraz kurczenie się zasobów.

5.2. Kluczowe potencjały

Badania społeczne wykazały, że wśród czynników postrzeganych przez mieszkańców obszaru jako silne strony (atuty) Partnerstwa wyróżnić należy:¹²

► *Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni)*

¹² W badaniu społecznym wymienione mocne strony pozostały tożsame dla wszystkich badanych grup tj. mieszkańców, uczniów i liderów. Szczegółowy rozkład pozostałych czynników zaprezentowany został w „Raporcie z badań społecznych”.

- ▶ *Więzi i tradycje rodzinne*
- ▶ *Atrakcyjność turystyczną: przyrodniczą i kulturową oraz zabytki*
- ▶ *Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię*

W celu pogłębionej identyfikacji kluczowych potencjałów obszaru Partnerstwa niezbędne było przeprowadzenie kolejnych warsztatów diagnostycznych. Katalog zasobów lokalnych, stanowiący punkt wyjścia dla dalszej dyskusji o potencjałach obszaru, opracowany został podczas warsztatów diagnostycznych on-line Partnerstwa w dniu 13.04.2023 r., w którym udział wzięli członkowie Grupy Roboczej oraz Rady Partnerstwa.

Ryc. 76. „Z czym kojarzy Ci się obszar Partnerstwa?” Odpowiedzi Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa uzyskane podczas warsztatu diagnostycznego.

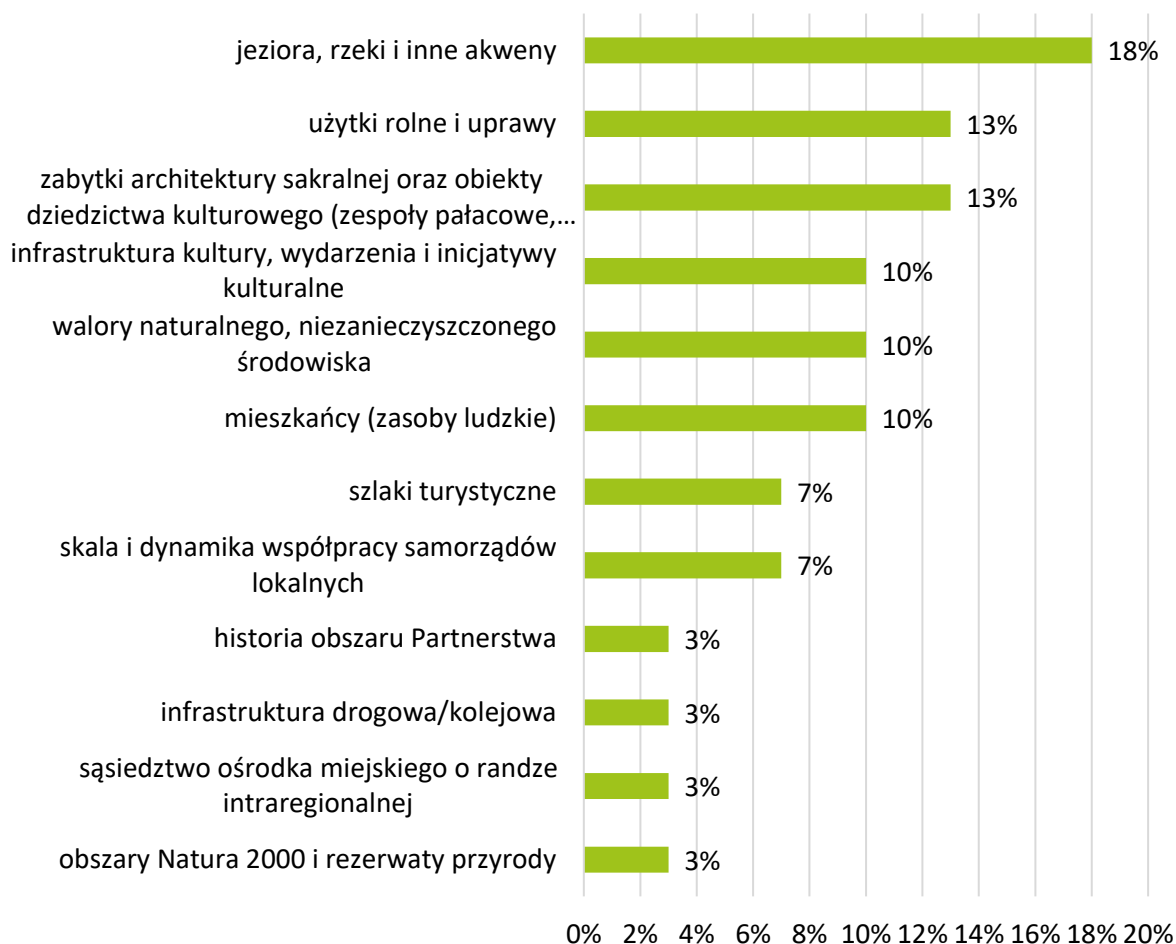
Źródło: mentimeter.com

Warsztat z zasobów i produktów lokalnych pozwolił rozpocząć dyskusję nad całością czynników przesądzających o wyjątkowości i potencjale rozwojowym obszaru, które zaprezentowane zostały poniżej.

Lokalizacja, charakterystyka i jakość przestrzeni stanowią zarówno punkt wyjścia dla opisu kontekstu funkcjonowania i rozwoju obszaru Partnerstwa, jak i klucz do interpretacji jego kluczowych potencjałów oraz perspektyw ich wykorzystania. Obszar ten charakteryzują jego przyrodniczo-krajobrazowe zasoby przy jednoczesnym zróżnicowaniu walorów środowiskowych, które pozostają

przestrzenią otwierającą wielorakie perspektywy indywidualnego i zbiorowego wzrostu w trybie zrównoważonym i efektywnym.

Ryc. 77. Wskaż najbardziej atrakcyjne zasoby Partnerstwa. Odpowiedzi Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa uzyskane podczas warsztatu diagnostycznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych w czasie warsztatu diagnostycznego.

Miejsko – wiejskie środowisko Partnerstwa dysponuje rozległą przestrzenią z zachowanymi formami nienaruszonej przyrody oraz atrakcyjnymi lokalizacjami dla osiedlania się, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej. Dobra jakość środowiska naturalnego stanowi atut we wszystkich tych wymiarach, w każdym z nich sprzyja uzyskiwaniu przewagi jakościowej i osiągnięciu pełni realizacji. O potencjale obszaru stanowi także bliskość ośrodków miejskich dających dostęp do atrakcyjnych rynków pracy oraz szerokiej oferty usług publicznych i rynkowych.

Przestrzeń o takim charakterze odpowiada na istniejące w obrębie regionu i związane z trendami cywilizacyjnymi zapotrzebowanie na tereny i korzystne

warunki do osiedlania się. Nowi i przyszli mieszkańcy znajdą w niej korzystne warunki rozwoju.

Obszar Partnerstwa cechuje fizyczna bliskość i funkcjonalna dostępność ze strony wiodących ośrodków miejskich w województwie, a także w relacjach międzynarodowych. Stanowi o tym rozwinięty system powiązań transportowych zorientowanych na Stargard i Szczecin oraz bliskość ważnych węzłów transportowych (drogowych, kolejowych, lotniczych i wodnych). Obszar Partnerstwa znajduje się w ich bezpośrednim sąsiedztwie, w kolejnych dekadach będzie najważniejszym beneficjentem wzmocnienia osi transportowej i przepływów towarów i usług między Szczecinem i Stargardem oraz między Pomorzem Zachodnim a Wielkopolską oraz Kujawami. W najbliższej przyszłości wzrastać będzie atrakcyjność inwestycyjna obszaru Partnerstwa związana z rozwojem układu dróg, w tym przede wszystkim dróg ekspresowych.

Wraz ze Stargardem obszar Partnerstwa leży w obszarze oddziaływania transformującego i zwiększającego swe znaczenie szczecińsko – świnoujskiego węzła transportowego obsługującego wymianę w relacji północ – południe oraz wschód – zachód. Bezpośrednie korzyści dla społeczności obszaru Partnerstwa wynikające z udziału w tym systemie polegają na możliwościach budowania siły ekonomicznej przez włączanie się w nowoczesny obieg gospodarczy z produkcją opartą na naturalnych zasobach lokalnych (produkty leśne, uprawne i kopaliny).

Jest ona w tym rejonie mocno rozwinięta i opiera się na wydajnych modelach biznesowych oraz odpowiada na zachodzące przemiany technologiczne i cywilizacyjne. Skomasowane, rozległe tereny uprawne i stosunkowo dobra jakość gruntów stwarzają warunki dla osiągnięcia konkurencyjności w sektorach silnie ekspandujących, znajdujących się w centrum zainteresowania kapitału i społeczeństwa.

Przy zachowaniu równowagi środowiskowej oraz walorów przyrodniczo – krajobrazowych obszar Partnerstwa stawać się będzie tym samym ważnym elementem systemu ekonomicznego atrakcyjnym dla kooperantów w bezpośredniej bliskości i w dalszym otoczeniu. Inny filar jego stabilnego rozwoju stanowi dostępność do atrakcyjnych rynków pracy w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Partnerstwa.

Oczekiwany jest dalszy systematyczny wzrost potencjału Stargardzkiego Parku Przemysłowego w związku z ekonomiczną ekspansją miasta, które w swojej kategorii należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się ośrodków w Polsce. Prawidłowości dostrzegalne w innych tego rodzaju przypadkach bujnego rozkwitu wskazują na potrzebę angażowania rezerw przestrzennych, ludzkich i

środowiskowych dla zagospodarowania nadwyżki uzyskanych efektów – stwarza to korzystne warunki dla pełniejszego i lepszego zagospodarowania obszaru Partnerstwa.

W szczególności uzasadnione jest przewidywanie wzrostu popytu na tereny inwestycyjne na jego terenie, związane z pojawieniem się nowych form aktywności gospodarczej oraz podniesieniem konkurencyjności i rynkową ekspansją funkcjonujących przedsiębiorstw i sektorów.

Szanse rozwojowe obszaru Partnerstwa zwiększa dokonująca się rewolucja energetyczna i zmiana modeli zarządzania tworzeniem i obiegiem mocy, zarówno w skali kontynentalnej i ogólnopolskiej, jak i lokalnie. W tym kontekście jego ranga i możliwości pozyskiwania kapitału, know how i cennych zasobów infrastrukturalnych będą rosły z racji dostępności terenów i lokalnych zasobów energetycznych dla transformacji energetycznej obszaru Partnerstwa i ośrodków sąsiednich.

Równocześnie pojawiają się kolejne przesłanki dla oczekiwania pozyskania nowych mieszkańców – migrantów krajowych i zagranicznych - zasilających populację obszaru Partnerstwa i zwiększających jej zdolności odtworzeniowe. Wraz z nimi zwielokrotnieniu podlegać powinna pula kapitału, talentów, przedsiębiorczości i energii społecznej, które w połączeniu przesądzać będą o wzroście atrakcyjności obszaru jako miejsca życia i pracy.

Silne strony obszaru Partnerstwa mogą służyć wykorzystaniu potencjału rozwojowego, ale przede wszystkim przyczynić się do podnoszenia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców. Przesłanką do zrównoważonego eksploataowania i udostępniania posiadanych zasobów jest wzrost zainteresowania społeczeństwa formami turystyki aktywnej i weekendowej.

Nie powinno to skutkować znaczącym uszczerbkiem dla środowiska naturalnego oraz realizowanego przez lokalną społeczność stylu życia i form zagospodarowania przestrzeni. W obszarze Partnerstwa istnieją optymalne warunki do budowania i wzbogacania oferty usług publicznych odnoszących się do wiodących trendów cywilizacyjnych i społecznych, w szczególności wykorzystanie potencjału rozwoju usług senioralnych. Takie kierunki interwencji oraz zbieżne z nimi działania wszystkich kategorii podmiotów winny wzmocniać lokalne środowisko wobec rodzących się wyzwań oraz sprzyjać pozyskiwaniu nowych mieszkańców.

Wykorzystaniu i pomnożeniu wskazanych tu potencjałów wydatnie służy utrwalona i wysoka kultura współpracy samorządów i lokalnych partnerów społecznych. Bazuje ona na zgodnym odczytaniu dominujących mocnych i słabych stron obszaru Partnerstwa oraz woli budowania na ich fundamencie racjonalnej strategii działania.

Zaangażowane w ten proces podmioty i środowiska mają świadomość potrzeby łączenia sił i wykorzystania przewag, które wynikają ze współpracy, przy braku perspektyw uzyskania konkurencyjności i zachowania dynamiki rozwoju w samodzielnym, izolowanym działaniu.

Obszar Partnerstwa skupia gminy postawione wobec dominującego nad nim sąsiedztwa. Skoordynowane działanie na uzgodnionych polach – w szczególności poprzez wykorzystanie dostępności zewnętrznych środków na finansowanie projektów rozwojowych, ale także aktywizowanie i pomnażanie własnych zasobów - pozwoli właściwie potraktować te doświadczenia i przekuć je w sukces rzeczywiście odczuwany przez mieszkańców.

5.3. Kluczowe potrzeby

Identyfikacja potrzeb cechujących Partnerstwo jako obszar, jego społeczność oraz system współpracy instytucjonalnej jest bardziej złożona od zagadnienia problemów i potencjałów uwydatnionych w sposób możliwie jednoznaczny w analizie SWOT.

W przypadku Partnerstwa o takiej charakterystyce, jak stargardzkie, to rozpoznanie wymaga przede wszystkim odpowiedniej interpretacji pożądanego i oczekiwanego modelu rozwojowego dla danego obszaru oraz wynikających z niego płaszczyzn działania oraz kierowania społecznej i zbiorowej inicjatywy.

Uwzględnienie obecności silnego ośrodka miejskiego czy też traktowanie właściwych dla niego podaży i dostępności usług publicznych i rynkowych zupełnie zmienia horyzont dla rozwoju widzianego w perspektywie gminy wiejsko – miejskiej, z drugiej strony nie ma dziś społecznej akceptacji i kapitałowych oraz technologicznych przesłanek, by obszary położone z dala od miasta oferowały niższy standard życia niż przestrzeń metropolitalna.

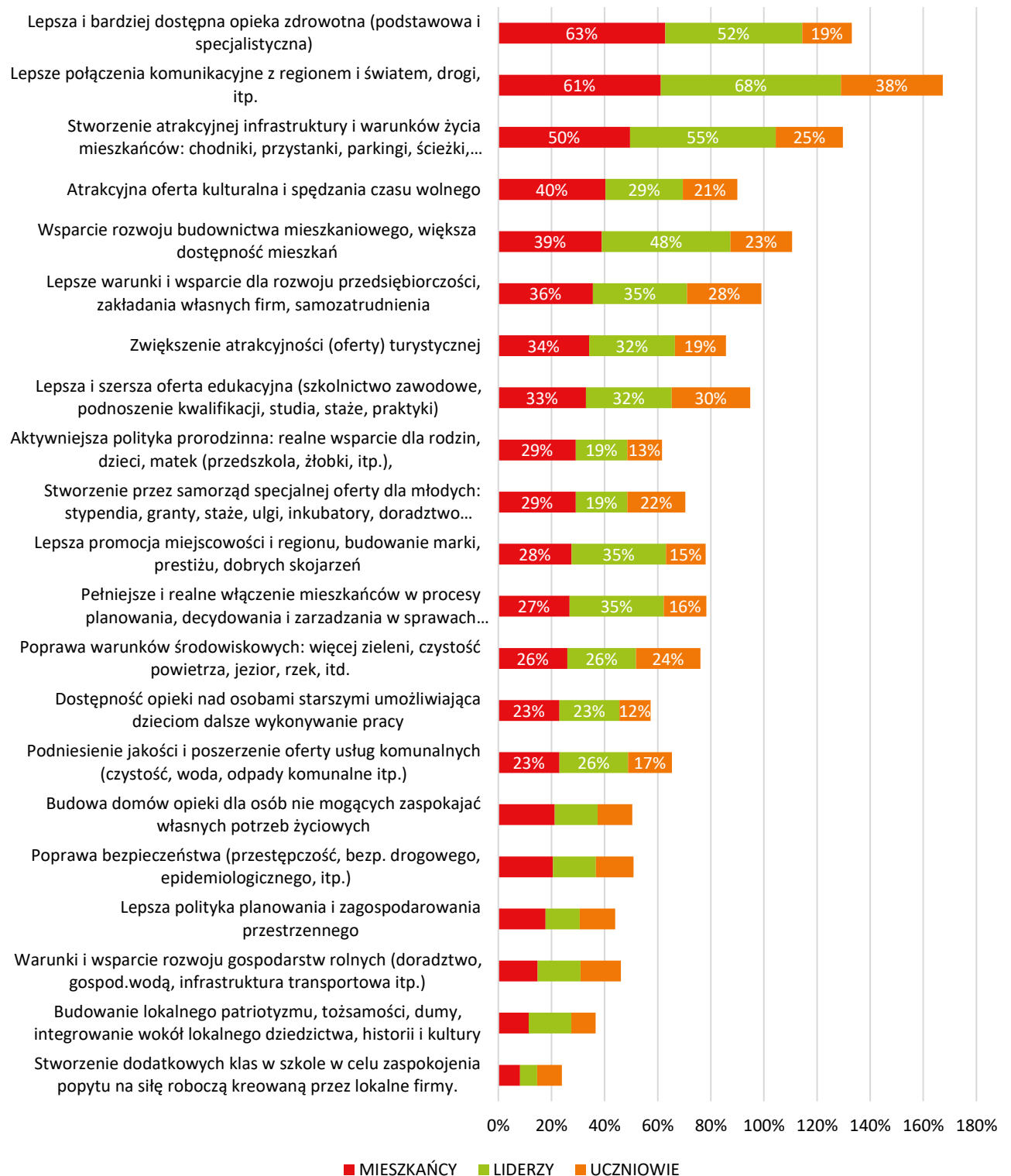
Właściwe wyważenie tego rodzaju racji stanowi w przypadku Partnerstwa niezbędny kontekst formułowania potrzeb, które mogą i powinny być zaspokojone w toku realizacji wspólnej strategii.

Opinie mieszkańców w znacznym stopniu korespondują z wnioskami płynącymi z diagnozy sytuacji obszaru Partnerstwa oraz kluczowymi uwarunkowaniami rozwojowymi mającymi podstawowe znaczenie we współczesnych procesach rozwojowych.

Można zatem uznać, że największe znaczenie ma obecnie zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru – zarówno w kontekście realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, jak i usprawnienia systemu zarządzania przewozami – oraz poprawa warunków w zakresie oferty podstawowych usług publicznych, w szczególności ochrony zdrowia, ale także kultury.

Jak się wydaje, deficyty w tych zakresach w największym stopniu hamują pożądane zmiany, których sensem będzie lepsze przystosowanie obszaru Partnerstwa do rywalizacji o mieszkańców, ich przedsiębiorczość, kapitał i plany rozwojowe w kolejnych latach. To obecność tych mieszkańców jest zaś warunkiem niezbędnym dla zachowania dynamiki i perspektyw rozwojowych całego obszaru wobec presji otoczenia i własnych deficytów.

Ryc. 78. „Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w gminach obszaru Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego w pierwszej kolejności?”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych.

6. SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie geograficzne Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego.	11
Ryc. 2. Podział administracyjny Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego	12
Ryc. 3. Położenie Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego na tle mapy krajobrazowej.....	13
Ryc. 4. Pokrycie terenu w Partnerstwie JST Powiatu Stargardzkiego.	14
Ryc. 5. Czas dojazdów samochodem do miast powiatowych w otoczeniu obszaru Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego w 2023 r.....	16
Ryc. 6. Struktura procentowa ludności gmin miejsko-wiejskich Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego z uwagi na miejsce zamieszkania.	17
Ryc. 7. Układ drogowy w Partnerstwie JST Powiatu Stargardzkiego.	18
Ryc. 8. Specjalna Strefa Włączenia 2022 (obszar podstawowy i przejściowy).	20
Ryc. 9. OF Strefy Przygranicznej (po stronie niemieckiej przestrzenny zasięg kompetencji związków planistycznych, uczestniczących w działaniach na rzecz TRMS).....	22
Ryc. 10. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – OF Specjalnej Strefy Włączenia, MOFOW SOM i Strefy Przybrzeżnej.	23
Ryc. 11. Obszary funkcjonalne w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego.	24
Ryc. 12. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego.	27
Ryc. 13. Pozycja gmin w Partnerstwie – stan i zmiana wskaźnika w okresie 5 lat.....	28
Ryc. 14. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w danych obszarach na początku i końcu badanego okresu.....	29
Ryc. 15. „Czy ogólnie rzecz biorąc, obszar gmin należących do Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego (Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko, Marianowo, Stara Dąbrowa, Suchań) jest Pana/i zdaniem dobrym miejscem do życia i rozwoju?”	30
Ryc. 16. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar społeczny.	32
Ryc. 17. Liczba ludności wg miejscowości statystycznych w obszarze analizy Partnerstwa Stargardzkiego w 2021 r.....	33
Ryc. 18. Dynamika zmiany liczby ludności wg miejscowości statystycznych w obszarze analizy Partnerstwa Stargardzkiego w latach 2011-2021.	35
Ryc. 19. Ruch naturalny w Partnerstwie w latach 2011-2021.	36

Ryc. 20. Saldo migracji i przyrost naturalny w Partnerstwie w latach 2011-2021.....	37
Ryc. 21. Liczba ludności według funkcjonalnych grup wieku w Partnerstwie w latach 2011-2021.....	38
Ryc. 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wg miejscowości w obszarze analizy Partnerstwa Stargardzkiego w 2021 r.	39
Ryc. 23. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa.	40
Ryc. 24. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych.....	42
Ryc. 25. Dojazdy do szkół średnich do miasta powiatowego Stargard w 2021 r.	45
Ryc. 26. Czas dojazdu do szpitali położonych w sąsiedztwie Partnerstwa.	47
Ryc. 27. Gospodarstwa domowe z obszaru Partnerstwa korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w latach 2011 - 2021.....	49
Ryc. 28. „Gdzie najczęściej korzysta Pan/i z poniższych usług?”	55
Ryc. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2021 r.....	57
Ryc. 30. Ś Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w 2021 r.	58
Ryc. 31. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2021 r.....	58
Ryc. 32. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2021 r.	59
Ryc. 33. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar gospodarczy.	65
Ryc. 34. Struktura zatrudnienia według PKD w powiecie stargardzkim.	66
Ryc. 35. Dojazdy do pracy do miasta powiatowego Stargard.....	67
Ryc. 36. „Jak sądzisz, w jakim stopniu lokalne firmy w Twojej gminie, są atrakcyjnymi pracodawcami?” – ODPOWIEDZI UCZNIÓW.....	68
Ryc. 37. Cudzoziemcy ubezpieczeni w ubezpieczeniu społecznym na terenie powiatu stargardzkiego.	70
Ryc. 38. Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców.	71
Ryc. 39. Struktura liczby podatników wg. źródeł dochodów powiatu stargardzkiego w ujęciu procentowym (%).	75
Ryc. 40. Struktura źródeł dochodów mieszkańców obszaru Partnerstwa w ujęciu procentowym (%).	76
Ryc. 41. Struktura dochodów i wydatków JST w ujęciu procentowym (%).	77
Ryc. 42. Przeciętna podstawa ubezpieczenia emerytalnego.	77
Ryc. 43. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie i w powiecie stargardzkim w relacji do średniej krajowej (Polska = 100).....	78

Ryc. 44. Dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca jako procent średniej dla Polski w latach 2015 – 2021.	82
Ryc. 45. Powierzchnia i struktura użytków rolnych w województwie zachodniopomorskim.	86
Ryc. 46. Hodowla drobiu, trzody chlewnej i bydła w województwie zachodniopomorskim. .	88
Ryc. 47. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa - wymiar środowiskowo-przestrzenny.....	91
Ryc. 48. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa według liczby ludności.	92
Ryc. 49. Rozkład wielkościowy miast w Partnerstwie i w otoczeniu.	93
Ryc. 50. Dostępność czasowa Stargardu i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa.	94
Ryc. 51. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – ochrona i kształtowanie środowiska....	100
Ryc. 52. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Zabytki i krajobraz kulturowy.	103
Ryc. 53. Schemat Stargardzkiej Kolei Dojazdowej.	107
Ryc. 54. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Transport i komunikacja.	108
Ryc. 55. Partnerstwo JST powiatu stargardzkiego – Infrastruktura techniczna.....	120
Ryc. 56. Energetyka odnawialna w województwie zachodniopomorskim, stan III kwartał 2022 r.	122
Ryc. 57. Moc elektryczna instalacji powyżej 50 kW w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 30.09.2022 r.	124
Ryc. 58. Moc elektryczna mikroinstalacji OZE w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 30.09.2022 r.	125
Ryc. 59. Chociwel – rejon dawnego centrum miasta.	126
Ryc. 60. Zmiany struktury przestrzennej miasta Chociwel w okresie od lat 1930.....	127
Ryc. 61. Dobrzany – widok z lotu ptaka.	129
Ryc. 62. Dobrzany – panorama miasta w okresie międzywojennym.....	130
Ryc. 63. Zmiany struktury przestrzennej miasta Dobrzany w okresie od lat 1930.....	131
Ryc. 64. Ińsko – historyczne centrum miasta obecnie.	132
Ryc. 65. Zmiany struktury przestrzennej miasta Ińsko w okresie od lat 1930.....	133
Ryc. 66. Suchań – historyczne centrum miasta obecnie.....	134
Ryc. 67. Zmiany struktury przestrzennej miasta Suchań w okresie od lat 1930.....	135
Ryc. 68. Dolice – wieś owalnicowa z dominantą kościoła z XVI w.	136
Ryc. 69. Marianowo – zespół klasztorny, w tle centrum miejscowości.	137

Ryc. 70. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi.	140
Ryc. 71. Zwartość i rozproszenie zabudowy.....	143
Ryc. 72. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa JST powiatu stargardzkiego do 2041 r.....	145
Ryc. 73. Funkcjonalne obszary miejskie (FUA) w Polsce w 2022 roku.....	151
Ryc. 74. Powiat stargardzki – zestawienie analiz powiązań funkcjonalnych.	152
Ryc. 75. Organizacja gospodarowania odpadami na terenie Partnerstwa.....	154
Ryc. 76. „Z czym kojarzy Ci się obszar Partnerstwa?” Odpowiedzi Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa uzyskane podczas warsztatu diagnostycznego.	169
Ryc. 77. Wskaż najbardziej atrakcyjne zasoby Partnerstwa. Odpowiedzi Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa uzyskane podczas warsztatu diagnostycznego.	170
Ryc. 78. „Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w gminach obszaru Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego w pierwszej kolejności?”.	175

7. SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru Partnerstwa na tle powiatu stargardzkiego i województwa zachodniopomorskiego.	15
Tabela 2. Powierzchnia i liczba ludności poszczególnych gmin na tle Partnerstwa.	15
Tabela 3. Populacja poszczególnych gmin z obszaru Partnerstwa w latach 2010-2020.	34
Tabela 4. Placówki edukacyjne w gminach obszaru Partnerstwa.....	43
Tabela 5. Pozycja rankingowa powiatu stargardzkiego w skali województwa na podstawie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 – 2022.....	44
Tabela 6. Dyskonty spożywczo – przemysłowe na obszarze Partnerstwa.....	53
Tabela 7. Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.	60
Tabela 8. Frekwencja w wyborach samorządowych w latach 2014 i 2018 w gminach Partnerstwa (%).	60
Tabela 9. Wskaźnik bezrobocia w jednostkach samorządu powiatu stargardzkiego w latach 2020 – 2023.....	69
Tabela 10. Udział podmiotów gospodarczych z obszaru powiatu stargardzkiego w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2015 i 2021	72
Tabela 11. Znaczenie specjalizacji gospodarczych województwa zachodniopomorskiego w skali poszczególnych gmin obszaru Partnerstwa.	74
Tabela 12. Wykaz potencjalnych rezerwatów w powiecie stargardzkim.	98
Tabela 13. Wykaz potencjalnych obszarów chronionego krajobrazu w powiecie stargardzkim.	99
Tabela 14. Transport publiczny obszaru Partnerstwa - firmy transportowe świadczące usługi transportu publicznego w gminach obszaru Partnerstwa.	113
Tabela 15. Transport publiczny obszaru Partnerstwa - wsparcie gmin obszaru Partnerstwa ze środków Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych.	116
Tabela 16. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.	141
Tabela 17. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa do 2041 r.	145

8. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1. *Raport z badań społecznych prowadzonych na terenie Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego.*

Załącznik 1.1. Formularz ankiety wykorzystanej w czasie badania społecznego mieszkańców.

Załącznik 1.2. Formularz ankiety wykorzystanej w czasie badania społecznego liderów lokalnej społeczności.

Załącznik 1.3. Formularz ankiety wykorzystanej w czasie badania społecznego uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych.

Załącznik 2. *Formularz ankiety wykorzystanej w czasie badania warunków rozwoju przedsiębiorczości i wykorzystywanych przez gminy wybranych instrumentów polityki gospodarczej.*

Załącznik 3. *Diagnoza Partnerstwa JST Powiatu Stargardzkiego: wymiar instytucjonalny. Formularz ankiety programu Microsoft Forms.*

Załącznik 4. *MRL_Opis obszarów z listą wskaźników.*